

Sfântul Ioan Gură de Aur

*Despre feciorie
Apologia vieții monahale
Despre creșterea copiilor*

Traducere Pr. Prof. Dumitru Fecioru

Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R. 2001

[Despre feciorie](#)

[Apologia vieții monahale](#)

Către Teodor cel căzut

[Despre creșterea copiilor](#)

Despre feciorie.....	3
APOLOGIA VIEȚII MONAHALE.....	82
Despre creșterea copiilor.....	157

Despre feciorie

din "Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor

DESPRE FECIORIE (1)

(Nota 1) Iudeii privesc cu dezgust frumusețea fecioriei și nu e de mirare, o dată ce n-au cinstit nici pe Hristos, născut din Fecioară. Păgânii o admiră și se minunează de ea. Dar numai Biserica lui Dumnezeu, numai creștinii o pun în practică și o râvnesc.

Au și ereticii fecioare, dar n-aș putea să le numesc fecioare. Mai întâi pentru că nu sunt curate, căci nu sunt logodite cu un singur bărbat, așa cum vrea fericitul nuntaș al lui Hristos, Pavel, când zice: "V-am logodit cu un singur bărbat ca să vă înfățișez fecioară curată lui Hristos"(2). Deși cuvintele lui Pavel sunt spuse despre Biserică luată în întregime, totuși ele se adresează și fecioarelor.

Pot fi, oare, curate fecioarele acestea ale ereticilor, o dată ce nu iubesc pe **singurul bărbat vrednic de iubire, pe Hristos**, ci îl înlocuiesc cu altul, care nu-i Dumnezeu? Aceasta este prima pricină pentru care nu putem să le numim fecioare. A doua pricină e următoarea: au renunțat la căsătorie pentru că socotesc un lucru rău căsătoria. Iar o dată ce au legiuit că este rea căsătoria, s-au lipsit prin însăși această legiuire de cununile fecioriei. Cei care se abțin de la rău n-au dreptul la cununi; singurul lor drept este de a nu fi pedepsiți. Așa privesc lucrurile atât legile creștine, cât și legile civile. Legea poruncește: "Ucigașul să fie omorât", dar nu adaugă: "Să fie cinstit cel care nu ucide". Legea poruncește: "Hoțul să fie pedepsit", dar nu poruncește să i se facă daruri celui care nu se atinge de bunurile altuia. Legea veche osândește la moarte pe adulter(3), dar nu învrednicește de nici o cinste pe cel care nu strică casele altora. Și pe bună dreptate.

1. P.G.. XLVIII, col. 533-596.

2. II Cor. 11,2.

3. Lev. 20, 10.

Laudă și admirație se cuvin numai celor ce săvârșesc binele, nu celor ce se feresc de a face răul. Aceștia le e de-ajuns cinstea că scapă de pedeapsă și de suferință. Pornind de la acest principiu, Domnul nostru a amenințat cu gheena pe cel care se mânie în zadar și fără motiv pe fratele său, pe cel care numește nebun pe fratele său(4); dar n-a făgăduit împărăția cerurilor celor care nu se mânie în zadar, celor care se feresc de a ocări. Domnul a cerut ceva mai mult, ceva mai mare, poruncindu-ne: "Iubiți pe dușmanii voștri!" (5). Hristos, vrând să arate că săvârșim o faptă mică, fără de preț, o faptă care nu merită nici o cinste, când ajungem să nu urâm pe frații noștri, ne-a dat o poruncă mai mare decât aceasta, anume de a-i iubi; a adăugat însă că nici îndeplinirea acestei porunci nu ne învrednicește de vreo cinste. Putem, oare, fi învredniciți de vreo cinste, o dată ce nu facem ceva mai mult decât păgânii?(6) Prin urmare, dacă vrem să cerem răsplată și

cinste de la Domnul, trebuie să facem ceva mai mult decât dragostea de frați. Domnul ne spune: nu te osândesc cu gheena pentru că te ferești de ocări și pentru că nu te mâinii pe frații tăi! Dar n-ai dreptul să pretinzi pentru fapta aceasta a ta și cununi! Nu-ti cer o atât de mică dragoste! Când spui că iubești pe semenul tău, când spui că nu-l ocărăști, te afli încă undeva jos, stai alături de vameși! Dar dacă vrei să fii desăvârșit, dacă vrei să fii vrednic de ceruri, nu te opri aici! Suie-te mai sus! Ia o hotărâre care să te ridice deasupra firii omenești! Iubește pe dușmanii tăi!”.

4. Matei 5, 22.

5. Matei 5, 44.

6. Matei 5, 46-47.

Prin urmare, și legile civile, și Hristos ne încredințează că n-au nici un merit cei care se feresc de a face rele.

Să înceteze deci și ereticii de a se mai chinui zadarnic ca să trăiască în feciorie! Nu vor primi nici o răsplată! Nu pentru că Domnul e nedrept - ferească Dumnezeu! -, ci pentru că ei sunt răi și fără judecată. Pentru ce? **Am demonstrat că omul care se ferește de a săvârși fapte rele n-are nici un merit; iar ereticii se feresc de căsătorie tocmai pentru că o socotesc rea. Cum vor putea deci pretinde răsplata, o dată ce se feresc să facă o faptă pe care o socotesc rea?** După cum noi, creștinii, nu merităm cununi pentru că ne ferim să trăim în desfrânare, tot astfel nici ereticii nu merită cununi pentru că fug de căsătorie. Hristos, Care ne va judeca în ziua cea înfricoșată, le va spune: “Nu dau o cinstire deosebită celor care s-au ferit de a face răul; puțin preț are aceasta înaintea ochilor Mei! Dimpotrivă, dau moștenirea cea nepieritoare a cerurilor celor care au săvârșit toate faptele cele bune. Pentru ce voi, care socotiți căsătoria necurată și blestemată, pretindeți răsplățile cuvenite celor care au săvârșit fapte bune, o dată ce n-ați făcut altceva decât să vă feriți de o faptă rea și blestemată?”. Hristos rânduiește oile de-a dreapta(7), le binecuvântează și le primește în împărăția cerurilor, nu pentru că n-au răpit bunurile altora, ci pentru că au împărțit bunurile lor altora(8). Hristos primește în împărăția Sa pe cel căruia i-a dat cinci talanți; îl primește nu pentru că n-a împrumutat talanții dați, ci pentru că i-a înmulțit, pentru că a adus de două ori mai mult decât i s-a dat(9). Nu încetați deci o dată, ereticilor, de a mai alergeră în van, de a vă osteni degeaba, de a lovi și a bate cu pumnii în zadar în aer? De-ar fi numai în zadar! Căci nu e mică pedeapsa ca, după ce s-au ostenit atât de mult, după ce au așteptat răsplătiri mai mari decât oboselile lor, să fie rânduiți în vremea împărțirii răsplăților printre cei care nu primesc nici o cinstire.

7. Matei 25, 33.

8. Matei 25, 35-36.

9. Matei 25, 15-16, 21-22.

2. Dar nu este numai acest rău: paguba ereticilor nu se mărginește numai la aceea că nu au nici un folos de pe urma oboselilor lor; vor veni pe capul lor rele mai cumplite decât acestea: focul cel nestins, viermele cel neadormit, întunericul cel mai dinafară, necazul și strâmtorarea.

Ar trebui să avem nenumărate limbi, ba chiar putere îngerească, spre a mulțumi lui Dumnezeu cum se cuvine pentru purtarea de grijă ce o are pentru noi; dar, mai bine spus, nici atunci n-ar fi cu putință să-I mulțumim cum trebuie. Pentru ce? Să vă spun de ce: și noi, și ereticii ne dăm tot atâta osteneală pentru a trăi în feciorie, ba poate ereticii se ostenesc chiar mai mult decât noi. Cu toate acestea, rodul ostenelilor nu este același. Ereticii au parte de lanțuri, lacrimi, suspine și

osândă fără de sfârșit, pe când noi, soarta îngerilor, făclii strălucitoare și, culmea tuturor bunătaților, petrecerea neconținută cu Mirele. Pentru ce aceleași osteneli sunt răsplătite atât de deosebit? Pentru că ereticii îmbrățișează fecioria ca să dea legi potrivnice legilor lui Dumnezeu; noi însă trăim în feciorie ca să facem voia lui Dumnezeu. **Este drept că Dumnezeu vrea ca toți oamenii să nu se căsătorească. Martor este Pavel, prin care vorbește Însuși Hristos:** “Vreau, spune Pavel, ca toți oamenii să fie ca și mine”(10), să trăiască în înfrânare. Mântuitorul însă pe noi ne cruță; știe că “duhul este osârduitor, iar trupul neputincios”(11); din pricina aceasta n-a transformat dorința Sa într-o poruncă constrângătoare, ci ne-a lăsat să facem ceea ce vrem: să trăim în feciorie sau să ne căsătorim. Dacă fecioria ar fi fost o poruncă, o lege, nu s-ar fi bucurat de nici o cinste cei care-și păstrează fecioria, ci ar fi auzit din gura Domnului: “Ați făcut ceea ce erați datori să faceți!” (12), și nici n-ar fi fost iertați cei care se căsătoresc și nu-și păstrează fecioria, ci ar fi fost pedepsiți, ca niște călcători de lege.

10. I Cor. 7, 7.

11. Matei 16, 41.

12. Luca 17, 10.

Domnul însă a spus: “Cine poate să o primească, să o primească”(13). Prin aceste cuvinte, Domnul nu osândește pe cei care nu pot trăi în feciorie, dar face în același timp cunoscut, celor care sunt în stare să trăiască așa, că au de dus mare și cumplită luptă. Pentru aceasta și Pavel, mergând pe urmele Dascălului său, spune: “Cât despre fecioare, n-am poruncă de la Domnul, dar dau sfat”(14).

3. Nici Marcion(15), nici Valentin(16), nici Manes(17) n-au păstrat această măsură. N-aveau pe Hristos, Care să vorbească în ei, pe Hristos, Care-și cruță oile Sale și-și pune sufletul Lui pentru ei(18) aveau în ei pe tatăl minciunii, pe ucigașul de oameni(19). Din această pricină au și dus la pierzare pe toți cei care au dat ascultare cuvintelor lor, punându-le, aici, pe pământ, în spinare munci nefolositoare și greu de îndeplinit, iar dincolo, pe lumea cealaltă, târându-i împreună cu ei în focul pregătit lor.

13. Matei 19, 12.

14. I Cor. 7, 25.

15. Eretic din secolul II, care excludea din canonul Sfintei Scripturi Vechiul Testament și o parte din cărțile Noului Testament.

16. Gnostic (sec. II), fondator al sectei valentinienilor.

17. Inițiatorul maniheismului, doctrină religioasă dualistă.

18. Ioan 10, 11.

19. Ioan 8, 44.

4. Vai de voi, ereticilor! Sunteți mai nenorociți chiar decât păgânii! Pe păgâni îi așteaptă negreșit dincolo chinurile iadului; dar cel puțin au aici, pe pământ, o oarecare plăcere: că se căsătoresc, că se bucură de averile lor și de toată tihna și desfătarea date de viața aceasta pământească. Voi însă vă chinuiți și suferiți și aici, și dincolo; aici, pe pământ, cu voia voastră, dincolo, pe lumea cealaltă, fără voia voastră. Păgânii nu vor primi nici răsplată, nici pedeapsă pentru post și feciorie; voi însă, pentru faptele de pe urma cărora așteptați nenumărate laude, tocmai pentru acelea veți primi cea mai cumplită pedeapsă și, printre altele, veți auzi: “Duceți-vă de la Mine în focul cel veșnic, pregătit diavolului și îngerilor lui”(20) că ați postit și ați trăit în feciorie!”. Postul și fecioria, în ele însele, nu sunt nici bune, nici rele; ajung bune sau rele prin voința celor

care le practică, prin gândul pus la temelia postului sau a fecioriei. Astfel de virtuți, săvârșite de păgâni, sunt fără rod. Păgânii nici n-au răsplătă dacă le săvârșesc, deoarece nu postesc și nici nu trăiesc în feciorie de frica de Dumnezeu. Voi însă, care luptați împotriva lui Dumnezeu, care huliți creaturile lui Dumnezeu, spunând că sunt rele, voi nu numai că nu sunteți răsplătiți pentru postul și fecioria voastră, dar mai sunteți încă și pedepsiți. Din pricina învățăturilor voastre greșite, sunteți rânduți în același loc cu păgânii, pentru că, la fel ca ei, ați lepădat pe adevăratul Dumnezeu și ați introdus politeismul, credința în mai mulți dumnezei. Din pricina viețuirii voastre însă, starea vă e mai rea decât a păgânilor; paguba păgânilor se mărginește la aceea că nu primesc nici un bine pentru postul și fecioria lor; paguba voastră însă este mai grozavă, că sunteți și pedepsiți pentru postul și fecioria voastră. Păgânii pot să se bucure de toate desfătărilor vieții de pe pământ; voi însă v-ați lipsit și de desfătărilor de pe pământ, și de cele din viața cealaltă.

20. Matei 25, 41.

Poate fi, oare, o pedeapsă mai cumplită decât aceea de a fi pedepsit, în loc să fii răsplătit, pentru ostenele și sudori? Desfrânatul, lacomul, cel care se desfătează cu bunurile altora, cel care răpește averea semenului său au oarecare mângâiere de pe urma faptelor lor; mică, e drept, dar o au; negreșit, vor fi pedepsiți pe lumea cealaltă, dar cel puțin cât au trăit pe pământ s-au bucurat de toate. Dar nu se poate spune cât de mare va fi durerea omului care, împotriva tuturor așteptărilor, se vede chinuit, omul care a trăit pe pământ în sărăcie, ca să fie bogat pe lumea cealaltă, omul care a îndurat pe pământ toate nevoințele fecioriei, ca să dănuiască pe lumea cealaltă cu îngerii; nu se poate spune deci cât de mare va fi durerea acestuia când se va vedea deodată și pe neașteptate pedepsit din pricina faptelor pentru care nădăjduia să se bucure de nenumărate bunătăți. Socotesc că va fi chinuit atât de conștiința lui, cât și de foc, când va vedea că cei care au îndurat aceleași nevointe ca și el trăiesc împreună cu Hristos, iar el este pedepsit cumplit pentru aceleași fapte pentru care ceilalți se desfătează cu bunătăți nespuse, când va vedea că el, care a trăit ca un sfânt, este chinuit mai mult decât desfrânații și stricații.

5. Castitatea ereticilor e mai rea decât desfrânarea altora. Desfrânarea altora nedreptățește și face rău numai oamenilor; castitatea ereticilor însă se ia la luptă cu Dumnezeu, insultă covârșitoarea Lui înțelepciune. Astfel de curse întinde diavolul slujitorilor lui! Nu e ideea mea că fecioria ereticilor este curat o născocire a vicleniei diavolului. Ideea asta nu-i a mea, ci a lui Dumnezeu, Care cunoaște toate gândurile diavolului. Ce spune El? Iată ce spune: "Duhul grăiește lămurit că în vremurile cele de apoi vor cădea unii de la credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare și la învățăturile demonilor, ale celor care întru fărădelege grăiesc minciuni mincinoși și fătarnici înfierăți în însuși cugetul lor, care opresc de la căsătorie, îndepărtează de la mâncările pe care Dumnezeu le-a făcut ca să ne hrănim cu ele"(21).

21. ITim. 4, 1-3.

Mai poate fi fecioară aceea care a căzut din credință, aceea care ia aminte la duhurile cele înșelătoare, aceea care ascultă de draci, aceea care cinstește minciuna? Mai poate fi fecioară aceea a cărei conștiință îi este înfierată? O fecioară nu trebuie să fie curată numai la trup, ci și la suflet, dacă vrea să primească pe Mirele cel Sfânt. Mai poate fi curată la suflet aceea al cărei suflet este însemnat cu fierul roșu? Dacă trebuie îndepărtată din camera de nuntă a Mirelui toată grija cea lumească, deoarece nu-i cu putință să fii cu înfățișare cuviincioasă când ești cuprins de grija cea lumească, te întreb, mai poate fi păstrată frumusețea fecioriei când, înlăuntrul sufletului, gânduri de necredință se plimbă în toată voia lor?

6. Rămâne, într-adevăr, neatins trupul fecioarei eretice, dar ce folos, dacă i se strică ce are mai bun în ea, dacă i se strică sufletul, gândurile sufletului! Ce folos că rămân în picioare zidurile curții bisericii, dar este dărmată biserica! Ce folos că este curată sala tronului împărătesc, dar este pângărit tronul! Dar, mai bine spus, când sufletul este pângărit, nici trupul nu poate rămâne curat. Și pe bună dreptate, căci hula și cuvintele rele se nasc în suflet, dar nu rămân înlăuntrul lui; fiind rostite, pângăresc și limba, și urechile care le aud. Sunt ca otrăvurile care intră în stomac: rod stomacul mai cumplit decât un vierme, și o dată cu stomacul distrug tot trupul. Fecioria constă în a avea sfânt și trupul, și sufletul. Mai poate fi numită fecioară, fecioara ereticilor, o dată ce este pângărită și spurcată și la suflet, și la trup?

Mi s-ar putea spune:

- Fața fecioarelor ereticilor este palidă, mâinile și picioarele uscate, îmbrăcămintea aspră și de proastă calitate, privirea ochilor potolită.

- Ei și? Ce folos, când privirea lăuntrică este obraznică și îndrăzneță? Poate fi ceva mai obraznic și mai îndrăzneț decât privirea aceea lăuntrică a sufletului, care convinge și privirea ochilor trupului să socotească rele faptele lui Dumnezeu? “Toată slava fiicei împăratului vine dinlăuntru”, spune David(22).

22. Ps. 44, 15.

Fecioara ereticilor a călcat în picioare aceste cuvinte profetice; este înconjurată pe dinafară cu slava unei fecioare, dar pe dinăuntru este plină de necinste. Aceasta-i grozăvia, că față de oameni arată multă bunătate și bună-cuviință, iar față de Dumnezeu, Creatorul ei, se poartă ca o nebună. Nu îndrăznește să se uite în fața omului - dacă mai sunt astfel de fecioare printreeretici -, dar se uită cu ochi nerușinați în fața Stăpânului oamenilor și grăiește cuvinte nelegiuite împotriva măreției lui Dumnezeu. Într-adevăr, fața lor e galbenă ca lemnul de merișor și seamănă cu fața unui mort. Dar sunt vrednice de lacrimi și de mult plânset nu numai pentru că-și chinuiesc și-și istovesc în zadar trupurile lor cu postul și cu fecioria, dar și pentru că fac aceasta spre propria lor pierzare.

7. Îmbrăcămintea lor e aspră și de proastă calitate? Fecioria însă nu stă în îmbrăcămintă și în culoarea hainelor! Fecioria stă în trup și în suflet! N-ar fi o prostie să numești pe cineva filosof după barbă și păr, după bastonul de filosof ce-l are în mâini și după mantia de filosof aruncată pe umeri, și nu după purtările sale, după sufletul său? N-ar fi o prostie să numești pe cineva ostaș după hlamidă ;>i după centură, și nu după vigoarea trupului și după curajul său? Tot așa și cu fecioara, ri-ar fi, oare, o prostie să dăm cuiva iute și degrabă numele de fecioară - nume atât de minunat ce depășește tot ce-i omenesc - pentru că are părul neîngrijit și fața mohorâtă, pentru că poartă haine cernite, fără a-i cerceta cu de-amănuntul sufletul, fără a cunoaște bine starea sufletului ei? Pavel care a rânduit legile acestei mari nevointe, legile fecioriei, nu ne îngăduie să procedăm așa. Pavel ne poruncește să recunoaștem pe cei care intră în această luptă după credința lor, după sufletul lor, și nu după haine. Pavel spune: “Oricine se luptă se înfrânează de la toate”(23) adică toate care vatămă sănătatea sufletului; iar în altă parte spune: “nimeni nu se încununează dacă nu se luptă după regulă”(24).

23. I Cor. 9, 25.

24. II Tim. 2, 5.

Ascultă-l iarăși tot pe el grăind, dar, mai bine spus, prin el, pe Hristos, Care a rânduit lupta fecioriei: “Cinstită este nunta și patul neîntinat”(25).

25. Evr. 13, 4.

8. Aș putea fi întrebat:

- Ce mă privesc pe mine aceste cuvinte, o dată ce eu nu mai vreau să știu de căsătorie?

- Această întrebare, nenorocite, această întrebare te-a pierdut, că socotești că n-ai nici o legătură cu învățătura despre căsătorie. Din pricina asta disprețuiești fără margini căsătoria, din pricina asta batjocorești înțelepciunea lui Dumnezeu, din pricina asta defăimezi toată creația! Dacă este necurată nunta, apoi sunt necurate toate fapăturile care se nasc prin căsătorie și, prin urmare, sunteți necurate și voi, ca să nu spun că-i necurată însăși firea omenească. Mai poate fi fecioară, oare, aceea care nu-i curată? Ați născocit un al doilea, sau, mai bine spus, un al treilea chip de necurăție, de pângărire. Voi, care fugiți de căsătorie ca de ceva blestemat, prin însăși fuga voastră ați ajuns mai blestemate decât orice pe lume, pentru că ați făcut fecioria să ajungă mai necurată decât desfrânarea. Alături de cine să vă pun? Alături de iudei? Dar ei nu vă primesc. Iudeii cinstesc nunta și admiră creația lui Dumnezeu. Alături de noi, ortodocșii? Dar voi înșivă nu voiți să ascultați de cuvintele lui Hristos, grăite prin Pavel: “Cinstită este nunta și patul neîntinat”. Nu-mi rămâne decât să vă pun alături de păgâni. Dar vă resping și ei, căci sunteți mai lipsite de credință chiar decât păgânii. Platon spune că Cel care a făcut întreaga lume este bun; mai spune apoi că binele nu pizmuiește pe nimeni. Tu însă îl numești pe Dumnezeu rău și creator de lucruri rele.

Nu te teme însă că n-am lângă cine să te pun! Am lângă cine. Alături de diavol și de draci, care mărturisesc aceleași învățături ca și tine. Dar, mai bine spus, locul tău nu-i nici alături de diavol și de draci! Să nu socotești că ei gândesc despre Dumnezeu și despre creația Lui ce gândești tu, pentru că te-au convins să crezi astfel de nebunii. Dracii știu că și Dumnezeu este bun. Ascultă-i cum strigă! Uneori spun: “Te știm cine ești! Sfântul lui Dumnezeu!”(26), iar alteori: “Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii”(27). După aceste cuvinte mai puteți vorbi despre feciorie? Vă mai puteți lăuda cu fecioria? N-ar trebui, oare, să vă duceți să vă plângeți pe voi înșivă și să jelifi din pricina nebuliei prin care diavolul, legându-vă ca pe niște prinși de război, v-a târât în focul iadului?

26. Marcu 1, 24.

27. Fapte 16, 17.

Nu te-ai căsătorit? Dar nu pot din pricina aceasta să te numesc fecioară! Pe aceea o numesc fecioară, care poate să se căsătorească, dar nu se căsătorește. Când însă spui că este oprită căsătoria pentru că este rea, nu mai este voința ta care te face să nu te căsătorești, ci legea care te silește la aceasta! Pe perși, când nu se căsătoresc cu propriile lor mame, îi admirăm, pe când pe romani, nu. Pentru ce? Pentru că la romani o astfel de căsătorie e o rușine, iar la perși este îngăduită căsătoria între fiu și mamă. Pentru aceasta sunt de laudat perșii care nu fac o astfel de căsătorie. Așa trebuie judecată și căsătoria lăsată de Dumnezeu. **Noi, ortodocșii, cu toții avem dreptul și putem să ne căsătorim; pentru aceea și admirăm pe cei care nu se căsătoresc.** Voi, ereticii, însă, pentru că ați azvârlit căsătoria în rândul lucrurilor rele, nu mai aveți nici un drept la laude pentru fecioria voastră. Nu ți-e sufletul curajos și puternic când te abții de la cele ce-ti sunt oprite. Nu ești un om cu adevărat virtuos când nu săvârșești o faptă socotită rea de toată lumea.

Atunci ești cu adevărat virtuos și strălucit, când săvârșești o faptă bună, o faptă care nu acoperă de rușine pe cei ce o săvârșesc, o faptă pe care dacă vrei să o faci și o și îndeplinești, nu numai că te scapă de prostul nume al celor răi, ci te și rânduiește în ceata celor buni. După cum eunucii, nu mentă laudă pentru că trăiesc în feciorie și pentru că nu se căsătoresc, tot astfel nici voi nu meritați nici o laudă. Pe eunuci o necesitate firească îi silește să trăiască în feciorie și să nu se căsătorească; tot așa și pe voi vă silește la aceasta prejudecata unei conștiințe rele. După cum tăierea unei părți a trupului a lipsit pe eunuci de lauda fecioriei, tot astfel și diavolul v-a tăiat gândurile cele bune și firea v-a rămas întreagă și v-a impus să nu vă căsătoriți -prin aceasta vă mărește și nevoințele și vă lipsește și de cinstea de a va numi fecioare. Oprești căsătoria? Tocmai pentru că spui că nu trebuie să te căsătorești, pentru că ești silită să nu te căsătorești, pentru aceasta nu vei avea răsplata, ci pedeapsă și chin.

9. Aș putea fi însă întrebat:

- Dar tu, ortodoxule, nu interzici căsătoria?

- Ferească Dumnezeu să ajung să grăiesc o astfel de nebunie ca tine!

- Cum? Nu sfătuiești și tu, nu îndemni și tu pe oameni să nu se căsătorească?

- Da, asta o fac, pentru că sunt convins că fecioria este treapta superioară căsătoriei. Spunând aceasta nu osândesc căsătoria, n-o pun între faptele rele, dimpotrivă o prețuiesc nespus de mult. Căsătoria este un post al castității pentru cei care se folosesc de căsătorie cum trebuie. Căsătoria nu dă voie firii omenești să se sălbăticească. Căsătoria pune traiul legiuit între un bărbat și o femeie ca un zid de apărare de care se sfărâmă toate valurile poftelor, prin acest trai legiuit dobândim multă liniște și o păstrăm. Sunt unii oameni care n-au nevoie de siguranța dată de căsătorie; în locul ei, aceștia își potolească înverșunarea prin posturi, privegheri, culcări pe pământ și prin multe alte nevoințe pustnicești. Pe astfel de oameni îi sfătuiesc să nu se căsătorească, dar nu-i opresc să se căsătorească. Deosebirea între sfat și oprire este tot atât de mare cât de mare este deosebirea între constrângere și libera alegere. Cel ce sfătuiește lasă celui care-l aude libertatea de a urma sau nu sfatul lui; cel care oprește îi răpește această libertate. În afară de aceasta, când eu sfătuiesc pe cineva să nu căsătorească, nu spun că este rea căsătoria, nici nu osândesc pe cel ce nu se lasă convins. Tu însă hulești căsătoria, spui că este rea; iei rolul de legiuitor, și nu de sfătuitor, și, ca atare, urăști pe cei pe care nu-i convingi. Eu nu-i urăsc; **admir pe cei care se înscriu la această luptă a fecioriei, dar nu osândesc pe cei care rămân în afara luptei.** Atunci aș avea dreptul să osândesc pe cineva, când alunecă spre un rău recunoscut de toți ca rău. **Dar n-am nici un drept să osândesc pe un om care se mulțumește cu un bine mai mic pentru că nu poate atinge un bine mai mare; el singur se lipsește de lauda și de admirația cuvenită celui care a îmbrățișat binele cel mare, fecioria!** Cum poți să-mi spui că opresc căsătoria, când nu osândesc pe cei căsătoriți. Opresc desfrânarea, adulterul, dar nu căsătoria. Osândesc pe desfrânați, pe adulteri și-i alung din sânul Bisericii; dar nu încetez de a lauda pe cei căsătoriți, dacă trăiesc cu înțelepciune.

Prin urmare, din concepția noastră asupra căsătoriei rezultă două câștiguri: unul, că nu hulim creația lui Dumnezeu; al doilea, că nu înjosim fecioria, ci, dimpotrivă, o facem cu mult mai sfântă.

10. Cel care hulește căsătoria răpește și slava fecioriei. Cel care laudă căsătoria pune în lumină și mai mult minunăția fecioriei și o face mai strălucită. O faptă nu-i o faptă grozav de bună când bunătatea ei reiese din comparația cu o faptă rea; dar când o faptă este mai bună decât faptele recunoscute ca bune de toată lumea, atunci fapta aceea este bună prin excelență. Și eu voi demonstra că fecioria este o astfel de faptă bună prin excelență. După cum prin condamnarea căsătoriei se desființează și laudele ce se cuvin fecioriei, tot astfel, prin cruțarea căsătoriei de hulă, se laudă mai mult fecioria decât căsătoria. Este la fel cu frumusețea trupurilor: nu spunem că unele trupuri sunt frumoase punându-le față în față cu trupurile schilodite, ci cu cele întregi, care n-au nici un cusur. **Căsătoria este bună; și tocmai pentru aceasta e minunată fecioria, pentru că e mai bună decât ce este bun și este cu atât mai bună cu cât este mai bun căpitanul unei corăbii decât corăbierii, generalul, decât soldații.** Dar după cum, dacă omori vâslașii unei corăbii, scufunzi corabia, iar dacă îndepărtezi de pe câmpul de luptă pe soldați, dai legat pe general în mâinile dușmanilor, tot astfel și aici, dacă alungi căsătoria din rangul ei de vrednicie, ai desființat și slava fecioriei și ai coborât-o în rândul celor mai mari păcate. Bun lucru este fecioria; sunt de acord și eu. E mai bună decât căsătoria; mărturisesc și asta. Dacă vrei, pot adăuga că este cu atât mai bună decât căsătoria pe cât este mai bun cerul decât pământul, îngerii, decât oamenii. Pot merge încă și mai departe și să spun ceva mai mult, anume că **fecioria este superioară și stării îngeresti, îngerii într-adevăr nu se însoară, nici nu se mărită(28), dar nu sunt alcătuiți din trup și sânge, nu locuiesc pe pământ, nu țin piept unei mulțimi de patimi, n-au nevoie de mâncare și băutură; nu-i pot încânta și moleși cântecele plăcute, nu-i poate atrage frumusețea oamenilor, nu-i poate vrăji nimic.** Cum este cerul de curat într-o amiază liniștită, netulburată de nici un nor, tot așa sunt și îngerii; nu-i tulbură nici o dorință; de aceea e și firesc să rămână neconținut luminați și strălucitori.

28. Matei 22, 30.

11. Oamenii, deși inferiori prin firea lor fericiților îngeri, își dau toate silințele și stăruie după puterea râvnei lor să-i egaleze pe îngeri.

- Cum îi pot egala?

- Îngerii nu se însoară, nici nu se mărită.²⁹ Fecioara face la fel. Îngerii stau neconținut înaintea lui Dumnezeu și slujesc lui Dumnezeu.³⁰ Fecioara face la fel. Din pricina aceasta Pavel a scutit pe fecioare de orice grijă lumească³¹, pentru a fi sânguitoare și cu mintea totdeauna la Dumnezeu. E drept, nu pot încă să se înalte ca îngerii la ceruri, fiind legate prin trup de pământ; au însă o mare mângâiere, căci primesc pe însuși Stăpânul cerurilor, dacă sunt sfinte și cu trupul, și cu duhul.

29. Matei 22, 30.

30. Evr. 1, 14.

31. I Cor. 7, 34.

Ai văzut vrednicia și frumusețea fecioriei? Ai văzut că face pe cei trăitori pe pământ să ducă aceeași viață ca și locuitorii cerului? Sunt îmbrăcați cu trup, dar nu rămân mai prejos de puterile cele fără de trup. Sunt oameni, dar au aceeași râvnă ca și îngerii.

Așa ceva nu puteți îndeplini voi, ereticii! Voi, care pângăriți un lucru atât de măreț, voi, care huliți pe Stăpânul, voi, care-L numiți rău. Pe voi vă așteaptă osânda robului celui viclean³², pe

când pe fecioarele Bisericii le vor întâmpina multe și mari bunătăți, care depășesc puterea de înțelegere a ochiului, a auzului și a minții omenești³³.

32. Matei 25, 24-30.

33. I Cor. 2, 9.

Din pricina aceasta nu mă mai adresez ereticilor - le sunt destul cele spuse - ci voi vorbi de acum înaintea fiilor Bisericii.

12. De unde este bine să-mi încep vorbirea? Chiar de la cuvintele Domnului, rostite prin fericitul Pavel. Sfaturile lui Pavel trebuie socotite drept sfaturi ale lui Hristos.

Când Pavel spune: “Celor căsătoriți le poruncesc, nu eu, ci Domnul”³⁴, și: “Celorlalți le spun eu, nu Domnul”³⁵, nu spune aceste cuvinte cu gândul de a arăta că altele sunt gândurile lui, și altele gândurile Domnului.

34. I Cor. 7, 10.

35. I Cor. 7, 12.

Ar putea oare rosti sau gândi altceva decât ce gândește Hristos, mai cu seamă când dă legi de conduită în viață, Pavel, în care grăia Hristos³⁶, Pavel, care nu voia să trăiască el, pentru a trăi Hristos într-însul³⁷, el, care punea și împărăția cerurilor, și viața, și îngerii, și puterile, și altă zidire și, în general, totul în urma dragostei sale pentru Hristos³⁸?

36. II Cor. 13, 3.

Dar ce sens au cuvintele: “eu” și “nu eu”? Unele legi și învățături ni le-a dat însuși Hristos; pe altele, ni le-a dat prin apostoli. Ascultă că însuși Hristos spune că nu ne-a dat El însuși toate legile și învățăturile! **“Multe încă am a vă spune, dar nu le puteți purta”**³⁹. Hristos a legiuit, mai înainte, încă pe când era pe pământ, ca femeia să nu se despartă de bărbat⁴⁰. Din această pricină și Pavel spune: “Celor căsătoriți le poruncesc, nu eu, ci Domnul”. Femeia să nu se despartă de bărbat, iar de se va despărți, să nu se mărite, sau să se împace cu bărbatul său; și bărbatul să nu-și lase femeia (I Cor. 7, 10-11). Dar, despre cei care aveau soții necredincioase, Hristos n-a spus nimic cu gura Sa, ci a legiuit raporturile dintre ei punând în mișcare sufletul lui Pavel. Pentru aceasta Pavel spune: “Iar celorlalți le spun eu, nu Domnul: De are vreun frate femeie necredincioasă și ea va voi să stea cu e/ să nu o lase; și femeia, de are bărbat necredincios și acela va voi să stea cu ea, să nu-l lase. Pentru că bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă, iar femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios”^{40bis}.

37. Gal. 2, 20; Filip. 1, 20.

38. Rom. 8, 38-39.

39. Ioan 16, 12.

40. Matei, 19, 9.

40 bis. I Cor. 7, 12-14.

Prin cuvintele: “Nu Domnul, ci eu”, Pavel n-a vrut să arate că spusele sale sunt omenești - pot fi ele, oare? - a vrut să spună numai că porunca aceasta n-a dat-o Hristos pe când era cu ucenicii Săi, ci o dă acum, prin el. După cum cuvintele “Domnul, nu eu” nu sunt potrivnice poruncii lui Hristos, tot astfel și cuvintele: “Eu, nu Domnul” nu înseamnă că-și exprimă gândul său propriu, independent de voința lui Dumnezeu, ci arată atâta numai, că Hristos dă acum prin el această

poruncă. Mai departe, când vorbește despre văduve, Pavel spune: “Dar mai fericită este văduva dacă rămâne așa, după părerea mea”⁴¹. Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor “după părerea mea” să socotești că exprimă un gând omenesc, a curmat orice bănuială adăugând: “Mi se pare că și eu am Duhul lui Dumnezeu”⁴². Prin urmare, după cum atunci când exprimă gândurile Duhului lui Dumnezeu spune că este părerea lui - și pentru aceasta noi socotim spusele sale o hotărâre omenească -, tot astfel și când spune: “Eu spun, nu Domnul” să nu socotești, bazându-te pe cuvintele lui, că Pavel exprimă prin aceste cuvinte propriile sale idei. Pavel avea în el pe Hristos și prin el vorbea Hristos: ca atare, n-ar fi îndrăznit să dea, ca într-o sentință, o învățătură atât de mare, dacă n-ar fi primit din gura lui Hristos această lege dată nouă. Cineva ar fi putut să-i spună lui Pavel:

- Nu mai pot, eu, un credincios, să trăiesc cu o soție necredincioasă, eu, curatul, cu o blestemată. Mai înainte însă mi-ai spus că sfaturile ce mi le dai⁴³ le spui tu, nu Domnul. De unde pot fi sigur, pe ce mă pot întemeia că nu voi greși de voi urma spusele tale, o dată ce tu însuși spui că sunt ale tale, și nu ale lui Hristos?

41. I Cor. 7, 40.

42. I Cor. 7, 40.

43. I Cor. 7, 12-17.

Unei astfel de întrebări Pavel i-ar fi răspuns:

- N-avea nici o teamă! Tocmai pentru aceasta am spus că am pe Hristos care vorbește în mine, tocmai pentru aceasta am spus: “mi se pare că și eu am Duhul lui Dumnezeu”, pentru ca să nu bănuiești nimic omenesc în cuvintele mele. Dacă n-ar fi așa, n-aș da atâta putere cuvintelor mele. “Gândurile oamenilor sunt șovăielnice și cu greșală cugetele lor”⁴⁴.

44. Înț. Sol. 9, 14.

Biserica din întreaga lume. Biserica, care păzește cu toată grija aceste învățături, arată puterea și autoritatea legiurii lui Pavel. Biserica n-ar fi păzit aceste învățături dacă n-ar fi fost pe deplin convinsă că spusele lui Pavel sunt poruncile lui Hristos.

Ce spune, deci, Pavel sub insuflarea Domnului?

“Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om să nu se atingă de femeie”⁴⁵.

45. I Cor. 7, 1.

Aceste cuvinte ne arată că până atunci corintenii nu primiseră de la dascălul lor nici un sfat despre feciorie, iar în al doilea rând ne arată că din propria lor inițiativă corintenii îl întrebaseră despre feciorie pe Pavel. **Inițiativa corintenilor dovedește creșterea harului lui Dumnezeu printre ei.** Într-adevăr, corintenii n-aveau de unde ști despre feciorie. **Vechiul Testament nu vorbea despre feciorie.** Piu numai iudeii de rând, dar nici levitii, și nici arhierii, și nici chiar marele arhieru nu se interesau de altceva decât de căsătorie. De feciorie, nici vorbă!

13. Dar cum au ajuns corintenii să pună o astfel de întrebare lui Pavel? Corintenii și-au dat seama că au nevoie de o virtute mai mare, de vreme ce fuseseră învredniciți de daruri mai mari.

Merită să cercetăm pentru ce Pavel nu le-a dat el acest sfat mai înainte de a-i fi fost cerut. Se înțelege de la sine doar că, dacă corintenii l-ar fi auzit pe Pavel vorbindu-le despre feciorie, nu i-ar mai fi scris și nici nu l-ar mai fi întrebat.

Marea înțelepciune a lui Pavel se poate vedea și din felul cum a lucrat în cazul de față. Intenționat și cu un scop bine determinat nu le-a vorbit Pavel despre o virtute atât de mare cum este fecioria. Aștepta ca ei înșiși să ajungă să aibă această dorință, să dobândească prin ei înșiși o oarecare idee despre feciorie. Aștepta ca sufletele lor să se familiarizeze cu fecioria, pentru a putea semăna cu folos în sufletele lor sfaturile lui despre feciorie. Sfaturile sunt primite cu foarte multă ușurință de ascultători atunci când aceștia sunt familiarizați cu obiectul sfaturilor pe care vrei să li le dai. Întrebat deci de ei, Pavel le arată măreția și majestatea fecioriei.

Dar dacă corintenii nu l-ar fi întrebat despre feciorie, Pavel n-ar mai fi așteptat dorința lor, ci, luându-le-o înainte, le-ar fi vorbit el; nu le-ar fi impus fecioria ca lege, nici ca poruncă, ci ca sfat și îndemn. Pavel însă n-a vrut să fie el inițiatorul unui asemenea sfat, deoarece știa că fecioria are nevoie de multe sudori, de multă nevoință.

Și aici Pavel a imitat pe Stăpânul nostru obștesc. Mântuitorul a vorbit despre feciorie atunci când l-au întrebat ucenicii. Ucenicii au spus: “Dacă așa este pricina omului cu femeia, îi este mai de folos să nu se însoare”⁴⁶, iar Hristos a răspuns: “Sunt oameni care s-au făcut pe ei înșiși fameni pentru împărăția cerurilor”⁴⁷.

46. Matei 19, 10.

47. Matei 19, 12.

Când o faptă ce trebuie săvârșită este deosebit de mare și nu poți obliga pe nimeni, prin constrângerea unei porunci, să o îndeplinească, trebuie să aștepti ca să-și exprime dorința cei care vor să o facă; iar pentru a le deștepta râvna, trebuie să pregătești voința și dorința lor în alt chip, fără a da naștere la bănuieli.

Așa a făcut și Hristos. n-a deșteptat în sufletul apostolilor dorința de feciorie vorbindu-le despre feciorie; dimpotrivă, le-a vorbit numai despre căsătorie și le-a arătat greutatea căsătoriei. Și și-a oprit aici cuvântul său. Hristos a lucrat cu atâta înțelepciune, încât apostolii, care nu auziseră din gura lui Hristos nici un cuvânt despre necăsătorie, spun ei înșiși că “este mai de folos omului să nu se mai însoare”⁴⁸.

Tot pentru acest motiv și Pavel, imitatorul lui Hristos, spunea: “Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om ca să nu se atingă de femeie”.

Prin aceste cuvinte Pavel pare a se scuza și a spune: nu îndrăzneam să vă urc pe o culme atât de înaltă, din pricină că fecioria este un lucru foarte greu de îndeplinit. Dar pentru că voi mi-ați scris din propria voastră inițiativă, îmi iau îndrăzneala să vă sfătuiesc.

Pentru care pricină Pavel n-a adăugat niciodată cuvintele “despre cele ce mi-ați scris” în alte răspunsuri date corintenilor la multele lor întrebări?

Pentru următoarea pricină: Pavel amintește de cele scrise de ei, de întrebările puse lui, pentru ca sfatul său să nu supere pe nimeni.

Chiar după ce corintenii i-au dat prilejul de a vorbi despre feciorie, Pavel nu-i sfătuiește cu asprime, ci cu multă bunăvoință. Și aici imită pe Hristos. Și Hristos, după ce a spus tot ce avea de spus despre feciorie, a adăugat: “Cel care poate să o primească, să o primească”⁴⁹. Pavel ce spune? “Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om să nu se atingă de femeie”⁵⁰.

48. I Cor. 7, 7.

49. Matei 19, 12.

50. I Cor. 7, 1.

14. Dar aş putea fi întrebat:

- Dacă nu e bine pentru om să se atingă de femeie, pentru ce a mai lăsat Dumnezeu căsătoria? Ce trebuință mai avem de femei, dacă nu ne sunt de folos nici pentru căsătorie, nici pentru nașterea de copii? Cine va împiedica pieirea întregului neam omenesc, dacă moartea paște și taie în fiecare zi pe cei din viață, și nu se mai pot ridica alții în locul celor căzuți? Dacă toți am îmbrățișa acest bine, fecioria, dacă nu ne-am mai atinge de femei, toate se vor prăbuși: orașe, case și ogoare, meserii și arte, plante și animale. După cum atunci când cade generalul pe câmpul de bătălie, se strică toată buna rânduială a trupei, tot astfel, dacă dispare, datorită desființării căsătoriei, omul, împăratul tuturor celor de pe pământ, nu va mai rămâne în picioare și în bună rânduială nimic din tot ce se vede pe pământ. Prin urmare, acest sfat bun al tău va umple lumea de nenumărate nenorociri.

Dacă aceste cuvinte ar fi rostite numai de dușmanii creștinismului și de necredincioși, nici n-aș ține seamă de ele. Sunt însă mulți oameni care în aparență aparțin Bisericii și care rostesc aceleași cuvinte; din pricina slăbiciunii voinței au părăsit sudorile și ostenele pentru păzirea fecioriei; osândesc fecioria, declară că e de prisos, cu intenția de a-și acoperi propria lor trândăvie, pentru a părea în ochii lumii că nu îndepărtează de la ei aceste nevoițe din pricina nepăsării lor, ci din pricina unei drepte judecăți.

Să lășăm deci la o parte pe dușmanii declarați ai creștinismului - căci “omul firesc nu primește pe cele ale Duhului, căci sunt nebunie pentru el” (51) - și să-i învățăm pe cei care în aparență sunt alături de noi două lucruri: întâi, că fecioria nu este de prisos, ci, dimpotrivă, este foarte folositoare și foarte necesară; al doilea, că învinuirea ce-o aduc fecioriei este spre paguba lor și aduce pe capetele lor tot atâta primejdie câtă răsplată și laudă aduce celor ce trăiesc în feciorie.

După ce a fost creată toată lumea aceasta (52) și au fost pregătite toate cele ce trebuiau pentru tihna și folosul nostru, Dumnezeu a făcut și pe om (53), pentru care a creat și lumea.

51. I Cor. 2, 14.

52. Fac. 1. 1-25.

53. Fac. 1, 26-31; 2, 7.

După ce omul a fost plăsmuit, a rămas în rai (54). Nici n-a fost vorba de căsătorie. Omul avea nevoie de un ajutor, și i s-a dat (55). Nici după ce i s-a dat omului un ajutor nu părea necesară căsătoria. De fapt, nici nu exista căsătoria; Adam și Eva trăiau fără căsătorie.

Trăiau în rai ca în cer și se desfătau de prietenia lui Dumnezeu. Erau izgonite din sufletul lor dorința de împreunare, zămisirea, durerile nașterii, nașterea de copii, orice fel de stricăciune. Ca un curs de apă limpede izvorâtă dintr-un izvor curat era viața lor în rai, împodobită cu fecioria. Tot pământul, pe vremea aceea, era lipsit de oameni. Era, prin urmare, aceeași situație de care se tem acum acești purtători de grijă ai neamului omenesc, care se îngrijesc cu deosebită râvnă de treburile altora, dar nu suferă nicidecum să se gândească la ale lor; tremură de teama ca nu cumva să piară tot neamul omenesc din pricina fecioriei, dar le pasă tot atât de puțin de pierderea propriului lor suflet ca și de sufletul altuia; și fac aceasta știind bine că au să fie chemați să dea socoteală amănunțită de sufletul lor, chiar pentru cele mai mici greșeli, pe când pentru împuținarea omenilor de pe pământ nu-i va trage nimeni la răspundere. Pe vremea lui Adam și Eva, pe când erau în rai și trăiau în feciorie, nu erau orașe, arte, meserii, nici case - căci de ele ne doare cumplit inima! -; pe atunci nu existau toate acestea și, totuși, lipsa lor n-a împiedicat, nici n-a curmat existența acelei fericite vieți, cu mult mai bune decât cea dusă de noi acum. Dar Adam și Eva n-au ascultat de porunca lui Dumnezeu (56); din pricina aceasta au ajuns pământ și cenușă. Au pierdut o dată cu traiul acela fericit și fecioria; o dată cu Dumnezeu a plecat de la ei și fecioria, i-a părăsit și ea.

54. Fac. 2, 8.

55. Fac. 2, 18; 21-25.

56. Fac. 3, 1-7.

Atâta vreme cât nu fuseseră biruiți de diavol, atâta vreme îl cinsteau pe Dumnezeu, Stăpânul lor, a rămas cu ei și fecioria, împodobindu-i mai mult decât împodobesc hainele cele de aur și diadema pe împărați. Când au ajuns însă în robia diavolului, au fost dezbrăcați de această haină împărătească, li s-a luat podoaba cea cerească; au venit peste ei stricăciunea morții, blestemul, durerea și o viață grea și chinuită. O dată cu acestea a apărut în viața omului și căsătoria, acest veșmânt muritor, această haină de rob. “Cel înșurat spune Pavel, se îngrijește de cele ale lumii” (57). Ai văzut de unde-și are început căsătoria? Ai văzut din ce pricină a ajuns necesară? Din pricina călcării poruncii, din pricina blestemului, din pricina morții. Unde e moarte, acolo e și căsătorie; dacă nu există moarte, nu urmează nici căsătorie. Fecioria nu are aceste urmări; e totdeauna folositoare, totdeauna bună, totdeauna fericită; și înainte de moarte, și după moarte; și înainte de a exista pe lume căsătorie, și după ce a venit pe lume căsătoria.

57. I Cor. 7, 33.

- Spune-mi, te rog, Adam a fost născut prin căsătorie? Eva a fost născută prin durerile de naștere ale unei alte femei? Nu poți să-mi spui! Atunci pentru ce tremuri, pentru ce te temi degeaba că va dispărea neamul omenesc, dacă dispăre căsătoria? Milioane de milioane de îngeri slujesc lui Dumnezeu, mii de mii de arhangheli stau înaintea Lui; și nici unul dintre ei nu există datorită căsătoriei, nașterilor, durerilor nașterii și zămisirii. Prin urmare, **Dumnezeu ar fi înmulțit cu atât mai mult pe oameni, fără să fi fost nevoie de căsătorie, așa cum a făcut și pe cei dintâi oameni, din care se trag toți oamenii.**

15. În vremea noastră chiar, nu puterea căsătoriei menține neamul omenesc, ci cuvântul Domnului spus la început: “Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul”(58).

58. Fac. 1, 28.

Spune-mi, te rog, i-a fost de vreun folos lui Avraam căsătoria pentru nașterea de copii? Nu! A fost căsătorit atât amar de ani, și la urmă a strigat către Dumnezeu: “Ce vei face cu mine. Stăpâne, Doamne? Iată, mor și n-am copii!” (59). După cum atunci, cu Avraam, Dumnezeu a făcut ca niște trupuri moarte să ajungă rădăcina și pricina nașterii unui popor atât de numeros ca poporul evreu, tot astfel și la începutul lumii, Dumnezeu ar fi găsit o cale prin care să se înmulțească neamul omenesc, dacă Adam și Eva ar fi ascultat de poruncile Lui și nu i-ar fi biruit dorința de a mânca din pomul cunoștinței binelui și răului. Când nu vrea Dumnezeu, căsătoria nu poate înmulți numărul existent al oamenilor, dar nici fecioria nu poate împuțina numărul lor când Dumnezeu voiește ca numărul oamenilor să fie mare.

59. Fac. 15, 2.

Mi s-ar putea însă obiecta:

- Dar a fost voința lui Dumnezeu ca să ne înmulțim prin căsătorie, tocmai din pricina noastră și a neascultării noastre.

- Pentru ce n-a existat căsătoria înainte de înșelăciunea omului? Pentru ce n-a trăit Adam cu Eva în rai? Pentru ce n-au existat durerile nașterii înainte de blestem? Pentru ce? Pentru că toate acestea erau pe atunci de prisos; au ajuns în urmă de neapărată trebuință din pricina slăbiciunii noastre. Și nu numai ele, ci și toate celelalte: orașele, artele, meseriile, hainele și tot roiul de nevoi. Pe toate acestea le-a târât moartea cu ea, când a intrat în lume. Nu prefera deci în locul fecioriei căsătoria, îngăduită de Dumnezeu din pricina slăbiciunii tale, nici nu le pune pe picior de egalitate! Dacă ai judeca așa, ar trebui să speri că este mai bine să ai două femei decât să te mulțumești cu una, deoarece legea lui Moise îngăduie să ții două femei (60).

60. Deut 21, 15.

Mai mult, urmând acestui chip de gândire, ar trebui să preferi bogăția în locul sărăciei de bunăvoie, chefurile și mesele bogate, în locul unei mese cumpătate, răzbunarea, în locul răbdării cu a nedreptăților.

16. - Dar, atunci, le osândești pe toate acestea? - Nu le osândesc deloc! Dumnezeu le-a îngăduit și au fost de folos la timpul lor. Afirm însă că sunt lucruri de puțină însemnătate, mai degrabă fapte de copii decât de oameni mari. Hristos, voind să ne facă desăvârșiți, a poruncit să le lepădăm pe toate acestea, ca pe niște haine de copil, care nu sunt în stare să îmbrace pe un om desăvârșit nici să împodobească vârsta omului duhovnicesc dorit de Hristos. Hristos a poruncit să îmbrace niște haine mai frumoase și superioare celorlalte; a poruncit să nu dăm alte legiuri decât cele date de El, ci să urmăm cu strășnicie legile Lui. Legile date de Hristos sunt superioare într-adevăr legilor lui Moise; dar scopul legiuitorului este același. Care este scopul? Să curme răutatea din sufletul nostru și să ne ridice spre o virtute desăvârșită. Dacă Dumnezeu, în urmărirea acestui scop, n-ar fi dat legi mai bune decât cele de mai înainte, ci ar fi lăsat mereu aceleași legi și n-ar fi căutat să ne izbăvească de josnicia în care eram, ar fi însemnat că El este în contradicție cu Sine Însuși. După cum dacă, la început, când neamul omenesc se găsea în vârsta copilăriei sale, Dumnezeu ar fi legiuit această viețuire superioară, oamenii n-ar fi dus nici viață pe măsura vârstei lor, ba, dimpotrivă, și-ar fi pierdut propria lor mântuire din pricina viețuirii superioare ce le-ar fi fost impusă, tot astfel, dacă, după trecerea epocii copilăriei omenirii, după ce lumea a fost călăuzită de lege, dacă atunci când timpul cerea filosofia cerească a Evangheliei,

Dumnezeu ar fi lăsat să rămână în picioare tot legiuirea de pe timpul copilăriei omenirii, n-am mai fi avut nici un folos de pe urma întrupării lui Hristos, pentru că nu ne-ar fi adus desăvârșirea în vederea căreia El S-a întrupat.

17. Dumnezeu S-a purtat cu omenirea cum se poartă păsările cu puii lor. Când mama le aduce de mâncare îi face să iasă din cuib; dacă vede că puii ei sunt plăpânzi, că nu se pot ține pe picioare și mai au încă nevoie să stea în cuib, îi lasă înăuntru mai multe zile; nu face asta cu gândul de a-i lăsa pe vecie în cuib, ci ca să li se întărească bine aripile, să se înzdrăvenească, spre a-și putea lua zborul fără vreo primejdie. Așa a făcut și Dumnezeu cu noi. Dintru început ne-a atras spre cer și ne-a arătat calea care duce acolo; Dumnezeu știa, știa foarte bine că nu vom avea destulă putere să ne luăm zborul spre cer; a vrut însă să ne arate că prăbușirea noastră se datorește propriei noastre slăbiciuni, și nu voinței Lui. După ce ne-a făcut această dovadă, ne-a lăsat multă vreme, ca într-un cuib, în lumea aceasta, ne-a lăsat să ne căsătorim. Dar după ce ne-au crescut aripile virtuții în această mare scurgere de vreme, a venit Domnul, ne-a scos cu binișorul și încetul cu încetul din locuința aceasta de aici și ne-a învățat să zburăm spre înălțime.

Oamenii care sunt și acum mai trândavi, oamenii care dorm adânc, stau încă cu plăcere în cuib, lipiți de lucrurile din lumea aceasta; dar cei cu adevărat viteji, îndrăgostiți de lumină, părăsesc cuibul cu ușurință, zboară spre înălțime, aung în ceruri, părăsind toate cele de pe pământ: nunta, averile, grijile, într-un cuvânt toate cele câte de obicei ne atrag spre pământ.

Să nu socotim, deci, îngăduința dată la început omenirii de a se căsători drept o necesitate și pentru vremurile de mai târziu, necesitate care ne împiedică de a trăi necăsătoriți. Hristos dorește îndepărtarea noastră de căsătorie. Ascultă ce spune: “Cel care poate să o primească, să o primească”⁶¹.

61. Matei 19, 12.

Nu te minuna dacă Dumnezeu n-a poruncit asta de la început! Nici doctorii nu prescriu aceeași dietă bolnavilor tot timpul cât stau la pat; când au febră mare, le interzic mâncărurile grele; dar când le-a scăzut febra și i-a lăsat slăbiciunea trupului, le îngăduie să mănânce mâncăruri obișnuite în locul mâncărilor acelora neplăcute. După cum în trup lupta elementelor care alcătuiesc trupul 62. *Fac. 1, 28.*

*Timpul cerea ca Dumnezeu să dea o astfel de poruncă; pe vremea aceea trupul omenesc era cuprins de nebunie, nu putea suporta furia patimilor și nici nu avea în tulburarea aceea un alt liman decât căsătoria, în care să se refugieze omul. Ce poruncă trebuia să-i dea Dumnezeu? Trebuia să-i poruncească să trăiască în înfrânare, în feciorie? Dar o astfel de poruncă ar fi făcut și mai mare căderea mai puternică flacăra. Singura hrană potrivită pruncilor este laptele; dacă nu le-ai da această hrană și i-ai sili să mănânce mâncărurile oamenilor în vârstă, apoi n-ai face altceva decât să-i omori. Tot atât de mare rău pricinuiiești chiar când dai hrana la timp nepotrivit. Pentru această pricină n-a fost dată de la început fecioria. Mai bine spus însă, **fecioria a fost dată de la început și este mai veche decât căsătoria.** Pentru această pricină, deci, a intrat mai târziu pe lume căsătoria și a fost socotită ca ceva necesar. Dacă Adam ar fi ascultat de porunca lui Dumnezeu, n-ar mai fi fost nevoie de căsătorie.*

- Dar cum s-ar mai fi înmulțit oamenii, cum ar mai fi ajuns atât de numeroși?

- Te întreb și eu din nou, pentru că teama aceasta te tulbură stăruitor: Cum au venit pe lume Adam și Eva? Prin căsătorie?

- Ce vrei să spui? Toți oamenii aveau să vină pe pământ așa cum au venit primii oameni?

- Nu pot să spun dacă așa sau în alt chip. Răspunsul la întrebarea aceasta e următorul: Dumnezeu n-avea nevoie de căsătorie ca să se înmulțească oamenii pe pământ.

18. Potopul de pe timpul lui Noe, care a făcut să dispară de pe fața pământului oameni și animale și, într-un cuvânt, toate viețuitoarele (63), ne-a dovedit că păcatul, împreunările rușinoase, și nu fecioria, au dus la pieirea neamului omenesc. Pustiirea aceea grozavă n-ar fi venit peste oameni dacă fiii lui Dumnezeu ar fi pus frâu poftelor lor rușinoase, dacă ar fi păzit fecioria și dacă nu s-ar fi uitat cu priviri pofticioase la fiicele oamenilor (64). Să nu-ți închipui însă că spun că din pricină că se căsătoreau oamenii a venit peste ei nenorocirea aceea. Nu spun aceasta; deocamdată spun atât, că a pierit și a dispărut atunci neamul omenesc din pricina păcatului, și nu din pricina fecioriei. **Păcatul duce la desființarea neamului omenesc, nu fecioria.**

63. Fac. 7, 17-23.

64. Fac. 6, 1-5.

19. Într-adevăr, căsătoria a fost lăsată de Dumnezeu pentru nașterea de copii. Dar a fost lăsată de Dumnezeu și pentru o altă pricină, cu mult mai mare, anume ca să stingă aprinderile firii noastre. Martor îmi este Pavel care spune: "iar din cauza desfrânării, fiecare să-și aibă femeia sa" 65. Prin urmare, căsătoria n-a fost lăsată pentru nașterea de fii. Mai mult: Pavel poruncește credincioșilor să se căsătorească, dar nu cu scopul principal de a da naștere la copii.

- Atunci pentru ce să se căsătorească?

- "Ca să nu vă ispitească Satana⁶⁶, răspunde Pavel. Mai departe, Pavel nu le spune credincioșilor: Dacă doresc să aibă copii, să se căsătorească!

- Dar ce le spune?

- Le spune: "Dar dacă nu se pot înfrâna, să se căsătorească!"⁶⁷

65. I Cor. 7, 2.

66. I Cor. 7, 5.

67. I Cor. 7, 9.

La început, după cum am spus mai sus, căsătoria avea ceste două pricini: nașterea de copii și potolirea poftelor. În urmă însă, **după ce s-au umplut de oameni pământul, marea și toată lumea, căsătoria nu mai are decât o pricină pentru a exista: îndepărtarea desfrâului și a desfrânării.** Căsătoria este de mare folos pentru cei care și acum, după predicarea Evangheliei, se tăvălesc în mocirla patimilor, pentru cei care doresc să ducă o viață asemănătoare porcilor, pentru cei care nu se pot stăpâni de a-și strica trupul și sufletul în locașurile de desfrâu. Pentru

aceștia, deci, căsătoria este de mare folos, căci îi scapă de necurăție, îi scapă de umblatul din femeie în femeie și le dă puțința să trăiască în sfințenie și castitate.

Dar până când mă voi lupta cu umbrele? Chiar voi, care-mi faceți aceste obiecții, sunteți convinși tot atât de bine ca și mine de superioritatea fecioriei. Obiecțiile voastre nu sunt decât scuze și pretexte ca să vă acoperiți neînfrânarea voastră.

20. Dar chiar dacă o astfel de mărturisire v-ar pune în primejdia de a vă descoperi neînfrânarea voastră, totuși ar trebui să terminați o dată cu hulirea fecioriei. Omul care se împotrivește faptelor bune prin atitudinea lui falsă și nedreaptă, pe lângă aceea că-și vatămă propria-i persoană mai face cunoscut și altora sufletul său rău și stricat. Prin urmare, dacă nu pentru altă pricină, cel puțin pentru a nu vă crea un nume atât de prost, ar trebui să vă înfrânați limba. Aduceți-vă aminte că omul care admiră pe cei ce au ieșit biruitori în cele mai grele lupte, este scuzat de toți dacă el însuși nu poate să ajungă la înălțimea lor; pe când omul care bârfește faptele vrednice de laude și de cununii, pentru că el nu le poate dobândi, pe bună dreptate este urât de toți ca dușman și vrăjmaș al virtuții, ca unul ce a ajuns mai nenorocit decât un nebun. Cei care nu știu ce fac, nici nu suferă pe deplin conștiința celei ce le pățimesc. Din pricina aceasta nebunii nu numai că nu sunt pedepsiți când offensează pe înalții demnitari ai statului, ba, dimpotrivă, mai sunt și compătimiți de cei ofenșați. Dar dacă un altul, deplin conștient, ar aduce ofensele pricinuite de ceilalți în chip inconștient, atunci pe bună dreptate toată lumea ar fi de acord că unul ca acesta merită să fie pedepsit ca dușman al oamenilor.

21. Ar trebui, dar, după cum am spus, să încetați cu hulirea fecioriei pentru motivele arătate mai sus, chiar dacă o astfel de hula nu v-ar pune în primejdia de a vă descoperi neînfrânarea voastră. Dar și primejdia care vă amenință este într-adevăr mare. Va fi pedepsit nu numai "cel care șade împotriva fratelui său și clevește și smintește pe fiul maicii sale"(68), ci și cel care hulește faptele hotărâte ca bune de Dumnezeu. Ascultă ce spune un alt profet, care vorbește despre același lucru! "Vai de cel ce spune că răul este bine și binele, rău; de cel care face din lumină, întuneric, și din întuneric, lumină; de cel care face din dulce, amar, și din amar, dulce"(69). Ce este mai plăcut, mai frumos, mai strălucitor decât fecioria? Strălucește mai luminos decât razele soarelui. Ne îndepărtează de toate grijile lumești și ne face să ne uităm ținută cu ochi curați la Soarele dreptății.

Cuvintele de mai sus le-a strigat Isaia celor care au astfel de idei rele în sufletul lor. Ascultă însă ce rostește un alt profet despre cei care spun altora astfel de cuvinte otrăvitoare, își începe spusele sale tot cu "Vai!". "Vai de cel care adapă pe aproapele său cu apă tulbure și vătămătoare!"(70). Cuvântul "vai" nu este un simplu cuvânt, un cuvânt pus la întâmplare, este o amenințare care ne vestește mai dinainte că vom primi o pedeapsă nespus de mare, de neiertat. Totdeauna în Scriptură este întrebuințat acest cuvânt, acest "vai!", când e vorba despre cei care nu vor putea scăpa de pedeapsa viitoare. Un alt profet, învinovățind pe iudei, spune: "Ați adăpat pe cei sfinți cu vin"(71). De ce pedeapsă va fi vrednic cel care varsă în sufletele celor simpli, în sufletele celor curați, băutură tulbure și vătămătoare, dacă primește o pedeapsă atât de mare cel care adapă cu vin pe nazarei, pe sfinții lui Dumnezeu? Ce pedeapsă va suferi cel care terfelește toată sfințenia fecioriei, dacă este pedepsit cel care nu îndeplinește o mică parte din lege? Hristos a spus: "Celui care va sminti pe unul dintre aceștia mici îi este mai de folos să i se atârne o piatră de moară de gât și să fie aruncat în mare"(72).

68. Ps. 49, 21.
 69. Is. 5, 20.
 70. Avac. 2, 15.
 71. Am. 2, 12.
 72. Matei 18, 6

Ce vor spune cei care prin hulele lor împotriva fecioriei nu smintesc pe un copil, ci pe mulți? Ce urgie va atrage pe capul lui cel care clevește această viețuire îngerească, dacă cel care numește “nebun” pe fratele sau este aruncat în iad?(73)

73. Matei 5, 22.

Odinioară, Mariam a râs de Moise (74); a râs mai puțin și mai cu măsură, de cum râdeți voi acum de fecorie. Nu și-a bătut joc de Moise, n-a luat în râs virtutea acelui fericit bărbat; dimpotrivă, îl admira. Mariam, sora lui Moise, a spus numai atât, că și ea are același har, că și ea a vorbit cu Dumnezeu. Atât a zis; cu toate acestea, a venit peste ea o urgie atât de mare din partea lui Dumnezeu, încât nici rugăciunile lui Moise, cel insultat, n-au avut nici o putere, ba, dimpotrivă, pedeapsa dată ei s-a prelungit mai mult decât credea însuși Moise.

74. Num. 12, 1-10.

22. Dar pentru ce vorbesc de Mariam? Copiii aceia, care se jucau în jurul Betelului, au spus numai atât profetului Elisei: “Hai, pleșuvule, hai!”(75). Vorbele acestea au mâniat atât de mult pe Dumnezeu, încât la cuvintele spuse de profet, a trimis ursoaice împotriva mulțimii aceleia de copii - erau patruzeci și doi de copii - și toți au fost atunci sfâșiați îndată de fiare(76).

75. IV Reg. 2, 23.

76. IV Reg. 2, 24.

Nu i-a apărât pe acei copii nici vârsta lor, nici numărul lor mare și nici scuza că în glumă au spus lui Elisei acele cuvinte. Și pe bună dreptate. Dacă cei care au îmbrățișat fecioria, dacă ei, care se supun unor nevoințe atât de mari, sunt batjocoriți și de copii, și de oamenii în vârstă, va mai dori oare un om, mai puțin tare de fire, să îmbrățișeze niște nevoințe supuse batjocorii și zeflemelii? Care om slab de înger va mai îndrăgi virtutea fecioriei o dată ce vede că este atât de batjocorită? Dacă acum, când pretutindeni toți admiră fecioria, atât cei care o practică, cât și cei care se lipsesc de ea, totuși mulți pregetă, mulți șovăie în fața nevoințelor și sudorilor fecioriei, te întreb; care om ar mai voi să o îmbrățișeze dacă ar vedea că e hulită de toți oamenii în loc să fie admirată? Oamenii tari de fire, care încă de pe pământ s-au mutat în cer, n-au nevoie să fie încurajați de oameni; le este de ajuns lauda de la Dumnezeu în locul oricărei încurajări omenești. Oamenilor mai slabi de înger însă, care sunt la începutul intrării lor în nevoințele fecioriei le ajută mult și părerea pe care o au oamenii despre faptele lor, până ce, instruiți încetul cu încetul în frumusețile fecioriei, vor ajunge să nu mai aibă nevoie de acest sprijin. Dumnezeu, deci, pedepsește pe cei ce batjocoresc virtutea fecioriei, nu numai de dragul celor care au îmbrățișat fecioria, dar chiar de dragul celor care o batjocoresc, pentru ca nu cumva să se întindă răul și mai departe, din pricină că n-au fost pedepsiți pentru păcatele lor de mai înainte.

Dar o dată cu pedeapsa dată de Dumnezeu copiilor care și-au bătut joc de Elisei, mi-au venit în minte și cele păținite de batjocoritorii lui Ilie. Ce-au pățit copiii de la ursoaice din pricină că au

batjocorit pe Elisei, au pățit și cele două trupe de câte cincizeci de ostași împreună cu căpitaniilor lor, care au fost arși de focul pogorât din cer, din pricină că s-au purtat cu dispreț față de Ilie, dascălul lui Elisei (77). Și ostașii aceia, ca și copiii, s-au apropiat de Ilie cu batjocura pe buze; îl chemau pe drept și-i porunceau să se pogoare la ei; dar în loc să se pogoare Ilie la ei de pe vârful muntelui, s-a pogorât la ei foc din cer și i-a mistuit mai groaznic de cum sfâșiaseră ursoaicele pe copii.

77. IV Reg. 1, 9-12.

Gândiți-vă la toate acestea, voi, toți, care dușmăniți fecioria. Puneți-vă zăbrele și zăvoare gurii, ca să nu începeți și voi să spuneți, în ziua Judecății, când veți vedea pe cei care strălucesc din pricina fecioriei, aceste cuvinte: “Aceștia sunt cei de care altădată ne băteam joc și-i luam în râs! Noi, smintiții, socoteam viața lor o nebunie și moartea lor plină de necinste. Cum au ajuns de au fost socotiți printre fiii lui Dumnezeu? Cum au ajuns de-au fost rânduiți printre sfinți? Am răătăcit, deci, de la calea cea adevărată, iar lumina dreptății n-a strălucit în sufletele noastre!”(78). Dar ce folos veți mai avea de pe urma acestor cuvinte, o dată ce în ziua Judecății căința nu mai are nici o putere?

78. Înț. Sol. 5, 3-6.

23. Poate însă că mi s-ar pune următoarea întrebare?

- Dar n-a mai ocărât nimeni pe bărbații cei sfinți de la Elisei și Ilie și până acum?

- Mulți și pe tot întinsul pământului!

- Au fost și ei pedepsiți tot așa?

- Da, au fost pedepsiți. Cunosc mulți de aceștia. Unii au scăpat într-adevăr de pedeapsă, dar nu vor scăpa până la sfârșit. Ne-o spune fericitul Pavel: “Păcatele unor oameni sunt învederate mergând înaintea lor la judecată; ale altora însă vin în urma lor”(79). Și după cum legiuitorii publică pedepsele date celor nelegiuiți, tot astfel și Domnul nostru Iisus Hristos pedepsind pe unul sau doi păcătoși, scrie ca pe un stâlp de aramă sau ca într-o carte pedeapsa dată lor; prin pedepsele date acestora se adresează tuturor păcătoșilor și le spune că, chiar dacă nu sunt pedepsiți pe lumea aceasta cei care săvârșesc aceleași păcate, totuși vor suferi pe lumea cealaltă pedepse mai cumplite.

79. I Tim. 5. 24.

24. Prin urmare, dacă nu vine peste noi nici o nenorocire când săvârșim păcate cu nemiluita, să nu prindem curaj! Dimpotrivă, tocmai pentru aceasta să ne temem mai mult. Dacă nu suntem judecați și pedepsiți de Dumnezeu aici, pe pământ, apoi vom fi osândiți dincolo împreună cu lumea. O afirm din nou, cuvintele acestea nu-s ale mele, ci ale lui Hristos, Care vorbește prin Pavel. “Pentru aceasta, spune el, sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Dacă ne-am fi judecat noi singuri, n-am mai fi judecați. Dar acum, fiind judecați de Domnul suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”(80).

80. I Cor. 11, 30-32.

Sunt unii oameni care au nevoie numai aici pe pământ de judecată, când păcatele lor sunt mai mici și când, după ce au fost pedepsiți, nu se mai întorc la vechile lor păcate, cum se întorc câinii la vărsătura lor⁸¹. Sunt alți oameni care sunt pedepsiți și pe pământ, și pe lumea cealaltă, din pricină că au săvârșit mari păcate, în sfârșit, sunt alți oameni care vor fi pedepsiți numai pe lumea cealaltă, pentru că au săvârșit păcate atât de mari, mai mari decât ale tuturor, încât nici nu sunt învredniciți să fie bătuți aici pe pământ cu ceilalți oameni. Scriptura spune: “Și cu oamenii nu vor fi biciuiți”(82). Ei sunt păstrați ca să fie pedepsiți împreună cu dracii. “Duceți-vă de la Mine, spune Hristos, în întunericul cel mai dinafară pregătit diavolului și îngerilor lui”(83). Mulți au răpit preoția cu bani, dar n-a fost cine să-i vădească, n-au auzit cuvintele spuse de Petru odinioară lui Simon Magul (84). Aceasta nu înseamnă că au scăpat de pedeapsă; vor primi o pedeapsă cu mult mai cumplită decât aceea pe care ar fi primit-o pe pământ, pentru că istoria lui Simon Magul nu i-a învățat minte. Mulți au îndrăznit să facă ce făcuse Core (85), dar nu i-a înghițit pământul ca pe el, pentru că vor suferi mai târziu o pedeapsă și mai mare. Mulți au arătat tot atâta necredință ca și Faraon, dar n-au fost înecați ca el (86), pentru ca le rămâne oceanul iadului. Mulți dintre cei care numesc “nebuni” pe semenii lor (87) n-au fost pedepsiți pe pământ; dincolo, însă, le este pregătită și lor pedeapsa.

81. II Petru 2, 22.

82. Ps. 72, 5.

83. Matei 25, 41.

84. Fapte 8, 20-23.

85. Num. 16, 1-35.

86. Ieș. 14, 23-28.

87. Matei 5, 22.

Nu socoti simple vorbe hotărârile lui Dumnezeu! Pentru ca Dumnezeu să vă încredințeze că nu sunt simple vorbe, a adus pe unele dintre hotărârile Sale la îndeplinire chiar aici pe pământ, cum a fost cazul cu Safira (88), cu Carmi (89), cu Aaron (90) și cu mulți alții. A făcut aceasta ca să nu mai puneți la îndoială cuvintele Lui; a făcut aceasta ca să vă încredințați că spusele Sale sunt întărite de fapte; a făcut aceasta ca să încetați de a vă mai înșela pe voi înșivă că nu veți fi pedepsiți. A făcut aceasta ca să cunoașteți că bunătatea lui Dumnezeu stă în a da păcătoșilor răgaz de pocăință, și nu în a nu pedepsi deloc pe cei ce stăruiesc în păcate.

88. Fapte 5,

89. Iosua 7,

90. Num. 20.

Aș fi putut să arăt și mai pe larg cât de mult foc își adună pe capul lor cei care defăimă frumusețea fecioriei. Socotesc însă că, pentru oamenii cu judecată, sunt îndestulătoare și cele spuse, deoarece pe oamenii cu neputință de îndreptat și pe smintiți nu-i voi putea desprinde de nebunia lor, nici dacă aș fi vorbit mai mult decât am vorbit.

Din această pricină las la o parte pe defăimătorii fecioriei și mă adresez numai oamenilor cu judecată, întorcându-mă din nou la cuvintele fericitului Pavel: “Despre cele ce mi-ați scris, spune el, bine este pentru om să nu se atingă de femeie”(91).

91. I Cor. 7.

Să se rușineze de cuvintele lui Pavel și cei care osândesc căsătoria, dar și cei care o înalță mai mult decât merită. Pavel închide gura și unora, și altora, și prin aceste cuvinte, și prin cele ce urmează.

25. Bună este căsătoria, pentru că-l face pe om să păzească curăția și nu-l lasă să cadă în desfrânare și să moară. Nu defăima, deci, căsătoria! Este de mare folos, nu lasă ca mădularele lui Hristos să ajungă mădularele unei desfrânate și nici nu îngăduie ca templul cel sfânt să ajungă pângărit și necurat (93).

92. I Cor. 6.

93. I Cor. 6.

Pentru aceasta e bună căsătoria, pentru că sprijină și îndreaptă pe cel care e pe cale să cadă.

Te întreb acum: Este căsătoria de vreun folos omului care poate să se țină pe picioarele lui, omului care n-are nevoie de ajutorul ei? Pentru un astfel de om, căsătoria nu-i nici folositoare, nici necesară; este mai degrabă o piedică în calea virtuții. Nu numai că pune virtuții o mulțime de piedici, dar o lipsește de cea mai mare parte de laude.

26. Omul care încarcă cu arme pe cel care poate să biruie luptând fără arme, nu-i dă nici un ajutor, ba, dimpotrivă, îi face o mare nedreptate acestui om; îl lipsește de admirația lumii și de strălucitoare cununi. Nu-l lasă să-și arate toată tăria lui, nici nu-i îngăduie să aibă o biruință răsunătoare. Căsătorind un om care poate să se țină singur pe picioarele lui, îi pricinuiești o pagubă și mai mare. Îl lipsești nu numai de slava dată de oameni, dar și de răsplățile pregătite celor ce trăiesc în feciorie. Pentru această pricină “este bine pentru om să nu se atingă de femeie”.

- Pentru care pricină, Pavele, îi îngădui atunci omului să atingă de femeie?

- “Din cauza desfrânării”, răspunde Pavel. Mi-e teamă, continuă Pavel a spune, ca nu cumva urcându-te pe culmile fecioriei, să nu cazi în prăpastia desfrânării. Nu-ți sunt atât de ușoare aripile, ca să te înalți până la acea înălțime.

- Pentru ce te temi, pentru ce tremuri, fericite Pavele? Doar ei au ales aceste lupte, ei de buna lor voie s-au îndreptat cu deosebită râvnă spre frumusețea fecioriei.

*- Da, mi-ar răspunde Pavel, aceștia au această râvnă pentru că nu cunosc câte greutăți sunt pe calea fecioriei. **Dar eu, care cunosc aceste greutăți, care am dus această luptă, preget atunci când e vorba să sfătuiesc pe alții să îmbrățișeze nevoințele fecioriei.***

*27. Cunosc cât e de grea fecioria: cunosc tăria acestor lupte; cunosc greutatea războiului. **Ca să poți da lupta, ai nevoie de un suflet căruia îi place lupta, de un suflet tare, de un suflet care să lupte până la sânge împotriva poftelor. Trebuie să mergi pe cărbuni, și să nu te arzi; să calci pe săbii, și să nu te tai.** Poftea este tot atât de cumplită și de primejdioasă ca și focul și sabia. Un suflet care nu-i pregătit să țină piept chinurilor poftelor, iute este biruit. Trebuie să avem inimă de oțel, ochi neadormit, răbdare mare, ziduri puternice, alte ziduri care să le împrejmuiască pe*

acestea și zăvoare puternice; trebuie să avem paznici treji și viteji, dar mai presus de toate trebuie să avem ajutorul de sus, ajutorul lui Dumnezeu. “De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește” (94).

- Cum vom atrage asupra noastră acest ajutor ceresc?

- Dacă vom pune în slujba nevoițelor fecioriei tot ce stă în puterea noastră: gânduri sănătoase, posturi și privegheri îndelungate, păzirea poruncilor, dar mai presus de toate dacă nu ne încredem niciodată în propriile noastre puteri. Chiar dacă am săvârșit cele mai mari fapte de virtute, e de neapărată trebuință să ne opunem neconținut: “De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc” (95). “Pentru că nu avem de luptat împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânirilor, împotriva stăpânitorilor întinericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri” (96). Gândurile noastre trebuie să stea ziua și noaptea gata de luptă, să fie înfricoșătoare poftelor celor nerușinate. Puțin dacă ar slăbi paza, diavolul e gata, e lângă noi, cu focul în mână, ca să-l azvârle asupra noastră și să aprindă templul lui Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să ne întărim prin toate mijloacele. Lupta noastră este împotriva strigătelor nepotolite ale trupului. Zelul nostru este după o viețuire cerească. Drumul nostru este drumul puterilor celor fără de trupuri.

94. Ps. 126,1.

95. Ps. 126, 1.

96. Efes. 6, 12.

Pământul și cenușa râvnesc să egaleze pe cei ce locuiesc în ceruri. Stricăciunea se ia la întrecere cu nestricăciunea. Spune-mi acum, te rog, mai poți îndrăzni să compari căsătoria și plăcerile căsătoriei cu fecioria, un lucru atât de mare? N-ai face, oare, cea mai mare prostie?

La toate aceste lucruri s-a gândit Pavel când spunea: “Fiecare să-și aibă femeia lui”⁹⁷. Din pricina aceasta pregeta, din pricina aceasta nu îndrăznea Pavel să le vorbească de la început corintenilor despre feciorie; le vorbește mai întâi despre căsătorie. Având intenția de a-i desprinde încetul cu încetul de căsătorie, le strecoară, ici și colo, și câte un cuvânt despre înfrânare, pentru că nu vrea să le supere auzul dându-le de la început niște sfaturi prea aspre. Cel care-și alcătuiește cuvântul său cu cuvinte grele la auz este împovărat pentru ascultători și silește de cele mai multe ori sufletele lor să nu-i primească cu dragă inimă spusele, neputând suporta greutatea lor. Pe când omul care-și face variat cuvântul său, omul care face ca în cuvântul său ideile ușoare să fie mai multe decât cele grele, omul acesta reușește să facă să dispară greutatea cuvântului său, odihnește sufletele ascultătorilor, convinge și familiarizează cu tema cuvântării sale. Așa a făcut și fericitul Pavel. Când a spus: “Bine este omului să nu se atingă de femeie”, a adăugat îndată: “Dar fiecare să-și aibă femeia sa”. Dă sfaturi și porunci cu privire la căsătorie. Adaugă și pricina pentru care recomandă căsătoria: “Din cauza desfrânării”⁹⁸.

97. I Cor. 7, 2.

98. I Cor. 7, 2

Prin aceste cuvinte Pavel justifică în aparență îngăduința căsătoriei, dar în realitate și pe ascuns, cu prilejul sfaturilor date celor căsătoriți, aduce laude înfrânării; n-o descoperă cu totul prin cuvânt, dar o lasă la înțelegerea conștiinței ascultătorilor. **Când afli că ești sfătuit să te**

căsătorești, nu pentru că ar fi căsătoria cea mai înaltă treaptă de virtute, ci pentru că Pavel te socotește atât de desfrânat încât nu poți scăpa de desfrânare dacă nu te căsătorești, roșești, te rușinezi și te grăbești să îmbrățișezi fecioria, ca să scapi de o dezonoare atât de mare.

28. Ce spune Pavel mai departe? “Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, la fel și femeia bărbatului”.⁹⁹ Apoi, tălmăcind cuvintele sale și făcându-le mai clare, adaugă; “Femeia nu este stăpână pe trupul ei, ci bărbatul; la fel și bărbatul nu este stăpân pe trupul lui, ci femeia”¹⁰⁰. În aparență, aceste cuvinte sunt spuse despre căsătorie: adevărul este însă că le aruncă în urechile ucenicilor săi ca pe o undita, ascunsă într-o mâncare obișnuită, cu intenția de a-i depărta de căsătorie tocmai vorbindu-le de căsătorie. Într-adevăr, când auzi că nu mai ești stăpân pe tine o dată ce te căsătorești și că depinzi de gândurile femeii, te vei grăbi să scapi de această amară robie, dar, mai bine spus, de la început nici nu-ți vei mai pune pe grumaji acest jug. O dată ce-ai intrat în această robie, trebuie să fii rob atât cât va vrea femeia ta.

Spusele mele nu sunt numai o presupunere pe marginea ideilor lui Pavel; se poate vedea aceasta ușor din cele ce au gândit ucenicii Domnului. Apostolii nu socoteau mai înainte căsătoria o povară, o greutate. Au socotit-o însă o povară și o greutate când Domnul i-a constrâns la această nevoie, la care i-a constrâns și Pavel mai târziu pe corinteni. Spusele lui Hristos: “Oricine își va lăsa femeia lui, afară de cuvânt de desfrânare, o face să săvârșească adulter”¹⁰¹ și spusele lui Pavel: “Bărbatul nu este stăpân pe trupul lui”¹⁰² se deosebesc prin cuvinte, dar conțin aceeași idee.

99. I Cor. 7, 3.

100. I Cor. 7, 4.

101. Matei 5. 32.

102. I Cor. 7, 4.

Dacă ai cerceta însă mai adânc cuvintele lui Pavel, vei vedea că ele fac și mai mare tirania căsătoriei, fac și mai împovărătoare robia. **Domnul nu îngăduie bărbatului să aibă puterea de a-și izgoni femeia din casă, pe când Pavel nu-i îngăduie să aibă putere nici peste propriul său trup, îl dă cu totul sub stăpânirea femeii și-l supune ei mai mult decât pe un rob cumpărat cu bani. Un rob cumpărat cu bani poate de multe ori să-și capete complet libertatea, dacă-și face rost de bani și pune în mână stăpânului prețul de răscumpărare; bărbatul însă, chiar dacă ar avea cea mai îndrăcită femeie, trebuie, vrând nevrând, să-i fie dragă robia și nu poate găsi o cale, un mijloc, ca să scape de tirania soției sale.**

29. După ce Pavel a spus: “femeia nu este stăpână pe trupul ei”¹⁰³, a adăugat: “Să nu vă lipsiți unul de altul, decât din bună înțelegere, pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu rugăciunea și cu postul, și iarăși să fiți împreună”¹⁰⁴. Cred că mulți dintre cei care au îmbrățișat fecioria, la auzul acestor cuvinte, se rușinează și roșesc de marea îngăduință a lui Pavel. Dar nu vă temeți! Să n-ajungeți să gândiți vreun lucru necuvenit! Cuvintele lui Pavel par a fi o favoare, o îngăduință pentru cei căsătoriți; dar, dacă te gândești la ele mai adânc, vei vedea că exprimă aceeași idee ca și mai înainte, vei vedea că au tot scopul de a-i face pe cei căsătoriți să trăiască în înfrânare. Dacă ai vrea să judeci cuvintele lui Pavel numai la suprafață, fără să ții seamă de scopul cu care au fost spuse, cuvintele lui ți s-ar părea mai degrabă cuvinte de nuntaș decât de apostol. Dar dacă vei cerceta mai adânc scopul spuselor lui Pavel, vei vedea că sfaturile lui sunt la înălțimea vredniciei sale apostolice.

Dar pentru ce se ocupă Pavel atât de pe larg de această problemă? O dată ce a arătat destul de clar prin sfaturile date mai sus¹⁰⁵ ce voia să spună, nu-i era, oare, de ajuns să se mărginească numai la ele?

103. I Cor. 7, 4.

104. I Cor. 7, 5.

105. În versetele 3 și 4 din I Cor., cap. 7.

Exprimă, oare, ceva mai mult cuvintele: “Să nu vă lipsiți unul de altul decât din bună înțelegere pentru un timp”¹⁰⁶ față de cuvintele: “Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată”¹⁰⁷ și decât cuvintele: “Bărbatul nu este stăpân pe trupul lui”¹⁰⁸? N-a spus nimic mai mult prin aceste cuvinte. A spus aici mai pe larg și mai clar tot ceea ce spusese dincolo mai pe , scurt și mai puțin clar.

Pavel a imitat în această privință pe Samuel, sfântul lui Dumnezeu. Samuel le explica unor oameni simpli legile împovărătoare pe care le aduce o dată cu sine înscăunarea. În fruntea poporului a unui împărat; prin cuvintele sale nu voia să-i convingă să primească în fruntea lor un împărat, ci, dimpotrivă, să nu-l primească; în aparență le dădea instrucțiuni despre regalitate, dar în realitate învățăturile sale aveau scopul de a scoate din capul iudeilor dorința deșartă de a avea un împărat. Ca și Samuel, tot astfel și Pavel vorbește tot mai des și din ce în ce mai lămurit despre tirania căsătoriei, cu intenția de a abate prin aceste cuvinte pe credincioșii de la gândul căsătoriei. Într-adevăr, după ce spune: “Femeia nu este stăpână pe trupul ei”¹⁰⁹, adaugă: “Să nu vă lipsiți unul de altul decât din bună înțelegere pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea”¹¹⁰. Vezi cum îi duce, fără să trezească bănuieli și fără să-i împovăreze, pe cei căsătoriți la practicarea înfrânării? La începutul sfătuirii sale a lăudat-o pe față fecioria, spunând: “Bine este omului să nu se atingă de femeie”¹¹¹. Mai pe urmă însă, adaugă și un sfat, spunând: “Să nu vă lipsiți unul de altul decât din bună înțelegere”¹¹².

107. I Cor. 7, 3.

108. I Cor. 7, 4.

109. I Cor. 7, 4.

110. I Cor. 7, 5.

111. I Cor. 7, 1

112. I Cor. 7, 4.

Pentru ce Pavel și-a exprimat gândul său sub formă de sfat și nu sub formă de poruncă?

Pavel n-a spus: “Lipsiți-vă unul de altul, dar din bună înțelegere!”. Dar cum a spus? “Să nu vă lipsiți unul de altul decât din bună înțelegere”.

Pentru ce a procedat așa? Pentru că în acest chip cuvintele sale dobândesc mai mare blândețe; dezvăluie gândul învățătorului, că nu cere aceasta cu toată asprimea; de aceea și ascultarea este mai grabnică. Pavel îi mângâie pe ascultătorii săi nu numai prin chipul în care le vorbește, ci și prin faptul că le vorbește în puține cuvinte despre înfrânare, lucru aspru multora la auz; iar înainte de a supăra pe ascultători, trece iute la alte idei, mai plăcute la auz, și vorbește pe larg despre ele.

30. Merită să cercetăm și altă față a problemei: **Dacă Pavel a spus că “cinstită e nunta și patul neîntinat” (115), pentru ce n-a îngăduit traiul între soți în vreme de post și de rugăciune?**

N-ar fi cu totul nepotrivit ca iudeii, cărora prin legi li s-au rânduit toate relațiile lor trupesti, cărora li s-a îngăduit să aibă și două femei, să divorțeze de ele și să ia altele în locul lor; să se îngrijească atât de mult să nu aibă nici o legătură trupească cu femeile lor când trebuiau să asculte cuvintele dumnezeiești, și nu o zi sau două, ci chiar mai multe¹¹⁴, iar noi, creștinii, care ne bucurăm de un har atât de mare, care am primit Duhul Sfânt¹¹⁵, care am murit și am fost îngropați cu Hristos¹¹⁶, care am fost învredniciți de înfiere¹¹⁷, care am fost ridicați la o cinste atât de mare, deci noi, creștinii, după ce am primit atât de mari bunătăți, să nu atingem nici râvna iudeilor, niște copii în ale credinței?

113. Evr. 13, 4.

114. leș. 19. 15.

115. 1 Cor. 2, 12.

116. Rom. 6. 3-5.

117. Rom. 8, 15; Gal. 4, 5; Efes. 1, 5.

Dacă ai stărui și m-ai întreba din nou: Pentru ce Moise i-a oprit pe iudei de a avea legături cu femeile lor?, ți-aș răspunde așa:

Chiar dacă “nunta e cinstită”¹¹⁸, totuși căsătoria nu reușește decât să scape de pângărire pe cel căsătorit, adică să nu-l facă să cadă în desfrânare; nu stă însă în puterea căsătoriei să facă sfinți. Asta stă în puterea fecioriei. Nu numai Moise sau numai Pavel poruncesc aceasta, ci și alții. Ascultă ce spune loil: “Sfințiți postul, gătiți postiri sfinte, praznuiți sărbătoarea... vestiți o adunare sfântă, strângeți laolaltă pe bătrâni”¹¹⁹. Dar poate ai să mă întrebi: Unde se vorbește aici ca să nu avem legături cu femeile noastre? Ascultă ce spune profetul mai departe: “Să iasă mirele din camera sa de culcare și mireasa din cămara ei”¹²⁰. Cuvintele lui loil merg mai departe decât porunca lui Moise. Dacă nu trebuie să trăiască împreună în timp de post și de rugăciune mirele și mireasa, în care dorințele sunt puternice, în care tinerețea este în floare, în care pofta este de nestăpânit, cu atât mai mult trebuie să facă asta ceilalți, care nu au atâta nevoie de împreunare. Cel care se roagă cum se cuvine, cel care postește trebuie să arunce de la el toată pofta lumească, toată grija, toată voioșia, să-și adune gândurile din imprăștiere și să se adune în sine însuși. Așa să se apropie de Dumnezeu! Pentru asta e bun postul, pentru că taie toate grijile sufletului, pentru că împiedică mintea de a mai trândăvi, de a umbla înapoi și încolo și o face să se întoarcă spre ea însăși. Această idee o strecoară cu dibăcie și Pavel, pentru a-i face pe credincioși să se abțină de la împreunare, folosindu-se de cuvinte foarte potrivite. N-a spus: Să nu vă lipsiți unul de altul ca să nu vă pângăriți, ci: “ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea”. Prin urmare, Pavel, prin aceste cuvinte, arată că legătura trupească a unui bărbat cu femeia sa nu-l duce la necurăție, ci-l face să nu se mai îngrijească de cele duhovnicești.

118. Evr. 13,4.

119. loil 2, 15-16.

120. loil 2, 16.

51. Diavolul încearcă să ne pună piedici în timpul rugăciunii chiar când luăm atât de mari măsuri de siguranță : Ce nu va reuși să ne facă prin înflăcărarea ochilor minții noastre, dacă ne

va găsi sufletul lenevit și slăbit de dragostea noastră față de femeie? Ca să nu pățim aceasta și ca să nu supărăm pe Dumnezeu printr-o rugăciune atât de deșartă, mai cu seamă atunci când ne sârguim să atragem asupra noastră mila lui Dumnezeu, Pavel ne poruncește să ne depărtăm de patul căsniciei în vremea rugăciunii.

32. Cei care se duc la împărat - dar pentru ce spun la împărat?, ci chiar la cei mai mici funcționari -, robii care se înfățișează stăpânilor lor, fie pentru a se plânge de o nedreptate făcută de alții, fie că au nevoie să li se facă un bine, fie că se grăbesc să potolească o mânie pornită împotriva lor, își fac rugămințile cu ochii ațintiți și toată inima îndreptată spre ei; iar dacă-și fac rugămințile cu trândăveală, nu numai că nu li se satisfac cererile, dar pleacă încărcăți și cu vreo pedeapsă. Prin urmare, dacă noi, atunci când vrem să potolim mânia oamenilor, ne purtăm cu atâta grijă și atenție față de ei, ce vom păți noi, ticăloșii, când ne înfățișăm înaintea Stăpânului tuturor cu atâta trândăvie, mai cu seamă când mâniem pe Dumnezeu cu mult mai mult decât pe oameni. Nu poate mânia o slugă pe stăpân și un supus pe împărat atât de mult cât îl mâniem noi pe Dumnezeu în fiecare zi. Hristos ne-a arătat cât de mult îl mâniem pe Dumnezeu, prin pilda datornicului nemilostiv¹²¹: a prețuit greșelile pe care le facem față de aproapele la o sută de dinari¹²², pe când greșelile noastre față de Dumnezeu, la zece mii de talanți¹²³.

121. Matei 18, 23-34.

122. O sută de dinari valorau aproximativ 43 grame aur.

123. Zece mii de talanți valorau aproximativ 25.800 kg aur, sau mai mult de două vagoane și jumătate de aur.

Când ne apropiem de Dumnezeu prin rugăciunile noastre, facem aceasta pentru a potoli o atât de mare mânie a lui Dumnezeu și a ne plăti o atât de mare datorie; facem aceasta pentru a ni-L face prieten pe El, împotriva Căruia ducem război în fiecare zi. Din pricina aceasta, pe bună dreptate Pavel ne cere să îndepărtăm de la noi orice legătură trupească dacă vrem să potolim mânia lui Dumnezeu. Aproape că ne spune: Este vorba de sufletul nostru! Suntem în primejdie de moarte? Trebuie să tremurăm, să ne temem, să ne smerim! Când ne rugăm, ne apropiem de un Stăpân înfricoșător, insultat de nenumărate ori de noi. Care poate să ne învinuiască de multe și mari păcate. Timpul acesta nu-i timp de îmbrățișări, nici de plăceri, ci de lacrimi și amare suspine, de metanii și mărturisirea tuturor păcatelor, de litanii stăruitoare și îndelungate rugăciuni. Fericit este omul care cade în genunchi în fața lui Dumnezeu cu o râvnă atât de mare, spre a putea, prin această apropiere, să potolească mânia Lui. Nu vreau să spun prin aceste cuvinte că Stăpânul nostru este aspru și crud - căci este foarte blând și iubitor de oameni - ci că păcatele noastre sunt atât de mari, încât ele nu-l îngăduie bunului, blândului și mult-milostivului Dumnezeu să ne ierte degrabă. Din pricina aceasta Pavel spune: "Ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea"¹²⁴. Poate exista o robie mai amară decât robia plăcerilor trupului?

124. I Cor. 7, 5.

Vreau, exclamă bărbatul, să propășesc în virtute; vreau să zbor în înaltul cerului; vreau ca prin stăruința mea continuă, în post și rugăciune, să-mi curăț murdăria sufletului; dar dacă femeia mea nu vrea să fie de aceeași părere cu mine, sunt silit să ajung robul desfrânării ei!

Pentru ca să scape pe bărbat de a scoate astfel de exclamații de durere, Pavel spune chiar la începutul sfătuirilor sale: "Bine este pentru om să nu se atingă de femeie!" (125). Pentru

aceasta și ucenicii spuneau Domnului: “Dacă este așa pricina omului cu femeia, nu este de folos să se însoare”(126). Au vorbit așa pentru că-și dădeau seama că este foarte greu să se înțeleagă soții în privința timpului hotărât postului și rugăciunii și că au să-și facă mult sânge rău din pricina acestor neînțelegeri.

33. Pavel repetă neconținut această idee, spre a-i convinge pe corinteni: “Fiecare să-și aibă femeia sa”127. “Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată”128. “Femeia nu este stăpână pe trupul său”129. “Să nu vă lipsiți unul de altul” 130. “Să fiți împreună”131.

125. I Cor. 7, 1.

126. Matei 19, 10.

127. I Cor. 7, 2.

128. I Cor. 7, 3.

129. I Cor. 7, 4.

130. I Cor. 7, 5.

131. I Cor. 7, 5.

Nici fericiții apostoli n-au fost convingși de la primele cuvinte (132); numai după ce le-au auzit a doua oară și-au dat seama că porunca lui Hristos trebuie neapărat îndeplinită (133). Când Hristos s-a suit pe Munte, a vorbit despre înfrânare; iar mai târziu, după alte multe învățături, le-a inspirat dragostea de înfrânare. Au mai multă tărie cuvintele spuse de mai multe ori.

Și în această privință ucenicul imită pe Dascălul său; vorbește adeseori despre aceleași lucruri. Când îngăduie căsătoria, nu o face niciodată nemotivat: o îngăduie din pricina desfrânării (134), din pricina ispitelor satanice (135), din pricina neînfrânării (136). Și, fără să deștepțe vreo bănuială, face elogiul fecioriei vorbind despre căsătorie.

132. Matei 5, 27-32.

133. Matei 19, 10.

134. I Cor. 7, 2.

135. I Cor. 8, 5.

136. I Cor. 7, 5.

34. Dacă Pavel se teme să se despartă de cei căsătoriți unul de altul pentru multă vreme, pentru ca diavolul să nu găsească prilej de a se strecura pe ascuns în sufletul lor; de câte cununi nu sunt vrednice fecioarele, care dintru început n-au nevoie de ajutorul căsătoriei pentru a nu cădea în desfrânare, fecioarele care rămân nebiruite până la sfârșitul vieții? Și trebuie să spunem că vicleniile și cursele diavolului nu sunt aceleași și pentru unii, și pentru alții, și pentru cei căsătoriți, și pentru cei ce trăiesc în feciorie. După părerea mea, pe cei căsătoriți nici nu-i supără diavolul; diavolul știe bine că au alături de ei un loc de scăpare. Dacă simt că sunt atacați cu mai multă tărie, pot îndată să se refugieze în port. De altfel, fericitul Pavel nu-i lasă să se depărteze prea mult de țarm; îi sfătuiește să se întoarcă la țarm când obolesc, îngăduindu-le să fie iarăși împreună 137. Fecioara însă este nevoită să călătorească toată viața pe marea ispitelor, să călătorească pe o mare fără porturi, nici dacă s-ar ridica cea mai cumplită furtună, fecioarei nu-i este îngăduit să ancoreze corabia și să se odihnească. Pirații nu atacă pe corăbieri când corabia lor se află în apropierea unui oraș, sau a unui loc bun de ancorat, sau a unui port, căci s-ar primejdui zadarnic; dar dacă prind corabia în mijlocul mării, li se mărește îndrăzneala, pentru că nu-i nimeni prin apropiere să sară în ajutorul corăbierilor; pun totul în

mişcare, fac tot ce pot și nu se opresc până ce nu omoară pe toți călătorii de pe corabie sau până ce nu sunt ei omorâți. Tot astfel și diavolul, acest groaznic pirat, pornește asupra fecioarei furtună mare, tulburare cumplită și vijelii cu neputință de îndurat; o zguduie din temelii, pentru ca, prin silă și forță, să-i distrugă corabia. Diavolul știe că fecioara nu poate să trăiască cu un bărbat 138, știe că trebuie să lupte neconținut, că trebuie să se războiască cu duhurile răutății 139 tot timpul, până ce va debarca în portul cel neînvălmurat al vieții veșnice.

137. I Cor. 7, 5.

138. Vezi I Cor. 7, 5.

139. Efes. 6, 12.

Pavel a lăsat pe fecioară, ca pe un ostaș viteaz, în afara zidurilor cetății; nu îngăduie să i se deschidă porțile chiar dacă vrăjmașul o atacă sălbatic, chiar dacă, prin însuși acest fapt, diavolul ajunge mai înverșunat, deoarece n-are nici o putere să încheie pace. Dar nu numai diavolul supără mai cumplit pe cei necăsătoriți, ci și tăunul poștei. Aceasta o știe toată lumea. Poftele pe care ni le satisfacem nu ne mai stăpânesc; libertatea de a ne satisface poftele potolește furtunile sufletului. Adevărul acesta este mărturisit și de un proverb; un proverb popular, e drept, dar adevărat. Iată ce spune proverbul: **nu poftim ce putem dobândi cu ușurință**. Dacă însă suntem împiedicați vreodată să săvârșim faptele pe care altădată le săvârșeam în toată voia, atunci se întâmplă contrariul: cele disprețuite din pricina stăpânirii pe care o avem asupra lor, ne atâță și mai mult pofta când nu mai avem nici o putere asupra lor. Prin urmare, astfel judecate lucrurile, cei căsătoriți se bucură, în primul rând, de o mai mare liniște; în al doilea rând, chiar dacă flacăra poștei tinde vreodată să se urce la înălțime, traiul împreună dintre bărbat și femeie potolește iute această flăcără. Fecioara însă n-are cum să-și stingă focul; se uită cum se ridică, cum se urcă la înălțime; de stins nu-l poate stinge, încercă un singur lucru: să nu se ardă în lupta cu focul. Este, oare, o situație mai groaznică decât aceasta, de a purta înăuntrul sufletului tău toată vâlvătaia, și a te feri să nu te ardă? De a îngrămădi flăcările în vistierile sufletului, și a păstra mintea neatinsă? Nimeni nu îngăduie fecioarei să arunce afară acești cărbuni. Fecioara se silește să sufere cu sufletul acele încercări pe care, după spusele lui Solomon, trupul nu le poate suferi. Dar ce spune Solomon? “Va călca, oare, cineva pe cărbuni aprinși, si nu-și va arde picioarele?” 140. Dar, iată, fecioara calcă, și îndură chinul. “Va băga, oare, cineva, foc în sân și nu-și va arde hainele?” 141. Fecioara însă își bagă focul înăuntrul sufletului său, nu în sân; și-i foc sălbatic, foc vestit; și totuși suportă, își acoperă flacăra, ca să n-o vadă lumea.

Spune-mi acum, te rog, va mai îndrăzni cineva să compare căsătoria cu fecioria? Sau, ca să spun într-un cuvânt, va mai îndrăzni cineva să o privească în față? Fericitul Pavel nu îngăduie aceasta. Pentru el, este o mare deosebire între o femeie măritată și o fecioară.

Fecioara, spune Pavel, se îngrijește de cele ale Domnului, pe când femeia măritată, de cele ale lumii 142. Pavel îngăduie celor căsătoriți să trăiască împreună; dar ascultă cum îi ține de rău când le face acest hatâr: “Și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească Satana” 145. Dar vrând să arate că nu se datorește totul ispitei diavolului, ci că cea mai mare parte de vină se datorește trândăviei noastre, Pavel a adăugat pricina principală, spunând: “Să fiți iarăși împreună, din pricina neînfrânării voastre” 144. Cine n-ar roși la auzul acestor cuvinte? Cine nu s-ar strădui să scape de defăimarea neînfrânării?

140. Pilde 6, 20.

141. Pilde 6, 27.

142. I Cor. 7, 34.

143. I Cor. 7, 5.

144. I Cor. 7, 5.

Sfatul lui Pavel nu este adresat tuturor oamenilor, ci numai celor căzuți jos de tot. Pavel spune:

- Dacă ești atât de rob al plăcerilor, dacă ești atât de ușuratic, încât ai nevoie mereu de femeie, încât pofta ți-i mereu trează, fii împreună cu femeia!

Îngăduința aceasta nu pornește din gura unui om care încuviințează, a unui om care laudă, ci din gura unui om care nu încuviințează, a unui om care osândește. Dacă n-ar fi avut de gând să atace cumplit sufletul iubitorilor de plăceri, n-ar fi întrebuințat cuvântul “neînfrânare”; cuvântul acesta este tare, este defăimător. Într-adevăr, de ce n-a spus Pavel: Din pricina slăbiciunii voastre? Pentru următorul motiv: dacă Pavel ar fi întrebuințat cuvântul “slăbiciune”, ar fi însemnat că iartă pe cei robiți plăcerilor; dar când întrebuințează cuvântul “neînfrânare”, înseamnă că arată cât e de mare trândăvia lor. Prin urmare, este un neînfrânat omul care nu poate să se depărteze de desfrânare atunci când are neconținut lângă el pe femeia lui, atunci când își poate satisface neconținut pofta de împreunare. Ce pot să spună în această privință cei care socotesc de prisos fecioria? Căci, cu cât este practică mai mult, cu atât mai mult este lăudată, pe când căsătoria, dacă este întrebuințată până la saturație, este lipsită de orice laudă. Pavel declară: “Aceasta o spun ca îngăduință, iar nu ca poruncă” 145, iar acolo unde este îngăduință, nu mai poate avea loc lauda. Dar când vorbește despre feciorie, spune: “Poruncă a Domnului nu am” 146. Nu cumva, oare, Pavel prin aceste cuvinte a pus pe aceeași treaptă căsătoria cu fecioria? Ferească Dumnezeu! Fecioarelor le dă sfat 147, pe când celor căsătoriți îngăduință 148. Nu poruncește nici unora, nici altora. Dar nu din aceeași pricină: celor căsătoriți nu le poruncește să trăiască tot timpul cu femeile lor, pentru ca nu cumva cel care vrea să trăiască un oarecare timp în înfrânare să fie împiedicat, deoarece este legat de necesitatea poruncii; de asemeni, nu poruncește nici celor necăsătoriți să nu se căsătorească, pentru ca nu cumva cel care nu poate să trăiască în feciorie să se osândească pe sine ca un călcător de poruncă.

145. I Cor. 7, 6.

146. I Cor. 7, 25.

147. I Cor. 7, 25.

148. I Cor. 7, 6.

Pavel spune:

- Nu poruncesc celor necăsătoriți să îmbrățișeze fecioria; mă tem că fecioria e greu de îndeplinit. Nu poruncesc nici celor căsătoriți să aibă neconținut legături cu femeile lor. Nu vreau să fiu legiuitorul neînfrânării. Am spus “Să fiți împreună”, ca să vă împiedic de a cădea într-un păcat mai mare, dar n-am avut de gând de a vă împiedica să trăiți în înfrânare chiar căsătoriți fiind.

Prin urmare, Pavel n-a avut de gând să sfătuiască pe omul căsătorit să aibă neconținut legături cu femeia sa. Nu, ci neînfrânarea celor desfrânați a dat o astfel de interpretare cuvintelor lui Pavel. Dar dacă vrei să cunoști gândul lui Pavel, ascultă-l:

- *“Vreau, spune el, ca toți oamenii să fie ca și mine în înfrânare”* 149.

- *Prin urmare, dacă vrei ca toți să trăiască în înfrânare, vrei ca să nu se mai căsătorească nici unul.*

- *Nicidecum! Nu-i împiedic deloc pe cei care vor să se căsătorească și nici nu-i țin de rău! Doresc însă și mă rog ca toți să fie ca și mine. Căsătoria însă o îngădui, pentru ca să feresc pe oameni de adulter și de desfrânare. Din pricina aceasta mi-am și început vorbirea mea cu aceste cuvinte: “Bine este pentru om să nu se atingă de femeie”*150, *pentru că acest lucru îl doresc mai mult.*

35. *Dar pentru care pricină se dă Pavel în acest loc pe el ca pildă, spunând: “Vreau ca toți oamenii să fie ca și mine”?*151 *Dacă n-ar fi adăugat aceste cuvinte, n-ar mai fi putut fi acuzat că se laudă pe sine. Așadar, pentru care pricină a adăugat cuvintele: “ca și mine”?*

N-a adăugat aceste cuvinte ca să se laude. Nu putea să se laude Pavel, el, care se socotea nevrednic de a se numi apostol, deși întrecuse pe toți ceilalți apostoli prin munca sa pentru predicarea Evangheliei. Pavel spunea tot corintenilor: “Eu sunt cel mai mic dintre apostoli” 152, *dar, îndată după aceste cuvinte, ca și cum ar fi rostit ceva mai mult decât merită, se corectează repede, zicând: “care nu sunt vrednic să mă numesc apostol”* 153.

149. I Cor. 7, 7.

150. I Cor. 7, 1.

151. I Cor. 7, 7.

152. I Cor. 15, 9.

153. I Cor. 15, 9.

Pentru care pricină, deci, Pavel, atunci când dă sfaturi celor necăsătoriți, se dă pe el ca pildă?

*N-o face fără rost și nici la întâmplare. Pavel își dădea seama că va spori și mai mult râvna corintenilor pentru săvârșirea faptelor bune, dacă vor avea în fața ochilor pilda dascălului lor. După cum cel care învață numai cu cuvântul, fără să învețe prin faptă, nu este de mare folos celor pe care-i învață, tot astfel cel care pune în practică mai întâi el sfaturile ce le dă, reușește, tocmai prin pilda sa, mai mult decât prin orice altceva, să înduplece pe ascultători să-i urmeze sfaturile, în afară de aceasta, Pavel arată prin cuvintele sale că-i sunt străine sufletului lui atât invidia, cât și mândria. El vrea ca această virtute extraordinară, fecioria, să fie îmbrățișată de toți ucenicii săi; nu pretinde că el are ceva mai mult decât ei, ba, dimpotrivă, vrea ca toți să fie în toate la fel cu el. Pot să mai adaug și o a treia pricină pentru care Pavel a rostit acele cuvinte. Care-i aceasta? Traiul în feciorie părea un lucru greu; nu părea un lucru ușor pentru majoritatea credincioșilor. Voind însă să arate că traiul în feciorie este un lucru ușor, dă ca pildă pe un om care pune în practică această virtute, pentru ca nu cumva credincioșii să socotească fecioria un lucru foarte împovăraător și pentru ca ei să pășească cu curaj pe aceeași cale, uitându-se la cel care merge înaintea lor. Tot așa a făcut Pavel și cu alt prilej. Ce spune galatenilor în epistola trimisă lor, când se silește să le scoată din suflet frica de legea iudaică, din pricina căreia se întorceau la vechile obiceiuri și păzeau multe dintre prescripțiile legii vechi? “Fiți cum sunt eu, că și eu am fost precum sunteți voi”*154.

154. Gal. 4, 12.

Spusele lui Pavel au următorul înțeles: “Nu ați putea să-mi spuneți: Tu ai trecut acum de la păgânism la creștinism! Și pentru că nu știi ce înseamnă frica ce-o are un iudeu de calcă legea, ne spui toate astea fără să te gândești la primejdia ce ne amenință”. “Am fost altădată și eu ca și voi, răspunde Pavel, rob legii vechi, mă supuneam și eu poruncilor legii; am păzit toate prescripțiile poruncilor; dar o dată ce s-a arătat harul, am părăsit legea și m-am mutat din lege în har. Mutarea aceasta nu este o călcare de lege, deoarece acum nu mai slujesc lui Moise, ci altui bărbat, lui Hristos. Prin urmare, nimeni dintre voi nu poate să mă țină de rău că una fac, și alta învăț Și nici că vă arunc în primejdie, în timp ce eu mă pun la adăpost. Dacă sfaturile și învățăturile mele ar aduce primejdie pentru sufletul meu, nu m-aș arunca pe mine însumi în primejdie și nici n-aș fi nepăsător pentru propria mea mântuire”.

Așadar, după cum în cazul acesta Pavel a alungat frica din sufletul galatenilor dându-se pe sine însuși ca exemplu, tot astfel și în cazul celălalt se dă pildă tot pe sine, pentru a scoate din sufletul credincioșilor săi ideea că este cu neputință traiul în feciorie.

*36. Pavel spune: “Dar fiecare om are harul său, unul așa, iar altul într-alt fel” 155.
155. I Cor. 7, 7.*

După cum vezi, smerenia apostolică a lui Pavel, departe de a se pierde, strălucește pe deplin în toate împrejurările? Pavel numește virtutea fecioriei săvârșită de el har al lui Dumnezeu; virtutea pentru care a stors atâta sudoare o atribuie în întregime lui Dumnezeu. Și ce e de mirare că face acest lucru vorbind despre înfrânare, o dată ce face la fel și atunci când vorbește despre predicarea Evangheliei, pentru care a suferit nenumărate osteneli, neconținute necazuri, nespuse nenorociri, moarte în fiecare zi? Dar ce spune despre toate aceste suferințe? “M-am ostenit mai mult decât ei toți, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu Care este cu mine” 156. Pavel nu spune că unele dintre aceste osteneli se datoresc propriei sale sânguințe, iar altele, lui Dumnezeu. Nu! Pavel spune că toate se datoresc lui Dumnezeu. Așa vorbește și așa cugetă o slugă recunoscătoare! Nu socotește nimic al său, ci totul al stăpânului lui; nu crede că are vreun merit, ci tot meritul lui se datorește Domnului său! Pavel face la fel și în altă împrejurare. În Epistola către Romani spune: “Având haruri diferite, potrivit harului dat nouă” 157. Prin aceste cuvinte, Pavel merge și mai departe și enumeră printre aceste haruri sprijinul dat credincioșilor, milosteniile sale, dărnicia lui. Oricine știe însă că aceste fapte nu sunt haruri de la Dumnezeu, ci fapte săvârșite prin proprie efortare. Am spus acestea ca nu cumva, când auzi pe Pavel grăind “Fiecare are harul său de la Dumnezeu” 158, să-ți pierzi curajul și să zici în sinea ta: “înfrânarea, fecioria nu o pot săvârși prin propria mea efortare. Pavel însuși a numit-o un har de la Dumnezeu!”. Dar Pavel vorbește așa nu cu intenția de a așeza fecioria în rândul harurilor de la Dumnezeu, ci pentru că vrea să se smerească pe sine. Pavel n-ar fi putut să se găsească într-o contradicție atât de mare nici cu el însuși, nici cu Hristos. N-ar fi putut contradice pe Hristos, care spune: “Sunt fameni care s-au făcut pe ei înșiși fameni pentru împărăția cerurilor”, adăugând: “Cel care poate să o primească, să o primească” 159.

156. I Cor. 15, 10.

157. Rom. 12, 6.

158. I Cor. 7, 7.

159. Matei 19, 12.

N-ar fi putut să se contrazică nici pe el, căci însuși osândește pe femeile care au ales să trăiască în văduvie, dar care mai pe urmă nu mai voiau să trăiască în văduvie. Dacă înfrânarea este un har de la Dumnezeu, atunci pentru ce Pavel le mai amenință prin cuvintele: “Având osândă, pentru că au călcat credința cea dintâi” 160. Niciodată Hristos n-a osândit pe cei care nu au anumite haruri de la Dumnezeu; dar totdeauna Hristos a osândit pe oamenii care nu duc o viață dreaptă și virtuoasă. Aceasta o cere mai cu seamă Hristos: viață virtuoasă și fapte neprihănite. Harurile însă nu depind de voința celui care primește harul, ci de socotința Celui care dă harul. Aceasta este pricina pentru care Hristos nu laudă niciodată pe cei care săvârșesc minuni; chiar pe ucenicii Săi, care se lăudau cu minunile săvârșite de ei, Hristos îi lipsește de această laudă, spunându-le: “Nu vă bucurați că dracii vi se supun vouă!” 161. Ci, dimpotrivă, în orice prilej Hristos fericește pe cei milostivi, pe cei smeriți, pe cei blânzi, pe cei curați cu inima, pe făcătorii de pace și pe cei care fac aceste fapte și altele asemenea acestora. Pavel însuși, enumerând faptele de virtute săvârșite de el, a pomenit, printre aceste fapte de virtute, și înfrânarea. **După ce a spus: “în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmătorări, în bătăi, în întemnițări, în ostenele, în tulburări, în privegheri, în posturi”, a adăugat: “în curăție”** 162. Dacă ar fi fost un har de la Dumnezeu curăția trupească, apoi Pavel n-ar fi rânduit-o printre celelalte fapte de virtute. Mai mult încă! Pentru ce-i muștră Pavel pe cei care nu trăiesc în curăție, numindu-i neînfrânați? 163 Pentru ce spune că face mai bine tatăl care nu-și căsătorește fata? 164 Pentru care pricină spune că este mai fericită văduva dacă trăiește mai departe în văduvie? 165 160. ITim. 5, 12.

161. Luca 10, 20.

162. II Cor. 6, 4-6.

163. I Cor. 6, 13.

164. I Cor. 7, 38.

165. I Cor. 7, 40.

Prin urmare, fericirile sunt adresate nu oamenilor care au săvârșit minuni, ci oamenilor care au făcut fapte de virtute. Același lucru, și cu pedepsele, întreb încă o dată: Pentru ce Pavel ne sfătuiește neconținut să trăim în feciorie, în înfrânare, dacă lucrul acesta n-ar atârna de noi și nici n-am avea nevoie de vreo efortare după ce am primit ajutorul de la Dumnezeu? După ce Pavel a spus cuvintele: “Vreau ca toți oamenii să fie ca și mine în înfrânare” 166, adaugă îndată: “Spun celor necăsătoriți și văduvelor: Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine” 167. Se dă din nou pe sine de exemplu, pentru aceeași pricină. Creștinii aveau în fața lor pilda unei astfel de trăiri în înfrânare, iar această pildă le era cunoscută; de aceea puteau cu atât mai mult să aibă îndrăzneala de a lua asupra lor ostenele fecioriei. Să nu te minunezi dacă nu adaugă pricina care l-a îndemnat să se dea pe sine ca exemplu nici când spune: “Vreau ca toți să fie ca și mine”, și nici când spune: “Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine”. Pavel nu spune aceste cuvinte spre a se lăuda; dimpotrivă, socotește o pricină îndestulătoare propriei lor părere, potrivit căreia a săvârșit virtutea înfrânării.

166. I Cor. 7, 7.

167. I Cor. 7, 8.

37. Dacă însă cineva ar vrea să audă și pricinile pentru care Pavel sfătuiește pe creștini să fie ca și el, să rămână, adică, și cei văduvi și văduvele ca și el, să cerceteze mai întâi părerile tuturor oamenilor despre a doua căsătorie și să vadă apoi ce fel de viață duc aceștia. Legile nu pedepsesc pe cei care se căsătoresc a doua oară, ba, dimpotrivă, îngăduie și permit o a doua

căsătorie; cu toate acestea, atât în public, cât și în particular, majoritatea oamenilor își bat joc, țin de rău și întorc spatele celor care se căsătoresc a doua oară. Toți oamenii îi evită tot atât de mult ca și pe călcătorii de jurământ; nu mai au încredere să și-i facă prieteni, să mai încheie cu dânșii vreun contract, să le mai încredințeze ceva. Când îi văd că au scos din sufletul lor cu atâta ușurință amintirea unei atât de mari obișnuințe, iubiri și legături cu primul soț sau prima soție, îi cuprinde din pricina acestor gânduri un fel de neîncredere față de ei; nu se mai apropie de ei cu inimă deschisă, socotindu-i oameni ușuratici și nestatornici. Și nu numai din pricina aceasta le întorc spatele, ci și din pricina scârbei ce o simt față de faptele săvârșite după moartea soțului sau soției. Spune-mi, te rog, ce e mai trist decât atunci când, după mult plânset, după multă văicăreală, după multe lacrimi, după păr neîngrijit și haină de doliu, vezi dintr-o dată petreceri, camere nupțiale și zgomot cu totul contrarii celor de mai înainte, întocmai ca actorii, pe scenă, care, acum o fac pe veselii, iar puțin mai târziu, pe triștii? Într-adevăr, numai pe scena teatrului poți vedea pe același om făcându-o când pe împăratul, când pe omul cel mai sărac dintre toți oamenii. Tot așa și aici: cel care cu puțin timp mai înainte se tăvălea de durere la mormânt, îl vezi dintr-o dată mire; cel care-și smulgea părul din cap, poartă, tot pe același cap, cununi; cel care era trist și îndurerat, cel care adeseori vorbea cu lacrimi și nesfârșite laude despre calitățile soției sale răposate, față de cei ce căutau să-i mângâie durerea, cel care spunea că nu mai poate trăi fără soția lui, cel care se supăra pe cei ce încercau să-l facă să-și contenească plânsetele, ei bine, tocmai acesta, în fața acelorași oameni, se gătește și se împopoțonează din nou, privește cu fața îmbujorată de răs pe aceiași oameni, și cu aceeași ochi cu care mai înainte vărsa râuri de lacrimi, și complimentează și salută pe toți cu aceeași gură cu care mai înainte se lepăda cu jurământ și de petreceri, și de viață. Dar mai trist decât toate este că un bărbat care se căsătorește a doua oară, o dată cu aducerea în casa sa a unei noi soții, aduce războaie împotriva copiilor lui, aduce o leoaică alături de fiicele sale. Într-adevăr, totdeauna mama vitregă este o leoaică. De aici, cearta și gâlceava de fiecare zi. De aici, invidia aceea ciudată și neobișnuită împotriva soției răposate, care n-o supără cu nimic. Cei vii invidiază și sunt invidiați; dar chiar dușmanii încheie pace cu cei răposați.

În căsătoriile de a doua, lucrurile nu se petrec așa; sunt invidiate țărâna și cenușa; ură nespusă împotriva celei îngropate; insulte, batjocuri și învinuiri aduse celei prefăcute în țărână; dușmănie neîmpăcată împotriva celei care nu a supărat-o cu nimic. Poate fi oare o lipsă de judecată și o cruzime mai cumplită decât aceasta? Răposata n-a nedreptățit-o cu nimic. Dar pentru ce întrebuițez cuvântul: “a nedreptățit-o”? Dimpotrivă, soția de a doua culege roadele osteneții celeilalte, se desfătează cu bunurile aceleia, și totuși nu încetează de a se lupta cu umbra ei. nu i-a făcut niciodată nici o supărare, ba, de cele mai multe ori, nici n-a văzut-o la față, și totuși în fiecare zi o batjocorește; se răzbună pe ea, care nu mai e pe pământ, răzbunându-se pe copiii ei; adeseori, când nu poate să se răzbune, înarmează mâna soțului ei împotriva copiilor primei soții. Totuși oamenii socotesc toate aceste necazuri foarte ușoare și de suportat, numai ca să nu fie siliți să îndure tirania poftii trupului.

Fecioara însă nu s-a speriat de asalturile poftii trupului, nici n-a fugit dinaintea luptei care pare atât de grea pentru marea mulțime; dimpotrivă, fecioara se împotrivește cu curaj și dă luptă cu pornirile trupului. Nu merită, oare, fecioara să fie admirată, atunci când ceilalți oameni au nevoie să se căsătorească a doua oară ca să nu ardă, iar ea, care nu și-a pus pe cap nici prima cununie, este neconținut sfântă și neîntinată? Pentru aceste pricini și, înainte de aceste pricini, pentru răsplățile pregătite în ceruri celor care trăiesc în văduvie, Pavel, care avea pe Hristos

grăind în el, spunea: “Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine” 168.
168. I Cor. 7, 8.

N-ai avut puterea să te urci pe culmea cea mai înaltă, la feciorie? Caută să nu cazi de pe culmea cealaltă, care stă îndată după feciorie, a văduviei! Întru atât este superioară fecioara, întrucât pe ea n-a învins-o măcar o singură dată pofta trupului; pe tine însă, după ce te învinsese mai înainte, n-a mai putut să te biruie mai târziu. Tu ai biruit după ce fusesseși învins; ea însă biruie fără să aibă vreo umbră de înfrângere. Deosebirea dintre tine și ea este numai la început; la sfârșit însă, stai alături de fecioară.

38. Față de cei căsătoriți Pavel se poartă cu multă îngăduință, sfătuindu-i să nu se lipsească unul de altul, chiar dacă unul dintre ei ar voi să o facă, și nici să prelungească multă vreme această lipsire, chiar atunci când se face prin bună înțelegere. Mai mult încă, le îngăduie, când moare unul dintre soți, să se căsătorească a doua oară, dacă vor, pentru ca să nu ardă. Față de fecioare însă nu arată o astfel de îngăduință. Pe cei căsătoriți îi pune din când în când să se înfrâneze, după ce îi lasă să-și potolească simțurile vreme îndelungată în limanul vieții conjugale; pe fecioară însă n-o lasă să răsuflă nici o clipă; o pune să stea neconținut pe câmpul de bătlie, să fie asaltată neconținut de poftele trupului, și nu-i îngăduie să lase armele din mâini nici o clipă. Pentru ce n-a spus Pavel și fecioarei, ca văduvelor: “Dacă nu se poate înfrâna, să se căsătorească”? 169
169. I Cor. 7, 9.

*Pentru ce? Pentru că nimeni nu spune unui atlet, după ce a aruncat de pe el hainele, după ce și-a făcut toate pregătirile pentru a lupta, după ce a intrat în arenă, nimeni nu-i mai spune: Pleacă din arenă, fugi din fața celui cu care ai să te lupți, fugi din fața dușmanului! Nu! Trebuie să se întâmple una din două: sau să plece din arenă cu laurii victoriei pe frunte, sau să fie învins și rușinat. Atâta vreme cât se exercită și se antrenează în locurile de exercițiu cu cunoștinții Și se luptă cu prietenii ca și cum ar fi niște potrivnici, este liber să lupte sau să nu lupte, să se ostenească sau nu; dar când s-a înscris la concurs, când stadionul este plin de lume, când a venit arbitrul, când spectatorii și-au ocupat locurile lor, când a venit în arenă și potrivnicul său și s-au așezat unul în fața celuilalt, atunci nu mai este liber să facă ce vrea, ci trebuie să se supună legilor luptei. Tot așa și cu fecioara; atâta vreme cât chibzuiește dacă să se căsătorească sau nu, căsătoria nu prezintă pentru ea o primejdie; dar o dată ce a făcut alegerea și s-a înscris în ceata fecioarelor, a intrat în arenă. Cine, deci, va îndrăzni să intre în arenă atunci când spectacolul a început, când îngerii privesc de sus, când Hristos însuși este arbitrul luptelor, iar diavolul infuriat scoate strigăte șuierătoare, încheștat în luptă și prins de mijloc, cine, deci, va îndrăzni să intre în arenă și să-i spună fecioarei: Fugi de dușmani, nu te mai supune la atâtea oboseli! Ferește-ți partea slabă! Nu trânti, nici nu pune piedici dușmanului! Lasă-l să biruie! Dar pentru ce spun că nu ar îndrăzni nimeni să spună fecioarei astfel de cuvinte, când nu ar îndrăzni să le spună nici văduvelor? Dimpotrivă, văduvelor, în locul acestor cuvinte, le-ar spune acele înfricoșătoare cuvinte ale lui Pavel: “Văduvele, dacă disprețuiesc pe Hristos și voiesc să se mărite, vor fi osândite pentru că au călcat în picioare credința cea dintâi” 170.
170. ITim. 5, 11-12.*

59. Pavel însuși a spus: “Spun celor necăsătoriți și văduvelor: Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine. Dar dacă nu se vor putea înfrâna, să se căsătorească” 171. Iar mai jos

adaugă: “Dar dacă va muri bărbatul ei, este liberă să se mărite cu cine vrea, numai în Domnul” 172.

171. I Cor. 7, 8, 9.

172. I Cor. 7, 39.

Dar atunci pentru ce Pavel o mai pedepsește, o dată ce i-a lăsat libertatea să facă ce vrea, pentru ce osândește căsătoria ca nelegiuită, o dată ce spune că orice căsătorie se face în Domnul?

Nu te teme: Pavel nu se contrazice! În aceste cuvinte Pavel nu vorbește despre aceeași căsătorie, ci despre alta. Când spune: “Dacă fecioara s-a măritat, n-a păcătuit” 173, nu spune aceste cuvinte fecioarei care a renunțat la căsătorie, deoarece știe toată lumea că o fecioară care se căsătorește după ce a renunțat la căsătorie, păcătuiește, și încă păcătuiește foarte greu. 173. I Cor. 7, 28.

Pavel spune aceste cuvinte unei fecioare care nu s-a căsătorit, unei fecioare care nu s-a hotărât încă dacă are să se căsătorească sau dacă are să renunțe la căsătorie, unei fecioare care stă între aceste două gânduri. Tot astfel și când vorbește despre văduve. În Epistola către Corinteni 174 Pavel nu se referă la văduvele acelea care sunt numai în situația de a fi lipsite de soți, ci la acelea care nu sunt încă legate printr-o făgăduință specială, la acelea care mai sunt încă libere să aleagă între a se căsători a doua oară și a-și oferi pe viitor viața lor lui Hristos. În Epistola către Timotei 175, dimpotrivă, Pavel vorbește de văduvele care nu mai sunt stăpâne pe ele însele de a se mai căsători cu un alt soț, deoarece ele au luat drumul luptelor înfrânării. Este cu puțință într-adevăr să fie cineva văduvă, și totuși să nu fie rânduită în ceata văduvelor; deoarece nu și-a luat încă angajamentul de a trăi în înfrânare. Din pricina aceasta, și spune Pavel: “Văduva care n-a împlinit șaptezeci de ani și n-a fost căsătorită numai cu un singur bărbat să nu fie înscrisă pe lista văduvelor” 176. Prin urmare, Pavel dă libertate simplei văduve să se căsătorească, dacă vrea; dar pe văduva care s-a făgăduit să văduvească neconținut pentru Dumnezeu, dar mai pe urmă se căsătorește, o osândește amarnic, pentru că și-a călcat făgăduința făcută înaintea lui Dumnezeu. Cuvintele: “Dacă nu se pot înfrâna, să se căsătorească; pentru că este mai bine să se căsătorească decât să ardă” 177, nu sunt adresate de Pavel văduvelor care au făgăduit înaintea lui Dumnezeu să trăiască în înfrânare, ci celorlalte văduve.

174. I Cor. 7, 8-9.

175. I Tim. 5, 11-12.

176. I Tim. 5, 9.

177. I Cor. 7, 9.

Vezi, dar, că nicăieri nu este prețuită căsătoria pentru ea însăși, ci, din pricina desfrânării, din pricina ispitelor, din pricina neînfrânării. Pavel a vorbit mai sus de toate aceste pricini; acum însă, pentru că făcuse aspre reproșuri, întrebuințează cuvinte mai dulci, deși în realitate spune același lucru, numindu-o aprindere și foc. Dar nici cuvintele de mai sus nu l-a lăsat inima pe Pavel să le spună fără să nu-i înțepe pe ascultătorii săi. n-a spus: “Să se căsătorească dacă îi silește pofta trupului, dacă se abat din calea cea dreaptă, dacă nu pot”. n-a spus nici un astfel de cuvânt, care se potrivește unor oameni care suferă, unor oameni care merită Iertare. Dar ce a

spus Pavel? “Dacă nu pot să se înfrâneze”, iar cuvintele acestea se potrivesc unor oameni care nu vor să lucreze din pricina trândăviei lor. Pavel le arată că sunt în stare să se înfrâneze, dar n-ajung la nici un rezultat pentru că nu voiesc să se ostenească. Cu toate acestea, deși stau așa lucrurile, totuși Pavel nu-i osândește, nici nu-i face vrednici de pedeapsă, îi lipsește numai de laude, mărginindu-și tăria dojenei doar la cuvinte, nicăieri nu pomenește de nașterea de copii, pricina plăcută și sfântă a căsătoriei; dar amintește de aprindere, de neînfrânare, de desfrânare, de ispită satanică: și, pentru ca să nu cadă omul în aceste păcate, Pavel îngăduie să se căsătorească. Ar putea însă cineva să spună:

- Și ce are a face? Atâta vreme cât căsătoria mă scapă de pedeapsă, pot suferi cu ușurință și dojana, și muștrarea lui Pavel! Să-mi îngăduie numai să mă desfățez și să-mi satisfac poftele!

- Ce zici însă, prietene dragă, dacă prin căsătorie, în loc să putem să ne desfățăm, culegem numai necazuri?

- Se poate, oare, să nu mă desfățez căsătorindu-mă, de vreme ce și Pavel spune: “Dacă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească”? 178

- Ascultă însă ce spune Pavel mai departe. Ai auzit că este mai bine să se căsătorească, decât să ardă 179.

178. I Cor. 7, 9.

179. I Cor. 7, 9.

Ai primit să ai parte de plăcere, ai lăudat îngăduința lui Pavel, te-ai minunat de înțelegerea apostolului! Nu te opri însă aici! Primește și cuvintele spuse de el mai jos. Și unele, și altele sunt tot porunci ale lui Pavel! Dar ce spune mai jos? “Iar celor căsătoriți le poruncesc, nu eu, ci Domnul: Femeia să nu se despartă de bărbat. Iar dacă se va despărți, să nu se mai mărite sau să se împace cu bărbatul ei; iar bărbatul să nu-și lase femeia sa” 180. Ce se va întâmpla însă într-o căsnicie în care bărbatul este îngăduitor, iar femeia rea, certăreață, cicălitoare, luxoasă, boală comună tuturor femeilor, și plină de alte păcate și mai mari! Cum va suporta nenorocitul acela supărările și scârbele de fiecare zi? Cum va suporta mândria și nerușinarea femeii sale? Ce se va întâmpla, iarăși, într-o căsnicie în care, dimpotrivă, femeia este cuviincioasă și potolită, iar bărbatul este încrezut, disprețuitor, mândru, mândru și din pricina averii lui, și din pricina puterii ce i-o dă funcția sa? Ce se va întâmpla într-o căsnicie ca aceasta, în care bărbatul o tratează pe soția lui ca pe o roabă și se poartă cu ea tot atât de prost ca și cu slujnicele? Cum va suporta o atât de mare silnicie și violență? Ce să facă, deci, femeia aceasta, dacă bărbatul ei îi întoarce neconținut spatele și continuă să facă mereu așa?

Apostolul Pavel spune: “Rabdă toată această robie! numai atunci vei fi liberă, când îți va muri soțul tău! Atâta timp cât îți trăiește soțul, trebuie să faci una din două: sau să-l înveți cu multă râvnă, ca să se facă mai bun, sau, dacă aceasta nu-i cu putință, să suporti cu bărbăție războiul acesta nepotolit și lupta aceasta neîmpăcată”.

Pavel spunea mai sus: “Să nu vă lipsiți unul pe altul, decât din bună înțelegere” 181. Acum însă, după ce s-a despărțit de bărbatul ei, îi poruncește să se înfrâneze chiar dacă nu vrea: “Iar dacă se desparte de bărbatul ei, să nu se mai mărite, sau să se împace cu bărbatul ei” 182.

180. I Cor. 7, 10-11.

181. I Cor. 7, 5.

182. I Cor. 7, 11.

Vezi, deci, că o femeie măritată este amenințată din două părți de război? Sau trebuie să rabde în tăcere asalturile puternice ale poftii trupului, sau, dacă nu vrea, trebuie să lingusească pe bărbatul său, care o înjură în fiecare zi, să i se plece lui și să-i facă toate gusturile; să se lase bătută, ocărâtă, să ajungă de râsul slugilor, sau să sufere altceva de felul acesta. Într-adevăr, bărbații sunt destul de pricepuți și descoperă multe mijloace când vor să-și pedepsească femeile lor. Dacă femeia nu vrea să suporte toate aceste nedreptăți, atunci trebuie să practice o înfrânare fără rod și fără folos. O numesc fără rod și fără folos, pentru că înfrânarea ei nu-i făcută pe temeiul unei făgăduințe drepte; nu-i făcută din dorința sfințeniei, ci din pricina mâniei pe care i-o poartă bărbatul. Apostolul spune: “Să nu se mai mărite, sau să se împace cu bărbatul ei”.

- Dar dacă nu vrea să se împace?

- Mai este încă o cale ca să scape din toate aceste necazuri!

- Care?

- Să aștepte moartea bărbatului! După cum unei fecioare care s-a hotărât să trăiască în înfrânare, nu-i mai este îngăduit să se căsătorească, pentru că Mirele ei trăiește veșnic și este nemuritor, tot astfel și unei femei măritate numai atunci îi este îngăduit să se căsătorească a doua oară, când îi moare bărbatul. Dacă s-ar îngădui unei femei să treacă de la un bărbat la altul în timp ce-i trăiește soțul, dacă i s-ar îngădui să sară din patul unuia în patul altuia, la ce-ar mai folosi căsătoriile, o dată ce bărbații ar întrebuința fără deosebire femeile lor și toți s-ar amesteca cu toate femeile, fără să mai țină socoteală dacă e femeia lui sau nu? E cu puțință, oare, să nu se piardă dragostea dintre soți, dacă trăiește cu aceeași femeie astăzi unul, mâine altul, iar poimâine altul? Pe bună dreptate Domnul numește adulter un astfel de trai.

41. Aș putea fi întrebat:

- Pentru ce iudeii au primit îngăduința de a se despărți de soțiile lor¹⁸³?

- Ca să nu se războiască între ei, ca să nu se umple casele lor de sângele celor din același neam. Spune-mi, te rog, cum ar fi fost mai bine: Să fie dată pe ușă afară soția urâtă, sau să fie înjunghiată în casă? Așa ar fi făcut dacă nu li s-ar fi îngăduit bărbaților să le alunge din casă. Din pricina aceasta Legea veche spune: “Dacă vei urî pe femeia ta, desparte-te de dânsa”¹⁸⁴. În Legea Nouă însă, pentru că Dumnezeu se adresează, unor oameni îngăduitori, unor oameni cărora nu le este îngăduit nici să se mânie, le spune: “Dacă se desparte de soțul ei, să nu se mai mărite”¹⁸⁵. Vezi silnicia? Vezi robia de neînlăturat? Vezi lanțul care încătușează și pe un soț, și pe celălalt? Într-adevăr, căsătoria este un lanț, nu numai din pricina mulțimii grijilor, nici numai din pricina supărărilor de fiecare zi, dar și din pricină că silește pe cei căsătoriți să se supună unul altuia mai cumplit de cum se supune o slugă stăpânului său. “Bărbatul să stăpânească pe femeia sa!”¹⁸⁶, spune Scriptura.

183. Deut. 24, 1-4.

184. Deut. 24, 1.

185. I Cor. 7, 11.

186. Fac. 3, 16.

Care este folosul acestei stăpâniri? Nici unul, căci îl face și pe bărbat, la rândul lui, rob celei stăpânite de el, născocind o stranie și ciudată despăgubire a acestei robii. Soțul și soția se pot asemăna cu picioarele înlanțuite ale celor condamnați la muncă silnică. **După cum picioarele acestora sunt legate, și ei înșiși sunt legați unul de altul printr-un lănișor fixat de fiecare capăt de lanțuri și nu pot să păsească în toată voia din pricină că sunt siliți să-și potrivească pasul cu pasul celuilalt, tot astfel și sufletele celor căsătoriți, pe lângă propriile lor griji și necazuri, mai au și necazul ce le vine de pe urma legăturii ce-i înlanțuie unul de altul, necaz care-i strânge mai cumplit decât orice laț Și le răpește amândurora libertatea, prin aceea că nu dă exclusiv unuia singur conducerea, ci împarte puterea ei și la unul, și la altul. Unde sunt aceia care erau gata să sufere orice condamnare de dragul mângâierii avute de pe urma satisfacerii poftelor trupului? Nici cea mai mică plăcere nu rămâne întreagă o dată ce cei doi soți își cheltuiesc toată vremea în certuri și în ocări. Iar robia aceasta de a fi silit să suferi fără voie răutatea celuilalt este îndestulătoare ca să pună în umbră orice plăcere. Din pricina aceasta fericitul Pavel, la începutul poruncilor sale date cu privire la căsătorie¹⁸⁷, încearcă mai pe ocolite să oprească pe creștin de a se îndrepta spre căsătorie, spunându-le că este îngăduită căsătoria de frica desfrânării, din pricina neînfrânării și din pricina aprinderii trupului; dar când a văzut că aceste cuvinte ale sale nu sunt destul de puternice spre a-i îndepărta de căsătorie, aduce un argument și mai puternic decât cele de mai înainte, anume acela care i-a silit pe ucenici să spună Domnului "Atunci nu mai este de folos a se însura" ¹⁸⁸.**

187. I Cor. 7, 2.

188. Matei 19, 10.

Iar argumentul acesta este următorul: **Nici un om căsătorit nu este stăpân pe el însuși. Aceste cuvinte nu sunt spuse sub formă de sfat și de îndemn; ele sunt contrângătoare ca o lege și ca o poruncă. Alegerea stă în fata noastră, suntem liberi să ne însurăm sau să nu ne însurăm; dar, după ce ne-am căsătorit, nu mai suntem liberi să facem ce vrem; dimpotrivă, trebuie să suportăm robia, cu voia sau fără voia noastră.**

- Pentru ce?

- Pentru că am făcut această alegere pe deplin conștienți, pentru că știm bine obligațiile și legile căsniciei, pentru că de bună voie ne-am pus jugul pe grumaji.

După ce Pavel a vorbit despre căsătorie¹⁸⁹, vorbește apoi despre cei căsătoriți cu femei necredincioase și arată precis și cu de-amănuntul toate legile care privesc astfel de căsătorii ¹⁹⁰. După aceea vorbește despre robi, despre slugi și-i mângâie îndestul, ca să nu le micșoreze noblețea duhovnicească din pricina acestei robii ¹⁹¹. Trece apoi și vorbește despre feciorie ¹⁹².

189. I Cor. 7, 1-11.

190. I Cor. 7, 12-19.

191. I Cor. 7, 20-24.

192. I Cor. 7, 24 sq.

De mult dorea Pavel să dea la lumină, să semene învățăturile sale despre feciorie! Dorea de mult, dar, în sfârșit, acum le-a născut, le-a dat acum la lumină! Nu-l răbda inima să nu vorbească despre feciorie, chiar atunci când vorbea despre căsătorie. Sfătuindu-i pe cei căsătoriți, vorbise pe scurt și în treacăt și despre feciorie. Prin această minunată metodă, ne-a deprins mai dinainte auzul și ne-a șlefuit mai dinainte mintea; în acest chip, face ca învățăturile sale despre feciorie să găsească pregătită calea de intrare în sufletele noastre.

Prin urmare, după ce dă sfaturi slugilor ("ați fost cumpărați, spune el, cu preț; nu vă faceți robi oamenilor" 195), după ce ne amintește de binefacerile Stăpânului, după ce, prin astfel de cuvinte, înalță mințile tuturor și ne ridică la cer, începe să ne dea învățături despre feciorie, spunând aceste cuvinte: "Despre fecioare nu am porunca Domnului, dar dau sfat ca unul care am fost miluit de Domnul spre a fi crezut" 194.

193. I Cor. 7, 23.

194. I Cor. 7, 25.

Cu privire la căsătoria bărbaților credincioși cu femei necredincioase, n-a avut porunca Domnului; cu toate acestea, a legiuit cu multă autoritate, scriind așa: "Iar celorlalți le zic eu, nu Domnul: Dacă un frate este căsătorit cu o femeie necredincioasă și ea va voi să viețuiască cu el, să nu o lase" 195.

- De ce nu face același lucru și când vorbește despre fecioare?

- Pentru că despre fecioare a dat Hristos o poruncă lămurită, prin care hotărăște că fecioria nu stă sub puterea poruncii. Cuvintele lui Hristos: "Cel care poate să o primească" 196, dau celui care aude aceste cuvinte deplină libertate să hotărască el însuși de poate trăi sau nu în feciorie. Tot astfel și Pavel; când vorbește despre înfrânare, spune: "Vreau ca toți oamenii să fie ca și mine în înfrânare" 197, și iarăși: "Celor necăsătoriți și văduvelor le spun: Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine" 198. Când vorbește însă despre feciorie, nu se dă niciodată pe sine ca exemplu. Din pricina aceasta vorbește foarte măsurat și cu multă pază, deoarece el însuși nu trăise tot timpul în feciorie. Pavel spune: "Poruncă nu am". Pavel dă sfaturile sale despre feciorie după ce mai întâi pune principiul liberei alegeri și-l face pe ascultător să primească cu bunăvoință spusele sale. Într-adevăr, simpla rostire a cuvântului "feciorie" aduce o dată cu sine și ideea de osteneală. Din pricina aceasta apostolul n-a dat dintr-o dată sfatul său, ci ajunge la sfat după ce mai întâi a pregătit pe ascultător, liniștindu-l prin dreptul ce-l are de a alege fie calea fecioriei, fie pe cea a căsătoriei și făcându-i sufletul blând și ascultător.

195. I Cor. 7, 12.

196. Matei 19, 12.

197. I Cor. 7, 7.

198. I Cor. 7, 8.

Pavel spune: "Ai auzit de feciorie, nume plin de multe osteneli și de multe sudori? Nu te teme! Fecioria nu-i o poruncă, nici nu aduce cu sine constrângerea poruncii. Pe cei care îmbrățișează de bunăvoie și prin propria lor alegere fecioria, pe aceia îi răsplătește cu bunătățile ei, punându-le pe cap o cunună strălucitoare și plină de flori; iar pe cei care o resping și nu vor să o îmbrățișeze, nici nu-i pedepsește, nici nu-i silește să trăiască în feciorie".

A făcut cuvintele sale ușor de suportat și dulci nu numai prin chipul în care a adus vorba despre feciorie, ci și prin aceea că a spus că nu este el cel care a îngăduit alegerea de a trăi sau nu în feciorie, ci Hristos. Pavel n-a spus: “Cu privire la fecioare nu poruncesc”, ci a spus: “Poruncă nu am”, ca și cum ar spune:

“Dacă aș da aceste sfaturi cu privire la fecioare mânat de gânduri omenești, n-ar trebui să aveți încredere în cuvintele mele! Dar pentru că Dumnezeu a hotărât că omul este liber să trăiască în feciorie sau nu, atunci garantul acestei alegeri este mai presus de orice îndoială. Eu n-am puterea de a da o astfel de poruncă, dar dacă vreți să mă ascultați ca pe un împreună rob cu voi, “vă dau un sfat, ca unul care am fost miluit de Domnul ca să fiu credincios” 199. I Cor. 7, 25.

Și cu prilejul rostirii acestor cuvinte merită să admirăm dibăcia și înțelepciunea fericitului Pavel. Se găsea între două situații constrângătoare și contrarii: una, de a se da pe el însuși ca exemplu, pentru ca sfatul său să fie bine primit de credincioșii din Corint, iar alta, de a nu se lăuda pe sine, pentru ca să nu se piardă meritul virtuții practicate de el. Prin câteva cuvinte bine alese, a ieșit din această încurcătură. Prin cuvintele: “ca unul care am fost miluit”, se dă oarecum pildă pe sine însuși, dar în același timp se și smerește și se înjosește, căci nu dă sfatul invocând în sprijinul său meritele lui de apostol.

42. Pavel n-a spus:

“Dau sfatul acesta ca unul căruia mi s-a încredințat propovăduirea Evangheliei, ca unul care am fost învrednicit a fi predicatorul neamurilor; ca unul căruia mi s-a înmănat puterea de a vă conduce și a vă apăra, ca unul ce sunt dascălul și învățătorul vostru”. Dar ce-a spus Pavel?

- Iată ce spune el:

“Ca unul ce am fost miluit”.

Prin aceste cuvinte, pune înaintea credincioșilor săi cel mai mic merit al său, deoarece a fi simplu credincios este mai puțin decât a fi dascălul credincioșilor.

Dar Pavel scoate la iveală și în alt chip smerenia sa. Cum?

- N-a spus: “Dau sfat ca un om care este credincios”, ci: “ca unul ce am fost miluit să fiu credincios”.

Pavel spune: “Să nu socotești că este un dar al lui Dumnezeu numai apostolia sau numai predicarea cuvântului sau numai învățătura. Nu! Însăși credința mea este un dar al milei lui Dumnezeu revărsate asupra mea. Am fost învrednicit de credință, nu pentru că am fost vrednic, ci numai pentru că am fost miluit de Dumnezeu. Iar mila este o urmare a harului, și nu a meritului. Prin urmare, dacă Dumnezeu n-ar fi fost mult milostiv față de mine, n-aș fi putut ajunge niciodată nu numai apostol, dar nici chiar credincios”.

Ai văzut cât de recunoscător este slujitorul lui Dumnezeu, Pavel? Ai văzut ce inimă zdrobită are? Nu-și atribuie nici un merit mai mare decât al celorlalți credincioși. Dimpotrivă, chiar ceea ce le era comun și lui, și ucenicilor săi, credința, spune că nu o are datorită unor merite personale, ci datorită milei și harului lui Dumnezeu.

Acest lucru îl scoate la iveală prin cuvintele sale, ca și cum ar spune: “Nu mă socotiți nevrednic de a primi de la mine un sfat, căci nici Dumnezeu nu m-a socotit nevrednic de mila Lui. De altfel, ceea ce vă spun este un sfat, nu o poruncă; sfătuiesc, nu legiuiesc. Nici o lege nu poate opri pe cineva de a propune și de a exprima unele sfaturi ce îi par de folos, mai cu seamă atunci când sfaturile date sunt cerute de ascultători, așa cum a fost cazul cu voi.

“Socotesc că acest lucru este bun” 200. Vezi că Pavel iarăși își îndulcește cuvintele sale și se despoaie de orice autoritate? Pavel ar fi putut, într-adevăr, să grăiască așa: pentru că Domnul n-a poruncit fecioria, n-o poruncesc nici eu. Vă sfătuiesc însă și vă îndemn să o îmbrățișați, căci sunt apostolul vostru”. Ar fi putut deci să vorbească așa, de altfel a și spus-o în aceeași epistolă puțin mai jos: Dacă pentru alții nu sunt apostol totuși pentru voi sunt.” 201 . Acum însă, când dă sfat despre feciorie, nu rostește aceste cuvinte, ci-și alege cu multă grijă vorbele; astfel în loc de: “vă sfătuiesc”, spune: “îmi dau cu părerea” 202 în loc de: “ca dascăl al vostru”, spune: “ca unul ce am fost miluit de Domnul ca să fiu credincios”.

200. I Cor. 7, 26.

201. I Cor. 9, 2.

202. Traducerea exactă a textului din I Cor. 7, 25 este aceasta: îmi spun părerea; iar nu: “dau sfat”; cu toate acestea, și eu, în toate locurile de mai sus, am redat prin “dau sfat”, pentru că această traducere s-a împământănit în limba noastră.

Și ca și cum n-ar fi fost de ajuns cele spuse pentru a îndulci cuvintele sale, îndepărtează iarăși autoritatea apostolică, atunci când începe să dea sfaturile sale despre feciorie; nu se mărginește numai să-și spună gândurile sale, ci le și justifică. “Socotesc că acest lucru este bun, din pricina nevoii de acum” 205. Când a vorbit despre înfrânare, n-a întrebuințat cuvântul “socotesc” și nici n-a arătat pricina spuselor sale, ci s-a mărginit să spună doar atât: “Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine” 204. 203. I Cor. 7, 26.

204. I Cor. 7,8.

Acum însă, când vorbește despre feciorie, spune: “Socotesc că acest lucru este bun”. Se exprimă așa, nu pentru că avea vreo îndoială cu privire la sfaturile pe care le dădea, ferească Dumnezeu, ci pentru că voia să lase deplină libertate ascultătorilor de a îmbrățișa sau nu fecioria. Acesta este, de altfel, și rolul sfătuitoareului; nu hotărăște el asupra celor spuse de el, ci lasă ca hotărârea să fie luată de cei care i-au auzit sfatul.

43. Dar de care nevoie vorbește aici Pavel? Vorbește, oare, despre nevoia pe care o are firea omenească de a se împreuna?

- Deloc! Mai întâi, dacă ar fi vorbit despre această nevoie, ar fi ajuns, prin amintirea acestei nevoi, la un rezultat cu totul contrariu celui urmărit de el, deoarece toți cei care se căsătoresc aduc întru apărarea lor această nevoie. În al doilea rând, n-ar fi numit această nevoie “nevoia de acum”, deoarece nevoia aceasta firească nu se ivise pe timpul lui Pavel pentru întâia oară, ci ea este veche, sădită adânc în însăși firea neamului omenesc; mai înainte era mai cumplită și

mai sălbatică; dar o dată cu venirea lui Hristos și cu răspândirea virtuții printre oameni, este mai ușor de învins. Prin urmare, Pavel nu vorbește despre această nevoie a firii omenești; face aluzie la o altă nevoie, cu fel de fel de fețe.

- Care este aceasta?

- Distrugerea bunei rânduieli a vieții pentru cel căsătorit. Atât de mare este amestecul, atât de împilătoare este tirania grijilor casei, atât de mare este mulțimea greutăților, încât, de cele mai multe ori, omul căsătorit este silit să păcătuiască și să greșească, chiar fără voia lui.

44. Pe timpul Legii vechi, nu era vorba de o viețuire atât de virtuoasă, deoarece era îngăduit să te răzbuni pe cel ce ți-a făcut rău, să ocărăști pe cel ce te ocărăște, să te îngrijești de afacerile bănești; să te juri, atunci când juri pe bună dreptate, să scoți ochi pentru ochi, să-ți urăști dușmanul; de asemenea, nu erai împiedicat să-ți satisfaci poftele simțurilor, nu erai împiedicat să te mânia și nici să-ți alungi femeia, și să iei alta în locul ei. Îngăduința Legii nu se oprea însă numai până aici, ci Legea îți permitea să trăiești deodată cu două femei sub același acoperiș, în sfârșit, și în această privință, ca și în alte privințe. Legea veche era cât se poate de îngăduitoare. După venirea lui Hristos însă, calea viețuirii morale a ajuns cu mult mai îngustă; nu numai prin aceea că a luat din mâinile noastre această mare și nespusă libertate față de toate cele spuse mai sus, dar și prin aceea că suntem obligați sau să ținem sub acoperișul casei noastre pe femeia noastră, care de cele mai multe ori ne strică bunele moravuri și ne silește să păcătuim chiar fără să vrem sau, dacă vrem s-o alungăm din casă; atunci trebuie să fie osândită pentru adulter. Nu numai din pricina aceasta săvârșim cu greu virtutea; dar chiar dacă soția noastră are o fire pe care o putem îndura, totuși mulțimea grijilor care se revarsă din belșug peste noi din pricina ei și a odraslelor ei, nu ne îngăduie aproape deloc să ne ridicăm privirile spre cer, căci grijile casei ne amețesc și ne îneacă sufletul. Să-ți explic! Bărbatul vrea să ducă o viață de om simplu, o viață fără de primejdii și netulburată de grijile lumii; când vede însă că-l înconjoară copiii, când vede că femeia lui are nevoie de atâtea cheltuieli, se aruncă, împotriva voinței lui, în vârtejul treburilor politice. O dată căzut în mijlocul lor, nu mai poți spune că nu-i silit să nu păcătuiască! Trebuie să se mânia, să se jure, să ocărăască, să se răzbune, să fie fățarnic, să facă multe lucruri spre a fi pe placul celor mari, iar altele, tot atât de multe, cu ciudă și cu scârbă. Este, oare, cu puțință ca un om care trăiește într-o tulburare atât de mare, care mai vrea încă să și strălucească în virtute, este, deci, cu puțință să nu se murdărească amarnic din pricina păcatelor pe care este silit să le săvârșească? Dacă ai cerceta acum să vezi ce fel de viață duce în casă, vei vedea că, din pricina femeii lui, căsnicia sa este plină de aceleași greutăți dacă nu și mai mari. Este silit să se îngrijească de o mulțime de lucruri de care nici habar n-ar fi avut dacă era singur; și aceasta, în cazul cel mai fericit, când are o femeie înțelegătoare și la locul ei. Dacă se întâmplă însă să aibă o femeie rea, cicălitoare, rea de gură, atunci căsătoria omului aceluia n-o vom mai numi o trebuință, ci pedeapsă și chin. Cum va putea un astfel de bărbat să meargă pe drumul care duce la cer, o dată ce drumul acesta are nevoie de picioare sprintene, de picioare ușoare, o dată ce drumul acesta are nevoie de suflet vioi, de suflet sprinten? Cum va putea, deci, să meargă pe drumul care duce la cer, când este strivit de povara atâtor griji, când are picioarele legate cu atâtea lanțuri, când este tras neconținut în jos de un lanț atât de cumplit, anume de răutatea și viclenia femeii sale?

45. Dar care-i obiecția înțeleaptă a mării majorității a oamenilor față de toate cele spuse mai sus?

Ei spun:

- Nu va fi, oare, vrednic de mai mare cinste omul care este totuși virtuos, deși trebuie să facă față atâtor nevoi?

- Pentru ce, scumpe prietene, pentru ce?

- Pentru ce? Pentru că, fiind căsătorit, ai de luptat cu mari greutăți.

- Dar cine te silește să-ți pui în spate o povară atât de mare? Dacă, căsătorindu-te, ai împlini legea, și ai fi călcător de lege dacă nu te-ai căsătorit, obiecția ta ar fi întemeiată. Dar înaintea Dreptului Judecător n-are importanță dacă, de bunăvoie, nesilit de nimeni și stăpân pe tine însuși de a nu-ți lua asupra-ți jugul căsătoriei, voiești totuși să te supui la atât de mari greutăți, încât să-ți fie și mai împovărătoare lupta pentru virtute. Dreptul Judecător a poruncit să faci un singur lucru: să birui în lupta cu diavolul, să birui în lupta cu păcatul. Pe Dreptul Judecător nu-l interesează dacă birui pe diavol și păcatul căsătorindu-te, desfătându-te și având o mulțime de griji, sau dacă îl birui trăind în nevoiște pustnicești, ducând o viață de câine și neavând nici o grijă lumească.

Dreptul Judecător însă, pentru a ne ușura truda, ne-a spus că mijlocul prin care putem birui păcatul și drumul prin care putem ajunge la biruință este altul, anume acela de a scăpa de toate grijile vieții, de a trăi singuri, fără soție și fără copii. Tu însă ești de altă părere; vrei să lupți și să te războiești înconjurat de femeie, de copii și de toate grijile pe care aceștia le târăsc o dată cu ei, crezând că poți săvârși aceleași fapte de virtute ca și cei care nu sunt încurcați în nici una dintre grijile celor căsătoriți și măgulindu-te cu ideea că tocmai pentru aceasta ai să fii și mai mult răsplătit de Dreptul Judecător. Poate că acum, când îți spun că nu poți ajunge pe aceeași culme ca și cei necăsătoriți, mă vei învinui că sunt un îngâmfat; la sfârșit însă, în timpul împărțirii cununilor, te vei convinge pe deplin că siguranța pe care ți-o dă traiul singuratic e cu mult mai bună decât ambiția deșartă; atunci te vei convinge pe deplin că este mai bine să te încrezi în cuvântul lui Hristos, decât în deșertăciunea propriilor tale gânduri. Hristos a spus că nu este destul pentru virtute de a ne despărți de toate cele ale noastre; trebuie încă să ne urâm și pe noi înșine. Tu, dimpotrivă, spui că poți să birui, deși ești vârat până peste cap în toate aceste grijile. Dar, după cum am spus, atunci, la sfârșit, vei cunoaște bine ce mare piedică în calea virtuții ți-au fost femeia și grijile pe care femeia ți le-aduce pe cap.

46. Aș putea însă fi întrebat:

- Pentru ce, dar, Dumnezeu a numit ajutor pe aceea care-i este piedică? Dumnezeu doar a spus: "Să-i facem lui ajutor potrivit pentru el" 205.

205. Fac. 2, 18.

Pot să te întreb și eu tot atât de bine:

- Ce fel de ajutor a fost femeia pentru bărbat, când ea l-a lipsit de siguranța dată lui în rai, când ea l-a izgonit din rai, din traiul acela minunat, când ea a adus pe lume toată tulburarea? O astfel de ființă, departe de a fi un ajutor, este vrăjmaș. Tot Scriptura spune: “De la femeie începe păcatul și din pricina ei toți murim”.²⁰⁶ Iar fericitul Pavel spune: “Adam n-a fost amăgit; dar femeia, fiind amăgită, a căzut în călcare de poruncă”,²⁰⁷ Ce fel de ajutor a fost deci femeia, dacă a omorât pe bărbat? Ce fel de ajutor a fost deci femeia, dacă prin ea au venit pe lume fiii lui Dumnezeu,²⁰⁸ dar, mai bine spus, toți cei care locuiau pe vremea aceea pământul, care au pierit prin potop o dată cu animalele, cu păsările și cu toate celelalte viețuitoare?²⁰⁹ Oare, nu femeia era cât pe ce să piardă pe dreptul Iov, dacă n-ar fi fost el un bărbat tare de fire (210)? Oare nu femeia a pierdut pe Samson(211)? Oare nu femeia a făcut ca tot poporul iudeu să se închine idolului Baal-Peor și să fie omorâți cei ce-au slujit idolului, de mâinile rudelor lor(212)? Cine, mai cu seamă, a dat pe mâna diavolului pe împăratul Ahab, dacă nu femeia lui(213)? Dar înainte de Ahab, cine a abătut spre alți dumnezei inima lui Solomon, un om atât de înțelept și atât de vestit, dacă nu femeia(214)? Oare, nu până și astăzi femeile fac pe bărbații lor să păcătuiască înaintea lui Dumnezeu? Oare, nu pentru această pricină spune acel bărbat înțelept, Isus, fiul lui Sirah, că “orice răutate este mică față de răutatea femeii”(215)?

- Atunci pentru ce a spus Dumnezeu: “Să facem omului ajutor potrivit pentru el”? Dumnezeu niciodată nu minte.

206. Înț. Sir. 25, 27.

207. I Tim. 2, 14.

208. Fac. 6, 2.

209. Fac. 7, 2.

210. Iov 2, 9-10.

211. Jud. 16, 4-22.

212. Num. 25, 1-5.

213. III Regi 21, 25.

214. III Regi 11, 4.

215. Înț. Sir. 25, 21.

- Nici eu nu pot spune aceasta. Ferească Dumnezeu! Da, femeia a fost creată pentru acest scop, pentru a fi ajutor bărbatului; dar n-a vrut să rămână în această vrednicie dată ei de Dumnezeu, după cum n-a vrut aceasta nici bărbatul ei. Și pe Adam Dumnezeu l-a făcut după chipul și după asemănarea Lui, căci a spus: “Să facem pe om după chipul și după asemănarea noastră”²¹⁶, așa după cum a spus și când a făcut pe femeie: “Să-i facem lui ajutor”; cu toate acestea, omul, îndată după facerea sa, a pierdut și chipul lui Dumnezeu, și asemănarea cu Dumnezeu. De aceea Dumnezeu i-a luat o mare parte din puterea sa, lui, care era înfricoșător tuturor ca un stăpân, și a ajuns ușor de disprețuit de toți cei din jurul lui, întocmai ca o slugă nerecunoscătoare, după ce a greșit înaintea stăpânului său. La început, era temut de toate animalele și fiarele sălbatice; Dumnezeu le-a adus pe toate înaintea omului; nici una nu îndrăznește să-l vatăme sau să-l atace, deoarece vedeau că în om strălucește chipul împărațesc al lui Dumnezeu. Dar când, prin păcat, a întunecat acele trăsături dumnezeiești. Dumnezeu l-a dat jos de pe tronul său. Prin urmare, după cum nu este mincinoasă hotărârea lui Dumnezeu, care spune: “Să stăpânească peste toate fiarele pământului”²¹⁷, pentru că omul nu mai conduce și nu mai stăpânește toate viețuitoarele de pe pământ, ba, dimpotrivă, tremură și se teme de unele dintre ele (căci omul a pierdut puterea sa nu din pricina lui Dumnezeu, Care i-a dat această putere, ci din pricina lui,

care a primit-o), tot astfel nici uneltirile făcute de femei împotriva bărbaților nu vătămă adevărul cuvintelor lui Dumnezeu. “Să-i facem ajutor”. Într-adevăr, femeia a fost făcută ca să fie de ajutor bărbatului, dar n-a rămas în rostul pentru care a fost creată, în afară de aceasta, trebuie să mai spun și că ajutorul dat de femeie se vădește, în menținerea vieții prezente, în nașterea de copii și în satisfacerea poftelor trupului, dar când nu mai există condițiile vieții prezente, nici nașterea de copii, nici poftele trupești, pentru ce mai amintești în zadar de ajutorul dat de femeie? Femeia nu-ți poate ajuta decât în treburile de puțină importanță; dacă vrei s-o iei ca ajutor în treburi de mare însemnătate, nu numai că nu ți-i de nici un folos, dar te mai și împiedică prin grijile pe care ți le aduce pe cap.

216. Fac. I, 26.

217. Fac. I, 28.

47. Mi s-ar mai putea spune însă și următoarea întrebare: Cum să interpretez atunci cuvintele lui Pavel, care spune: “Poți ști oare, femeie, dacă-ți vei putea mântui bărbatul tău?” 218. Nu-i așa că aici Pavel declară că ajutorul femeii este necesar chiar și în cele duhovnicești?

- Sunt și eu de aceeași părere. Nu înlătur cu desăvârșire pe femeie de la ajutorul ce-l poate da bărbatului în cele duhovnicești. Doamne ferește! Afirm însă că poate să facă aceasta nu atunci când săvârșește obligațiile legate de căsătorie, ci atunci când pășește pe calea virtuții marilor și fericitorilor bărbați, rămânând totuși cu firea femeie. Va putea fi de ajutor bărbatului nu atunci când umblă după găтели și sulimanuri, nu atunci când umblă după distracții și desfătări, nu atunci când cere bărbatului bani și iar bani, nu atunci când caută luxul, nu atunci când cheltuiește fără sfârșit și fără socoteală, ci atunci va fi de ajutor bărbatului, când este mai presus de toate lucrurile de pe pământ, când își întipărește în sufletul său o viață apostolică, atunci când arată în purtările ei multă blândețe, multă modestie, mult dispreț față de bani și față de avere, multă resemnare. Da, atunci va putea să mântuie pe bărbatul ei. Va fi de ajutor bărbatului ei când va spune: “Dacă avem ce mânca și cu ce ne îmbrăca, avem de toate” (219).

218. I Cor. 7, 16.

219. ITim. 6, 8.

Când va nutri astfel de gânduri chiar prin faptele sale, când va râde și nu-i va păsa de moartea trupului, când va spune că viața aceasta pământească nu prețuiește nici două parale, când va socoti, ca și profetul, toată slava lumii acesteia ca floarea ierbii²²⁰. Prin urmare, femeia va putea mântui pe bărbat nu prin faptul că trăiește cu el ca femeie, ci prin faptul că duce o viață după poruncile Evangheliei. Iar acest lucru, mântuirea bărbaților, a fost înfăptuit de multe femei fără să se căsătorească. De pildă, Priscila l-a luat în casa ei pe Apollo și l-a îndreptat pe calea adevărului credinței²²¹. Dacă acum acest lucru nu este cu puțință, totuși femeile pot să arate aceeași râvnă și să se bucure de același câștig, deoarece, după cum spuneam mai sus, nici cea căsătorită nu atrage la credință pe soțul ei doar pentru faptul că este femeia lui. Dacă traiul împreună și legăturile casnice dintre bărbat și femeie ar aduce pe bărbat la credință, ar însemna ca nici un bărbat care are femeie credincioasă să nu mai fie necredincios. Dar nu-i așa, nu-i așa! Dimpotrivă, atunci contribuie femeia la mântuirea sufletului bărbatului, când prin faptele și prin vorbele sale arată multă înțelepciune, multă filosofie, multă răbdare, când își râde de toate greutățile căsniciei, când urmărește neconștient același scop. Dacă face altfel, dacă cere cu stăruință cele pe care de obicei le cer femeile, nu numai că nu-i este de nici un folos, dar îl mai

și vătăma. Dar chiar atunci când o femeie se poartă așa cum am spus mai sus, totuși este foarte greu sași mântuie bărbatul. Ascultă ce spune Pavel! “Poți ști oare, femeie, dacă-ți vei putea mântui bărbatul tău”? Și obișnuim să punem astfel de întrebări când reușim cu foarte mare greutate să înfăptuim gândul nostru.

220. Isaia 40, 6.

221. Fapte 18, 26.

Ce spune Pavel mai departe?

“Ești legat cu femeie? Nu căuta dezlegare! Ești dezlegat de femeie? Nu căuta femeie!” 222.

222. I Cor. 7, 27.

Vezi cum trece Pavel de la o idee la altă idee, cum împletește un sfat cu alt sfat? După cum atunci când a vorbit despre căsătorie a adus vorba și despre înfrânare, pentru a îndemna pe ascultător spre înfrânare, tot astfel și acum aduce iar vorba și despre căsătorie, pentru a-i da răgaz să răsuflă. A început să vorbească despre feciorie și, înainte de a spune ceva despre ea, aleargă îndată și vorbește despre căsătorie. Într-adevăr cuvintele: “Poruncă nu am” nu fac altceva decât să îngăduie și să recomande căsătoria. Apoi vorbește din nou despre feciorie și spune: “Socot că fecioria este un lucru bun”. Nu repetă mereu cuvântul feciorie, pentru că știa că, dacă stăruie prea mult asupra acestui cuvânt, împietrește auzul binevoitor al ascultătorilor. Mai mult încă, deși le-a dat un temei destul de puternic, “nevoia de acum”, spre a le arăta că traiul în feciorie merită cu prisosință toate ostenele, totuși nici așa n-a îndrăznit să mai pronunțe numele de “feciorie”, ci se mărginește să spună atât numai: “este bine omului să fie așa”. Nu-și continuă gândul, ci îl curmă; și-l curmă înainte de a părea prea greu și vorbește din nou despre căsătorie, spunând: “Ești legat de femeie? Nu căuta dezlegare!” 223.

223. I Cor. 7, 27.

Dacă n-ar fi fost acesta scopul său, dacă n-ar fi avut intenția să cruțe și să mângâie sufletul ascultătorilor; apoi n-ar fi avut nici un rost să vorbească despre căsătorie atunci când dă sfaturi despre feciorie. Se întoarce apoi să vorbească iarăși despre feciorie, dar nici acum n-o numește cu numele ei propriu. Dar cum se exprimă? “Ești dezlegat de femeie? Nu căuta femeie!”. Nu te teme însă! Cuvintele sale nu sunt o hotărâre, nu sunt o lege. Vorbește numai decît despre căsătorie și risipește frica ce-ar cuprinde sufletele ascultătorilor la auzul celor spuse mai sus, prin cuvintele: “Dacă te-ai însurat, n-ai greșit”. Dar nici la auzul acestor cuvinte nu-ți pierde curajul, căci iarăși te trage spre feciorie spunându-ți: “Unii ca aceștia însă vor avea necaz în trup” 224. Ideea pe care vrea s-o scoată la iveală aici este aceea că cei care se căsătoresc vor avea de suferit necazuri în trupul lor. După cum doctorii vestiți și pricepuți, când au de dat bolnavilor o doctorie amară, sau când vor să le taie vreun mădular, sau să le ardă rana sau altceva de acest fel, nu fac totul dintr-o dată, ci procedează încetul cu încetul, dând bolnavului răgaz să mai răsuflă și să i se mai potolească durerile, și astfel, treptat treptat, termină tot ce au de făcut, tot așa a procedat și fericitul Pavel. Nu-și țese sfaturile sale despre feciorie cu stăruință, nu vorbește dintr-odată și fără întrerupere, ci-și întrerupe adesea sfaturile sale despre feciorie, vorbind despre căsătorie. Procedând așa, îndulcește mult greutățile fecioriei și face ca sfaturile sale să fie ușor de primit și să nu pară atât de anevoioase. De aici vine amestecul acesta neconținut de idei în cuvintele lui Pavel. Merită acum să cercetăm mai de-a-proape aceste cuvinte: “Ești legat cu femeie? Nu căuta dezlegare!”. Pavel spune aceste cuvinte nu atât ca să

sfătuiască, cât să arate că legătura căsătoriei este de nedelegat și de neînfrânt. Pentru ce n-a spus.- “Ai femeie? N-o lăsa! Trăiești cu ea sub același acoperiș? Nu te despărți de ea!”. Pavel n-a întrebuințat aceste cuvinte, ci a numit căsătoria legătură, vrând să arate ce povară este căsătoria pentru om. Pavel a văzut că toți alergăm să ne căsătorim ca și cum am alerga să facem cea mai ușoară treabă. De aceea ne spune și ne arată că cei căsătoriți nu se deosebesc întru nimic de cei legați cu lanțuri. Și cei căsătoriți, ca și cei legați cu lanțuri unul de altul, dacă trage unul într-o parte, este urmat vrând nevrând și de celălalt, iar dacă se revoltă unul, trebuie să piară și celălalt împreună cu el.

- Ce să fac, mă poate întreba cineva, dacă bărbatul meu nu-și poate stăpâni poftele, iar eu vreau să mă înfrânerez?

- Trebuie să te pleci neapărat poftelor lui. Chiar dacă n-ai vrea să faci aceasta, dulcele lanț al căsătoriei, ce te încătușează, te târăște după poftele soțului și te trage către cel cu care dintru început te-ai legat. Dacă te împotrivești și rupi lanțul, nu numai că nu scapi de lanțuri, dar mai ești și cumplit pedepsită.

48. Femeia care vrea să se înfrâneze fără voia bărbatului ei, nu numai că pierde răsplata înfrânării, dar va da socoteală înaintea lui Dumnezeu și de căderea lui în adulter și va fi mai vinovată decât bărbatul ei.

- Pentru ce?

- Pentru ce? Pentru că, lipsindu-l de legăturile trupești la care-i dă dreptul legea căsătoriei, l-a împins spre prăpastia desfrânării. Dacă unei soții nu-i este îngăduit să trăiască în înfrânare nici măcar scurtă vreme, fără voia bărbatului ei, poate fi, oare, iertată soția care lipsește neconținut pe soțul ei de ușurarea ce i-o dă căsătoria?

- Dacă așa stau lucrurile, atunci nu poate fi o situație mai silnică și mai împovărătoare decât aceasta!

- Da! Asta o spun și eu. Pentru ce, deci, te supui unei silnicii? Ar fi trebuit să judeci așa înainte de a te căsători, nu după ce te-ai căsătorit. Din pricina aceasta și Pavel, după ce a spus că lanțul căsătoriei nu se poate rupe, vorbește și despre cazul în care acest lanț s-a rupt. După ce a spus: “Ești legat cu femeie? Nu căuta dezlegare!”, a adăugat: “Ești dezlegat de femeie? Nu căuta femeie!” 225. Pavel procedează așa, ca să îmbrățișezi cu mai multă ușurință învățătura despre traiul în feciorie, după ce mai întâi ai meditat îndeajuns asupra greutăților căsătoriei și ai aflat câtă silnicie aduce cu ea. Pavel continuă apoi așa: “Dacă te-ai însurat n-ai păcătuit; dacă fecioara s-a măritat, n-a păcătuit” 226. 224. I Cor. 7, 28.

225. I Cor. 7, 27.

226. I Cor. 7, 28.

Iată ce ispravă mare faci dacă te căsătorești! N-ajungi un păcătos, dar nici să fii admirat și prețuit! Admirația, prețuirea și cununile se cuvin celui care trăiește în feciorie; cel căsătorit să se mulțumească că aude că nu păcătuiește! Dar mi s-ar putea spune:

- Atunci pentru ce mă sfătuiești să nu mă însor?

- Pentru că, o dată legat cu o femeie, nu-ti mai este îngăduit să te desparți de ea, pentru că omul căsătorit are multe necazuri și neplăceri.

- Dar, spune-mi, te rog, numai atâta folos avem dacă trăim în feciorie, numai atâta, că scăpăm de aceste necazuri și neplăceri? Care om va primi să trăiască în feciorie în schimbul acestor răsplăți? Care om va primi să ducă o luptă atât de cumplită, dacă e vorba să primească numai această răsplată în schimbul unor eforturi pline de atâta sudoare?

49. Ce spui? Mă pui să lupt cu demonii - “căci nu avem de luptat împotriva sângelui și trupului” 227, mă sfătuiești să mă împotrivesc furiilor trupului, mă îndemni să săvârșesc, eu, în vinele căruia curge sânge, eu, care sunt îmbrăcat cu trup, mă îndemni deci pe mine să săvârșesc fapte egale celor săvârșite de puterile netrupești. Pentru ce? Pentru ca să-mi aduci aminte de bunurile acestei lumi și ca să-mi spui că, dacă nu mă căsătoresc, nu voi avea necazurile pe care le are un om căsătorit. Pentru ce Pavel n-a grăit așa: “Într-adevăr, fecioara, dacă s-a măritat, n-a păcătuit, dar s-a lipsit de cununile fecioriei, de darurile cele mai cu neputință de spus prin cuvinte”? Pentru ce n-a vorbit fecioarelor de bunătățile ce le așteaptă după luptă, că ies întru întâmpinarea Mirelui, că poartă în mâini făclii strălucitoare, că intră cu îndrăznire și însoțite de multă slavă împreună cu împăratul în cămara de nuntă, că mai mult decât toți strălucesc alături de tronul împăratului și în cămările împărătești? De toate acestea nici pomenire n-a făcut ci, de la un capăt la altul, amintește numai de scăparea de greutățile și necazurile din viața de aici. Doar spune: “socotesc că este un lucru bun” și, în loc să spună “din pricina bunătăților viitoare”, spune: “din pricina nevoii de acum”. Mai departe, iarăși, spune: “Dacă fecioara s-a măritat, n-a păcătuit” și, trecând sub tăcere darurile cerești de care s-a lipsit, spune: “vor avea însă necaz în trup unii ca aceștia”. Și nu se mărginește la atâta, ci, până la sfârșitul sfaturilor sale, nu face decât aceasta; nu spune nici un cuvânt despre bunătățile viitoare, ci îndeamnă pe oameni să nu se căsătorească, aducând aceleași argumente, anume ca să scape de greutățile vieții, spunând: “Vremea ce a mai rămas este scurtă” 228. Și în loc să spună: “Vreau ca voi să străluciți în ceruri și să fiți cu mult mai strălucitori decât cei căsătoriți” aduce și acum același argument, spunând: “Vreau ca voi să fiți fără grijă” 229.

227. Efes. 6, 12.

228. I Cor. 7, 29.

229. I Cor. 7, 32.

Pavel procedează așa nu numai cu acest prilej; ci și atunci când vorbește despre suportarea răutății altora, sfaturile sale au același temei. Astfel, când spune: “Dacă flămânzește vrăjmașul tău, dă-i pâine; dacă însetează, dă-i să bea” 230, te-ai aștepta ca, atunci când îți dă o poruncă să faci un lucru atât de anevoios, atunci când îți poruncește să-ți înfrângi pornirile constrângătoare ale firii și să te lupți cu un foc de nepotolit cum este dorința de răzbunare, te-ai aștepta, deci, ca Pavel, vorbindu-ți de răsplată, să-ți vorbească de răsplata din ceruri; dar nu, el trece sub tăcere cerul, trece sub tăcere răsplățile cerești și spune că răsplata îndeplinirii unei astfel de porunci constă în vătămarea ce-o aducem vrăjmașului nostru. Căci iată ce spune: “Făcând aceasta, grămădești carbuni aprinși pe capul lui” 231.

230. Rom. 12, 20.

231. Rom. 12, 20.

Pentru ce se folosește deci de astfel de argumente?

- Nu face asta din pricină că nu cunoștea și nu știa cum să câștige și să înduplece în alt chip pe ascultător. Nu! Dimpotrivă, Pavel avea mai mult decât toți oamenii darul acesta de a convinge.

- De unde se vede aceasta?

- Din înseși cuvintele lui!

- Cum?

- Să-ți explic. Pavel le vorbea corintenilor (voi aminti aici despre cele spuse de Pavel înainte de a le da sfaturi despre feciorie). Deci Pavel le vorbea corintenilor, cărora le spunea că nu știe nimic altceva decât pe Iisus Hristos, și pe acesta răstignit 232; le vorbea corintenilor, cărora n-a putut să le vorbească ca unor oameni duhovnicești; pe care îi hrănea încă cu lapte, deoarece erau oameni trupești 233, pe care, tocmai atunci când le scria această scrisoare. Îi ținea de rău, spunându-le: “Dar nici acum nu puteți mânca hrană tare, pentru că sunteți încă trupești și umblați așa cum umblă oamenii trupești” 234.

232. I Cor. 2, 2.

233. I Cor. 3. 2.

234. I Cor. 3, 2-3.

Din pricina aceasta îi îndeamnă spre feciorie și-i îndepărtează de căsătorie, slujindu-se de argumentele luate din lucrurile cele de pe pământ, din lucrurile cele văzute, din lucrurile pe care le puteau pipăi cu ușurință, Pavel își dădea perfect de bine seama că pe oamenii care nu se pot ridica cu mintea la cele de sus, pe oamenii care se târăsc pe pământ, pe oamenii care încă își au privirile ațintite spre pământ, nu-i poți atrage spre feciorie, nu-i poți îndemna să trăiască în feciorie decât numai cu ajutorul celor pământești. Spune-mi, te rog, pentru care pricină mulți oameni necugetați și fără cap se jură, și se jură chiar strâmb, fără nici o teamă, pe Dumnezeu, și pentru lucruri mici, și pentru lucruri mari, dar nu vor deloc să se jure pe capul copiilor lor. Se îngrijesc mai mult de al doilea jurământ decât de primul. Tot astfel, atunci când e vorba de ajutorarea săracilor, nu-i mișcă pe oameni spre milostenie atât de mult învățăturile despre dobândirea Împărăției cerurilor, deși le izbesc neconținut auzul, cât nădejdea că de pe urma milosteniilor lor vor dobândi vreun bine pe lumea aceasta fie pentru ei, fie pentru copiii lor. Atunci mai cu seamă sunt darnici în astfel de ajutorări, când se scoală dintr-o boală îndelungată, când au scăpat dintr-o primejdie, când au ajuns într-o funcție mare și în vreun post înalt. În general vorbind, vei vedea că majoritatea oamenilor sunt îndemnați de cele ce văd cu ochii. Binele și bunăstarea nădăjduită îi îndeamnă mai mult spre fapte bune, iar necazurile și supărările ce le-ar avea de pe urma unei fapte rele îi înfricoșează tot atât de mult și-i depărtează de rele, deoarece atât bunăstarea, cât și necazul le simt pe propria lor piele. Pentru aceste pricini le-a vorbit Pavel corintenilor așa cum le-a vorbit, iar pe romani îi învăța să sufere cu răbdare răutățile oamenilor punându-le sub ochi foloasele materiale pe care le vor avea de pe urma unei astfel de purtări. Un suflet slab, un suflet nedreptățit nu înlătură atât de ușor veninul mâniei și al dorinței de răzbunare când te aude că-i vorbești de împărăția cerurilor și când îi oferi nădejdi îndepărtate de răzbunare, ca atunci când îi spui să nădăjduiască că, chiar aici pe pământ, dușmanul lui va fi pedepsit. Cu intenția de a smulge din rădăcini dorința celui

nedreptătit de a răsplăti răul cu rău și, în același timp, de a scoate cu totul din sufletul lui mânia, Pavel îi pune în față cel mai convingător argument spre a-i satisface dorința de răzbunare; aceasta nu înseamnă că îl lipsește de cinstea pregătită lui în împărăția cerurilor pentru o astfel de purtare, ci că-l silește în același timp să intre oricum pe drumul viețuirii creștinești, pe drumul filosofiei creștine, și că-i deschide ușile împăcării cu dușmanul său. Cel mai greu lucru este să pui început dorinței celei bune; odată începutul făcut, săvârșirea faptei bune nu mai întâmpină atâta greutate.

Hristos n-a procedat la fel ca Pavel nici când a vorbit despre feciorie, nici când a vorbit despre suportarea răutății altora. În primul caz, pune în fața celor care îmbrățișează fecioria, ca răsplată, împărăția cerurilor: “Sunt fameni care singuri s-au făcut fameni pentru împărăția cerurilor” 235. În al doilea caz, când îi îndeamnă pe ucenicii Săi să se roage pentru dușmanii lor, nu spune nici un cuvânt despre vătămarea ce-ar aduce-o vrăjmașilor în urma unei astfel de purtări, nici nu pomenește, ca Pavel, de cărbuni aprinși. Nu. Dimpotrivă, lasă ca astfel de argumente să fie spuse numai față de niște oameni mici la suflet, față niște oameni care nu se pot ridica mai presus de ei. Pe ucenicii Săi însă îi îndeamnă să se poarte cu dragoste față de dușmani, oferindu-le argumente cu mult înalte. Care sunt aceste argumente? “Ca să fiți, spune el, asemenea Tatălui vostru celui din ceruri” 236.

235. Matei 19, 12.

236. Matei 5, 45.

Vezi ce răsplată mare le dă? Cuvintele acestea le auzeau Petru, Iacov și Ioan și ceata cealaltă a apostolilor. Din pricina aceasta le pune înainte răsplătite duhovnicești când le dă aceste sfaturi. Pavel ar fi făcut tot așa dacă ar fi vorbit și el tot către niște oameni înduhovniciți; dar pentru că le vorbește corintenilor, niște oameni nedesăvârșiți cu duhul, le arată că răsplata osteneților lor este chiar aici pe pământ, pentru ca, în acest chip, să săvârșească virtutea cu mai multă tragere de inimă. Așa a făcut și Dumnezeu în Vechiul Testament; n-a făgăduit iudeilor împărăția cerurilor, ci le-a făgăduit și le-a dăruit bunuri pământești; pentru faptele rele nu-i amenința cu chinurile iadului, ci cu nenorociri și necazuri aici pe pământ: cu ciumă, cu foamete, cu boli, cu războaie, cu robie și cu altele asemenea acestora. Oamenii legați de pământ și de trup sunt determinați spre acțiune mai cu seamă de răsplățile de pe lumea aceasta și se tem mai ales de nenorocirile de aici, de pe pământ, iar de cele care nu se vad, de cele pe care nu le au înaintea ochilor, nici nu se sinchiesc. Pentru acest motiv și Pavel stăruie mai cu seamă asupra răsplăților din lumea aceasta, care sunt destul de puternice ca să înmoaie învârtoșarea lor. În afară de aceasta, Pavel voia să arate și aceea, că săvârșirea unor virtuți ne obligă la o mulțime de osteneți aici, pe pământ, și că răsplata acestor osteneți o avem în veacul ce va să fie, pe când săvârșirea virtuții fecioriei ne răsplătește din belșug aici, pe pământ, scăpându-ne de atâtea griji și necazuri. În afară de aceasta, Pavel ne mai învață și un al treilea lucru.

- Care?

- Acela de a nu socoti că fecioria este o virtute cu neputință de practicat, ci, dimpotrivă, că este foarte ușoară și cu puțință de săvârșit. Și face lucrul acesta aducând o mare bogăție de dovezi, arătând că viața unui om căsătorit are cu mult mai multe greutăți decât a unuia care trăiește în feciorie. Pavel pare a spune: “Ți se pare grea și anevoioasă fecioria? O astfel de părere este însă greșită, și din pricina aceasta declar că trebuie să îmbrățișezi fecioria, pentru că este atât

de ușoară, încât ne prilejuiește cu mult mai mici griji decât căsătoria. Vreau să te cruț! Nu vreau să ai necazuri lin viață! Și pentru aceasta vreau să nu te căsătorești!”.

Poate însă că cineva ar vrea să mă întrebe:

- Ce fel de necazuri? Dimpotrivă, după părerea mea, voi găsi în căsătorie o desăvârșită tihnă și multă desfătare. Mai înainte de toate, pot să-mi satisfac în toată voia poftele trupului. Și-i mare lucru pentru îndulcirea vieții faptul că nu ești silit să-ți înfrânezi pornirile firii. În al doilea rând, căsătoria scapă de tristețe și de chin și restul vieții, umplând-o cu veselie, cu râs și strălucire. Oamenii căsătoriți au puțină să procure trupului lor trai bun și multă desfătare; pot da trupului masă îmbelșugată, haine moi, așternut moale, îmbăieri neconținute, parfumuri, vin tot atât de bun ca și parfumul și, în sfârșit, au puțină să facă și alte multe și felurite cheltuieli.

50. - Dar tocmai acestea nu sunt îngăduite celor căsătoriți. Căsătoria dă numai libertatea ca soții să aibă legături trupești unii cu alții, dar nu le îngăduie desfătarea.

Martor este fericitul Pavel, care glăsuiește așa: “Văduva care trăiește în desfătare a murit de vie” 237. E drept că a spus aceste cuvinte despre văduve. Ascultă-l însă ce spune despre cele căsătorite: “Femeile în îmbrăcăminte cuviincioasă, să se împodobească cu sfială și cuminenie, nu cum împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu veșminte scumpe, ci cu fapte bune se cuvine femeilor care fac mărturisire de evlavie.” 238 Poți vedea, nu numai în acest loc, ci și în alte locuri, că Pavel insistă cu tărie ca să nu ne dăm în vânt după nici una dintre aceste desfătări ale vieții. Dar pentru ce vorbesc de Pavel, care spune aceste lucruri pe timpul celei mai înalte filosofii, pe timpul când harul Duhului era din belșug? Ascultă însă și pe profetul Amos cu câtă tărie atacă pe cei dedați plăcerilor, cu toate că profetul se adresa iudeilor, unor prunci, duhovnicește priviți, cărora li se îngăduiau și desfătarea, și luxul și, ca să spun așa, toate cele de prisos și fără de nici un folos sufletesc: “Vai del cei ce vin în ziua cea rea, de cei ce se apropie și se ating de sâmbetele cele mincinoase, de cei care dorm pe paturi de fildeş și se răsfață în așternuturile tor, de cei care mănâncăm iezii turmelor și viței de lapte din cirezile de vite, de cei care bat din palme la sunetul instrumentelor muzicale! Socoteau că toate acestea sunt veșnice și că nu vor trece? Vai de cel care beau vin strecurat (vin prelucrat cu felurite mijloace pentru a-i da o calitate superioară), de cei care se parfumează cu cele mai bune parfumuri” 239.

237. ITim. 5, 6.

238. ITim. 2, 9-10.

239. Amos 6, 3-6.

51. Nu li se îngăduie deci, după cum spuneam, celor căsătoriți să trăiască în lux și în desfătări. Dar chiar dacă li s-ar îngădui totul, și mese bogate, și haine scumpe, și așternuturi moi, și îmbăieri neconținute, și vinuri, și parfumuri scumpe, și n-ar fi opriți de la nimic, totuși căsătoria are și altele care înclină cumpăna balanței în cealaltă parte, care dau naștere la tristețe și la durere, pot spune chiar că acestea sunt mai multe și mai mari; sunt atât de multe și de mari, încât nu mai îngăduie simțirea vreunei bucurii și sting toată plăcerea bunului trai.

52. Spune-mi, te rog, care om este mai vrednic de milă decât omul gelos sau omul cuprins de gelozie fără temei?

Imaginea exactă a unei astfel de căsnicii o putem avea dacă o comparăm cu războiul sau cu furtuna: numai jale, numai bănuieli, numai dihonie, numai certuri și discuții, gelosul nu-i mai fericit decât îndrăcitul sau nebunul; neconținut se frământă, sare, se ceartă cu toată lumea, se mânia pe oricine, vinovat sau nevinovat, pe slugă, pe copil, oricine îi iese în cale. Toată plăcerea căsătoriei s-a dus; toată viața îi este plină de amărăciune, de jale și de scârbă, chinul geloziei îl urmărește pretutindeni, fie de rămâne în casă, fie de iese în oraș, fie de pleacă în călătorie; îl chinuie mai groaznic decât boldul, îi întărește sufletul și nu-i lasă nici o clipă de tihnă, căci boala aceasta nu dă naștere numai la tristețe, ci și la mânia cumplită. Tristețea singură, su numai mânia, îl poate pierde pe om dacă pune stăpânire pe sufletul lui. Dacă însă îl asaltează și tristețea și mânia, strivindu-l neconținut, fără să-l lase să-și tragă puțin sufletul, starea lui sufletească este mai groaznică decât moartea. Nu poți compara gelozia nici cu sărăcia lucie, nici cu bolile de nevindecă, nici cu focul, nici cu sabia, numai cel care au suferit pe propria lor piele chinurile geloziei îi cunosc amarul. Cuvântul nu poate zugrăvi grozăvia bolii. Nimeni și nimic nu poate mângâia sufletul unui soț răvășit de gelozie, al unui soț silit să bănuiască neconținut cinstea aceleia pe care o iubește ca pe ochii din cap, pentru care și-ar da cu plăcere chiar viața.

Chin groaznic îi cuprinde și când se îndreaptă spre pat, și când se așază la masă să mănânce și să bea; masa îi pare plină mai degrabă cu otrăvuri decât cu mâncăruri, iar patul, de nesuferit; nu poate sta în el nici câteva clipe; se frământă și se răsucesce ca și cum ar sta pe jăratec. Nu-i pot smulge din cumplita răvășire a sufletului său nici întâlnirile cu prietenii, nici grija de afaceri, nici teama de primejdii, nici cele mai puternice plăceri, nimica. Furtuna aceasta pune stăpânire pe sufletul lui mai tiranic decât orice alta bucurie, decât orice altă supărare. La acest chin sufletească se gândea Solomon când a spus: “nemiloasă ca iadul este gelozia” 240; iar, în altă parte: “Din pricina geloziei bărbatul ei este plin de mânia; el este fără milă în ziua răzbunării, nici un preț de răscumpărare nu va putea să-i potolească ura, nici chiar dacă-i vei face nenumărate daruri” 241. Atât de mare este furia geloziei, încât nici pedepsirea celui care i-a stricat casa nu potolește durerea gelosului. Adeseori mulți i-au omorât pe oamenii care le-au necinstit casa, dar n-au putut să-și omoare mânia și tristețea. Alții au rămas la fel de mistuiți de focul geloziei, dacă nu și mai mult, chiar după ce și-au înjunghiat soțiile. Soțul gelos trăiește toate chinurile geloziei chiar dacă gelozia sa nu-i deloc întemeiată, iar nenorocita și nefericita lui soție suferă mai cumplit decât bărbatul ei. Unde să-și îndrepte privirea, la cine să fugă, când vede că bărbatul său o urăște mai mult decât toți vrăjmașii ei, când vede că s-a prefăcut în fiară sălbatică acela care trebuia să-i fie mângâiere în necazuri, acela de la care trebuia să aștepte apărare? În ce parte a lumii să scape de chinurile ei o dată ce portul vieții sale, căsnicia, e închis și plin de nenumărate stânci? 240. Cântarea cânt. 8, 6. 241. Pilde 34-35.

Slugile și slujnicele îi râd în obraz, sunt mai obraznice cu ea decât soțul ei. De felul lor servitorii sunt bănuitori și nerecunoscători; când însă li se mai dă și libertatea să se poarte cum le este felul, când văd că a intrat dihonie între stăpânii lor, atunci cearta dintre soți e cel mai nimerit prilej ca să-și dea pe față toată purtarea lor urâtă. Atunci pot să născocescă și să plăsmuiască orice vor, în toată voia, și să întărească și mai mult bănuiala soțului. Gelosul crede totul cu ușurință; pleacă urechea la tot ce se spune; nu poate face deosebire între calomnatori și oamenii vrednici de crezare. Și sunt mai crezuți cei care măresc bănuiala soțului decât cei care încearcă s-o spulbere, Pentru aceasta, soția bănuită pe nedrept este silită să se teamă și să

tremure de frica slugilor bârfitoare și a nevestelor lor tot atât de mult ca și de frica bărbatului; este silită să cedeze slugilor locul cuvenit ei în casă, și să ia ea locul lor. Poate trăi o clipă fără să verse lacrimi? Ce noapte, ce zi, ce sărbătoare este lipsită de gemete, de vaiete, de lacrimi? Neconținut amenințări și ocări; unele de la bărbatul ei, rănit fără temei în suflet, altele, de la slugile cele ticăloase. Se păzește, își controlează vorbele și faptele; toată viața îi e plină de teamă și de cutremur. E iscodită nu numai când iese din casă și când vine acasă, ci îi sunt cercetate cu de-amănuntul și vorbele, și privirile, și suspinele; este silită să stea mai nemișcată ca o stâncă, să sufere totul în tăcere, să stea închisă neconținut în camera ei, mai rău decât un întemnițat; dacă vrea să spună ceva, să se tânguie, să iasă din casă, trebuie să dea socoteală și explicații acelor judecători ticăloși, adică slujnicilor și mulțimii servitorilor. Dacă vrei, închipuie-ți că toate aceste chinuri sufletești le are o familie nespuns de bogată, care întinde mese îmbelșugate și luxoase, care are mulțime de slugi; o familie de neam strălucit, familia unui înalt demnitar, înconjurat de slavă multă și de faima strămoșilor. Să nu lași nimic dintre cele care parcă fac de invidiat viața acelei familii. Strânge totul cu grijă, și compară totul cu tristețea și chinul geloziei ce stăpânesc acea familie. Vei vedea că, în sânul acelei familii atât de bogate și de slăvite, plăcerea n-o găsești nicăieri. A dispărut, s-a stins așa cum se stinge o mică scânteie ce cade pe întinsul nesfârșit al oceanului.

Acestea se întâmplă când e gelos bărbatul. Dar dacă femeia e geloasă (lucru destul de des), atunci bărbatul suferă mai puțin decât femeia, și cea mai mare parte a durerii cade tot pe aceea nenorocită, căci nu va putea să se folosească de aceleași arme, ca un bărbat, fată de soțul ei bănuț de adulter. Care bărbat va suferi să stea neconținut acasă, la porunca soției lui? Care slugă va îndrăzni să-l spioneze pe stăpânul său, fără să nu fie îndată pedepsită? Femeia geloasă nu poate să-si mângâie durerea cu mijloacele de care se folosește un bărbat gelos și nici nu-și poate exprima prin cuvinte mânia ei. Bărbatul va suferi poate o dată, de două ori plânsetele și vaietele ei; dacă însă continuă să-l învinuiască, o învață iute că e mai bine să sufere și să se mistuie în tăcere.

Toate acestea se întâmplă și pentru soț, și pentru soție, când gelozia se întemeiază pe simple bănuțeli. Dacă se întâmplă însă ca gelozia să fie întemeiată, apoi tot femeia este aceea care suferă cel mai cumplit, nimeni nu poate scoate pe o soție necredincioasă din mâinile soțului necinstit de purtările ei; bărbatul are în ajutorul lui legile; duce în fața tribunalului pe aceea care îi este mai scumpă decât orice pe lume, și tribunalul o condamnă la moarte. Soțul necredincios însă scapă de pedeapsa legilor. Dar este păstrat pentru pedeapsa cea de sus, pentru pedeapsa lui Dumnezeu. Puțină mângâiere pentru nefericita lui soție! Este silită să moară de o moarte înceată și chinuitoare, provocată de farmecele și de otrăvurile pregătite de femeia care i-a stricat casa. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece și de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.

Prin urmare, chiar dacă toți bărbații ar alerga să se căsătorească, femeile n-ar trebui deloc să dorească măritișul. Aceasta pentru motivul că tirania poftelor trupului nu este atât de puternică la femei ca la bărbați și pentru că femeile sunt cele care culeg fructele amare ale căsătoriei, așa cum am arătat în cele spuse mai sus.

Aș putea fi întrebat:

- Cum? În toate căsătoriile se întâmplă asta?

- În cele mai multe căsnicii. Trăirea în feciorie însă este cu totul departe de astfel de chinuri sufletești. Se poate întâmpla, într-adevăr, ca o femeie căsătorită să nu fie înșelată de soțul ei și să nu ajungă geloasă, dar totdeauna este cu frica în sân că i se poate întâmpla și asta. Este cu neputință ca o femeie care vrea să se mărite cu un bărbat să nu se gândească la toate acestea, să nu se teamă de toate aceste chinuri după ce s-a căsătorit.

- Îți repet, iarăși, că nu se întâmplă asta în toate căsniciile!

- Nici eu nu susțin. Dar dacă nu vine peste o căsnicie furtuna geloziei, vin alte furtuni. Dacă poți scăpa de unele, apoi nu pot scăpa de toate. După cum, când treci printre spini, țepii spinilor te prind de haine, și dacă te întorci să scoți un ghimpe, te prind alții și mai mulți, tot astfel și grijile și greutatea căsătoriei; dacă ai scăpat de una, ești prins de alta; dacă ai scăpat și de asta, te împiedici de alta. În general vorbind, nu-i cu puțință să găsești o căsnicie lipsită cu totul de neazuri.

53. Dar, dacă vrei, să las deocamdată la o parte pe toate cele care tulbură liniștea unei căsnicii și să cercetez în mai de aproape ceea ce pare că aduce fericirea într-o casă nouă, ceea ce adeseori mulți bărbați, dar, mai bine spus, toți bărbații, doresc să aibă când se însoară. Care-i dorința lor? Să se însoare cu fete bogate. Un om sărac, un om de jos, un om din popor dorește să-și ia femeie dintr-o familie de seamă și puternică, dintr-o familie foarte bogată.

Vom vedea însă că o astfel de căsătorie atât de dorită are tot atât de multe neazuri ca și sărăcia de care vor să scape, și iată cum. Oamenii, prin firea lor, sunt foarte mândri, și, dintre toți, femeile sunt și mai mândre cu cât sunt și mai slabe; din pricina aceasta sunt și mai stăpânite de patima mândriei. Dacă se întâmplă ca femeia să mai aibă și motive din afară să se mândrească, atunci nimic nu le mai poate înfrâna; sunt ca o flacăra peste care arunci materie care se aprinde ușor; se înalță, sunt nesupuse, răstoarnă ordinea firească a lucrurilor, întorc totul cu susul în jos. O femeie bogată măritată cu un bărbat sărac nu îngăduie ca el să fie capul gospodăriei; stăpânită de mândrie și de îngâmfare, îl dă jos din locul ce i se cuvine și-I așază în cel cuvenit ei, acela al supunerii și ascultării. Ea ajunge capul și stăpânul casei. Poate fi o robie mai cruntă pentru bărbat? Nu mai vorbesc de ocările, insultele, disprețul cu care-l încarcă pe soț! Acestea-s mai de nesuferit decât toate!

54. Se poate însă să mi se obiecteze următoarele, și am auzit, când le vorbesc așa, pe mulți făcând această obiecție: Să ajungă bogat și să trăiască în belșug, că nu-i nici o greutate să supună și să înfrângă mândria femeii iui!

Dacă vorbește așa, apoi mai întâi nu-și dă seama ce greu e lucrul acesta. În al doilea rând, chiar dacă se întâmplă să o înfrângă, o face tot spre paguba lui. E mai greu și mai neplăcut pentru bărbat să i se supună femeia lui de teamă. Silită și forțată, decât să o lase să-i poruncească în toată voia.

- Pentru ce?

- Pentru că această silnicie ce-o face femeii sale alungă din căsnicia lui toată dragostea, toată plăcerea. Iar când nu-i nici dragoste, nici plăcere, ci teamă și silnicie, ce preț mai are căsnicia?

55. Așa stau lucrurile în căsniciile în care femeia este bogată. Dacă se întâmplă ca ea să nu aibă nimic, iar soțul să fie bogat, atunci este slujnică în loc de soție; femeia liberă ajunge roabă; pierde toată libertatea și autoritatea ce i se cuvin, nu are o situație mai fericită decât robii cumpărați cu bani. Dacă bărbatul are gust să trăiască în desfrâu, să se îmbete, să aducă în patul ei cârduri de femei stricate, soția n-are ce face; trebuie sau să sufere totul, și să fie mulțumită cu ce vede, sau să plece din casă. Grozăvia nu se mărginește la atâta. Dacă bărbatul este bogat, și ea săracă, atunci nu poate să poruncească cu toată libertatea nici slugilor; nici slujnicilor; trăiește ca într-o casă străină, ca și cum s-ar folosi de lucruri ce nu-i aparțin; nu trăiește sub același acoperiș cu un soț, ci cu un stăpân; este obligată să facă orice și să sufere orice.

Dacă, acum, un bărbat se însoară cu o fată de seama lui, și în acest caz egalitatea dintre soț și soție este distrusă de legea care obligă pe femeie să se supună bărbatului, cu toate că egalitatea dintre averea sa și cea a bărbatului o face să se creadă egală cu el.

- Sunt, oare, toate căsniciile pline de atâtea greutăți?

- Nu, nu toate! Dar să nu-mi aduci ca pildă foarte puținele căsnicii, ușor de numărat, netulburate de astfel de greutăți. Trebuie să definim esența căsătoriei nu după cazurile extrem de rare, ci după cele întâlnite la fiecare pas. Dacă trăiești în feciorie, cu greu pot veni asupra ta astfel de necazuri, dar, mai bine spus, e cu neputință să vină; dar dacă te căsătorești, e greu să nu te lovească aceste greutăți.

56. Dacă în căsătoriile fericite în aparență se nasc atâtea neplăceri și necazuri, ce poți spune despre căsătoriile recunoscute de toată lumea ca nefericite? Soția este cu adevărat nenorocită. Deși trebuie să moară o singură dată, totuși frica de moarte o cuprinde de mai multe ori. Deși are un singur suflet, poartă grijă de mai multe suflete; tremură pentru bărbatul ei, tremură pentru copiii ei, tremură pentru nurerile și ginerii ei, tremură pentru nepoții ei; și cu cât rădăcina își întinde mai mult ramurile, cu atât i se înmulțesc și grijile. Dacă se întâmplă vreo nenorocire unuia dintre aceștia, fie pagubă de bani, fie boală, fie ceva neplăcut, ea plânge și lăcrimează tot atâtea cât și cei ce suferă. Dacă toți ai ei pleacă de pe lumea aceasta înaintea ei, jalea e fără margini; dacă unii rămân, iar alții mor de timpuriu, nici așa nu poate avea mângâiere. Frica neconținută pentru cei vii, ca nu cumva să moară, îi zguduie sufletul în așa măsură, încât este mai mare decât durerea pentru cei morți, ba pot spune ceva mai ciudat, este chiar mai cumplită. Într-adevăr, timpul șterge din suflet durerea pentru cei morți, pe când grija și teama pentru cei vii e permanentă; numai moartea îi pune capăt. Ce fel de viață mai e aceea, când ești silit să jalești și necazurile și suferințele altora, de parcă nu ți-ar fi de ajuns propriile tale suferințe? Adeseori multe femei din familii strălucite, crescute în lux și belșug, măritate cu înalți demnitari ai statului, se văd dintr-o dată lovite de nenorocire, înainte de a se putea bucura de toată bunăstarea și gloria bărbaților lor; nenorocirea cade peste ele ca o furtună, ca un uragan; se cufundă și ele și iau parte la toate nenorocirile naufragiului. Cu toate că înainte de măritiș au avut de toate și s-au bucurat de nenumărate bunătați, totuși, după ce s-au măritat, au ajuns în cea mai cumplită mizerie.

- Dar nu pătesc așa toate fetele care se mărită!, mi se poate spune.

- Dar nici nu scapă toate de astfel de nenorociri, voi răspunde și eu. Unele au suferit astfel de nenorociri pe propria lor piele; altele, care au scăpat, tremură de frică așteptând să le lovească și pe ele nenorocirea. Pe fecioară n-o ating nici nenorocirile, n-o supără nici teama că pot veni aceleași nenorociri și peste ea.

57. Dar, dacă vrei, să las la o parte aceste necazuri ce lovesc căsătoria și să cercetez acum pe acelea care în chip firesc sunt strâns legate de căsătorie și de care nimeni, vrând nevrând, nu poate scăpa.

- Care-s acestea?

- Sarcinile, nașterile, copiii!

Dar mai bine s-o iau mai de sus și să cercetez, atât cât mă pricep, necazurile și grijile pe care le are o femeie înainte de a se mărita. Trebuie să mărturisesc că aceste griji și temeri le cunosc bine numai femeile care au trecut prin ele.

A venit timpul ca o fată să se mărite. Cea dintâi grijă: pe cine va lua de bărbat? Grijă și temere, să nu aibă parte de un bărbat de neam prost, cu numele pătat, să nu aibă parte de un om cu inima de piatră, de un șarlatan, de un îngâmfat, de un fanfaron; se teme ca să nu fie cumva gelos, chițibușar, prost, viclean, aspru, ticălos. E drept că nu toate fetele trebuie neapărat să dea peste astfel de bărbați; dar neapărat toate se preocupă și se îngrijesc de toate acestea.

Nici nu s-a ivit în viața unei fete cel sortit să-i fie soț, și ea toată ziua se gândește și nădăjduiește să vină odată; tremura toată și se teme; o frământă și o chinuie toate aceste gânduri.

Ar putea să mi se spună:

- O tânără poate însă să se și bucure în așteptarea unui soț bun și de treabă!

- Da, e drept! Dar de obicei pe noi nu ne mângâie atât de mult nădejdea unei fericiri viitoare, cât ne întristează așteptarea necazurilor și neplăcerilor viitoare. O bună stare viitoare numai atunci dă naștere la plăcere, când ești pe deplin încredințat că nădejdea ti se va îndeplini; neplăcerile însă și necazurile îți zguduie și-ți tulbură îndată sufletul, chiar numai dacă bănuiești că te vor lovi. Starea sufletească a unei fete înainte de măritiș se aseamănă foarte bine cu starea sufletească a robilor duși în piață spre vânzare. După cum aceștia nu pot avea liniște sufletească, din pricină că nu știu ce fel de oameni vor fi viitorii lor stăpâni, tot astfel și o fată de măritat, în tot timpul dinainte de măritiș, este ca o corabie prinsă de furtună, deoarece părinții ei în fiecare zi pe unii tineri îi vor de gineri, iar pe alții îi resping. Astăzi, un tânăr a întrecut în calități pe învingătorul de ieri; mâine, îl biruie și pe acesta altul. Se poate întâmpla ca, chiar în pragul nunții, cel voit ca ginere să plece cu mâinile goale, și părinții să-și dea fata după unul de care nici nu era vorba.

Cumplete griji copleșesc nu numai pe femei, ci și pe bărbați. Cu atât mai mult cu cât viața bărbaților poate fi cercetată cu ușurință, pe când viața unei tinere fete cum poate fi iscodită în ce privește purtarea și educația ei, o dată ce ea a stat tot timpul închisă în casă?

Așa stau lucrurile în timpul logodnei; când vine însă ziua nuntii, neliniștea miresei crește și mai mult, iar teama este mai mare decât plăcerea măritişului; se teme ca nu cumva să nu fie pe placul mirelui chiar din seara nunții, să nu fie mai prejos de așteptările lui. Mai merge să fie disprețuită mai târziu, după ce la început a fost lăudată; dar dacă este nesuferită chiar din prima zi a căsătoriei, mai poate fi, oare, prețuită mai târziu?

- Dar dacă mireasa este frumoasă?

- Nici în cazul acesta nu-i scutită de grijă. Multe mirese foarte frumoase n-au putut să-și cucerească bărbații, căci aceștia le-au părăsit și și-au luat altele, nu atât de frumoase ca ele.

Să admitem că și această grijă a fost dată la o parte. Vine peste mireasă alt necaz, când e vorba de zestrea ei, socrul nu dă cu dragă inimă zestrea făgăduită, iar ginerele se grăbește s-o ia întreagă; pentru ca să și-o primească toată, este silit să se coboare la rugăminți nedemne; mireasa, umilită că tatăl ei îl duce cu vorba pe ginere, roșește în fața bărbatului ei mai mult decât în fața unui cămătar neîndurător.

Să merg mai departe. După ce a fost înlăturată și această grijă, începe s-o copleșească pe tânăra căsătorită atât teama că nu va face copii, cât și teama că va face prea mulți, nici ea, nici soțul ei nu știu nici una, nici alta, iar grija aceasta îi tulbură dintru început pe amândoi. Dacă rămâne însărcinată îndată după nuntă, bucuria ei este însoțită de frică (căci nici una dintre bucuriile măritişului nu-i lipsită de teamă); îi este teamă să nu piardă copilul înainte de naștere și să nu moară din pricina sarcinii. Dacă trece mai multă vreme fără să rămână însărcinată, femeia își pierde toată îndrăznirea față de soțul ei, ca și cum ar fi în puterea ei să nască sau nu. Iar când vine timpul să nască, durerile nașterii îi străpung și-i sfâșie pânțele, chinuindu-o vreme îndelungată, numai aceste dureri sunt în stare să umbrească toate bucuriile măritişului. Pe lângă acestea, o mai tulbură și alte griji, nefericita și nenorocita copilă, deși chinuită atât de puternic de durerile nașterii, este cuprinsă de o teamă tot atât de mare, ca nu cumva să nască un copil beteag sau slăbănog în loc să nască unul întreg și sănătos, neliniștea aceasta o tulbură atunci nu mai puțin decât durerile nașterii, deoarece o femeie se teme de bărbatul ei nu numai din pricina faptelor de care-i vinovată, dar și din pricina acelor pentru care n-are nici o vină. Teamă ei este la fel de puternică. Acum, zbătându-se între viață și moarte, nu se mai gândește la propria ei siguranță, ci se îngrijește să nu facă bărbatului vreo neplăcere. După ce copilul s-a născut și a dat drumul la primele strigăte, vin alte griji la rând: grija de a nu-l pierde, grija de a-l crește. Dacă e deștept și cu înclinații spre virtute, îi cuprinde pe părinți din nou frica să nu pățească vreun rău copilul, să nu moară de mic, să nu capete vreun viciu. E știut doar că mai repede ajunge cineva rău și viclean din bun, decât bun, din rău. Dacă vine asupra copilului o nenorocire dintre acelea ce nu pot fi înlăturate, atunci supărarea este mai cumplită decât dacă nenorocirea aceasta ar fi lovit copilul de la început. Dacă însă copilului îi merge cât se poate de bine, totuși teama de a nu se schimba binele în rău zdruncină sufletul părinților și le răpește aproape toată bucuria.

- Se întâmplă însă ca nu toți cei căsătoriți să aibă copii , deci, să aibă aceste neazuri!

- Dacă-mi spui asta, apoi îmi vorbești de o altă pricină de tristețe.

Prin urmare, pe ce ne putem întemeia ca să numim cea mai plăcută viață, viața celor căsătoriți, o dată ce părinții sunt cuprinși de felurite griji și neazuri și dacă au copii, și dacă nu au, și dacă sunt buni, și dacă sunt răi? Să mergem mai departe. Să presupunem că cei doi tineri căsătoriți se înțeleg de minune; și în acest caz sunt cuprinși de teamă, ca nu cumva să vină moartea peste unul dintre ei și să pună capăt întregii lor fericiri; dar, mai bine spus, nu este numai teama; grozăvia nu se mărginește numai la aceea că e așteptată să se întâmple sau nu, ci grozăvia este că moartea trebuie să vină neapărat peste ei. niciodată nu s-a întâmplat ca amândoi soții să moară în aceeași clipă. Iar pentru că acest lucru nu se întâmplă, trebuie ca cel rămas în viață să ducă o viață mai cumplită decât moartea fie că au trăit mai multă vreme, fie că au trăit mai puțină vreme împreună. În primul caz, durerea despărțirii este cu atât mai mare cu cât au trăit mai mult împreună; obișnuința unuia cu altul face ca despărțirea să fie foarte dureroasă. În al doilea caz, cel rămas în viață jelește mai mult decât celălalt, deoarece a fost lipsit de tovarășul de viață înainte de a gusta din plin, înainte de a se satura de dragoste, atunci când dorința și dragostea erau în floare. Prin urmare, și cel care-și pierde tovarășul de viață târziu, și cel care și-l pierde de timpuriu simt aceleași dureri, deși pricina durerilor lor este cu totul contrarie. Ce să mai spun de despărțirile care se întâmplă în timpul căsniciei, de călătoriile îndepărtate și de lungă durată, de neliniștile și bolile legate de aceste despărțiri?

- Dar ce legătură au toate acestea cu căsătoria?

- Da, au o legătură, căci adeseori multe femei s-au îmbolnăvit din pricina acestor îndelungate despărțiri. Când sunt ținute de rău și ocărate de soții lor, femeile se întristează doborâte fie de mânie, fie de tristețe. Când însă nu sunt ținute de rău și nici ocărate, ci sunt mulțumite neconținut, pentru că soțul lor este bun și om cumsecade, femeile totuși se îmbolnăvesc, le cuprinde tristețea și neliniștea atunci când soțul lor e plecat în călătorii îndepărtate.

Să las însă la o parte toate aceste neajunsuri ale căsătoriei, să n-o mai învinovățesc. Dar dacă o scutesc de aceste învinuiri, n-o pot scuti de alta.

- Care e aceea?

- Căsătoria nu îngăduie omului să fie pe deplin sănătos: omul căsătorit nu se găsește într-o situație mai bună decât un bolnav. Căsătoria aduce pe capul lui aceeași tristețe ca și boala.

58. Vrei să scoatem dintr-o căsnicie toate neazurile de care am vorbit? Bine! Atunci să zugrăvim o căsnicie ideală, cu neputință de întâlnit în viață. Să ne închipuim ca există o căsnicie care are strânse la un loc toate bunătățile de pe lume: copii mulți și buni, bogăție; să ne închipuim că femeia e cinstită, înțeleaptă, frumoasă, pricepută; să ne închipuim că soții trăiesc în unire și înțelegere și că ajung la adânci bătrâneți. Să nu ne oprim aici. Să presupunem că această fericită căsătorie se coboară dintr-un neam strălucit și că soțul este un mare și puternic demnitar. Să presupunem apoi că nu tulbură fericirea acestei căsătorii nici grija și teama aceea comună tuturor oamenilor, că buna ei stare, fericirea ei, se va schimba.

Să alungăm din viața acestei căsnicii orice pricină de tristețe, orice prilej de grijă și de necaz, tot ce-ar putea-o tulbura; nici moartea timpurie să nu sfârșame lanțul acesta de aur al căsniciei; mai mult chiar, să moară amândoi soții în aceeași zi, sau să ne închipuim alt caz și mai fericit, să-și vadă copiii moștenitori ai numelui și ai averii, iar ei amândoi să fie dați pământului deodată, înaintea copiilor lor, la adânci bătrâneți.

Și care este sfârșitul? Cu ce câștig vor pleca pe lumea cealaltă cei care au putut să se bucure de atât de multe plăceri și bucurii? La ce vor putea să ne folosească înaintea scaunului de judecată, unde au preț numai faptele veșnice și cu adevărat reale, faptul că am lăsat în urma noastră mulți copii, că ne-am desfătat cu o femeie frumoasă, că am avut parte de bucurii și de toate celelalte despre care am vorbit mai sus? La nimic! Toate acestea sunt ca umbra și visul.

Prin urmare, dacă atunci, în veacurile fără de sfârșit care vor pune stăpânire pe noi, nu putem avea nici un câștig de pe urma lor, dacă nu ne pot da nici o mângâiere, urmează că nu este nici o deosebire între cel care nu a avut parte de nici una dintre aceste bucurii și cei care le-au avut. Este ca și cum un om a avut numai într-o singură noapte dintr-un șir de o mie de ani un vis frumos; unul ca acesta nu poate spune că este mai fericit decât unul care nu s-a bucurat de un astfel de vis. Și totuși, prin această comparație n-am putut să înfățișez tot ce voiam. Nu se deosebesc atât de mult de realitate visurile, cât se deosebesc lucrurile de pe pământ de cele din ceruri; și nici, asemănând-o cu o singură noapte într-un șir de o mie de ani, viața de pe pământ nu se poate compara cu șirul nesfârșit al veacurilor de dincolo; deosebirea este cu mult mai mare.

Fecioara are altfel de bucurii decât femeia măritată; pleacă de pe lumea asta cu mare câștig.

Dar mai bine să luăm lucrurile de la început.

*59. Fecioara nu-i silită să se intereseze de mirele cu care se va căsători; nu se teme că va fi înșelată. Dumnezeu nu-i om; e Stăpân, nu rob ca unul dintre noi. Atât de mare este deosebirea între Mirele fecioarei și mirii celor care se mărită! **Iată acum și darurile de nuntă potrivite unei fecioare.** Darurile acestei mirese sunt cerurile și bunătățile cerești; nu un sclav, nici hectare de pământ, nici atâția și atâția galbeni de aur. Mai mult! **Cea măritată tremură de frica morții pentru o mulțime de motive; dar și pentru aceea că moartea o desparte de soțul ei; fecioara însă chiar își dorește sfârșitul, este sătulă de viață; se grăbește să vadă Mirele față către față și să se desfăteze de slava cerească.***

60. Sărăcia n-o poate vătăma pe fecioară, așa cum se întâmplă la nunțile din lume; dimpotrivă, o face mult mai dorită de Mire, mai ales când trăiește de bunăvoie în sărăcie, n-o vătăma nici faptul că se trage din părinți sărmani și de jos, nici că nu este frumoasă; nimic din toate acestea. Dar de ce să mă mărginesc la atâta? Chiar dacă-i roabă, n-are nici o însemnătate; robia nu-i poate strica logodna; atât îi trebuie numai: să aibă un suflet frumos, să stea în primele rânduri ale virtuții. Fecioara n-are cum să se teamă de gelozie; n-are cum să fie invidioasă pe altă femeie, că aceasta are un bărbat mai frumos decât ea. De ce? Pentru că nici un mire nu este asemenea și nici egal Mirelui ei; nici pe departe nu se aseamănă unul cu altul. Femeia căsătorită, dimpotrivă, chiar dacă are un bărbat foarte bogat și mare demnitar, totuși poate întâlni o altă femeie care să aibă un soț rmai bogat și cu o funcție mai mare decât a soțului ei.

Bucuria ce-o simțim de pe urma faptului că-i întrecem pe alții ni se micșorează când vedem că și noi, la rândul nostru, suntem întrecuți de alții.

- Bine, li se micșorează plăcerea că sunt altele mai bogate decât ele, dar n-au și acestea destulă bucurie care să le mângâie sufletul, că au bijuterii din belșug, că au haine scumpe și luxoase, că întind mese îmbelșugate și că pot să-și facă toate gusturile?

- Dar spune-mi, te rog, câte femei se desfătează cu astfel de bunuri? Cea mai mare parte a omenirii trăiește în sărăcie, necazuri și nevoi, iar dacă sunt unele femei care se împărtășesc de astfel de bucurii, apoi ele sunt foarte puține și ușor de numărat, și fac asta împotriva voinței lui Dumnezeu. Un astfel de lux nu-i îngăduit nici unui om, așa cum am arătat în cele spuse mai sus.

61. Totuși, să presupunem că luxul acesta este îngăduit și că nici Pavel, nici vreun alt profet n-au urât pe femeile luxoase. Spune-mi, ce folos aduce mulțimea bijuteriilor? Nici unul! N-aduce decât invidie, grijă și cumplită frică. Femeile care au bijuterii nu sunt frământate de griji numai când le ascund în fundul scrinului, nici numai când se înnoptează, ci și când le poartă, când e zi, și atunci sunt cuprinse de aceleași neliniști, dacă nu și mai mari. În băi și în biserici vin femei cu gândul de a fura astfel de podoabe. Adeseori însă, chiar fără aceste hoațe, femeile împodobite cu multe bijuterii, împinse și înghesuie de mulțime, nici nu simt când le cade una dintre ele. În acest chip multe femei și-au pierdut bijuteriile lor; altele încă și-au pierdut coliere bătute în pietre scumpe, cu mult mai de preț decât simplele bijuterii, desfăcându-li-se de la gât și căzând jos.

62. Să presupunem însă că nu se tem că-și vor pierde sau că li se vor fura bijuteriile. Să lăsăm la o parte și această grijă. Te întreb iarăși: Ce folos au de pe urma lor?

- O vede lumea și o admiră, mi s-ar putea răspunde.

- Da, e drept, lumea admiră, dar n-o admiră pe ea, ci podoabele de pe ea: pe ea, dimpotrivă, adeseori o bârfește lumea că se împodobește cu ele fără să le merite. Dacă femeia e frumoasă, bijuteriile îi pun în umbră frumusețea ei firească; prea multă podoabă nu îngăduie să i se vadă frumusețea, deoarece îi acoperă cea mai mare parte a chipului. Dacă e urâtă și neplăcută la chip, bijuteriile o fac și mai urâtă. Urâtenia lăsată singură apare așa cum este, dacă însă pui lângă un chip urât strălucirea pietrelor scumpe și frumusețea unui alt obiect, atunci urâtenia se mărește și mai mult. Culoarea neagră a trupului pare și mai neagră când este pusă alături de strălucirea mărgăritarului, care strălucește și în întuneric, iar înfloriturile hainelor fac și mai vădită urâtenia chipului; aceasta pentru motivul că un chip urât nu mai este privit de cei din jur în el însuși, ci prin comparație cu podoabele acelea nespuse de frumoase, făcute de mână omenească. Din pricina aceasta și urâtenia este mai mare. Aurul țesut în haine și multa împetritare a unor astfel de podoabe. În sfârșit, toată împopoțonarea aceasta, pusă față în față cu urâtenia chipului, se aseamănă cu un atlet curajos, sănătos și plin de vigoare în luptă cu un adversar râios, neputincios și flămând. Astfel, găteala unei femei urâte atrage privirile tuturor trecătorilor; dar trecătorii nu admiră chipul femeii, dimpotrivă, îl hulesc și admiră numai frumusețea gâteli.

63. Cu totul alta este podoaba fecioriei; nu pocește pe femeia care se gătește cu o astfel de podoabă, n-o pocește, pentru că nu-i trupească, ci cu totul sufletească. Dacă este urâtă la chip, podoaba fecioriei îi schimbă îndată urâtenia chipului, căci o gătește cu o frumusețe nemeșteșugită; dacă este frumoasă și luminoasă la chip, podoaba fecioriei o face și mai strălucitoare și mai frumoasă. Pe fecioară n-o împodobesc pietrele prețioase, bijuteriile, hainele luxoase și scumpe, hainele împetrite cu tot felul de culori și flori, nici altceva asemănător; nimic din cele pieritoare; în locul acestora, pe fecioară o împodobesc posturile, sfintele privegheri, blândețea, modestia, sărăcia, bărbăția, smerenia, răbdarea; în general, disprețuirea tuturor lucrurilor din viața de aici. Ochii îi sunt atât de buni și de cuviincioși, încât se îndrăgostesc de ei nu atât oamenii, cât puterile cele netrupești și Stăpânul acestor puteri; îi sunt atât de curați și de pătrunzători, încât poate privi frumusețile netrupești în locul celor trupești; îi sunt atât de blânzi și de liniștiți, încât nu se tulbură și nu se aprind împotriva celor ce-i fac rău și neconținut o supără; mai mult încă, tocmai la aceștia se uită blând și prietenos. Podoaba fecioriei așterne pe chipul și înfățișarea ei atâta cumințenie, încât chiar desfrânații, când se uită la ea, se rușinează, roșesc și-și înfrânează furia poftelor lor. După cum slujnica ce slujește pe o femeie cuminte trebuie să fie, chiar împotriva voinței ei, tot atât de cuminte ca și stăpâna ei, tot astfel și trupul care slujește unui suflet închinat unei atât de înalte înțelepciuni și filosofii, trebuie să-și potrivească pornirile lui după mișcările sufletului. Ochii, gura, îmbrăcămintea, umbletul, pe scurt toată făptura ei, capătă chipul bunei rânduiei a sufletului. După cum un parfum puternic, chiar închis într-un vas, îmbălsămează cu mirosul său plăcut aerul și desfătează nu numai pe cei ce stau aproape de vasul cu parfum, dar chiar și pe cei care stau mai departe de el, tot astfel și parfumul curat al sufletului fecioresc, curgând prin simțuri, scoate la iveală virtutea sa ascunsă; pune tuturor simțurilor frâiele de aur ale bunei cuviințe, face ca zburdălnicia simțurilor să păstreze bună rânduială; nu lasă limba să rostească ceva neplăcut și nepotrivit; nu lasă ochiul să se uite nerușinat și bănuitor în jur și la cei din jur; nu lasă auzul să prindă vreo cântare ce nu se cuvine a fi auzită. Cumințenia o face să aibă grijă și de picioarele ei, să nu pășească necuviincios, ci să aibă un mers firesc și măsurat. O dată ce cumințenia a îndepărtat de la ea podoaba hainelor, dă sfaturi feței să nu izbucnească în râs, să nu zâmbească cu nesocotință, dimpotrivă, să-i fie totdeauna serioasă și austeră; gata oricând spre lacrimi, nu spre râs nesocotit.

64. Când auzi de lacrimi, să nu bănuiești cumva că lacrimile sunt pricinuite de tristețe. Lacrimile fecioarei izvorăsc dintr-o plăcere și o bucurie atât de mari, cât nu are râsul din lumea aceasta. Iar dacă nu mă crezi, ascultă pe Luca Evanghelistul, care spune că, după ce apostolii fuseseră biciuiți, au plecat cu bucurie din fața sinedrului²⁴².
242. Fapte 5, 40-41.

Știm doar că biciuirea nu are această urmare; nu produce plăcere și bucurie, ci durere și chin. Da, așa e natura biciuirii; totuși credința în Hristos este atât de puternică, încât schimbă însăși firea lucrurilor. Prin urmare, dacă biciuirile dădeau naștere la plăcere, din pricina credinței în Hristos, pentru ce să fie ciudat dacă și lacrimile produc tot plăcere din pricina credinței în El? Din pricina aceasta, Hristos numește jug bun și sarcina ușoară²⁴³ tocmai calea numită de El îngustă și strâmtă²⁴⁴. Un lucru poate fi prin natura sa greu și împovărător; ajunge însă ușor prin sentimentele și prin bunele nădejdi ce le pui la temelia aceluia lucru. Din pricina aceasta poți vedea că merg cu mai multă bucurie pe calea cea îngustă și strâmtă cei care au ales această cale, decât cei care merg pe calea cea largă și lată, și nu pentru că nu se chinuiesc, ci pentru că

sunt mai presus de chinuri și nu suferă nimic din cele ce le suferă ceilalți oameni, negreșit și viața aceasta a fecioriei are necazuri; dar când punem față în față necazurile fecioriei cu necazurile căsătoriei, nici n-ar trebui să mai numim necazurile fecioriei necazuri.

65. Spune-mi, te rog, suferă fecioara în toată viața ei ce suferă femeia măritată aproape în fiecare an, sfâșiată de chinurile și durerile nașterii? Atât de mari sunt chinurile acestor dureri, încât chiar dumnezeiasca Scriptură, când vrea să arate cât de groaznică este robia, foametea, ciurma și alte cumplite nenorociri, le numește pe toate acestea dureri de naștere. Dumnezeu a dat femeii aceste dureri și ca pedeapsă, și ca blestem. Prin aceasta nu vreau să spun că nașterea de prunci este o pedeapsă și un blestem; pedeapsă și blestem sunt durerile și chinurile care însoțesc nașterea. “În dureri vei naște fii” 245, spune Scriptura.

243. Matei 11, 30.

244. Matei 7, 14.

245. Fac. 3, 16.

Pe fecioară n-o ating durerile nașterii, nici blestemul; o dată ce a îndepărtat blestemul legii, a îndepărtat și durerile nașterii.

66. S-ar putea însă să mi se spună:

- Ai dreptate în ce spui; dar este nespus de plăcut să fii căsătorită și bogată, ca să te poți plimba prin oraș în trăsură trasă de cai! 246

- Aceasta însă nu-i decât o mândrie deșartă, lipsită de orice plăcere. După cum nu-i mai bun întunericul decât lumina, închisoarea decât libertatea și nici nenumăratele trebuințe decât lipsa oricărei trebuințe, tot astfel nici femeia aceasta care se plimbă prin oraș cu trăsura nu e mai fericită decât aceea care se plimbă slujindu-se de propriile ei picioare, nici nu mai vorbesc de toate neplăcerile pe care trebuie să le sufere de pe urma acestei dorințe de a se plimba cu trăsura. Mai întâi nu poate ieși din casă când vrea; de multe ori, chiar când are neapărată treabă în oraș, este nevoită să rămână acasă, întocmai ca cerșetorii cu picioarele tăiate, care nu pot să se miște de la un loc la altul. Dacă se întâmplă ca bărbatul să aibă caii ocupați cu alte treburi, se supără pe el, îl cicălește, nu-i mai vorbește; dacă ia caii și iese la plimbare fără să prevadă că-i vor trebui sofului ei, nu-și mai descarcă mânia pe bărbatul ei, ci pe ea însăși, mistuindu-se neconținut de necaz. Mult mai bine ar fi fost să se fi slujit de picioarele ei (căci pentru asta ni le-a dat Dumnezeu), ca să nu mai aibă nici o neplăcere de acest fel, decât să voiască să ducă o viață luxoasă și un trai lesnicios, și să fie silită să aibă atâtea necazuri și neplăceri! Mai mult încă. Femeile sunt silite să stea în casă nu numai când sunt caii folosiți la alte treburi; sunt nevoite să rămână în casă, ca și cum ar fi înălțuite, chiar atunci când treburi urgente le cheamă în oraș, dacă se întâmplă să se îmbolnăvească amândoi caii sau numai unul dintre ei sau dacă sunt trimiși la păscut, lucru ce se întâmplă timp de mai multe zile pe an.

246. Textual: trăsuri trase de catâri.

Dacă cineva mi-ar spune că mersul cu trăsura scutește pe femeie de a sta de vorbă cu toți cei pe care-i întâlnește și o scutește de a roși în fața cunoștințelor ei că se slujește de picioarele ei în loc de picioarele cailor, apoi unuia ca acesta îi voi răspunde că nu cunoaște deloc ce anume scutește și ce anume încarcă de rușine pe o femeie. Pe o femeie n-o acoperă de rușine și nici n-o

scapă de rușine ieșitul său în lume, sau ferirea de lume, ci nerușinarea care-i stăpânește sufletul, sau cumințenia și modestia ei. Din pricina aceasta multe femei care s-au eliberat de închisoarea trăsurilor și au mers în oraș prin mijlocul mulțimii cu propriile lor picioare, nu numai că n-au fost ținute de rău și învinuite, ba, dimpotrivă, au fost admirate de mulți pentru cumințenia lor; deoarece aceste femei slobozesc raza strălucitoare a frumuseții lor interioare și prin înfățișare, și prin mers, și prin simplitatea hainelor; și, dimpotrivă, nu puține femei dintre cele care merg în oraș închise în trăsură se acoperă de o proastă faimă, Căci se poate ca o femeie care iese în oraș închisă în trăsură să fie mai nerușinată și mai obraznică decât una care merge pe jos.

67. Poate însă că o femeie măritată simte o deosebită plăcere că are o mulțime de slujnice în jurul ei!

Nimic nu poate fi mai neplăcut decât această plăcere. Stăpâna are tot atât de multe griji câte slujnice are. Trebuie să se tulbure și să se întristeze pentru fiecare dintre ele, fie că se îmbolnăvește, fie că moare. Dar poate că necazurile acestea sunt ușor de suportat. Dar alte necazuri și mai mari o năpădesc pe stăpână; trebuie, de pildă, să-și dea silința în fiecare zi să îndemne la treabă pe cele leneșe, să împiedice viclenia lor; să împace pe cele certate și să îndrepte toate cusururile lor. Dar cea mai mare neplăcere pe care o simte o stăpână de pe urma slujnicelor sale este atunci când în mulțimea aceea de slujnice se află una frumoasă, lucru destul de obișnuit într-o casă cu multe slujnice. De altfel, cei bogați nu se îngrijesc numai ca să aibă multe slujnice, dar caută să fie și frumoase. Așadar, când se întâmplă ca una dintre ele să strălucească prin frumusețea chipului și să prindă în mrejele dragostei pe stăpân sau chiar numai să-i câștige admirația, stăpâna casei suferă tot atât de mult ca și atunci când ar fi pierdut dragostea soțului ei, deoarece a fost întrecută de slujnică prin frumusețea trupului acesteia și prin admirația soțului.

Ce mai poți spune deci de celelalte neplăceri ale unei femei măritate, când vedem că plăcerile, în aparență strălucitoare și vrednice de râvnit, sunt unite cu atâtea necazuri?

68. Fecioara nu suferă nici unul dintre aceste necazuri; camera ei e scutită de zgomot și tulburare; toată zarva este alungată departe de casa ei. Ca într-un port liniștit, tăcerea, liniștea și pacea sufletească stăpânesc sufletul fecioarei. Pacea aceasta se pogoară în sufletul ei pentru că fecioara nu se îndeletnicește cu cele omenești; stă neconținut de vorbă cu Dumnezeu și-și are mereu ațintiți ochii spre El. Cine poate măsura această plăcere? Care cuvânt ar putea înfățișa fericirea unui suflet care se găsește într-o astfel de stare? Nimeni și nici un cuvânt! Numai cei care se bucură de Domnul cunosc cât de mare este această bucurie și plăcere, care nu suferă asemuire.

- Da, e drept! Dar câtă plăcere face ochiului argintul răspândit din belșug pretutindeni în casă!

~ Dar cu mult mai plăcut este să privești cerul! Simți mai multă plăcere de pe urma acestei priviri! Cu cât este mai frumos și mai strălucitor aurul decât cositorul și plumbul, cu atât este mai frumos și mai strălucitor cerul decât aurul și argintul și decât orice altă materie prețioasă. Privirea cerului este lipsită de grijă, pe când privirea aurului și argintului este încărcată totdeauna de nenumărate griji, care pun în umbră toată plăcerea ce-o avem de pe urma aurului

și argintului, nu-ți place să privești cerul, și-ți place să privești argintul? Privește atunci argintul expus în prăvăliile negustorilor!

“Spre rușinea voastră grăiesc așa”²⁴⁷, ca să întrebuițez cuvintele fericitului Pavel. Grăiesc spre rușinea voastră așa, pentru că vă văd atât de înnebuniți de dragostea de bani. Sunt tare nedumerit și nu pot înțelege pentru ce tot neamul omenesc, ca să întrebuițez acest cuvânt pentru ce tot neamul omenesc nu găsește nici o plăcere acolo unde plăcerea i se oferă cu ușurință și fără nici o piedică și, dimpotrivă, caută plăcere tocmai în lucrurile însoțite de griji, de greutate și de necazuri. Pentru ce nu le face oamenilor atâta plăcere argintul expus în prăvăliile negustorilor câtă plăcere le face argintul pe care-l au în casa lor? Pentru ce, deși argintul din prăvălia negustorilor e mai strălucitor și nu aduce asupra sufletului nici grijă și nici tulburare?

247. I Cor. 6, 5.

- De ce?, mi se răspunde; pentru că argintul din prăvălia negustorilor nu-i argintul meu, pe când cel din casă e al meu.

- Prin urmare nu argintul îți produce plăcere, ci lăcomia ta dă naștere plăcerii! Dacă n-ar fi așa, ar trebui să simți aceeași plăcere când privești argintul din casa ta ca și atunci când îl privești în prăvălia negustorilor. Dacă-mi obiectezi că argintul îți face plăcere din pricina întrebuițării ce i-o dai, atunci ar urma să pui mai mult preț pe sticlă decât pe argint. Chiar bogații îmi vor da dreptate în această privință, deoarece ei în mod obișnuit își fabrică cupele de vin din sticlă. Iar când, din pricina mândriei, sunt siliți să-și fabrice cupe de vin din argint, fac interiorul cupei din sticlă și o îmbracă pe dinafară cu argint. Prin aceasta arată tocmai că sticla este mai plăcută și mai potrivită pentru băut, pe când argintul este adăugat numai pentru a le satisface mândria și îngâmfarele lor deșartă.

Dar, ca să vorbim deschis, ce înseamnă cuvintele” este al meu”,și “nu este al meu”?

Când cercetez bine aceste cuvinte, nu văd în ele decât simple cuvinte. Mulți oameni, chiar pe când trăiau, n-au putut păstra în mâinile lor argintul, care le-a scăpat din stăpânirea lor; iar aceia care l-au avut în mâini până la sfârșitul vieții lor, în ceasul morții, cu voia sau fără voia lor, au pierdut orice stăpânire asupra lui. Poți vedea apoi că aceste cuvinte: ”este al meu” și “nu este al meu”, sunt simple cuvinte nu numai când e vorba de argint și de aur, ci și când e vorba de băi, de grădini și de case. Toți oamenii se folosesc îndeobște de toate aceste bunuri. Cei care în aparență le stăpânesc, se deosebesc de cei care nu le au în stăpânirea lor numai prin faptul că ei poartă grija acestor bogății. Cei care nu le stăpânesc, se folosesc și se bucură de ele, pe când ceilalți, stăpânii lor, după ce și-au dat toată osteneala ca să le adune, culeg același rod pe care îl culeg și ceilalți fără să-și fi dat vreo osteneală și fără să aibă vreo grijă.

69. Iar dacă cineva ar pune preț pe chefuri și îmbuibări, de pildă pe mulțimea cărnurilor tăiate, pe risipa vinului, pe măiestria pregătirii mâncărurilor alese, pe arta celor care știu să așeze masa, pe arta brutarilor și cofetarilor, pe mulțimea lingușitorilor și a invitaților la masă, unul ca acesta să cunoască bine că situația bogaților față de astfel de invitați nu-i întru nimic mai bună decât a propriilor lor bucătari. Pe cât se tem bucătarii de stăpânii lor, tot pe atâta se tem și aceștia de invitați, ca nu cumva să critice vreuna dintre mâncărurile pregătite cu atâta trudă și

cheltuială. Judecați din acest punct de vedere, stăpânii sunt în aceeași situație ca și bucătarii; judecați însă din alt punct de vedere, situația lor e și mai rea; se tem de invitații lor nu numai din pricina criticilor ce le-ar putea aduce mâncărurilor servite, dar și din pricina invidiei lor. De cele mai multe ori invidia a luat naștere de pe urma unor astfel de oște și nu s-a oprit până n-a adus pe capul celui care a dat ospățul cele mai mari primejdii.

- Dar cât este de plăcut, mi s-ar putea spune, să te ospătezi cu multe și felurite mâncăruri!

- Doamne ferește! De pe urma îmbuibării cu mâncare și băutură se nasc durerile de cap, durerile de stomac, întunecarea minții, buimăcelile, amețelile, împăienjenirea ochilor și încă alte dureri mai grozave decât acestea. Și dacă rușinea și paguba aceasta s-ar mărgini numai la supărări de o zi! Dar în astfel de mese își au, mai ales, cauza bolile cel mai greu de vindecat. O dată ce podagra, slăbirea organelor trupului, paralizia și încă alte boli mai cumplite au pus stăpânire pe trup, apoi îl chinuie până la ultima răsuflare. Care plăcere, deci, ar putea fi tot atât de mare cât de mari sunt necazurile pricinuite de chefuri și îmbuibări? N-ar prefera, oare, orice om o viață cumpătată și austeră, numai ca să scape de aceste boli și necazuri?

70. Cumpătarea la mâncare și băutură nu are aceste urmări; alungă departe aceste neajunsuri; este pricinuitoare de sănătate și de bunăstare trupească. Iar dacă urmărești plăcerea, vei găsi mai multă plăcere în cumpătare decât în chefuri și îmbuibări. În primul rând, ne înzdrăveneste trupul și nu îngăduie să vină peste trup nici una dintre bolile amintite mai sus, care prin ele însele, și chiar numai una dintre ele, sunt în stare să stingă și să taie din rădăcină orice plăcere. În al doilea rând, cumpătarea produce mai multă plăcere decât chefurile și îmbuibările chiar cu ajutorul mâncărurilor de care se folosește.

- În ce chip?

- Iată cum. Pofa este aceea care dă naștere plăcerii, iar pofa nu ne vine nici când suntem ghiftuiți, nici când suntem sătui, ci când ne este foame și când mâncăm puțin. La oștele bogaților pofa nu-și face apariția; dar întotdeauna e de față la mesele săracilor; la mesele săracilor, pofa picură atât de multă miere în mâncăruri cât nu pot să toarne bucătarii și oamenii care știu să pregătească și să întindă mesele bogaților. Bogații mănâncă fără să le fie foame beau fără să le fie sete și se bagă în așternuturi înainte de a simți nevoia somnului. Oamenii cumpătați și săracii mănâncă, beau și se culcă după ce mai întâi simt nevoia de a mânca, de a bea și de a dormi. Această nevoie le mărește mai mult decât orice plăcerea. Spune-mi, te rog, pentru care pricină Solomon zice că somnul slugii este dulce? Solomon grăiește astfel: "Dulce este somnul slugii, fie de mănâncă mult, fie de mănâncă puțin" 248. De ce e dulce? Din pricina așternutului moale? Cele mai multe slugi se culcă pe pământul gol sau pe saltele de paie! Din pricină că stau degeaba? Dar n-au nici o clipită de timp liberă! Din pricină că se odihnesc? Dar sunt frânți de oboseală și nu încetează o clipă de a se trudi! Prin urmare, ceea ce face ca somnul slugilor să fie dulce este tocmai nevoia pe care o simt atunci când se duc la culcare. Cu bogații, lucrurile nu se petrec așa. Dacă nu vine somnul peste ei din pricină că sunt beți turtă, trebuie să stea treji toată noaptea, să se răsucescă și să se frământă, deși sunt culcați în așternuturi moi.

71. Aș putea arăta și în alt chip câtă pagubă, câtă neplăcere și câtă rușine atrag după sine îmbuibarea și chefurile dacă aș înșira toate bolile pe care le întipăresc în suflet chefurile. Bolile sufletului sunt cu mult mai multe și cu mult mai cumplite decât bolile trupesti. Din pricina îmbuibării și a chefurilor oamenii ajung molâl, lași, obraznici, îngâmfați, desfrânați, insultători, destrăbălați, mânioși, cruzi, mojici, lacomi, slugarnici și, ca să spun pe scurt, nu sunt buni de nici o treabă de folos și necesară. Cumpătarea are dimpotrivă, cu totul alte urmări.

Acum este timpul să-mi îndrept vorbele mele spre alte idei. Dar după ce voi mai adăuga numai câteva cuvinte, mă voi ocupa iarăși de spusele Apostolului Pavel.

248. Eccl. 5, 11.

Dacă traiul bogaților, în aparență atât de vrednic de râvnit, este plin de atâtea neazuri și de atâtea rele și dacă aduce asupra sufletului și trupului o mulțime atât de mare de boli, ce putem spune despre neazurile și nenorocirile recunoscute ca atare de întreaga lume? Cum le vom numi? Ce vom spune, de pildă, despre frica de conducători, de răscoalele poporului, de intrigile calomniatorilor și invidioșilor? Căci toate aceste neazuri și nenorociri străjuiesc ușile și casele bogaților. De pe urma acestor rele femeile celor bogați în chip necesar suferă cu mult mai mult decât bărbații lor, deoarece ele nu pot suporta cu destulă bărbăție schimbările aduse de aceste nenorociri asupra soților lor.

72. Dar pentru ce vorbesc numai de femei? Și bărbații sfârșesc în chip ticălos când vin peste ei astfel de schimbări în viața lor. Omul care a trăit în cumpătare nu se teme de nici o schimbare; dimpotrivă, cel care și-a cheltuit anii ducând o viață stricăță și trândavă va muri înainte de a putea îndura schimbarea vieții sale, dacă se întâmplă cumva ca, dintr-o pricină oarecare sau din forța împrejurărilor, să sărăcească. Aceasta din pricină că nu s-a pregătit mai dinainte și nu s-a exercitat să trăiască în cumpătare. Mănat de aceste motive, fericitul Pavel spune: “Unii ca aceștia vor avea însă neaz în trup; eu însă aș vrea să vă cruț”²⁴⁹. După aceste cuvinte adaugă: “Căci vremea ce-a mai rămas este scurtă”²⁵⁰.

73. Poate că cineva mi-ar pune această întrebare:

- Dar ce legătură au aceste cuvinte cu căsătoria?

- Au foarte mare legătură, dacă este mărginită căsătoria numai la granițele acestei vieți. Iar în viața de dincolo nici nu se însoară, nici nu se mărită ²⁵¹.

249. I Cor. 7, 28.

250. II Cor. 7, 29.

251. Matei 22, 30.

Dacă timpul de acum se grăbește spre sfârșit, iar învierea stă la ușă, atunci timpul de acum nu-i nici pentru căsătorii, nici pentru averi și moșii, ci pentru un trai în sărăcie și pentru o viață plină de înțelepciune, de care avem trebuință dincolo, pe lumea cealaltă. Noi, cei de pe pământ, ne asemănăm cu fetele tinere. Atâta vreme cât o copilă stă în casă, alături de mama ei, n-are altă grijă decât grija jucăriilor ei; le așază într-o cutie, le pune în camera ei; ține cheia de la cutie și are deplină stăpânire asupra cheii și cutiei, păzește cu tot atâta grijă acele lucruri de nimic și fără de preț cu câtă grijă chivernisesc alții case mari și moșii întinse. Când însă trebuie

să se logodească și timpul căsătoriei o silește să părăsească casa părintească. Iasă la o parte toate acele fleacuri și jocuri copilărești; acum trebuie să se îngrijească de gospodărirea casei, de supravegherea mulțimii moșilor și robilor, trebuie să-și servească bărbatul și să facă încă alte multe treburi mai mari decât acestea. Tot astfel și noi, pentru că mergem spre o viață desăvârșită, potrivită bărbaților, trebuie să lăsăm la o parte toate cele de pe pământ, cu adevărat jucării de copii, și să ne gândim la cer și la toată strălucirea și la toată slava viețuirii de acolo. Am fost și noi uniți cu un Mire, iar Mirele acesta ne cere să-L iubim în așa chip, încât să părăsim de dragul Lui nu numai cele de pe pământ nu numai aceste lucruri mici și fără de preț, ci, dacă e nevoie, să părăsim chiar viața. Prin urmare, pentru Că trebuie să plecăm dincolo, să scuturăm din sufletul nostru grija cea lumească, cea fără de preț- Când este vorba să ne mutăm dintr-o casă sărăcăcioasă într-un palat, nu ne mai îngrijim să luăm cu noi vasele de lut, lucrurile de lemn, mobilele și toată sărăcia din vechea locuință! Așa și acum, când e vorba să ne mutăm din locuința aceasta sărăcăcioasă de pe pământ în palaturile cerurilor, să nu ne mai îngrijim de cele de pe pământ Timpul de acum ne și cheamă spre cer, după cum spunea și fericitul Pavel, scriind romanilor: “Acum mântuirea este mai aproape de noi decât atunci când am primit credința. Noaptea e pe sfârșite, iar ziua s-a apropiat”²⁵². Iar, în altă parte, spune: “Acum timpul ce a mai rămas este scurt, așa că și cei care au femei să fie ca și cum n-ar avea”²⁵³.

Pentru ce au nevoie să se căsătorească cei care nu vor face uz de căsătorie pe cealaltă lume, ci vor fi în aceeași situație ca și cei necăsătoriți? Pentru ce au nevoie de bani? Pentru ce au nevoie de moșii? Pentru ce au nevoie de lucrurile din viața aceasta pământească, o dată ce dincolo toate acestea sunt fără de nici un folos și nepotrivite? Dacă cei care au să se înfățișeze în fața unui tribunal de pe pământ pentru a da socoteală de greșelile lor, se îndepărtează, când este aproape ziua judecății, nu numai de femeie, ci și de mâncăruri, de băuturi, de orice altă treabă și se ocupă numai cu apărarea, cu atât mai mult noi, care avem să ne înfățișăm, nu înaintea unui tribunal pământesc, ci înaintea scaunului ceresc de judecată spre a da socoteală de cuvintele, de faptele și de gândurile noastre, trebuie să ne îndepărtăm de toate, și de bucuria și de întristarea ce le simțim pentru lucrurile din lumea aceasta, și să ne îngrijim numai de ziua aceea înfricoșată. Hristos a spus: “Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl lui, pe mama lui, pe copiii lui, pe frații lui și pe surorile lui, ba încă și sufletul lui, nu poate fi ucenic al Meu; cel care nu poartă crucea lui și nu vine după Mine, nu poate fi ucenic al Meu”²⁵⁴. Tu însă stai și faci toate poftele femeii! Râzi, trândăvești și chefuiești! “Domnul este aproape nu vă îngrijiți de nimic!”²⁵⁵. Tu însă n-ai altă ocupație și nu te îngrijești de altceva decât de bani și de averi! “Împărăția cerurilor s-a apropiat!”²⁵⁶. Tu însă n-ai în minte altceva decât grija de casă, nu te gândești la altceva decât la chefuri și la plăceri. “Chipul lumii acesteia trece”²⁵⁷.

252. Rom. 13, 11-12.

253. I Cor. 7. 29.

254. Luca 14, 26-27.

255. Filip. 4, 5-6.

256. Matei 4, 17.

257. I Cor. 7, 31.

Pentru ce, dar, te zbați după lucrurile lumii acesteia, lucruri nestatornice și pieritoare, și nu dai nici o atenție celor veșnice și nepieritoare? Nu după mult timp nu vor mai fi nici căsătorie, nici dureri de naștere, nici plăceri trupești, nici împreunări între bărbat și femeie, nici belșug de

bani, nici grijă de moșii, nici mâncare, nici îmbrăcăminte, nici cultivarea pământului, nici comerț pe mare, nici arte și meserii, nici construcții de clădiri, nici orașe, nici case; va fi o altă stare, o altă viață! Toate cele din lume, după puțină vreme, vor pieri. Acest înțeles îl au cuvintele apostolului: “Fața lumii acesteia trece”. Pentru ce, dar, ca și cum am rămâne pe pământ pe vecie, ne dăm atâta osteneală și ne îngrijim atât de mult de niște lucruri de care ne vom despărți înainte de căderea serii? **Pentru ce alegem viața aceasta plină de dureri și de necazuri, când Hristos ne cheamă la o viață liniștită și fără griji?** “Vreau ca voi să fiți fără de grijă, spune Apostolul. Cel neînsurat se îngrijește de cele ale Domnului” 258.

74. Poate că cineva m-ar întreba:

- Cum vrei să fim fără de grijă, când ne pui în spate alte griji?

- Grijiile pentru cele duhovnicești nu sunt griji, după cum nici necazurile suferite de dragul lui Hristos nu sunt necazuri. Aceasta nu din pricină că necazul a încetat de a mai fi necaz, ci din pricină că starea sufletească a celor care suferă cu plăcere necazurile este mai puternică decât necazurile. Negreșit, poate fi numit om cu griji omul care se îngrijește de lucruri pe care nu le va putea folosi multa vreme, iar de multe ori nu se folosește de ele nici chiar puțină vreme; dar omul care culege roade mai de preț de pe urma grijilor lui poate fi rânduit pe bună dreptate între oamenii fără griji.

258. 1 Cor. 7, 32.

Dar, în afară de cele spuse, atât de mare este deosebirea între o grijă și alta, încât nici nu trebuie socotită grijă de cele duhovnicești, în comparație cu grija de (lucrurile lumii; atât este de ușoară și lesnicioasă, Aceasta am demonstrat-o de altfel în cele spuse mai sus.

“Cel neînsurat se îngrijește de cele ale Domnului; iar cel însurat de cele ale lumii” 259. Lumea trece, pe când Dumnezeu rămâne. Nu este, oare, îndestulător acest argument pentru a dovedi superioritatea traiului în feciorie? Pe cât de mare este deosebirea dintre Dumnezeu și lume pe atât mai mare și mai bună este grija de cele duhovnicești decât grija de cele lumești.

- Atunci pentru ce Pavel ne mai îngăduie să ne căsătorim, de vreme ce căsătoria ne ținutuește de grijile lumești și ne îndepărtează de cele duhovnicești?

Pavel ne spune:

- Tocmai ca răspuns la această întrebare, am zis: “Așa că cei care au femeie să fie ca și cum n-ar avea”; prin urmare, cei care s-au legat cu lanțurile căsătoriei sau au de gând să se lege, să caute să facă, pe altă cale, cât mai slab acest lanț. Pentru că nu-i cu putință să-l rupi, o dată ce te-ai legat de el, fă-l mai ușor de suportat! Dacă vrem, putem să tăiem din viața noastră de oameni căsătoriți tot ce este de prisos și să nu facem ca prin trândăvia noastră să adăugăm vieții noastre griji mai mari decât cele ce ni le impune însăși natura căsătoriei.

75. Dar dacă vrei să afli mai lămurit ce înțeles au cuvintele “să ai femeie ca și cum n-ai avea” 261, du-te cu mintea la cei care trăiesc fără de femei, la cei care s-au răstignit pentru lume 262, la cei care au renunțat la toate cele din lume.

259. I Cor. 7, 32-33.

260. I Cor. 7, 29.

261. I Cor. 7, 29.

262. Gal. 6, 14.

Ce fel de viață duc aceștia? Cum trăiesc? Nu sunt nevoiți să tocmească cârduri de slujnice; n-au nevoie de bijuterii și coliere, de atâtea și atâtea hectare de pământ. Toate aceste griji le lasă la o parte și se îngrijesc numai de hrana lor și de o haină pe care s-o îmbracă. Aceasta poate s-o facă și un om căsătorit. Poate să ajungă să aibă aceeași filosofie, aceeași concepție despre lume și viață. Cuvintele lui Pavel citate mai sus, “să nu vă lipsiți unul de altul”²⁶³, se referă numai la legăturile trupești dintre soț și soție.

263. I Cor. 7, 5.

În privința aceasta Pavel poruncește ca un soț să urmeze voinței celuilalt; nu îngăduie ca unul dintre ei să fie stăpân. În ce privește însă îmbrăcăminte, felul de trai și toate celelalte ocupații, unde trebuie pusă în practică concepția creștină despre lume și viață, filosofia creștină, un soț nu mai trebuie să dea socoteală înaintea celuilalt soț. Bărbatul poate, chiar împotriva voinței soției sale, să suprimă din casa sa tot luxul, toate petrecerile, toate ospetele, toate grijile și ocupațiile fără rost și zadarnice. Tot așa, nici soția nu poate fi silită de bărbatul ei, împotriva voinței ei, să se împodobească, să umble după slava deșartă și să se îngrijească de lucruri fără de rost și fără de folos. Și e foarte drept să fie așa. Și iată de ce. Legăturile trupești dintre soț și soție pornesc dintr-o dorință strâns legată de firea omenească; din pricina aceasta ele se bucură de multă îngăduință; din pricina aceasta un soț n-are dreptul să lipsească pe celălalt soț, împotriva voinței lui, de obligațiile conjugale. Toate celelalte preocupări din viața celor căsătoriți: luxul, petrecerile, mulțimea de prisoși a slugilor, ocupațiile fără rost nu sunt legate de însăși firea omenească, ci se nasc datorită trândăviei și mândriei. Întemeiat pe acest adevăr, Pavel nu silește pe cei căsătoriți să se supună unul altuia când e vorba de aceste griji, așa cum poruncește această supunere când e vorba de legăturile trupești dintre soț și soție. Prin urmare, cuvintele “să ai femeie ca și cum n-ai avea” înseamnă a nu ne încărca cu griji de care izvorăsc din capriciile și din dorința de lux a soțiilor noastre; înseamnă a avea numai atâta grijă cât se cuvine unui suflet unit cu noi, unui suflet care preferă să trăiască înțelepțește și modest. Că aceasta a fost intenția lui Pavel, atunci când a rostit aceste cuvinte, se vede și din cuvintele imediat următoare: “Cei ce plâng să fie ca și cum n-ar plânge; iar cei ce se bucură de avuțiile lor să fie ca și cum nu s-ar bucura”²⁶⁴. Într-adevăr, cei care nu se bucură de avuții, nici nu se vor îngriji să strângă avuții, iar cei care nu se plâng că sunt săraci, nici nu se vor teme de sărăcie și nici nu vor fugi de cumpătare și de un trai modest. În acest sens trebuie luate cuvintele “să ai femeie ca și cum n-ai avea”; în acest sens trebuie luate și cuvintele spuse de Pavel mai jos: “a te folosi de lume ca și cum nu te-ai folosi”²⁶⁵.

“Cel însurat se îngrijește de cele ale lumii”²⁶⁶, “iar cel neînsurat se îngrijește de cele ale Domnului”²⁶⁷. Și într-un caz și în altul, Pavel vorbește de grijă, în primul caz, grija omului însurat este fără folos și zadarnică, dar, mai bine spus, este însoțită de durere și necaz (căci “unii ca aceștia vor avea necaz în trup”²⁶⁸; în al doilea caz însă, grija este îndreptată spre bunătăți cu neputință de zugrăvit prin cuvinte.

264. I Cor. 7, 30.

265. I Cor. 7, 31.

266. I Cor. 7, 33.

267. I Cor. 7, 32.

268. I Cor. 7, 29.

Pentru ce, dar, să nu alegem mai degrabă grija de cele “duhovnicești, nu atât pentru motivul că atrage după sine atâtea și atâtea răsplăți, cât pentru motivul că, prin natura ei, este mai ușoară decât grija de cele lumești?

De ce se îngrijește o fată care nu se mărită? Se îngrijește, oare, de chivernisirea averilor și a banilor, de supravegherea slugilor, de ținerea din scurt a administratorilor moșiilor și de celelalte treburi? Supraveghează, oare, bucătarii, țesătorii și pe ceilalți oameni de serviciu? Doamne ferește! Nu-și bate capul cu nici una dintre aceste griji. De un singur lucru se îngrijește: să-și zidească sufletul ei, să împodobească acel templu sfânt, nu cu împletiturile părului, nu cu aur și mărgăritare, nu cu vopsele și farduri, costisitoare și greu de găsit, ci cu sfințenia trupului și a duhului.

“Femeia măritată, spune Pavel, se îngrijește cum să placă bărbatului ei” (269). Pavel a procedat foarte înțelept n-a cercetat în amănunțime toată viața unei femei căsătorite, nici n-a arătat tot ce suferă o femeie cu trupul și cu sufletul, pentru ca să placă bărbatului ei; n-a spus cum își chinuie și-și supune trupul la felurite munci, cum își terfelește sufletul cu slugărnicii, cu lingușeli, cu fățărnicii, cu temeri, cu griji fără rost și zadarnice. Dimpotrivă, printr-un singur cuvânt, le-a cuprins pe toate acestea și a lăsat pe seama conștiinței fiecăruia dintre ascultătorii săi sarcina de a medita asupra lor.

După ce a arătat astfel cât e de superioară fecioria, după ce a ridicat-o până la cer, totuși, de teamă ca nu cumva ascultătorii săi să creadă că poruncește tuturor oamenilor să trăiască în feciorie, revine și spune că este îngăduită căsătoria. Din pricina aceasta, nu s-a mărginit numai la sfaturile date mai înainte în această privință, ci, după ce a spus: “Nu am poruncă a Domnului”²⁷⁰ și: “Dacă fecioara s-a măritat n-a greșit”²⁷¹, adaugă iarăși și acum: “Și aceasta v-o spun spre folosul vostru, nu ca să vă pun cursă”²⁷².

269. I Cor. 7, 34.

270. I Cor. 7, 25. 271. I Cor. 7, 28. 272. I Cor. 7, 35.

76. Cu privire la aceste cuvinte ai putea fi nedumerit și ai întreba:

- Pentru ce Pavel rostește acum aceste cuvinte: “Și aceasta nu v-o spun ca să vă pun cursă”, o dată ce mai sus numește fecioria eliberare de legături, o dată ce ne spune că sfaturile date de a trăi în feciorie sunt spre folosul nostru, și anume spre a nu avea neazuri, spre a fi scutiți de griji, spre a ne cruța? Pentru ce a mai rostit aceste cuvinte de vreme ce a arătat, prin cele spuse de el mai sus, că traiul în feciorie este lesnicios și ușor de dus?

- Ce a vrut să spună Pavel prin aceste cuvinte?

- Pavel n-a numit fecioria o cursă. Doamne ferește! Atunci ajunge o cursă, când îmbrățișezi fecioria silit și constrâns de cineva. Și într-adevăr lucrurile așa stau. Când faci ceva silit de cineva și împotriva voinței tale, lucrul acela, oricât ar fi de ușor, ajunge mai greu decât orice alt

lucru și ne înăbușă sufletul mai groaznic decât ștreangul. Pentru aceasta a spus: 'Nu ca să vă pun cursă'.

Cu alte cuvinte, Pavel spune așa:

- V-am spus și v-am arătat cât de multe avantaje și foloase are fecioria; cu toate acestea, vă las toată libertatea de a alege sau nu traiul în feciorie; pe cei care nu vor, nu-i atrag, nici nu-i silesc să îmbrățișeze această virtute, riu v-am dat aceste sfaturi cu gândul de a vă necăji, ci pentru că doresc ca stăruința voastră bună în credință să nu fie tulburată de grijile lumești.

Vezi, și cu acest prilej, cu câtă înțelepciune procedează Pavel! Îndeamnă, rugându-se! Îngăduie căsătoria, sfătuind pentru feciorie! Prin cuvintele spuse mai sus: "Nu silesc, ci îndemn"²⁷³ și prin cele adăugate acum: "spre a trăi în bunăcuviință și a vă alipi cu sânguință de Domnul"²⁷⁴, a arătat cât de mareș e traiul în feciorie și cat de mult câștig avem în urma acestei viețuiri după Dumnezeu.

273. I Cor. 7, 25.

274. I Cor. 7, 35.

Într-adevăr, e cu neputință ca o femeie căsătorită, prinsă în grijile lumești și trasă înapoi și încolo de ele, să fie afierosită în întregime Domnului, de vreme ce toată râvna ei și tot timpul ei liber este ocupat cu grija bărbatului, cu grija gospodăriei și cu toate celelalte îndeletniciri care în chip firesc sunt legate de căsătorie.

77. Aș putea fi întrebat?

- Dar dacă și fecioara se îndeletnicește cu multe și este prinsă de griji lumești?

- O fecioară nu trebuie să fie așa! Pe o astfel de fecioară ai scos-o din ceata fecioarelor. Nu-i de ajuns ca cineva să nu se căsătorească, spre a fi rânduită printre fecioare. Trebuie să aibă și curăție sufletească. Când spun curăție sufletească, nu spun numai că trebuie să fie slobodă de poftă urâtă și rușinoasă, să nu dorească podoabele și luxul, ci să nu aibă nici o preocupare și nici o grijă lumească. Dacă nu-i așa, la ce bun curăția trupească? După cum nu poate fi ceva mai rușinos pentru un ostaș decât atunci când își aruncă armele și-și pierde timpul prin crâșme, tot astfel nu poate fi ceva mai rușinos pentru o fecioară decât atunci când este legată cu griji lumești. Cele cinci fecioare neînțelepte din parabola Domnului aveau candelă, trăiau în feciorie; toate acestea nu le-au fost de nici un folos; ușile s-au închis, au rămas pe dinafară și au pierit²⁷⁵. Fecioria tocmai pentru aceea este superioară căsătoriei, pentru că taie orice prilej grijilor de prisos și dă puțință celor care au îmbrățișat fecioria să-și afierosească tot timpul lor faptelor bineplăcute lui Dumnezeu.

275. Matei 25, 1-12.

Dacă o fecioară nu face asta, apoi este cu mult mai prejos decât o femeie căsătorită; își acoperă sufletul cu spini și înăbușă sămânța curată, sămânța cerească.

78. Pavel spune mai departe:

“Dacă un părinte socotește că este o rușine pentru fata lui dacă îi trec tinerețile și rămâne nemăritată, și se gândește să o mărite, apoi facă ce vrea! Nu păcătuiește! Să o mărite!” 276. I Cor. 7, 36.

- Pentru ce spui, Pavele, “să facă ce vrea?”. Pentru ce nu îndrepți părerea lui greșită? Pentru ce îi îngădui să o căsătorească? Pentru ce n-ai spus: “Dacă un părinte socotește că e o rușine pentru fata lui să rămână nemăritată, este un ticălos și un nemernic, pentru că socotește rușinos un lucru atât de minunat”? Pentru ce nu l-ai sfătuit să-și scoată din cap acest gând greșit, pentru ce nu l-ai convins să nu-și mai mărite fata?

Pavel ne răspunde:

- Un om care socotește o rușine ca fata lui să rămână nemăritată este un om care are un suflet slab, un suflet care se târăște pe pământ. Astfel de suflete nu le poți urca dintr-o dată până acolo încât să poată înțelege cuvintele despre feciorie. Cum va primi sfaturile care-l îndeamnă să-și păstreze în feciorie fata lui, când el este atât de îndrăgostit de lucrurile lumii, când admiră viața aceasta pământească atât de mult încât, chiar după atâtea indemnuri, după atâtea sfaturi, socotește totuși vrednic de rușine ceea ce este vrednic de ceruri, ceea ce se aseamănă cu viețuirea îngerească?

Să nu te prindă mirarea dacă Pavel vorbește în acest chip atunci când e vorba de căsătorie, îngăduită de credința noastră, o dată ce vorbește tot așa, tot cu atâta îngăduință, când e vorba de fapte oprite și nelngăduite de legea creștină. Să mă explic. Era o slăbiciune iudaică păzirea și cercetarea mâncărilor; adică de a le mânca pe unele, și a le respinge pe altele. Legea creștină îndepărtase această slăbiciune. Cu toate acestea, printre creștinii din Roma erau unii care mai aveau această slăbiciune și făceau deosebire între mâncăruri. Pavel nu-i ține de rău pe aceștia; dimpotrivă, face ceva mai mult; îi trece cu vederea pe cei ce păcătuiau, călcând în picioare legea creștină, și mustră tocmai pe cei care încercau să-i aducă pe calea cea bună, spunându-le: “Dar tu, pentru ce judeci pe fratele tău?” 277. Când însă a scris colosenilor, n-a mai procedat așa; dimpotrivă, îi mustră pentru că mai păzesc încă prescripțiile legii iudaice, le vorbește cu cuvinte înalte, filosofice, spunându-le: “Nimeni să nu vă judece pentru mâncare și băutură” 278. Iar mai jos zice: “Dacă ați murit cu Hristos față de stihiiile lumii, pentru ce vă mai supuneți lor, ca și cum ați viețui în lume? Pentru ce spuneți: nu te atinge, nu gusta, nu te apropia de cutare sau cutare mâncare? Toate acestea sunt lucruri menite să piară prin întrebuințare” 279.

Pentru ce, dar, Pavel se poartă cu atâta îngăduință față de romani, și atât de aspru față de coloseni, când și unii, și alții săvârșiseră aceeași abatere?

Pentru că cei din urmă erau tari în credință, iar romanii erau slabi; de aceea aveau nevoie de îngăduință. Pavel le-a vorbit așa, pentru că aștepta ca mai întâi să se întărească credința în sufletele lor. Se temea ca nu cumva, venind înainte de vremea potrivită cu învățături mai înalte, să nu smulgă o dată cu neghina și răsadurile, cu rădăcină cu tot, ale învățăturii sănătoase. Pornind de la acest gând, nici nu-i mustră pe romani cu tărie, nici nu-i lasă însă fără mustrare; îi atinge totuși, pe ascuns, fără să deștepte bănuiala lor, făcându-se că mustră tocmai pe cei care încercau să-i aducă pe calea cea bună. Prin cuvintele: “Tu cine ești, care judeci slugă străină? Pentru stăpânul său ea stă sau cade” 280, se pare că închide gura celor care țineau de rău pe

creștinii care făceau deosebire între mâncăruri, pe când, în realitate, pișcă tocmai sufletul acestora din urmă, arătându-le că tocmai deosebirea ce o fac între mâncăruri îi vădește a fi niște oameni care nu sunt siguri în credința lor, care nu sunt încă întăriți în credință, care se clatină, care sunt amenințați să cadă dacă nu-și întăresc credința. Tot astfel și acum, când dă sfaturi despre feciorie, Pavel urmează aceeași cale. Vorbește cu îngăduință și cu pogorământ din pricina slăbiciunii în credință a celor care se rușinează dacă le-ar rămâne fetele nemăritate. Nu li se adresează pe față. Dar le dă o puternică lovitură tocmai prin laudele aduse celor care, înțelegând superioritatea fecioriei, își păstrează fecioare fetele lor; căci spune: “Iar cel care stă neclintit în inima sa și nu este silit și are stăpânire peste voia sa și a hotărât în inima sa să-și păstreze fata fecioară, bine face”²⁸¹.

277. Rom. 14, 10.

278. Col. 2, 16.

279. Col. 2, 20-22.

280. Rom. 14, 4.

281. I Cor. 7, 37.

Mai întâi a spus: “Iar cel ce stă neclintit în inima sa”; a grăit așa pentru a face deosebire între un astfel de om hotărât și celălalt, căruia îi e rușine dacă-i rămâne fata nemăritată, care-i nestatornic, care umblă cu ușurință încoace și încolo, care nu știe să meargă pe picioarele lui, care nu privește viața cu bărbăție. Pavel, după ce a văzut că aceste cuvinte sunt îndestulătoare ca să piște sufletul lui, îl scuză iarăși, aducându-i o învinuire care mai poate fi oarecum iertată. Într-adevăr, după cuvintele: “Cel care stă neclintit în inima sa”, a adăugat: “și nu este silit, adică nu-l silește fata lui să o mărite, și are stăpânire”. Firesc ar fi fost ca Pavel să grăiască așa: “Cel care stă neclintit în inima sa și nu socotește rușinos lucru să-i rămână fata nemăritată”. Dar nu; Pavel n-a grăit așa. Cuvintele acestea ar fi fost prea ofensatoare. De aceea, în locul acestor cuvinte, s-a folosit de altele pentru mângâierea celui care-și mărită fata; dar mângâierea aceasta, departe de a fi o mângâiere, îi ducea, dimpotrivă, tot spre gândul că fecioria este superioară căsătoriei. Într-adevăr, este mai groaznic să-ți împiedici fata de a îmbrățișa fecioria din pricină că socotești a fi o rușine să rămână nemăritată, decât să o împiedici pentru că nu poți face altfel, pentru că ești silit să o măriți. În ultimul caz, ești un laș și un ticălos. În primul caz, ești un pervers, căci nu ești în stare să judeci drept natura lucrurilor.

Pavel însă n-a vrut să rostească aceste cuvinte. Nu era timpul potrivit pentru a fi rostite.

- Pentru ce?

- Pentru că nu-ți este îngăduit, nici când ești silit, să-ți împiedici fata de a trăi în feciorie, dacă ea vrea asta; dimpotrivă, trebuie să te opui cu dârzenie tuturor piedicilor care se ridică împotriva unei dorințe atât de bune. Ascultă ce spune Hristos: “Cel care-și iubește pe tatăl său și pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine”²⁸². **Când căutăm să îndeplinim o faptă care e pe placul lui Dumnezeu, trebuie să ne fie dușman și inamic orice om care ne pune piedici, chiar de ne-ar fi tată, chiar de ne-ar fi mamă; oricine ar fi.**

282. Matei 10, 37.

Pavel însă n-a vrut să vorbească așa; scria unor oameni care erau încă nedesăvârșiți în credință. De aceea a spus: “Iar cel care stă neclintit în inima sa și nu este silit”, nu s-a mărginit

însă la atâta, ci a mai adăugat “și are stăpânire peste voia sa” - deși “a nu fi silit” și “a avea stăpânire peste voia sa” înseamnă același lucru, au același înțeles. Vrea însă să mângâie sufletul mic și josnic al ascultătorilor săi întrebându-i mai multe cuvinte și sporind prin aceasta circumstanțele atenuante. După aceste cuvinte mai adaugă și altă pricină, spunând: “și a hotărât în inima sa”. Pentru a merita laude nu este de ajuns numai să fii liber de a-ți păstra fata pentru feciorie, ci trebuie să mai și alegi și să te și hotărăști la aceasta; atunci faci într-adevăr bine.

În sfârșit, ca să nu socotești că nu este nici o deosebire între un părinte care-și păstrează fata fecioară și unul care o mărită din pricina îngăduinței și a pogorământului făcut de el față de slăbiciunea omenească, Pavel caută să arate, cu oarecare măsură, că totuși este o deosebire între un părinte și altul, spunând așa: “Așa că cel ce-și mărită fecioara bine face, iar cel ce nu o mărită, mai bine face”²⁸³. Și aici, tot pentru același motiv, n-a arătat pe cât este de superioară fecioria față de măritiș. Tu însă, dacă vrei să afli superioritatea fecioriei, ascultă pe Hristos, care spune: “Nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii în ceruri”²⁸⁴. Iată deosebirea între o fecioară și o femeie măritată! Fecioria, când este într-adevăr feciorie, face să dispară dintr-o dată tot ce este muritor în om!

283. I Cor. 7, 38.

284. Matei 22, 30.

79. Spune-mi, te rog, în ce se deosebeau de îngeri Ilie, Elisei, Ioan Botezătorul, acești iubitori sinceri ai fecioriei? Întru nimic altceva decât că erau uniți cu trupul; în celelalte privințe, dacă ai cerceta bine, nu-i vei găsi întru nimic mai prejos de îngeri. Dar tocmai faptul acesta, care pare o scădere, tocmai aceasta îi ridică mai mult și este pentru ei pricină de laudă. Într-adevăr, de câtă bărbăție, de câtă filosofie n-au avut nevoie spre a putea ajunge asemenea îngerilor, ei, care trăiau pe pământ, care erau supuși tuturor nevoilor firii omenești? Cine le-a dat această putere? Fecioria! Ea i-a făcut așa! Și aceasta se vede din faptul că, dacă ar fi avut femeie și copii, n-ar fi putut locui cu ușurință în pustie, n-ar fi putut să părăsească casele, nici celelalte îndeletniciri ale vieții. Așa însă, datorită fecioriei, au fost sloboziți din toate aceste legături și trăiau pe pământ ca și cum ar fi trăit în ceruri. N-aveau nevoie de ziduri, de acoperiș, de pat, de masă; de nimic din toate acestea; în loc de acoperiș aveau cerul; în loc de pat, pământul, în loc de masă, pustia. Și, lucru minunat, tocmai pustia neroditoare, pricină de foamete pentru ceilalți oameni, pentru acești sfinți era masă îmbelșugată, n-aveau trebuință de vii, nici de teascuri, nici de semănături, nici de holde de secerat. Băutura plăcută și îmbelșugată le dădeau izvoarele, râurile și lacurile. Lui Ilie un înger îi pregătea masă minunată și neobișnuită, masă superioară celei obișnuite printre oameni. Iată ce spune Scriptura despre el: “o pâine ajungea să-l hrănească timp de patruzeci de zile”²⁸⁵. Pe Elisei harul Duhului îl hrănea adeseori în chip minunat; nu-l hrănea numai pe el, ci și pe alții prin el²⁸⁶. Iar Ioan Botezătorul, care a fost mai mult decât un profet, căci mai mare decât el nu s-a ridicat nimeni dintre cei născuți din femeie²⁸⁷, nici n-a avut nevoie de hrană făcută de mână omenească. Nu-i întrețineau viața trupului pâinea, vinul și untdelemnul, ci lăcustele și mierea sălbatică²⁸⁸. Ai văzut îngeri pe pământ? Ai văzut puterea fecioriei? Fecioria i-a făcut pe cei alcătuiți din sânge și trup, pe cei ce mergeau pe pământ, pe cei supuși nevoilor firii omenești muritoare, fecioria i-a făcut pe aceștia să se poarte în toate împrejurările vieții ca și cum ar fi fost fără de trupuri, ca și cum ar fi dobândit cerul, ca și cum ar fi fost nemuritori.

285. III Regi 19, 6-8.

286. *IV Regi 4, 40.*

287. *Matei 11, 11.*

288. *Matei 3, 4.*

80. *Lui Ilie, Elisei și Ioan Botezătorul toate le erau de prisos. Le erau de prisos nu numai cele care sunt în adevăr de prisos, cum e, de pildă, luxul, traiul bun, bogăția, puterea, slava și tot cortegiul acestor visări, ci și cele care par necesare și de folos, cum sunt casele, orașele, meseriile. A trăi așa înseamnă “a fi cu bună cuviință și a fi alipit stăruitor de Domnul”*289, în aceasta constă virtutea fecioriei.

289. *I Cor. 7, 35.*

Minunat lucru și vrednic de multe cununi este biruirea furiei poftelor și stăpânirea înverșunării firii! Dar cu adevărat minunat lucru este atunci când fecioria este unită cu o astfel de viață. Fecioria în ea însăși și numai ea este neputincioasă și nu-i în stare să mântuie pe cei care o practică. Pentru aceasta ne pot da mărturie toți câți practică și azi fecioria. Sunt atât de departe de Ilie, Elisei și Ioan Botezătorul cât e de departe pământul de cer. După cum, dacă lipsești fecioria de “bună-cuviință și de alipirea stăruitoare de Domnul”, ai tăiat înseși arterele fecioriei, tot astfel, când practici fecioria, dar o dată cu ea duci și o viață virtuoasă în toate privințele, ai în sufletul tău și rădăcina, și temelia tuturor faptelor bune. O viețuire virtuoasă hrănește roadele fecioriei, așa cum hrănește un pământ gras și roditor rădăcina plantelor. Mai bine spus însă, viața unui om care s-a răstignit pentru lume și pentru poftele lumii este și rădăcină a fecioriei, dar și rod al fecioriei. Într-adevăr, fecioria i-a făcut pe acei bărbați minunați, pe Ilie, Elisei și Ioan, să meargă pe drumul cel minunat; fecioria le-a tăiat din jurul lor toate legăturile, ea le-a îngăduit să zboare cu picioarele libere și ușoare spre cer ca niște păsări. Când n-ai de purtat de grijă de nevestă, când n-ai de îngrijit copii, poți trăi cu foarte multă ușurință în sărăcie; iar sărăcia ne apropie de ceruri și ne scapă nu numai de frică, de griji, de primejdii, ci de toate greutățile pe care le pune pe umerii noștri viața pământească.

81. *Omul care nu are nici un fel de avere, dar se socotește pe sine ca și cum ar avea tot ce-i trebuiește, disprețuiește totul și are multă îndrăznire și față de înalții demnitari, și față de puternicii zilei, și chiar față de cel ce are pe cap diademă, față de împărat. Omul care disprețuiește averile, procedând metodic, va disprețui cu ușurință și moartea. Ajungând mai presus de tot ce-i omenesc, va vorbi cu îndrăznire înaintea orișicui, fără să se teamă de cineva, fără să tremure înaintea cuiva. Dimpotrivă însă, omul care-i preocupat de averi nu este numai robul banilor, ci și al slavei și al cinstei și al vieții prezente; într-un cuvânt, este rob tuturor lucrurilor trecătoare din lumea aceasta. De aceea Pavel a numit banii și averile rădăcină a tuturor relelor*290. Numai fecioria este în stare să usuce această rădăcină și să dea naștere altei rădăcini, o rădăcină foarte bună, care odrăsește toate bunătățile: libertatea, îndrăznirea, curajul, zelul înflăcărat, dragostea fierbinte de cele cerești, disprețul tuturor celor pământești. În acest chip se realizează “buna cuviință și alipirea stăruitoare de Domnul”.

82. *Dar ce obiecție isteată ne fac mulți oameni împotriva celor spuse mai sus?*

- *Patriarhul Avraam, spun aceștia, avea și femeie, și copii, și averi, și turme de oi, și cirezi de vite. Cu toate acestea, atât Ioan Botezătorul, cât și Ioan Evanghelistul, care au trăit în feciorie, atât Fetru, cât și Pavel, care au strălucit prin înfrânare, doreau să intre în sânul lui Avraam.*

- Dar care profet, care evanghelist ți-a spus, prea iubitul meu prieten, că dorește să locuiască în sânul lui Avraam?

- Cine mi-a spus? Însuși Hristos! Când a văzut pe sutaș că are multă credință, Hristos a spus: "Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov"291. Mai mult, Hristos spune că bogatul l-a văzut pe Lazăr desfătându-se împreună cu Avraam292.
290. ITim. 6, 10.
291. Matei 8, 11.
292. Luca 16, 23.

- Dar ce legătura au aceste spuse ale lui Hristos cu Pavel, cu Petru și cu Ioan? Lazăr nu era nici Pavel, nici Ioan! Iar cei mulți de la răsărit și de la apus nu formează ceata apostolilor. Argumentul acesta, prin urmare, nu vă este de nici un folos, e zadarnic. Dar dacă vrei să auzi pe scurt care sunt răsplățile apostolilor, ascultă cuvintele lui Hristos, Dătătorul acestor răsplăți: "Veți ședea pe cele douăsprezece scaune, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel"295. În aceste cuvinte nu e vorba de Avraam, nici de Isaac, nici de Iacov, nici de sânul de care ei vor avea parte, ci de o vrednicie cu mult mai mare decât aceasta, deoarece apostolii vor sta și vor judeca pe urmașii lui Avraam, Isaac și Iacov. Deosebirea între aceștia și apostoli nu este numai în această privință, ci și în alta, căci mulți de la răsărit și de la apus vor dobândi răsplățile dobândite de Avraam. Hristos spune: "Mulți vor veni de la răsărit și de la apus și se vor odihni cu Avraam și cu Isaac și cu Iacov". nimeni altul însă nu va sta pe unul dintre acele scaune de judecată, ci numai ceata acestor sfinți, ceata apostolilor. Spune-mi, te rog, acum, după cele spuse, îmi mai amintești, îmi mai aduci ca argument turmele de oi, cirezile de vite ale lui Avraam? Îmi mai amintești de căsătoria lui, de copiii lui?

- Pentru ce să nu-ți aduc aminte de ele, mi se răspunde, o dată ce mulți dintre cei care au trăit în feciorie, doresc, după ce au vărsat atâta sudoare, să se ducă în sânul lui Avraam, să aibă adică parte de aceeași fericire ca și Avraam, care în viață a fost atât de bogat și a avut de toate?

- Îți voi spune însă un lucru și mai mare decât acesta: mulți oameni care au trăit în feciorie nu vor avea parte de sânul lui Avraam și nici de altul mai mic! Vor fi aruncați direct în iad! Dovada ne-o fac fecioarele neînțelepte, care n-au mai fost primite în camera de nuntă294.
294, Matei 25, 10-12.

- Prin urmare, potrivit celor ce-mi spui, urmează că fecioria este la fel cu căsătoria, dacă nu chiar mai rea! Exemplul pe care mi-l dai o și arată mai rea. Dacă Avraam, care a fost căsătorit, se odihnește și se desfătează pe lumea cealaltă, iar cei care au trăit în feciorie se chinuiesc în iad, atunci nu-mi rămâne să cred altceva decât aceasta, potrivit propriilor tale cuvinte.

- Lucrurile însă nu stau deloc așa! Nu numai că fecioria nu-i inferioară căsătoriei, ci cu mult superioară!

- Cum?

Nu căsătoria a fost pricina că Avraam a dobândit fericirea veșnică, după cum nici fecioria n-a fost pricina pierderii acelor nefericite fecioare. Celelalte virtuți ale sufletului lui Avraam l-au

făcut strălucitor pe Avraam, iar pe fecioarele cele neînțelepte răutatea vieții lor le-a dat focului iadului. Avraam, deși a fost căsătorit, totuși s-a străduit să săvârșească virtuțile legate de feciorie, pe când fecioarele cele neînțelepte, deși au îmbrățișat fecioria, totuși au fost cuprinse de furtuna vieții și de grijile care împovărează pe cei căsătoriți.

Dar mi s-ar putea obiecta:

- Ce ne împiedică de a trăi “alipiți stăruitor de Domnul” și acum, fiind și noi căsătoriți ca Avraam, cu averi, cu copii și cu toate celelalte bunuri pământești?

- Mai întâi de toate, acum, în timpul nostru, nici un om nu-i asemenea lui Avraam, și nici nu se apropie de el cât de cât. Avraam a disprețuit averile mai mult decât cei care au îmbrățișat sărăcia de bună voie; Avraam era bogat, avea femeie, dar își stăpânea plăcerile cu mai multă tărie decât cei care trăiesc în feciorie. Aceștia ard în fiecare zi de dorinți; Avraam nu era legat de nici o patimă și stingea flacăra dorinței atât de bine, încât nu numai că s-a îndepărtat de Agar, roaba lui, dar a alungat-o chiar din casă, spre a curma orice pricină de ceartă și de tulburare²⁹⁵. Acum, în vremea noastră, este foarte greu să găsești un astfel de om.

²⁹⁵. Fac. 21, 14.

83. Dar în afară de aceasta, voi spune și acum ce spuneam la început, că oamenilor de pe timpul lui Avraam nu li se cerea să îndeplinească toate virtuțile care ni se cer nouă. Acum nu-i cu putință să fie cineva desăvârșit dacă nu-și vinde toate averile, dacă nu se leapădă de tot ce are, nu vorbesc numai de bani și de casă, ci dacă nu se leapădă chiar de sufletul lui. Pe vremea lui Avraam nu se cerea ca oamenii să arate în viața lor o virtute atât de mare.

- Ce vrei să spui cu aceste cuvinte? Ducem noi, oare, o viață mai virtuoasă decât patriarhul Avraam?

Trebuie să ducem o astfel de viață și ni s-a și poruncit, dar n-o ducem. Din pricina aceasta suntem cu mult mai prejos decât dreptul Avraam. De altfel știe orice creștin că în fața noastră, a celor de acum, stau lupte și încercări mai mari decât cele ce stăteau în fața lui Avraam și a oamenilor din timpul său. Scriptura îl admiră pe Noe pentru virtutea lui; admirația aceasta însă n-o exprimă fără oarecare îngrădire, căci iată ce spune: “Noe, fiind drept și desăvârșit între oamenii de pe timpul lui, a bineplăcut tui Dumnezeu”²⁹⁶. N-a spus că este desăvârșit în chip absolut, ci desăvârșit în chip relativ “între oamenii de pe timpul lui”. **Desăvârșirea este de multe feluri și este hotărâtă, este definită, după timpuri. Cu cât înaintează timpul, cu atât ceea ce era desăvârșit mai înainte ajunge nedesăvârșit mai târziu. De pildă: Altădată era desăvârșit omul care trăia după lege:** “Cel care a făcut acestea, spune Scriptura, va fi viu prin ele”²⁹⁷. **Când a venit însă Hristos, desăvârșirea aceasta s-a arătat nedesăvârșită.** Hristos spune: “Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor.”²⁹⁸. Pe vremea legii vechi, numai uciderea părea un păcat; acum însă și mânia, și chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad²⁹⁹. Atunci era pedepsit numai adulterul; acum nu este scutită de pedeapsă nici privirea cu ochi pofticioși la o femeie³⁰⁰. Atunci era de la Cel Rău numai jurământul fals; acum însă, însuși jurământul, căci Hristos spune că “ceea ce este mai mult decât acestea este de la Cel Rău”³⁰¹. Celor de pe timpul legii vechi nu li se cerea altceva decât să-și iubească prietenii, acum însă fapta aceasta mare și

*minunată este atât de nedesăvârșită, încât chiar dacă o îndeplinești nu ești întru nimic mai presus decât vameșii*³⁰².

296. Fac. 6, 9.

297. Lev. 18, 5.

298. Matei 5, 20.

299. Matei 5, 21-22.

300. Matei 5, 27-28.

301. Matei 5, 33-37.

302. Matei 5, 47.

84. Dar pentru ce nu primim aceeași răsplată și noi ca și oamenii de pe timpul Vechiului Testament, când facem aceleași fapte de virtute ca și ei? Pentru ce trebuie să facem mai mari fapte de virtute dacă vrem să primim aceeași răsplată ca și ei?

- De ce? Pentru că acum harul Duhului curge mai cu îmbelșugare. Pentru că mare este darul venirii lui Hristos. Belșugul harului Duhului și darul venirii lui Hristos ne-au făcut, din prunci cum era, bărbați desăvârșiți.

*Dumnezeu S-a purtat cu omenirea cum se poartă un tată cu copiii lui. Când copiii noștri ajung în floarea vârstei, le cerem să facă fapte mai mari decât cele săvârșite de ei în copilărie, și pe aceste fapte ale lor le lăudăm; când ajung însă bărbați în toată puterea cuvântului și săvârșesc aceleași fapte ca și atunci când erau tineri, nu-i mai lăudăm deloc, ci, dimpotrivă, le poruncim să facă fapte cu mult mai mari decât acelea. Tot astfel și **Dumnezeu n-a cerut omenirii în primele timpuri fapte mari de virtute, pentru că omenirea se găsea în epoca sa de copilărie; dar după ce omenirea a ascultat cuvintele profeților, ale apostolilor, după ce a dobândit harul Duhului Sfânt, Dumnezeu i-a cerut să facă fapte mai mari de virtute.***

Și pe bună dreptate Dumnezeu a făcut aceasta. Mai mult încă! Dumnezeu dă acum omenirii, ajunsă la vârsta bărbăției, răsplăți mai mari și recompense mai strălucitoare. Acum Dumnezeu nu mai răsplătește pe oamenii virtuoși cu pământul și cu bunurile pământești, ci cu cerul și cu bunătățile care depășesc puterea de înțelegere a minții. N-ar fi, oare, absurd ca oamenii ajunși în epoca de bărbăție a omenirii să se îndeletnicească cu aceleași fapte de virtute pe care le săvârșea epoca de copilărie a omenirii? Pe vremea aceea, omul era într-o răzvrătire și într-un război neîmpăcat cu el însuși. Vorbind despre acest lucru, Pavel spunea astfel: “Dar văd o altă lege în mădularele mele, luptându-se împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele”³⁰³. Acum însă, în epoca de bărbăție a omenirii, nu mai este această luptă înlăuntrul omului: “Pentru că ceea ce nu era cu puțință legii, fiind slabă prin trup, a săvârșit Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup”³⁰⁴. Pavel mulțumește pentru această binefacere revărsată asupra omenirii de Dumnezeu prin Fiul Său, spunând: “Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia? Mulțumesc lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos!”³⁰⁵.

Pentru aceea, pe bună dreptate suntem pedepsiți, că noi, cei dezlegați de lanțurile copilăriei omenirii, nu vrem să alergăm nici atât cât puteau alerga cei cu picioarele legate; mai bine spus, nu scăpăm de pedeapsă nici chiar dacă am alerga la fel cu ei.

- De ce?

- Pentru că noi, care am ajuns să ne bucurăm de o adâncă pace sufletească, avem datoria să câștigăm victorii cu mult mai mari și cu mult mai strălucite decât cei care erau împovărați cumplit de războiul lor sufletesc. Dar dacă vrem să ne ocupăm de averile noastre, dacă vrem să trăim în lux și chef, dacă vrem să avem grija femeilor și a tuturor lucrurilor din lume, vom mai avea, oare, timp să ne purtăm ca niște bărbați, vom mai avea timp să trăim în Duhul³⁰⁶, vom mai avea timp să ne îngrijim de cele ale Domnului³⁰⁷? Vom avea timp când vom pleca de pe lumea aceasta. Dar atunci nu mai este timpul ostenețelor și al luptelor, ci al cununilor și al pedepselor. Atunci, chiar dacă ai trăit în feciorie, dar dacă nu ai untdelemn în candelarele tale, vei rămâne pe dinafară, căci nu poți lua untdelemn de la alții³⁰⁸; dacă vei veni îmbrăcat cu haine murdare, nu vei putea să te duci să-ți schimbi îmbrăcămintea, ci vei fi aruncat în focul gheenei³⁰⁹; dacă îl vei ruga pe Avraam, nu-ți va fi de nici un folos rugămintea³¹⁰. Când va veni ziua cea mare a judecății, când se va pune scaunul de judecată, când se va așeza pe scaun Judecătorul, când răul de foc va curge pe dinainte și se vor cerceta toate faptele noastre³¹¹, atunci nu ni se mai îngăduie să ne ștergem și să ne spălăm păcatele; vrând-nevrând, vom primi pedeapsa cuvenită faptelor noastre; nimeni nu va putea mijloci atunci pentru noi, chiar dacă ar fi cineva care să aibă înaintea lui Dumnezeu aceeași îndrăznire ca și bărbații mari și minunați în credință; chiar dacă Noe, Iov și Daniel s-ar ruga pentru fiii și fiicele lor, rugămintea lor nu va avea nici un folos; atunci, neapărat, cei care au păcătuit vor fi pedepsiți veșnic, iar cei care au făcut fapte bune vor fi cinstiți veșnic. Nici pedeapsa, nici cinstea nu vor avea sfârșit. Hristos a dat această hotărâre, spunând că, după cum este viață veșnică, tot astfel este și pedeapsă veșnică. Când a lăudat pe cei de-a dreapta și a osândit pe cei de-a stânga, a adăugat: "Vor merge aceștia la osândă veșnică, iar drepții la viață veșnică"³¹².

Prin urmare aici, pe pământ, trebuie să ne dăm toată osteneala; cel care are femeie, să fie ca și cum n-ar avea³¹³. Cel care într-adevăr nu are femeie, să pună în practică împreună cu fecioria și toate celelalte virtuți, ca să nu plângem fără de folos după ce vom pleca de pe pământ.

306. Rom. 8, 4.

307. I Cor. 7, 32.

308. Matei 25, 1-2.

309. Matei 22, 13.

310. Luca 16, 24.

311. Dan. 7, 9-10.

312. Matei 25, 46.

313. I Cor. 7, 29.

APOLOGIA VIETII MONAHALE

1. P.G. XLVII, col. 319-332. Lucrarea aceasta a fost tradusă în românește prima oară de Gherasim Safirin și publicată în revista "Biserica Ortodoxă Română": partea I: VI (1882-1883), p. 366-378, 430-439; partea a II-a: VI (1882-1883), p. 487-498, VII (1883-1884), p. 475-495; partea a III-a: VIII (1884-1885), p. 49-66, 147-150, 222-236, 353-365, 584-606.

Traducerea literală a titlului acestei opere hrisostomice este: "Către cei care atacă pe cei care îndeamnă la viața monahală".

Introducere (2)

2. Partea aceasta a fost denumită Introducere de către traducător.

1. Evreii, întorși dintr-o lungă robie, au avut de gând să zidească templul din Ierusalim dăruit la pământ de mulți ani,³ dar niște oameni barbari și cruzi, fără frică de Dumnezeu în cinstea Căruia iudeii voiau să înalte templul, fără milă de nenorocirea suferită de poporul iudeu, de care abia scăpase după îndelungată vreme, fără teamă de pedeapsa dată de Dumnezeu celor ce îndrăznesc să săvârșească astfel de fapte, fără sprijinul nimănui, au încercat la început să împiedice zidirea templului. Cum însă încercările lor au fost zadarnice, au trimis scrisori împăratului persilor; în aceste scrisori acuzau pe locuitorii Ierusalimului că sunt răzvrătiți, doritori de noi orânduii sociale, războinici; și l-au convins pe împărat să le îngăduie ca, în numele lui, să împiedice zidirea templului. Luând de la împărat această împuternicire, au năvălit cu mulți călăreți împotriva iudeilor și au întrerupt lucrările de zidire a templului. Se făceau cu victoria lor, pentru care ar fi trebuit să plângă, și socoteau că viclenia lor și-a ajuns scopul⁴.

3. I Ezdra 1-4.

4. I Ezdra 4, 1-24.

Și totuși această așa-zisă victorie nu era să fie decât începutul și pricina nenorocirilor ce aveau să cadă pe capul lor nu după multă vreme. Lucrările pentru zidirea templului au continuat și au avut un sfârșit strălucit. Acei oameni vicleni și cruzi au învățat, și, prin ei, toți, că orice om, fie Mitridate, cum a fost cazul atunci, fie oricare altul, care ar voi să lupte împotriva celor ce au de gând să facă un lucru bun, nu luptă împotriva oamenilor, ci împotriva Dumnezeului cinstit de săvârșitorii faptelor bune. Niciodată nu poate să aibă un sfârșit bun omul care se luptă cu Dumnezeu. Se poate întâmpla ca la începutul cutezanței lui să nu pățească nimic. Dacă nu este pedepsit îndată, apoi aceasta se datorește faptului că Dumnezeu îl cheamă la pocăință și-i dă răgaz să se deștepte, ca dintr-o beție. Dacă însă stăruie în cutezanța sa, el nu mai are nici un câștig dintr-o atât de îndelungată răbdare a lui Dumnezeu; vor folosi însă alții foarte mult, căci vor învăța din pedeapsa dată lui că niciodată nu trebuie să declari război lui Dumnezeu, din a Căruia mână nebiruită nu poți scăpa. Și într-adevăr, nu după multă vreme, au venit, peste cei care oprisea pe evrei să zidească templul, nenorociri așa de mari, încât toate celelalte nenorociri păleau în fața grozăviei tragediei lor. Măinile iudeilor împiedicați de a-și îndeplini gândul lor au ucis și au junghiat mulțime de dușmani; pământul se înmuiase până la o mare adâncime de sângele celor uciși; de atâta sânge se prefăcuse pământul în noroi; trupurile cailor și ale

oamenilor stăteau grămadă unele peste altele; din trupurile și rănilor deschise ieșeau o mulțime de viermi; pământul era acoperit de cadavre, iar acestea, la rândul lor, acoperite de viermi. Puteai spune, uitându-te pe acel câmp de bătălie, că nu se găseau trupuri de oameni morți sub viermi, ci izvoare de viermi; izvoarele acestea de viermi scoteau din toate părțile la iveală neamul acela de viețuitoare, așa Că din putreziciunea aceea viermii creșteau mai repede decât stuful, nenorocirea aceasta n-a ținut zece sau douăzeci de zile, ci vreme îndelungată. A fost pedeapsă dată aici pe pământ acelor oameni ce au luptat împotriva lui Dumnezeu, dar pedeapsa pe care o vor primi dincolo, pe lumea cealaltă, va fi cu mult mai cumplită decât aceasta. Trupurile lor, înșuflețite, vor fi supuse la chinuri și dureri, cu neputință de spus prin cuvinte, nu o mie de ani, nici zece mii, nici de două ori sau de trei ori pe atâta, ci veșnic. Fericitul Isaia și Iezechiel, văzătorul minunatelor vedenii, cunosc aceste două feluri de pedepse, cea de pe pământ și cea din viața cealaltă. Acești doi profeți și-au împărțit între ei descrierea pedepselor primite de oameni: unul a descris pedeapsa de pe pământ, iar celălalt, pedeapsa de pe lumea cealaltă.

2. N-am vorbit la întâmplare despre toate aceste lucruri, ci pentru că un prieten mi-a adus o știre tristă și cumplită, plină de ocară față de Dumnezeu. Sunt unii oameni care au și acum aceeași cutezanță ca și barbarii despre care am vorbit mai sus; dar, mai bine spus, cutezanța lor este mai nelegiuită decât a acelorora. Este vorba de unii oameni care prin toate căile prigonesc pe cei care îndeamnă la îmbrățișarea vieții monahale; oamenii aceștia interzic, sub cumplită amenințare, să se vorbească cumva despre acest fel de viețuire și să se răspândească o astfel de învățătură.

La auzul unei astfel de știri, îndată am ridicat glasul și l-am întrebat de nenumărate ori pe prietenul care mi-a adus această veste dacă nu cumva glumește vorbind așa.

- Ferească Dumnezeu, mi-a răspuns el. N-aș putea să glumesc vreodată cu astfel de lucruri, nici să spun sau să născocesc prin cuvânt ceva împotriva unei idei, prețuite nespuse de mult de mine, împotriva monahismului. Aș dori să nu aud de această prigoană nici acum, când s-a pornit atacul împotriva monahismului.

La auzul acestei mărturisiri am suspinat cu mai multă amărăciune și am zis:

- Asemenea gânduri sunt cu atât mai nelegiuite față de gândurile lui Mitridate și ale celorlalți nelegiuiți cu cât și templul pe care voim să-l zidim noi prin viața monahală, sufletul, este mai vrednic de cinste decât templul din Ierusalim.

L-am întrebat din nou:

- Spune-mi, te rog, cine-s aceștia, de unde sunt cei ce au această cutezanță? Pentru ce, pentru care pricină și cu ce scop aruncă cu pietre în văzduh, aruncă săgeți spre cer și pornesc război împotriva Dumnezeului păcii? Sameas, Forateii și conducătorii asirienilor, ca și toți ceilalți erau păgâni, cum se poate vedea și după numele lor, duceau o viață cu totul deosebită de viața iudaică și nu voiau, întrucât le erau vecini, ca numărul iudeilor să crească, fiindcă socoteau că, prin înmulțire, iudeilor le va crește și puterea și vor întuneca propria lor putere. Dar acestora, care au cutezanța să atace viața monahală, ce libertate li se micșorează, ce privilegii li se iau, pe cine dintre puternicii pământului îi au alături ca sprijin? Dușmanii de atunci ai iudeilor se sprijineau pe împărații perșilor, cărora le convenea fapta lor. Împărații noștri însă, după credința mea, au cu totul alte idei și alte dorințe decât dușmanii vieții monahale. De asta sunt cu totul nedumerit, când, sub domnia unor împărați care trăiesc în dreaptă credință, te aud că spui că unii oameni au îndrăzneala să răspândească astfel de idei chiar în mijlocul orașelor.

Prietenul meu mi-a răspuns:

- Ce-ai spune dacă ai afla un lucru și mai ciudat: Cei care au pornit un astfel de război vor să spună că sunt oameni evlavioși și se numesc pe ei înșiși creștini, iar mulți dintre ei sunt chiar monahi. Mai mult încă, unul dintre ei, prin inspirația diavolului, a cutezat să spună cu limba lui spurcată că se va lepăda de credință și va jertfi idolilor, căci nu mai poate suferi văzând că oameni liberi, nobili și în stare să trăiască o viață ușoară și plăcută sunt puși să ducă această viață aspră.

Când am auzit și aceste cuvinte, am simțit în sufletul meu o rană mai dureroasă decât o rană în trup. Gândindu-mă la urmările groaznice ce le pot avea astfel de idei, plângeam soarta întregii omeniri și am spus către Dumnezeu:

“Ia-mi, Doamne, sufletul din mine, și de necazurile mele izbăvește-mă! Scapă-mă de viața aceasta trecătoare și du-mă în locul acela unde nimeni nu va rosti astfel de cuvinte și nici nu voi auzi astfel de idei. Știu că plecând din lumea aceasta, așa nepregătit cum sunt, mă va înghiți întunericul cel mai din afară în care este plânsetul și scrâșnirea dinților, dar îmi va fi mai plăcut să aud scrâșnirea dinților decât oameni care să rostească astfel de cuvinte”.

Prietenul meu, văzându-mă atât de îndurerat, mi-a spus: - Acum nu-i timp de lacrimi și suspine! Nici nu vei putea vreodată cu aceste lacrimi să capeți înapoi pe cei ce au pierit sau sunt pe cale de a pieri; în afară de asta, cred că lacrimile nu pot opri răul. Trebuie să vedem cum putem stinge focul, cum putem opri ciuma. Asta-i datoria noastră. Dacă ai vrea să-mi dai ascultare, lasă la o parte plânsetele acestea și alcătuiește o lucrare care să cuprindă sfaturi și îndemnuri pentru cei cuprinși de această boală, pentru cei tulburați de astfel de idei, pentru a-i mântui atât pe ei, cât și pe ceilalți oameni. Eu voi lua lucrarea aceasta și, în loc de altă doctorie, o voi pune în mâinile celor bolnavi. Am mulți prieteni care suferă de această boală; îmi vor îngădui să-i vizitez o dată, de două ori și de mai multe ori și sunt încredințat că vor fi eliberați de această ciumă.

- Mășori, dragă prietene, i-am spus, cu măsura dragostei tale puterea mea de creație. Nu mă socot atât de destoinic și mă rușinez să întrebuițez aparenta mea putere de creație la un astfel de subiect, în afară de asta, aș fi silit printr-o astfel de lucrare să scot la iveală păcatele noastre, ale creștinilor, și mi-ar fi rușine de toți păgânii, contemporani și de mai târziu, combătuți de mine nu mai puțin pentru învățăturile lor decât pentru viața păcătoasă pe care o duc. Dacă unii dintre ei vor simți că printre creștini sunt oameni care combat atât de mult virtutea și filosofia, încât nu numai că îndepărtează din viața lor oboselile și munca pentru dobândirea acestora, dar nici nu suferă să li se vorbească despre ele; mai mult încă, dacă vor simți că se găsesc printre creștini oameni care nu-și opresc aici nebunia lor, ci urmăresc cu ura lor și pe un altul care s-ar gândi să practice aceste virtuți și căruia i-ar face plăcere să se vorbească despre ele; dacă deci păgânii vor simți că se găsesc astfel de oameni printre noi, creștinii, mă tem că nu ne vor socoti oameni, ci fiare, dihănii, genii rele, dușmani ai neamului omenesc. Vor avea această părere nu numai despre cei vinovați de acest fel de idei, ci despre toți creștinii.

Prietenul meu a început să râdă și mi-a zis:

- Glumești când spui asta! Îți voi aduce însă un argument mai bun decât al tău, dacă te temi să nu afle păgânii din cuvintele tale ceea ce au cunoscut toți încă de mult din fapte, riu știu cum, dar parcă un duh rău a umplut sufletele tuturor oamenilor, încât gurile tuturor nu vorbesc decât despre asta. Dacă te-ai duce în piață, în spitale, în orice parte a orașului unde se adună de obicei cei care nu vor să muncească, vei vedea că toată lumea râde și face haz. Iar pricina râsului și

hazului tuturor sunt istorisirile în care se povestește ce pătimesc monahii de la vrăjmașii vieții monahale, întocmai ca niște luptători care au luat parte la multe lupte, care au făcut fapte de bravură și simt plăcere să povestească faptele lor de vitejie, tot astfel și aceștia se bucură de nelegiuirile săvârșite împotriva monahilor. Vei auzi pe unul spunând: “Eu sunt cel dintâi care am pus mâna pe cutare călugăr și l-am stâlcit în băta!”; pe altul: “Eu, înaintea altora, am descoperit ascunzișurile lor!”. “Eu, spune un altul, eu sunt cel care am întărit mai mult decât alții pe judecători împotriva călugărilor!”. Altul își face o laudă că a aruncat pe monahi în închisoare, că au fost chinuți în temniță, că i-a târât pe bărbații aceia sfinți prin piața publică. Și fiecare se laudă cu altă ispravă. Toți care ascultă isprăvile lor fac haz de ele. Toate acestea se petrec între creștini când se adună la sfat. Păgânii râd și de ei, și de cei batjocoriți de ei: de unii pentru isprăvile lor, iar de alții pentru pățaniile lor. Este în orașe o astfel de situație, încât ai impresia unui război civil, dar cele ce se petrec sunt cu mult mai cumplite decât războiul civil. Și pe bună dreptate, căci cei care au luat parte la un război civil blestemă cumplit pe cei ce l-au provocat, când își aduc mai târziu aminte de el, și atribuie unui demon rău toate nenorocirile petrecute în cursul războiului; ei se rușinează cu atât mai mult de ceilalți cetățeni cu cât au luat parte mai mult decât alții la luptele din timpul războiului civil. Cei care-și bat joc de monahi și-i vatămă, dimpotrivă, se fălesc cu isprăvile lor. Deosebirea dintre un război și altul nu constă numai în aceea că lupta dusă împotriva monahilor este mai blestemată decât războiul civil și că este dusă împotriva unor oameni sfinți, care n-au făcut rău nimănui, ci că lupta este dusă contra unor oameni care nu pot să facă cuiva vreun rău, ei fiind pregătiți sufletește numai să sufere.

- Oprește-te, oprește-te, i-am spus. Mi-este de ajuns ce mi-ai povestit; sau poate vrei să-mi pierd cu totul răsuflarea! Îngăduie-mi să mă retrag cu puțină putere ce mi-a rămas! Voi alcătui lucrarea pe care mi-ai cerut-o. Numai, te rog, nu-mi mai povesti ceva mai mult, ci du-te și roagă-te lui Dumnezeu ca să se risipească norul amărăciunii mele și să-mi ajute Dumnezeu, împotriva Căruia se duce războiul, ca să pot vindeca pe vrăjmașii Lui. Negreșit Dumnezeu îmi va da acest ajutor, fiindcă este iubitor de oameni și nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu.⁵ (Iez. 33, 11)

Cu aceste cuvinte m-am despărțit de prietenul meu, iar • fcu am început să scriu această lucrare.

Dacă grozăvia ar consta numai în faptul că acei sfinți ai lui Dumnezeu și acei bărbați minunați sunt târați, sfâșiati și duși înaintea judecății, că sunt bătuți și că suferă cele povestite mai sus, și n-ar consta și în aceea că din pricina acestor nelegiuiri se îndreaptă mare pedeapsă pe capul făptașilor, nu m-aș întrista deloc de cele făptuite, ci aș râde cu multă poftă și din plin. Mamele fac haz când copilașii lor le lovesc, fără ca ei înșiși să-și facă vreo rană; și cu cât le vor lovi cu mai multă mânie, cu atât plăcerea mamei sporește, încât se tăvălesc de râs; dar când copilul continuă să le lovească cu și mai multă furie și se rănește, pentru că i-a intrat în mână fie boldul cu care-și prind mamele bluzele de cingătoare, fie acul prins la pieptul lor, atunci da, atunci mamele lasă râsul și suferă mai mult decât copilul rănit și caută să-i tămăduiască rana, iar pe viitor îl opresc, amenințându-l, să se mai joace așa, ca să nu pătească la fel. Și eu m-aș purta ca și mamele dacă aș vedea că mânia aceasta copilărească a dușmanilor monahilor și rana lor nu le-ar pricinui chiar lor mare vătămare. Dar pentru că puțin mai târziu vor plânge, vor lăcrima și se vor jeli, deși acum nu simt această nevoie, fiind stăpâniți de mânie, și nu vor avea un plânset asemănător plânsetului copiilor mici, ci plânsetul prilejuit de întunericul cel mai dinafară, de focul cel nestins, voi face ceea ce fac mamele, cu singura deosebire că eu voi vorbi cu astfel de

copii nu cu amenințări și cu ocări, cum fac mamele, ci prin cuvinte mângâietoare și cu multă bunăvoință. Monahii n-au nici o pagubă și vătămare de pe urma insultelor și suferințelor; dimpotrivă, plata lor este mai bună, iar îndrăznirea lor înaintea lui Dumnezeu, mai mare. Dacă aș spune că pe acești monahi îi așteaptă bunătățile din lumea cealaltă, poate că voi, păgânii și necredincioșii, ați râde cu gura plină, pentru că așa vă place să râdeți; dar dacă vă voi spune că pe ei îi așteaptă bunătăți din lumea aceasta, nu veți râde de cuvintele mele, chiar dacă ați fi de o mie de ori mai porniți spre râs de cum sunteți; nu veți putea râde, chiar dacă veți voi, căci înseși lucrurile vor vorbi împotriva voastră.

Ați auzit negreșit de Neron, ajuns celebru din pricina desfrânării lui. A fost cel dintâi și singurul dintre împărați care a născocit noi chipuri de desfrânare și de necuviință. Neron a învinuit pe fericitul Pavel, care a trăit pe timpul domniei lui, de aceleași fapte de care voi îi acuzați pe acești sfinți bărbați. Fericitul Pavel câștigase pentru credința creștină pe o concubină a lui Neron, iubită foarte mult de el, și a înduplecat-o totodată să părăsească legătura sa necurată. Din pricina asta Neron l-a numit pe Pavel plagă a societății, înșelător și, în sfârșit, i-a adus și alte învinuiri, ca acelea pe care le roștiți voi acum. L-a pus mai întâi în lanțuri, dar, pentru că nu l-a înduplecat să înceteze de a mai sfătui pe față, a pus, în cele din urmă, să fie omorât. Ce a păgubit cel omorât? Ce a folosit ucigașul? Cât folos a avut Pavel cel ucis atunci, și câtă pagubă Neron ucigașul! Nu este, oare, căutat de întreaga lume ca un înger? Spun doar atât, ca să arăt numai bunătățile din lumea aceasta dobândite de Pavel. Nu este, oare, Neron hulit de toți ca o adevărată plagă a societății și ca un demon?

4. Trebuie însă să vorbesc pentru cei credincioși și de bunătățile primite pe lumea cealaltă, chiar dacă voi, necredincioșii, nu credeți în existența lor, cu toate că ar trebui să credeți în ele, întemeiați pe existența bunătăților din lumea aceasta. Vă voi vorbi despre ele. Nu le voi trece cu vederea oricare ar fi părerea voastră.

Care vor fi bunătățile cele de dincolo? Care va fi soarta lui Neron și a lui Pavel?

Nenorocitul și nefericitul Neron posomorât, trist, plin de rușine și roșu la față, cu ochii plecați în jos, va fi dus încolo unde este viermele cel neadormit și focul cel nestins. Fericitul Pavel va sta cu multă îndrăznire chiar lângă tronul Împăratului ceresc, strălucind în lumină, îmbrăcat cu o slavă atât de mare, încât nu este întru nimic mai mică decât slava îngerilor și a arhanghelilor; va primi o răsplată atât de mare cât trebuie să primească un om care și-a afierosit trupul și sufletul faptelor bine plăcute lui Dumnezeu. Așa stau lucrurile pe lumea cealaltă. Multă răsplată așteaptă pe cei care au făcut fapte bune, iar răsplata este și mai mare când cei care au săvârșit faptele cele bune au trecut prin primejdii și au suferit ocări și necinste de la oameni. Dacă doi oameni săvârșesc aceeași faptă bună, unul însă o săvârșește fără nici o osteneală, iar altul cu multă osteneală, apoi și cinstea și cununile unuia și ale altuia sunt deosebite. Același lucru se petrece și în război: cel care săvârșește o faptă de vitejie este încununat, dar este cu mult mai mare cinstea și răsplata celui care poate să-și arate și rănilor căpătate în timp ce a săvârșit fapte de vitejie. Dar de ce vorbesc eu oare de răsplățile date celor ce sunt în viață, când pe tot cuprinsul Greciei sunt proslăviți ca salvatori și apărători ai patriei cei care n-au adus alt folos concetățenilor lor decât că au murit în război luptând pentru apărarea patriei? Oare râsul și hazul v-au ocupat atât de mult viața voastră, încât nu cunoașteți nici aceste lucruri? Prin urmare, dacă niște păgâni, care n-au avut deloc idei sănătoase, au putut să se gândească la aceasta, adică de a slăvi cu multă

cinste pe cei care au murit pentru a-i apăra, fără să mai facă vreo altă faptă bună, cu atât mai mult va face Hristos asta, El care răsplătește cu daruri mult mai mari pe cei care-și pun viața în primejdie pentru El. Hristos dă multă plată nu numai celor care au suferit persecuțiile, nu numai celor care au fost răniți, închiși, uciși și junghiați pentru numele Lui, ci chiar și acelor care doar au suferit ocări și cuvinte insultătoare. Hristos a spus: “Fericiri veți fi când vă vor urî pe voi oamenii și când vă vor alunga și vă vor ocări și vor lepăda numele vostru ca un rău din pricina Fiului Domnului; bucurați-vă în ziua aceea și săltați căci, iată, plata voastră multă este în ceruri”.⁶

6. *Luca 6, 22-23.*

Prin urmare, dacă suferința și ocară poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă și sunt ocărâți, atunci urmează că acela care împiedică suferința și ocară lor nu face un serviciu celor ocărâți, ci celor care ocărăsc și care pricinuiesc suferința. Celor ocărâți și celor ce suferă le pricinuiesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiți și le răpesc ocazia de a se bucura și a sălta de veselie.

Pentru toate aceste motive ar fi trebuit să nu fi scris această lucrare și să las ca vrăjmașii monahismului să-și continue opera lor, care le prilejuiește monahilor mare bogăție de bunătăți și-i face să aibă mai multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Totuși, pentru că suntem mădulare unii altora, nu trebuie ca, pe de o parte, să ne îngrijim de soarta unor oameni care se găsesc într-o astfel de stare sufletească cum sunt prigonitorii monahilor, chiar dacă ei tăgăduiesc că prin asta le-am face vreun serviciu, iar pe de altă parte, să-i disprețuim, în ce privește pe monahii prigoniți, trebuie să spun că ei vor avea și alte prilejuri de a căpăta răsplata lor, chiar dacă n-ar mai suferi nimic acum din partea prigonitorilor lor; în ce privește pe prigonitori însă, trebuie să spun că nu vor mai putea să se mântuie dacă nu vor pune capăt prigoanei.

De aceea voi lăsa la o parte pe monahii ocărâți și chi-nuiti și mă voi adresa vouă, prigonitorilor. r Vă rog, și mă cuceresc vouă, să dați ascultare sfaturilor mele. Nu îndreptați sabia împotriva voastră înșivă, nu dați Cu piciorul în bolduri!7

7. *Fapte 9, 5.*

Să nu supărați pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, în timp ce socotiți că faceți supărări oamenilor. Știu și sunt convins că veți lăuda gândul meu, dacă nu acum, negreșit mai târziu. Doresc însă ca această convingere s-o căpătați chiar acum, pentru ca nu cumva mai târziu să fie zadarnică încredințarea că v-am sfătuit spre binele vostru. Tot astfel și bogatul din Evanghelie,⁸ pe când trăia, socotea basme și povești sfaturile și îndemnurile profeților și ale Legii (8. Luca 16, 19-31).

Când a ajuns însă pe lumea cealaltă, a prețuit sfaturile lor, dar n-a mai putut să aibă nici un folos de pe urma laudelor pe care le aducea acestor sfaturi; de asta a rugat pe patriarhul Avraam să trimită pe cineva din iad ca să spună celor de pe pământ pățania lui; se temea ca nu cumva ei, bătându-și joc de dumnezeieștile Scripturi, să aibă soarta lui și să pună preț pe sfaturile Scripturilor doar atunci când nu vor mai avea nici un folos de pe urma prețuirii lor. Bogatul din Evanghelie n-a făcut atâta rău cât faceți voi acum. Bogatul n-a dat lui Lazăr din mâncărurile de pe masa sa, dar nici nu a oprit pe alții, care voiau să-i dea, și nici nu l-a prigonit, așa cum faceți voi acum. L-ați întrecut pe bogat nu numai în cruzime, dar și altfel. După cum nu este același lucru a nu face bine cu a împiedica pe alții care voiesc să facă bine, tot astfel nu este același lucru

a lipsi de hrana trupească pe un înfometat, cu a împiedica pe alții să hrănească pe un om căruia îi este foame grozav de hrana cea duhovnicească. Prin urmare, ați întrecut în cruzime pe crudul bogat din Evanghelie în două privințe: împiedicați pe alții să potolească foamea duhovnicească a celui flămând și vă purtați așa de crud față de un suflet chinuit. Așa au făcut și iudeii altădată: împiedicau pe Apostoli să grăiască oamenilor cuvântul mântuirii. Voi însă sunteți mai răi chiar decât iudeii. Iudeii făceau parte din ceata dușmanilor lui Hristos; din pricina dușmăniei au săvârșit toate nelegiuirile lor; voi însă luați chip de prieteni, dar vă dovediți dușmani. Iudeii au biciuit, au ocărât, au hulit pe Apostoli, numindu-i șarlatani și înșelători. Dar pentru toate acestea i-a lovit o pedeapsă atât de mare, încât nici o altă nenorocire de pe pământ nu poate fi asemenea nenorocirii căzute peste iudei: au fost cei dintâi și singurii dintre toți oamenii de sub soare care au pățimit ca nimeni alții aceste grozăvii. Martor vrednic de credință al nenorocirilor lor este Hristos, Care spune așa: “Va fi necaz mare, cum n-a mai fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi”. 9

9. Matei 24, 21.

Nu este timpul acum să povestim toate suferințele iudeilor, totuși este de neapărată trebuință să povestesc unele dintre ele. Nu voi vorbi eu, ci voi da cuvântul unui istoric iudeu, care istorisește exact toate suferințele iudeilor. Ce spune el? După ce a povestit incendierea templului și a descris acele nenorociri nemaiauzite, continuă:

5. “Așa s-au petrecut lucrurile cu templul. Mare a fost mulțimea oamenilor care au pierit în oraș răpuși de foamete, iar suferințele îndurate de locuitorii orașului sunt cu neputință de povestit. Era război în fiecare casă unde s-ar fi crezut că e numai umbră de mâncare. Rudele și cei mai buni prieteni se încăierau între dâșii să-și smulgă unii altora acele nenorocite merinde pentru întreținerea vieții. Nu erau crezuți nici morții că n-ar mai avea ceva de mâncare; hoții cotrobăiau îmbrăcămintea celor morți, mergeau cu gândul până acolo, încât socoteau că s-ar putea ca cineva să o facă pe mortul, spre a-și scăpa astfel hrana ascunsă în sân. Cei lihniți de foame stăteau cu gura căscată, mergeau cu pas nesigur, ca și câinii turbați, rățăceau de colo-colo lovindu-se de ușile caselor, ca oamenii beți; mânați de foame și de necazurile prin care treceau, năvăleau de două sau trei într-un ceas în aceleași case. Nevoia îi silea să bage orice în gură; adunau lucruri pe care nu le-ar fi mâncat nici cele mai necurate animale; nu stăteau la îndoială să le mănânce; în sfârșit, au mers până acolo că au mâncat cingătorile, încălțămintele și pieile jupuite de pe scuturi. Erau întrebuințate ca hrană și rămășițele de iarbă uscată; unii strângeau murdăria omenească și vindeau cea mai mică bucătică cu patru drahme atice. 10

10. Adică 3,72 bani de aur.

Ce veți spune însă când veți afla că din pricina grozăviei foamei oamenii nu s-au mărginit numai la alimente neînsuflețite? Vreau să fac cunoscută o întâmplare, înfricoșătoare ochilor și de necrezut urechilor. O asemenea faptă nu s-a petrecut nici printre greci, nici printre barbari. Spre a nu părea celor de mai târziu că spun lucruri cu neputință de crezut, aș fi trecut cu dragă inimă sub tăcere grozăvia ce o voi povesti, dacă n-aș fi avut nenumărați martori care să-mi adeverească cele întâmplare. De altfel, aș face un neînsemnat hatâr patriei mele dacă aș trece sub tăcere nenorocirile suferite.

O femeie, care locuia dincolo de Iordan, cu numele Maria, fiica lui Eleazar, din satul Vitezo, care se talmăcește “casa isopului”, nobilă și bogată, s-a refugiat cu ceilalți locuitori în Ierusalim;

asediul orașului a prins-o aici. Tiranii i-au răpit toată averea adusă cu ea din Pereea în oraș. Fel de fel de oameni năvăleau în flecare zi în casa ei, până ce i-au răpit și odoarele ce-i mai rămăseseră, prin vânzarea cărora ar mai fi putut să-și cumpere ceva de mâncare. Răzvrătire cumplită a cuprins sufletul femeii; adeseori întărâta împotriva ei, prin insulte și prin blesteme, pe cei ce veneau s-o jefuiască. Dar nici unul nu s-a înfuriat atât de mult și nici nu s-a înduioșat de chinurile ei ca s-o omoare. Trebuia deci să-și dea toată silința ca să găsească ceva de mâncare; dar era greu de găsit oriunde s-ar fi dus, iar foamea o chinuia din ce în ce mai tare. Mai mult decât foamea, o mistuiau însă mânia și revolta împotriva tuturor nedreptăților pe care le suferise. Ca să scape de chin, și-a luat ca sfătuitor, pe lângă strigătul stomacului, mânia și și-a îndreptat mâinile și gândul spre rodul pântecului său. Punând mâna pe prunc - avea un copil de fătă - a spus:

- “Pentru ce să te păstrez și să te cresc, copile dragă? Pentru război, pentru foamete sau pentru asediu? Dacă vom scăpa cu viață, ne așteaptă robia romanilor. Foamea care ne stăpânește este o altă robie. Asediații sunt mai cumpliți și decât romanii, și decât foametea. Haide, vino, potolește-mi foamea cu trupul tău! Fii blestem pentru asediați, basm pentru lume, singura grozăvie ce mai lipsea din lanțul nenorocirilor ce au căzut pe capul poporului iudeu.

Spunând aceste cuvinte, și-a omorât copilul, apoi l-a fript și l-a mâncat pe jumătate; restul l-a acoperit, păstrându-l pentru mai târziu, îndată au venit asediații, atrași de mirosul fripturii nelegiuite. Și au amenințat-o pe femeie că o omoară pe loc dacă nu le va arăta mâncarea ce pregătise. Femeia le-a răspuns că le-a păstrat o porție bună și a descoperit ce mai rămăsese din copilul ei. La vederea rămășițelor copilului, frică și cutremur i-au cuprins și-au înlemnit.

- Acesta-i propriul meu copil, le-a spus ea; iar fapta tot eu am săvârșit-o. Mâncați din el, căci și eu am mâncat! Nu fiți mai slabi ca o femeie și nici mai miloși decât o mamă! Dacă vouă vi-i teamă să mâncați și refuzați jertfa mea, atunci să rămână restul pentru mine, căci eu am mai mâncat jumătate din copil!

Asediații au ieșit din casă tremurând. Cu toată foamea lor, le-a fost teamă să pună ceva în gură și au lăsat mamei o astfel de mâncare. S-a aflat îndată în tot Ierusalimul fapta nelegiuită a acelei mame. Fiecare, când se gândea la această crimă, tremura ca și cum el singur ar fi săvârșit-o. Toți înfometații Ierusalimului își doreau moartea și fericeau pe cei care au murit mai înainte de a auzi și a vedea asemenea grozăvie. Au aflat și romanii despre fapta asta. Unora nu le venea să creadă, altora le era milă de suferințele ierusalimitenilor, dar pe cei mai mulți dintre romani acest fapt i-a făcut să urască și mai mult poporul iudeu”.¹¹

11. Iosif Flaviu, De Bello Judaico, cartea VI, capitolele 7 și 8.

6. Aceste suferințe au avut de îndurat iudeii și altele cu mult mai cumplite decât acestea, nu numai pentru că au răstignit pe Hristos, ci și pentru că au împiedicat mai târziu pe Apostoli să propovăduiască mântuirea noastră. Fericitul Pavel i-a învinuit de același lucru și le-a profețit nenorocirile ce vor veni peste ei, spunându-le: “Dar la urmă a ajuns peste ei mânia”.¹²

- Dar ce legătură au toate acestea cu noi?, vor obiecta negreșit prigonitorii monahilor, noi nu îndepărtăm pe nimeni nici de credință, nici de predicarea cuvântului Evangheliei.

- Spune-mi, te rog, ce folos are credința dacă viața nu este curată? Poate însă nu cunoașteți acest adevăr pentru că n-ați auzit toată doctrina creștină. Vă voi enumera eu toate poruncile lui Hristos. Cercetați cu atenție poruncile lui Hristos, și veți vedea că pedepsele hotărâte de El privesc purtarea noastră și faptele noastre și că nu sunt hotărâte pedepse numai pentru credință și învățătură. Când Domnul S-a urcat pe munte și a văzut mult popor adunat în jurul Lui, pe lângă alte învățături, a spus: “Nu oricine-Mi zice: Doamne! Doamne! va intra întru împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu. Mulți îmi vor spune în ziua aceea: Au nu în numele Tău am proorocit și în numele Tău am scos draci și în numele Tău am făcut multe minuni? Și atunci le voi mărturisi: Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea, nu vă știu pe voi”.¹⁵ Mai mult, Hristos a spus că cel ce aude, dar nu face cuvintele Lui, este asemenea unui nebun care-și zidește casă pe nisip, ușor doborâtă de râuri, de ploi și de vânturi.¹⁴ Iar, în altă parte, vorbind poporului, spune: După cum pescarii când scot plasa aruncă peștii cei răi, tot astfel va fi și în ziua judecății, când îngerii vor arunca în cuptorul cel cu foc pe toți păcătoșii!¹⁵

12. I Tes. 2, 16.

13. Matei 7, 21-23.

14. Matei 7, 24-27.

15. Matei 13, 47-50.

Vorbind despre oamenii desfrânați și stricați, spunea: “Se vor duce acolo unde este viermele cel neadormit și focul cel nestins”.¹⁶ Și iarăși spune: “Un împărat a făcut nuntă fiului său¹⁷... și văzând pe un om îmbrăcat cu haine murdare, i-a spus: “Prietene, cum ai intrat aici neavând haină de nuntă?” Iar el a tăcut. Atunci a spus slugilor lui: “ Legați-i mâinile și picioarele și aruncați-l în întunericul cel mai din afară”.¹⁸ A amenințat cu aceste cuvinte pe desfrânați și stricați.

Fecioarele care n-au fost primite de mire au fost lăsate afară pentru cruzimea și neomenia lor.¹⁹ Alții, tot pentru aceeași pricină, “se vor duce în focul cel veșnic, pregătit diavolului și îngerilor lui”.²⁰ Vor fi osândiți chiar și cei care vorbesc la întâmplare și fără socoteală: “Din cuvintele tale te vei îndrepta, spune Domnul, și din cuvintele tale te vei osândi”.²¹

16. Marcu 9, 44.

17. Matei 22, 2.

18. Matei 22, 11-13.

19. Matei 25, 1-12.

20. Matei 25, 41.

21. Matei 12, 37.

După toate aceste cuvinte ale Mântuitorului, mai putem oare spune că ne temem în zadar de felul în care ne ducem viața și că în zadar depunem toate eforturile pentru latura practică a învățaturii creștine? Nu cred că veți mai avea această părere, afară numai de cazul că ați susține că și Hristos a spus în zadar toate aceste cuvinte, și altele mai multe decât acestea, căci nu le-am spus pe toate. Dacă nu m-aș teme că lungesc vorba, aș aduce mărturie învățăturile profeților, ale fericitului Pavel și ale celorlalți Apostoli, spre a vedea ce mare preț pune Dumnezeu pe faptele omului. Socot însă că sunt de ajuns și textele pe care le-am citat. Mai bine spus, sunt de-ajuns nu numai textele acestea, ci chiar și o mică parte din ele. Când Dumnezeu dă o poruncă, chiar dacă această poruncă este rostită o singură dată, porunca aceea trebuie primită în așa chip ca și cum ar fi fost spusă de nenumărate ori.

7. Vrajbășii vieții monahale poate că vor obiecta:

- Ce vrei să spui cu aceste cuvinte? Cei care rămân în lume și nu se retrag în pustie, cei care nu se călugăresc, nu vor putea săvârși aceste fapte a căror neîndeplinire atrage asupra noastră o pedeapsă atât de mare?

- Aș dori tot atât de mult ca și voi, ba încă mai mult, și adeseori m-am rugat să nu mai fie nevoie de mănăstiri. Aș dori să fie în lume atât de mare înțelegere și bună rânduială, încât nimeni să nu mai aibă nevoie să fugă în pustie. Dar pentru că toate s-au întors cu susul în jos, iar orașele, deși au tribunale și legi, sunt pline de fărâdelegi și de nedreptăți, iar pustia gălgâie de roadele viețuirii creștine, oamenii care doresc liniștea părăsesc orașele și îmbrățișează pustia. De aceea nu este drept ca voi să căutați pricină celor care scot din lume pe cei ce vor să scape de această tulburare și frământare; nu este drept să căutați pricină celor care îi duc pe aceștia într-un port liniștit; dimpotrivă, ar trebui să căutați pricină celor care fac ca orașele să fie atât de neprielnice locuirii, atât de nepotrivite unei viețuirii creștine, încât cei care vor să se mântuiască sunt siliți să caute pustia.

Să ne închipuim că cineva la miezul nopții ia o tortă și dă foc unei case mari cu mulți locatari, punând în primejdie viața celor care dorm înăuntru. Spune-mi, te rog, acum pe cine l-am acuza de crimă: pe cel care i-a deșteptat din somn pe cei care dormeau și i-a scos afară din casa aceea sau pe cel care dând foc casei pusese în pericol de moarte și pe cei scoși afară din casă și pe cel care i-a scos? Un alt exemplu. Cineva vede că locuitorii unui oraș suferă sub guvernarea unui tiran, că sunt loviți de tot felul de neplăceri, că viața lor e amenințată din pricina nenumăratelor răskoale. Acest om convinge pe cine poate dintre locuitorii orașului să fugă în vârfurile munților și, o dată cu înduplecarea lor, le dă și o mână de ajutor ca să poată pleca. Spune-mi, te rog, pe cine ai osândi? Pe omul care a dus pe locuitorii amenințați de primejdii dintr-un loc plin de frământare într-un loc liniștit sau pe cel care a pricinuit toată tulburarea și primejdia din oraș? Să nu socotești că starea de azi a societății este mai bună decât aceea a unui oraș condus de un tiran; nu, ci cu mult mai cumplită, îți face impresia că a pus stăpânire pe întreaga lume nu un om, ci un duh rău, un tiran sălbatic și crud, care a năvălit peste sufletele oamenilor cu toată falanga lui. Apoi, acest duh rău, ca dintr-o cetățuie, dă de acolo de sus tuturor oamenilor în fiecare zi porunci nelegiuite și ticăloase, nu numai pentru desfacerea căsătoriilor, nici numai pentru împărțirea și pentru confiscarea averilor, nici numai pentru uciderea pe nedrept a oamenilor, ci dă porunci cu mult mai cumplite decât acestea: poruncește să fie smuls sufletul din legătura lui cu Dumnezeu, lângă care se simțea atât de bine, să fie dat slugilor lui necurate și să fie silit să trăiască împreună cu ele. Slugile, o dată ce au pus mâna pe suflet, se poartă cu el cu nerușinare și ocări, așa cum e și firesc să facă niște demoni răi, care cu furie și cu înverșunare doresc pierderea și rușinarea noastră. Dezbracă sufletul de toate hainele virtuții și-l îmbracă cu zdrențele viciului, zdrențe murdare, sfâșiate și pline de miros urât; și ajunge sufletul mai urât la înfățișare decât dacă ar fi gol. Iar după ce l-au umplut de toată necurătenia lor, slugile duhului celui rău nu încetează de a se lăuda cu aceste umilințe cu care au copleșit sufletul. Nu cunosc sațiu al acestei împreunări ticăloase și nelegiuite, sunt ca bețivii: cu cât beau mai mult, cu atât le arde mai mult gura după băutură. Tot astfel și slugile duhului celui rău, mai cu seamă atunci se înverșunează împotriva sufletului și se năpustesc cu mai multă furie și mai sălbatic asupra lui, când îl fac să păcătuiască mai mult, când îl săgetează din toate părțile cu ideile lor nelegiuite, când îl mușcă, când varsă în el otrava cugetării lor; și nu lasă sufletul din mâini până ce nu ajunge să gândească și să lucreze ca ei, sau până ce nu vad că sufletul a părăsit trupul. Nu este oare acest mod de a te purta cu oamenii mai cumplit și mai groaznic decât tirania, captivitatea, revoluția, robia, războiul,

naufraziul, foamea? Cine este, oare, atât de crud și de sălbatic, atât de lipsit de judecată și de neomenos, atât de lipsit de milă și de nepăsător, încât să nu dorească, atât cât îi stă în putință, să libereze de această nebunie și umilire sufletul omenesc care suferă atâtea umiliri și este atât de încercat, ci, dimpotrivă, să treacă pe lângă el fără să-i pese de suferința lui? Dacă omul care săvârșește asupra sufletului omenesc umilirile despre care am vorbit mai sus are un suflet crud și împietrit, spune-mi, te rog, cum să calific pe acei oameni care fac un rău și mai mare? Care este acest rău? Prigoana și războiul dus pe toate căile împotriva acelor care doresc să se arunce în mijlocul primejdiilor, care sunt gata să pună mâna în gâtul fiarei, care înfruntă primejdiile și mirosul otrăvitor numai ca să smulgă din gura duhului celui rău sufletele chinuite. Astfel de oameni ar trebui lăudați și faptele lor urmate, iar nu prigonii și atacați pe toate căile.

- Ce spui?, îmi vor obiecta vrăjmașii vieții monahale. Toți locuitorii orașelor, toți care trăiesc în lume, sunt sortiți pieirii și naufragiului? Trebuie deci să părăsească orașele și lumea, să lase pustii orașele și satele, să se mute în pustie și să locuiască pe vârfurile munților? Aceasta poruncești? Astfel de legiuiri dai societății omenești?

- Vai de mine! Departe de mine gândul acesta! Dimpotrivă, după cum spuneam mai sus, aș dori și mă rog să ne bucurăm de o pace atât de adâncă în lume și să fie nimicită tirania răutăților amintite mai sus, încât nu numai să nu fie nevoie ca locuitorii orașelor și ai satelor să ia drumul munților, dar chiar cei ce locuiesc de mult timp, ca niște surghiuniți, în pustie și în munți să se întoarcă din nou în orașele și satele lor. Dar se poate întâmpla asta? Mă tem ca nu cumva, în dorința de a-i reda societății pe acești oameni, să nu-i dau în mâinile duhurilor celor rele și, voind să-i scap de pustie și de fuga de lume, să-i fac eu însumi să-și piardă creștineasca lor viață și liniștea lor. Iar dacă, punându-mi în față marea mulțime a locuitorilor orașelor, ai gândi că m-aș neliniști și m-aș teme de perspectiva unei condamnări la pieire a întregii lumi, voi lua în sprijinul gândului meu cuvintele lui Hristos și cu ajutorul lor îți voi combate această obiecție. Într-adevăr, cred că nu vei avea atâtea îndrăzneală încât să combați cuvintele Celui ce ne va judeca la a doua venire. Ce spune Hristos? “Strâmtă este ușa și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei care o află”.²²

22. Matei 7, 14.

Dacă puțini găsesc calea care duce la viață, apoi cu mult mai puțini sunt cei care pot să meargă până la capătul ei. Nu toți cei care au pus piciorul pe ea au fost în stare să ajungă până la capătul căii. Unii s-au oprit chiar de la primii pași, alții la mijlocul ei, mulți s-au înecat chiar când au ajuns în port. Și tot Hristos spune: “Mulți sunt chemați dar puțini aleși”.²³

23. Matei 22, 14.

Prin urmare, pentru ce aduci astfel de obiecții spuselor mele, când Însuși Hristos spune că cea mai mare parte a omenirii va pieri și numai o mică parte se va mântui? Dacă nădăjduiești că poți să-mi închizi gura cu argumentul că n-aș avea îndrăzneala să osândesc la pieire majoritatea oamenilor, atunci trebuie să-ti spun că faci același lucru ca și atunci când, vorbindu-ți despre cele petrecute pe timpul lui Noe,²⁴ te-ai minuna pentru ce toți oamenii au pierit și au scăpat de o pedeaptă atât de mare numai doi, trei oameni.

24. Fac. 6, 1-8, 16.

Nu voi face însă această greșeală și nu voi sacrifica adevărul de dragul celor mulți. Păcatele contemporanilor noștri nu sunt mai mici decât pe timpul lui Noe, ba putem spune că sunt mult mai grozave, mai cu seamă că nu încetăm de a păcătui, deși Hristos ne-a amenințat cu gheena. Spune-mi, te rog: cine nu face “nebun” pe fratele său?25 Și, totuși, această faptă atrage pedeapsa focului gheenei. Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși la o femeie?26 Și, totuși, această faptă este socotită adulter; iar preacurvarul cade în aceeași osândă a gheenei.27 Cine n-a jurat?28 Și, totuși, această faptă pornește negreșit de la Cel rău; iar tot ce vine de la Cel rău are parte negreșit de gheenă. Cine n-a invidiat vreodată pe semenul său? Și, totuși, și această faptă ne face mai răi decât păgânii și vameșii; și este știut de toată lumea că cei care sunt mai răi decât păgânii și vameșii nu pot scăpa de gheenă. Cine a alungat din inima lui toată ura și a iertat toate greșelile greșiților lui?29 Și, totuși, nimeni din cei care au auzit învățăturile lui Hristos nu va tăgădui că este dat chinurilor gheenei cel care nu iartă greșelile altora.30 Cine n-a slujit lui Mamona? Și, totuși, neapărat cel care slujește lui Mamona se leapădă de slujirea lui Hristos; iar cel care leapădă slujirea lui Hristos își pierde neapărat și mântuirea.31 Cine n-a grăit de rău pe altul pe ascuns?32 Și, totuși, chiar Vechiul Testament poruncește ca aceia care săvârșesc acest păcat să fie osândiți la moarte.

25. *Matei 5, 22.*

26. *Matei 5, 28.*

27. *I Cor. 6, 9.*

28. *Matei 5, 33-37.*

29. *Matei 6, 12.*

30. *Matei 18, 23-35.*

31. *Matei 6, 24.*

32. *Matei 7, 1-5.*

Cum ne mângâiem când săvârșim atâtea păcate? Ne mângâiem cu gândul că toți, ca și cum am fi înțeleși, ne aruncăm în prăpastia păcatului. Acest gând este cea mai bună dovadă a ticăloșiei care ne stăpânește; și ar trebui ca acest gând, în loc să ne mângâie de păcatele ce le săvârșim, să fie pricina unei și mai mari dureri sufletești. Faptul că sunt mulți oameni care săvârșesc aceleași păcate ca și noi nu ne micșorează nici păcatele și nici nu ne scapă de osândă.

Dacă cineva își pierde orice nădejde de mântuire la auzul celor spuse, să aștepte puțin, și atunci își va pierde și mai mult nădejdea, când vom spune că sunt păcate mult mai grele decât cele amintite mai sus, cum este de pildă jurământul fals. Dacă jurământul este o faptă drăcească, apoi ce pedeapsă vom primi dacă vom călca în picioare jurămintele și vom jura fals? Dacă numai cuvântul “nebun” spus aproapelui nostru atrage cu sine pedeapsa gheenei, ce pedeapsă vom atrage asupra noastră când facem de rușine pe aproapele nostru cu nenumărate ocări, adeseori fără să ne fi făcut vreun rău? Dacă numai ura merită pedepsită, cât de mare va fi chinul dacă mai și prigonim?

Dar să nu vorbesc mai mult acum despre aceste lucruri; să vorbesc de ele la locul lor. Oare, fără a mai aduce altă dovadă, pricina care m-a silit să scriu această carte nu este o îndestulătoare dovadă a răului ce a cuprins societatea noastră? Dacă nepăsarea față de propriile tale păcate și păcătuirea neconținută sunt cea mai mare răutate, apoi în care grad de răutate vom așeza pe noii legiuitori ai acestei legislații noi și foarte ciudate, care; cu multă cutezanță, persecută pe dascălii virtuții mai mult decât persecută alții pe dascălii viciului și duc război mai mult împotriva celor

care vor să îndrepte societatea decât împotriva celor care o strică? Mai mult încă, pe aceștia din urmă nici nu-i fac de rușine, nici nu-i țin vreodată de rău, pe când pe cei dintâi abia de-i pot suferi. Prin cele ce spun și prin cele ce fac, dușmanii vieții monahale aproape că strigă: “Trebuie să ne ținem cu dinții de păcat, să nu ne întoarcem nicidecum la virtute! Trebuie să îndepărtăm din mijlocul societății nu numai pe cei care practică virtutea, dar și pe acei care îndrăznesc să ridice glasul întru apărarea ei”.

Către tatăl necredincios¹

1. Cele grăite în prima parte sunt îndestulătoare să uimească și să înfricoșeze. Dacă aş spune despre cele întâmplare cuvintele profetice: “Spăimântatu-s-a cerul de acestea, iar pământul s-a înfricoșat încă și mai mult”² și “Spăimântare și înfricoșare s-au făcut pe pământ”³, apoi la timp potrivit aş rosti aceste cuvinte.

1. *P. G. XLVII, col. 331-348.*

2. *Ier. 2, 12.*

3. *Ier. 5, 30.*

Dar grozăvia faptelor nu se mărginește la atât. Mai grozav este faptul că nu se revoltă și nu se pornesc împotriva monahilor numai străinii, cei fără nici o legătură de sânge cu tinerii sfătuiți să se facă monahi, ci am aflat că și rudele, și părinții s-au pornit cu mânie împotriva monahilor.

Știu că multora nu li se pare prea ciudat dacă părinții tinerilor, sfătuiți să îmbrățișeze viața monahală, au o astfel de purtare față de călugări, dar tot ei spun că turbează de mânie când văd că oameni care nu sunt nici părinți, nici rude, nici prieteni, nici legați prin vreo altă legătură cu acești tineri care preferă filosofia^{3bis}, și liniștea munților în locul zgomotului orașelor, iar adeseori chiar oameni necunoscuți, nu pot să sufere pe propovăduitorii vieții monahale, ba încă îi atacă, le poartă război, îi acuză.

3 bis. În limbajul Sfinților Părinți, adevărata filosofie este viețuirea creștină, după modelul oferit în Hristos.

După părerea mea nu trebuie să ne pară ciudat asta, ci altceva.

Nu e deloc ciudat ca aceia care nu au nici un drept de rudenie sau de prietenie să se întristeze de fericirea altora; asta o fac, pe de o parte, pentru că sunt mistuiți de invidie, iar pe de altă parte, pentru că în răutatea lor socotesc pieirea altora drept propria lor fericire. Cei care au o astfel de socotință sunt însă niște ticăloși și niște nenorociți. Dar a părinții acestor tineri, cei care i-au crescut, cei care se roagă în fiecare zi ca să vadă pe copiii lor mai buni, cei care sacrifică totul și suferă toate greutatea în vederea acestui scop, tocmai aceștia, schimbați pe neașteptate, ca de beție, să se întristeze când copiii lor sunt sfătuiți să trăiască cu înțelepciune, ei bine, acest lucru este mai ciudat decât orice și afirm că aceasta este o dovadă îndestulătoare că societatea noastră merge spre prăbușire. Așa ceva nu s-a auzit nici pe vremea când închinarea la idoli era stăpână, și stăpână puternică și strălucită. Ba da, o singură dată s-a întâmplat așa ceva în Atena, dar Atena pe vremea aceea era stăpânită de un tiran. Atunci nu părinții au fost aceia care au făcut fapte asemănătoare celor petrecute în timpul nostru, ci cei care au pus stăpânire pe Acropole, pe conducerea orașului. Și n-au făcut-o toți, ci numai cel mai ticălos dintre ei: acesta a chemat pe Socrate în fața tribunalului și i-a poruncit să nu mai dea lecții de filosofie. Ticălosul acela însă

era un tiran, un necredincios, un om crud, nu se dădea în lături de la nimic ca să distrugă societatea, își găsea cea mai mare plăcere în a face rău altora; și, pentru că știa că o astfel de poruncă putea duce la prăbușire chiar cea mai înfloritoare societate, a avut cutezanța să poruncească omorârea lui Socrate. Aceștia din timpul nostru însă sunt oameni credincioși, trăiesc așa-zicând în orașe conduse de legi bune, se gândesc la viitorul copiilor lor, dar, cu toate acestea, îndrăznesc și nu se rușinează să rostească aceleași cuvinte ca și tiranul Atenei față de cei împilați de el!

Prin urmare, mai ciudată decât purtarea străinilor trebuie să ni se pară purtarea părinților.

Din această pricină nu mă voi ocupa deloc de ce fac și ce gândesc străinii, îi voi lăsa la o parte. Voi vorbi însă cu dragoste și cu multă bunătate către părinții care se îngrijesc de copii, dar, mai bine spus, care ar trebui să se îngrijească de ei, dar nu se îngrijesc deloc; îi voi ruga numai atât: să nu se supere, să nu se revolte dacă cineva le-ar spune că știe mai bine decât ei ce le este folositor copiilor lor.

Nu-i destul să fii tată spre a putea învăța pe copil ce este de folos; faptul că ești tată îți poate da doar dreptul de a-ți iubi copilul, dar nici faptul că-i ești tată, nici dragostea de copil nu sunt îndestulătoare ca să-l înveți bine ce-i este de folos. Dacă lucrurile ar sta așa, ar însemna că nici un alt om, în afară de tatăl copilului, n-ar putea să vadă ce este și ce nu este folositor copilului său, deoarece nici un om n-ar putea să-l iubească mai mult decât tatăl lui. Dar, după cum se vede în societatea noastră, chiar părinții mărturisesc prin hotărârile lor că nu știu să-și crească copiii; îi duc la dascăli, îi încredințează pedagogilor, își iau în ajutorul lor nenumărați sfinți cu care se sfătuiesc despre alegerea ocupației în vederea căreia trebuie educat copilul. Și ceea ce-i mai ciudat este că adeseori părinții, după ce au hotărât într-un fel educația copilului, renunță la hotărârea lor și primesc hotărârea altora. Să nu vă supărați dacă vă voi spune că eu cunosc mai bine decât voi ce le e de folos copiilor. Dacă nu vă voi dovedi aceasta în cele ce urmează, ei bine, atunci să mă huliți că sunt un încrezut, un ciumat, un dușman al firii omenești.

2. Cum se va învedera acest lucru? De unde vom ști cine vede drept folosul copilului și cine este acela căruia i se pare că vede, dar nu vede deloc folosul lui?

Acest lucru se va învedera dacă voi face ca ideile mele să fie puse la probă și să se ia la întrecere cu ideile altora, ca niște luptători în arenă; niște arbitri obiectivi să hotărască care dintre aceste idei sunt mai bune.

Legea luptei poruncește să ne războim numai cu creștinii care au aceste idei greșite și numai împotriva acestora să luptăm, altceva legea luptei nu ne cere. “Ce drept am eu, spune fericitul Pavel, ca să judec pe cei care nu sunt creștini”? (I Cor. 5, 12)

Dar pentru că se întâmplă ca, în societatea noastră, mulți tineri atrași de viețuirea cerească să fie copiii unor părinți necredincioși și cu toate că legea luptei ne scutește de a ne război cu acești părinți, totuși din proprie inițiativă și cu dragoste mă voi pregăti să lupt mai întâi cu acești părinți necredincioși.

Ar fi foarte bine dacă aş avea de luptat numai cu părinţi necredincioşi, chiar dacă lupta este mai grea şi terenul de luptă are multe părţi slabe, căci “omul sufletesc nu primeşte pe cele ale Duhului, deoarece pentru el acestea sunt nebunie”.⁵

5. *I Cor. 2, 14.*

Faţă de aceşti părinţi necredincioşi mă găsesc în situaţia unui om care ar voi să convingă pe un altul să iubească o împărăţie, fără însă să-l fi convins mai întâi de existenţa acelei împărăţii. Deşi mă găsesc la aşa de mare strâmtorare, întrucât argumentele creştine n-au valoare în ochii unor necredincioşi, totuşi aş fi dorit ca lupta mea să fie dusă numai împotriva acestor părinţi necredincioşi.

Am toate drepturile şi-mi stau la dispoziţie toate argumentele să vorbesc unui tată creştin, deşi bucuria pe care mi-o dau drepturile şi argumentele mele este umbrită de mare ruşine. Mă ruşinez când sunt silit să vorbesc unor părinţi creştini despre lucruri pe care ar trebui să le vorbesc numai părinţilor păgâni şi mă tem ca nu cumva un părinte păgân să-mi obiecteze, pe bună dreptate, că şi părinţii creştini gândesc la fel ca ei în privinţa creşterii copiilor. Nădăjduiesc că prin ajutorul lui Dumnezeu voi câştiga cu uşurinţă de partea mea pe părinţii păgâni, dacă vor fi înțelepţi, repede îi voi face nu numai să iubească viaţa monahală, dar să dorească şi învăţătura creştină, temeiul acestei vieţi. Atât de puţin mă tem de a mă lupta cu ei, încât voi începe lupta după ce mai întâi îi voi înverşuna mai mult prin cuvintele mele.

Să presupunem că tatăl unui tânăr nu-i numai păgân, ci şi un om foarte bogat, un om cu multă vază; că este un mare demnitar, că are moşii întinse, multe case şi aur cu nemiluita. Mai mult, să presupunem că este cetăţean al unei mari împărăţii, că se coboară din strămoşi iluștri, că nu are decât un singur copil, că nici nu nădăjduiește să mai aibă alții și că asupra acestui singur copil îi sunt îndreptate toate grijile și toate nădejile sale. Să presupunem apoi și că acest copil este un băiat bun și talentat; toată lumea nădăjduia să se urce până la rangul social al tatălui său, ba încă să-l și întrecă, ajungând într-o dregătorie mai strălucită decât a lui; în sfârșit, să-l depășească în toate privințele în viață. Apoi, în mijlocul atâtor nădejdi, să presupunem că se apropie de el cineva, că-i vorbește de viața plină de înțelepciune a monahismului, că-l convinge să disprețuiască și bogăția, și gloria și să îmbrace o haină groasă, că-l convinge să părăsească orașul și să fugă în munți, iar acolo să sădească, să ude, să care apă și să facă tot ce fac monahii, îndeletniciri în aparență josnice și umiltoare; că-l convinge să umble desculț, să se culce pe pământ, să slăbească, să se îngălbenească la față tânărul acela frumos, care trăia în lume înconjurat de atâta lux și cinste, să umble îmbrăcat mai prost decât slugile sale tânărul acela care avea tot ce-i trebuia ca să fie bogat și slăvit.

Prin situația creată mai sus, n-am dat oare dușmanului o mulțime de puncte slabe poziției mele? N-am făcut destul de puternic pe potrivnicul meu? Iar dacă nu i-am dat destul avans, îi voi mai da încă alte avansuri spre a socoti poziția sa cu neputință de biruit.

Să presupunem că, după ce fiul său a luat o astfel de hotărâre, tatăl lui pune totul în mișcare spre a-l aduce acasă, dar toate încercările lui au fost zadarnice, pentru că fiul stă ca înfipt în piatră și nu poate fi clintit nici de râuri, nici de ploaie, nici de vânturi.⁶

6. *Matei 7, 25.*

Să presupunem că tatăl lui plânge, varsă lacrimi, ațâță și mai mult mânia oamenilor împotriva noastră, a călugărilor, rostește neconținut tuturor celor pe care-i întâlnește astfel de hule și învinuiri împotriva noastră:

“L-am născut pe acest copil, l-am crescut, m-am chinuit pentru el toată viața mea, am făcut tot ce mi-a stat în putință, am suferit cât am putut, atât cât trebuie pentru a crește un copil, îmi puneam cele mai bune nădejdi în el, am vorbit cu pedagogi, am rugat pe dascăli, am cheltuit banii, de multe ori am vegheat îngrijindu-mă de buna lui purtare, de educația și instrucția lui, ca să nu fie cu nimic mai prejos decât înaintașii lui, ci, dimpotrivă, să ajungă mai strălucit ca ei. Mă așteptam să aibă grijă de bătrânețile mele, mă gândeam să-i caut cu timpul o soție, să-l căsătoresc, să-i dau o slujbă, să-l fac mare demnitar. Dar pe neașteptate, ca un trăsnet, o furtună năprasnică s-a abătut, nu știu din ce parte, asupra corăbiei celei mari încărcate cu multe mărfuri, după ce străbătuse mări întinse, după ce avusese vânturi potrivite, și, când era aproape de port, furtuna a cufundat-o înainte de a arunca ancora.

Furtuna a pricinuit nu numai pierderea averii, ci și moartea unui om atât de bogat. Așa am pățit și eu! Niște oameni blestemați, criminali și șarlatani (poate să ne numească și așa, că nu ne supărăm) au răpit ca niște căpetenii de hoți, din atât de mari nădejdi, pe sprijinitorul bătrâneților mele, l-au dus în cuiburile lor, l-au încântat cu farmecele lor; îi place mai mult să înfrunte pumnalul, focul, fiarele și orice altceva, decât să se întoarcă la fericirea de mai înainte. Iar mai cumplit în toate acestea e că, înduplecându-l pe fiul meu să ducă o astfel de viață, își dau aerul că știu mai bine decât mine folosul copilului meu. Pustii îmi sunt casele, pustii ogoarele! Întristați și rușinați sunt țăranii care lucrează pe ogoarele mele; întristate și rușinate, slugile mele! Dușmanii se bucură de nenorocirile ce au venit pe capul meu, iar prietenii își acoperă fața de durere, nu mai am nici o dragoste de muncă, îmi vine să pun foc și să ard totul: și case, și ogoare, și cirezi de vite, și turme de oi. La ce-mi vor folosi toate acestea dacă a ajuns prizonier și robește la niște barbari nemiloși într-o robie mai amară decât moartea? Am poruncit tuturor slugilor mele să poarte haine negre, să-și presare cenușă pe cap; am pus bocitoare să jelească și le-am poruncit să bocească cu mai mult foc decât dacă l-aș fi văzut mort pe fiul meu. Iertați-mă dacă fac aceasta. Durerea îmi este mai mare decât durerea ce-aș fi avut-o de-mi murea copilul! Mi se pare că mă supără și lumina, îmi este necaz și pe razele soarelui, când mă gândesc că ele arată lumii înfățișarea mizerabilă a aceluia copil, când îl văd îmbrăcat mai prost decât cei mai nenorociți țăranii, când știu că e trimis să facă muncile cele mai umiltoare. Și, în sfârșit, când mă gândesc că hotărârea lui e definitivă, mă mistui de durere, mi se zdrobește inima, mi se sfâșie sufletul”.

3. Să presupunem încă mai mult, că tatăl spunând aceste cuvinte se tăvălește la picioarele ascultătorilor săi, își presară cenușă pe cap, își mânjește obrazul cu praf, își smulge părul încărunțit și că se roagă de toți să-i dea o mână de ajutor.

Poate că prin aceste cuvinte acuzatorul nostru a lucrat cu destulă dibăcie ca să ațâțe pe toți ascultătorii săi împotriva monahilor, să-i convingă să arunce în prăpastie pe cei care săvârșesc astfel de lucruri. Aceasta mi-a fost și intenția, ca, după ce am arătat toate acuzațiile ce ar putea fi aduse împotriva noastră, să răspund acestor acuzații în așa chip, încât, învingându-le cu ajutorul lui Dumnezeu, dușmanii noștri să nu mai poată spune nici un cuvânt. Ești cu adevărat biruitor numai atunci când închizi gura unuia care a adus împotriva ta toate argumentele posibile, pe unul care n-are la îndemână toate argumentele îl poți birui cu multă ușurință.

Să presupunem deci că tatăl acelui tânăr ne-a adus aceste acuzații și încă mai multe. Voi ruga pe arbitri să nu se înduioșeze de tatăl acesta acum, când își spune jalea și obida, ci să se înduioșeze de el atunci când voi dovedi că plânsul lui e zadarnic; jalește pe un fiu care n-a suferit nici pagubă, nici umilire, ci, dimpotrivă, se bucură de mari satisfacții și bunuri; alte satisfacții și alte bunuri mai mari decât acestea nici nu sunt pe lume. Atunci da, într-adevăr, să le fie milă de el și să verse lacrimi pentru el, fiindcă un astfel de tată nu-i în stare să vadă fericirea copilului lui și fiindcă, neînțelegându-i deloc fericirea, plânge ca și cum ar fi căzut peste fiul său cele mai mari nenorociri.

Așadar, de unde să începem combaterea acestor păreri greșite ale unui astfel de părinte?

Negreșit, de la bogăție și de la bani, pentru că și acest tată, mai mult decât de toate, se plânge de bani și de avere și fiindcă pentru toți răul cel mai cumplit pare a fi momirea copiilor bogați spre viața monahală.

- Spune-mi, te rog, pe cine fericim cu toții? Despre cine spunem că trebuie imitat? Să imităm pe cel veșnic înșelat, care are nevoie mereu de alte pahare mai înainte de a goli pe primul, pe cel care simte mereu această nevoie, sau pe cel care-i mai presus de această trebuință, căruia nu-i este sete niciodată și nu-i nicicând atras de nevoia de a bea? Nu seamănă oare cel dintâi cu un bolnav de friguri care simte cea mai cumplită nevoie de băutură și nu se mai satură, chiar dacă băutura ar curge ca dintr-un izvor, iar cel de-al doilea nu este oare cu adevărat liber, cu adevărat sănătos? N-a ajuns el să aibă o fire superioară firii omenești?

Un alt exemplu: Cine este fericit de noi și vrednic de imitat? Unul care iubește o femeie și dorește să trăiască numai cu ea, iar după ce a trăit cu ea patima dragostei îl arde și mai cumplit, sau un altul, care nu-i îndrăgostit deloc și nu este stăpânit de viciu nici în vis? Nu, oare, cel din urmă? Cine este nenorocit și nefericit? Nu, oare, acela care suferă din pricina dragostei acesteia fără conținut, care nu poate deloc să-și stingă focul, ci se aprinde și mai mult tocmai cu leacurile născocite de el spre a-și potoli dragostea? Dar dacă acest om chinuit de dragoste, în ciuda celor spuse mai sus, s-ar socoti fericit că suferă de această boală, dacă n-ar vrea să scape de ea, ba, dimpotrivă, ar plânge pe cei scăpați de patimă, cum e cazul cu tânărul nostru, acesta acum nu va fi, oare, din pricina acestei stări sufletești, încă și mai nefericit și mai nenorocit, nu numai pentru că suferă, ci și pentru că nu știe că suferă și deci nu vrea să scape de boală, ba plânge și pe cei eliberați?

Să aplicăm aceste exemple și la cei care au avuții, și vom vedea cine este nefericit și nenorocit. Bogatul este mai nefericit și mai bolnav decât îndrăgostitul și bețivul. Ar putea să-și plângă și mai mult nefericirea nu numai pentru că dragostea de avuții arde în el cu mai multă furie, dar și pentru că nu ascultă de sfatul nici unui om, dragostea lui de avuții fiind mai puternică decât dragostea de femei sau de băutură, îndrăgostiții de băutură și de femei, după satisfacerea poftelor lor, se satură, pe când cei stăpâniți de avuții, nu. Pentru acest motiv am și fost siliți să ni-i imaginăm pe iubitorii de băutură și de femei, căci în viața de toate zilele se văd mai rar oameni care să fie atât de mult stăpâniți de dragostea de băutură sau de dragostea de femei; în ce privește însă dragostea de avuții, vom putea da exemple nenumărate din viața de toate zilele.

- Spune-mi, te rog, merită să mai jelești pe fiul tău, că a scăpat de această boală și de această greutate? Că nu mai este subjugat de o dragoste ce n-are leac, că a scăpat de război și de luptă?

Ai putea să-mi obiectezi:

- Fiul meu n-ar fi ajuns într-o stare atât de rea, nici n-ar fi dorit cu pasiune să-și mărească avuția sa, ci s-ar fi mulțumit să se bucure de bogăția ce o are.

Susții însă niște lucruri, ca să spun așa, împotriva firii omeneștii. Dar să iau ca bună și această obiecție a ta. Să te cred pe cuvânt că fiul tău n-ar vrea să mai adauge alte avuții la cele existente deja și nici n-are să fie stăpânit de dragostea de avuții, îți voi arăta însă că fiul tău, acum când este în mănăstire, este cu mult mai liniștit și are mai multe bucurii decât dacă ar fi rămas în lume.

Spune-mi, ce-i mai ușor: a avea grija atâtor bogății, a fi înlănțuit într-o astfel de temniță, a fi într-o astfel de robie, a te teme neconținut să pierzi ceva din averile tale sau a te scăpa de aceste lanțuri? Să admit că fiul tău n-are să dorească să-și mai pună în spate și alte sarcini. Dar nu este cu mult mai bine să disprețuiască, să se scape și de cele pe care le are în spate? Dacă toată lumea recunoaște că cel mai mare bun este a nu avea trebuință de mai mult decât e necesar, n-ar fi oare o fericire și mai mare a scăpa și de trebuința celor pe care le ai? Omul care n-a pus un strop de băutură în gura lui și cel care nu s-a îndrăgostit o dată în viața lui (nimic nu mă împiedică să revin la aceleași exemple) este mai fericit decât cei care beau neconținut și decât cei ce sunt îndrăgostiți mereu; este mai fericit și decât cei care-și satisfac pofta îmbătându-se sau îndrăgostindu-se pentru puțină vreme. Este mai fericit pentru că n-a încercat niciodată aceste patimi.

Te voi întreba iarăși:

- Dacă ar fi cu puțință să alegi între a întrece pe toți în bogăție și a scăpa de necazurile ce ți le pricinuieste bogăția, n-ai alege oare scăparea de necazurile pricinuite de bogăție, ca să nu mai suferi nici invidia și hula oamenilor, nici grija bogăției și nici alte preocupări asemănătoare? Dacă-ți voi arăta că fiul tău se găsește chiar într-o astfel de situație și că este mult mai bogat acum, negreșit că ai să încetezi să te mai jelești și să plângi atât de amar.

Nici tu nu tăgăduiești că fiul tău a scăpat de toate grijile acestea și de toate necazurile pe care le trage după sine bogăția. Așa că nici eu nu mai am nevoie să-ți vorbesc în această privință.

Cred însă că preținzi să afli cum poate fiul tău să fie mai bogat decât tine, care ai atâtea bogății.

Îți voi face cunoscut și asta, îți voi dovedi că ești mai sărac decât fiul pe care-l socotești a fi acum în cea mai neagră sărăcie.

4. Să nu socotești că-ți voi vorbi despre bogățiile din cer pe care le vom dobândi după ce ne vom muta din viața aceasta în cealaltă! Îți voi face dovada că fiul tău are aceste bogății aici, pe pământ. Tu ești stăpân numai peste averile tale, fiul tău însă este stăpân peste averile din întreaga lume. Dacă nu mă crezi, hai cu mine la el. Să-l convingem să se pogoare din munte. Dar nu, poate să rămână și acolo, și să poruncească fiul tău unui creștin foarte bogat să-i trimită aur mult de tot, cât va voi de mult. Dar, mai bine spus, fiul tău nici nu va primi să i se trimită lui banii, ci va porunci să se trimită această sumă mare de bani unui om sărac. Vei vedea că bogatul acela îl va asculta pe fiul tău și va trimite banii. Bogatul acela va asculta de el cu mai multă grabă decât

te ascultă pe tine unul dintre administratorii tăi. Administratorul tău când primește poruncă să cheltuiască ceva se întristează și se posomorăște, bogatul, căruia i-a poruncit fiul tău să dea banii, atunci se întristează, când nu i se cere să cheltuiască, temându-se să nu fi greșit cu ceva o dată ce nu i s-a dat o astfel de poruncă. Pot să-ți arăt mulți monahi care au o putere atât de mare, nu dintre cei cu vază, ci dintre cei mai de rând! Dacă administratorii tăi ar risipi averea încredințată lor spre administrare, nu le-o poți cere înapoi, căci n-au de unde să ți-o dea, așa că ai ajuns dintr-o dată un om sărac, din bogat ce erai, din pricina răutății și vicleniei administratorilor tăi. Fiul tău nu se teme de așa ceva. Dacă bogatul, care ascultase până atunci de porunca lui, va săraci, va porunci altui bogat; dacă și acesta va păți la fel, își va muta porunca sa la un altul, și mai degrabă pot seca izvoarele apelor decât să se termine bogății care să asculte de el.

Dacă ai fi creștin, aș putea să-ti povestesc în această privință lucruri foarte multe și instructive din cărțile noastre sfinte, dar pentru că ești păgân și pretuiești literatura filosofilor păgâni, îți voi aduce în sprijinul afirmațiilor mele texte din această literatură.

Ascultă ce spune Criton lui Socrate: “Îți stau la dispoziție averile mele, care, după părerea mea, sunt îndestulătoare; dacă, îngrijindu-te de mine, ai socoti că nu trebuie să-mi cheltuiesti averile, străinii aceștia care sunt în jurul nostru sunt gata să le risipească. Pentru acest scop a adus bani destui Simias Tebeul, este gata să-ți aducă și Cebes alți mulți. Astfel, după cum am spus, să nu neglijezi să te salvezi, de teamă că n-ai avea cu ce să trăiești, nici ceea ce spuneai la tribunal să-ți fie o piedică, anume că, dacă ai pleca din Atena, n-ai avea tot ce-ți trebuie, căci în oricare parte te-ai duce, vor fi oameni care să te iubească. Dacă vrei să te duci în Tesalia, am acolo prieteni care să te îngrijească foarte bine, să-ți pună totul la dispoziție, încât să nu-ți lipsească nimic din cele ce se găsesc în Tesalia”.⁷

7. Flaton, Criton, 45.

Poate fi o bogăție mai plăcută decât aceasta? Cuvintele lui Criton au însă legătură cu un om care se îngrijește numai de lucrurile pământești. Dar, dacă aș voi să cercetez bogăția fiului tău dintr-un punct de vedere mai înalt, poate că tu nu-mi vei urmări expunerea, mie însă îmi este necesară această expunere pentru arbitrii care judecă lupta noastră.

Bogăția virtuții este foarte mare, este, cu mult mai plăcută și cu mult mai dorită decât bogăția din lume. Cei care au această bogăție a virtuții n-o vor schimba niciodată cu bogăția lumească, chiar dacă tot pământul, cu munții, mările și râurile lui, s-ar preface în aur. Dacă ar fi cu puțință să ai această bogăție a virtuții, ai vedea tu însuți că vorbele mele nu sunt o lăudăroșenie. Mai mult încă, dacă ar exista o bogăție și mai mare decât aceea din exemplul de mai sus, chiar bogăția aceasta va fi disprețuită de cei care au bogăția virtuții, și niciodată nu o vor schimba cu bogăția lor. Dar pentru ce întrebuițez cuvântul “a schimba”? Nici n-ar voi să primească să stea alături de bogăția lor. Chiar voi, dacă vi s-ar oferi bogăția virtuții o dată cu bogăția de bani, ați primi-o cu brațele deschise. Prin asta mărturișiți că este mare și minunată bogăția virtuții. Monahii însă, deci și fiul tău, n-ar voi să aibă, alături de bogăția lor, bogăția voastră, alături de virtute, averile. Atât sunt de convinși de mica lor valoare!

Mă voi servi tot de un exemplu din lumea păgână spre a-fi dovedi afirmația mea!

Ce n-ar fi dat Alexandru cel Mare lui Diogene, dacă Diogene ar fi vrut să-i primească darurile! Diogene n-a vrut să primească nici un ban, nu dorea bogăția lui Alexandru. Alexandru însă dorea cu înfocare și-și dădea toată silința să poată avea bogăția lui Diogene.

5. Vrei să vezi și în alt chip că tu ești sărac, și fiul tău bogat?

Du-te la el, ia-i haina, singura pe care o are; scoate-l afară din chilie, dărâmă-i adăpostul! Nu-l vei vedea nici supărat, nici trist, ci-ți va mulțumi pentru toate acestea, căci l-ai făcut să pună în practică filosofia sa creștină despre viață și lume. Dar dacă fie ți s-ar lua numai zece drahme,⁸ nu vei conțeni niciodată să te jalești și să te vaiți. Spune-mi, care dintre voi e bogat: tu, care jalești o mică pierdere, sau el, care nu pune nici un preț pe tot ce are?

8. *Adică 9,30 franci de aur.*

Dar să nu-i faci numai atât, ci mai mult: alungă-l din țară! Vei vedea că râde de porunca ta ca de jocul unui copil. Tu, dacă vei fi alungat din țară, vei socoti că a dat peste tine cea mai grozavă nenorocire și nu vei putea suferi nefericirea ta. Fiul tău însă, pentru că al lui este tot pământul și toată întinderea mării, se va muta dintr-un loc în altul cu tot atâta ușurință și plăcere, cu câtă ușurință și plăcere ai tu să te muți de la o moșie a ta la alta. Ba fiul tău poate face asta cu mai multă ușurință decât tine. Tu, chiar dacă poți să te duci de la o moșie la alta, ești silit să treci și peste moșiile altora. Fiul tău însă va putea să meargă pe întreg pământul, căci al lui este tot: lacurile, râurile și izvoarele, orișunde îi dau din belșug de băut, iar verdețurile, plantele și pâinea le găsește pretutindeni spre a se hrăni, nu-ți spun încă, deoarece acest argument n-ar avea valoare în ochii tăi, că fiul tău disprețuiește tot pământul, căci patria lui e cerul. Chiar dacă ar trebui să moară, va fi pentru el moartea mai plăcută decât sunt pentru voi desfătările, luxul și traiul cel bun, și va dori moartea mai mult decât doriți voi patria și patul. S-ar putea spune despre un om care rătăcește de colo colo, despre un fugar și despre un vagabond că are o patrie și că locuiește într-o casă, dar nu s-ar putea spune asta despre un om care este eliberat de toate aceste griji. Pe un astfel de om nu vei putea să-l surghiunești, atâta vreme cât nu vei putea să-l scoți din întreg pământul. Deocamdată, îți voi vorbi în acești termeni din pricina concepției tale despre viață, deoarece, potrivit dreptei rațiuni, când îl vei scoate de pe pământ, mai cu seamă atunci îl vei trimite în patria lui. Asta însă nu ți-o pot spune ție, care nu vezi în lume decât ceea ce vezi.

Nu vei putea spune că fiul tău este gol, atâta vreme cât este îmbrăcat cu hainele virtuții, nici nu-l vei putea vedea mistuit de foame, atâta vreme cât cunoaște adevărata mâncare. Bogații, dimpotrivă, sunt mistuiți de griji când vine peste ei foamea sau lipsa de haine. Prin urmare, și din acest punct de vedere, n-ai păcătui deloc dacă i-ai numi pe bogați săraci, ba încă foarte săraci, iar pe monahi, într-adevăr bogați. Un om care poate să-și îndeostuleze viața, în orice loc și cu hrană, și cu băutură, și cu adăpost și cu bucurii, un om care nu numai că nu se supără, dar chiar găsește mai multă bucurie în viața lui decât voi într-a voastră, este învederat că unul ca acesta e mai bogat decât voi, bogații, care numai în casele voastre puteți avea asigurate și liniștea, și hrana. Fiul tău nu știe ce înseamnă plânsul din pricina sărăciei. Bogăția fiului tău este mai bună decât bogăția ta nu numai din pricină că e mai mare și că dă mai multă satisfacție, ci și din pricină că nu i-o poate lua nimănui, că niciodată nu se preface în sărăcie, nu este supusă nesiguranței viitorului, nu-i încărcată de griji, nu-i atacată de invidie. Bogăția lui este de admirat, de lăudat și de slăvit. Despre bogăția voastră nu se poate spune asta. Oamenii nu numai că nu vă laudă din pricina bogăției voastre, dar vă și urăsc, se scârbesc de voi, vă invidiază și uneltesc împotriva

voastră. Fiul tău însă este admirat de toată lumea pentru că e îmbogățit cu adevărata bogăție, și de asta nici nu-i invidiat și nici nu se uneltește împotriva lui.

Spune-mi acum, care bogăție din cele două, despre care am vorbit mai sus, este mai potrivită sănătății?

Nu este, oare, aceea pe care o are un om ca fiul tău, care are, ca și viețuitoarele sălbatice, un trup puternic și robust tocmai pentru că respiră aerul curat al văzduhului, bea apa limpede a izvoarelor, miroase parfumul curat și nefalsificat al florilor și livezilor, și nu bogăția aceea din lume, pe care o aveți voi, bogații, care, pentru că vă aflați ca într-o mocirlă, sunteți mai molatici și mai bolnăvicioși?

Dacă fiul tău are întâietatea în privința sănătății, apoi este învederat că și în privința bucuriilor!

Cine crezi că duce o viață plină de mai multe bucurii: cel culcat pe o iarbă deasă, lângă un izvor limpede, sub umbra copacilor cu frunze dese, care-și desfătează ochii cu frumusețile naturii, care are sufletul mai curat decât aerul și stă departe de învâlmășagul și zgomotul acestei lumi, sau cel care stă închis într-o casă? Nu-i așa că acela dintâi? Și așa este, căci nu e marmura mai curată decât aerul, umbra plafonului casei mai plăcută decât umbra copacilor și nici mozaicul pardoselii mai plăcut decât pământul împodobit cu felurite flori. Despre adevărul celor spuse de mine, înșiși voi bogații îmi sunteți martori, căci dacă v-ar sta în putere să aveți arbori deasupra caselor voastre și să aveți în casele voastre balsamul și frumusețea florilor din livezi, le-ați prefera pe acestea în locul acoperișurilor de aur și a pereților pictați cu măiestrie. Pentru asta, atunci când doriți să scăpați de greutatea pe care vi le dă bogăția și să vă odihniți, părăsiți palatele voastre și vă duceți în mijlocul naturii.

Dar poate că jalești pe fiul tău din pricina slavei aceleia multe și mari din lume dată de bogăție, slavă ce nu se vede deloc în viața monahală?

Știu că de compari palatele cu pustia, de compari nădejtile pe care le avea fiul tău pe când trăia în palatele tale cu nădejtile din mănăstire, socotești că fiul tău a căzut din cer pe pământ.

Mai întâi trebuie să știi asta, că nici pustia nu răpește slava și cinstea cuiva și nici palatele nu fac pe cineva strălucit și slăvit. Și mai înainte de a-ți demonstra acest lucru, ca să te scap, prin niște exemple, de greșita ta părere, nu-ți voi da exemple creștine, ci exemple păgâne.

Cred că ai auzit de Dionisie, tiranul Siciliei, după cum cred că ai auzit și de Platon, fiul lui Ariston. Spune-mi, te rog, cine a ajuns încărcat de mai multă slavă, cine a ajuns mai strălucit? Cine este lăudat de toată lumea și stă pe buzele tuturor? Nu, oare, filosoful mai mult decât tiranul? Cu toate acestea, tiranul era stăpânul întregii Sicilii, își ducea viața în desfătări, trăia în multă bogăție, în lux și era înconjurat de gardă și suită, iar filosoful trăia în grădina Academiei, uda grădina, răsădea plante și legume, mânca măslina; masa îi era alcătuită din mâncăruri foarte simple și nu se vedea în casa sa și în viața sa nici urmă din luxul tiranului Dionisie. Lucru minunat nu-i numai acesta, ci și faptul că, deși a ajuns rob și a fost vândut din ordinul tiranului, totuși Platon, prin asta, departe de a părea mai puțin slăvit decât tiranul, s-a arătat tocmai prin înrobirea lui vrednic de respect chiar în ochii tiranului. Așa este virtutea: prin faptele ei și prin

suferințele ei, virtutea nu se lasă ascunsă și acoperită de vălul uitării nici pe ea și nici pe cei ce o pun în practică.

Ce vei spune apoi de Socrate, dascălul lui Platon? N-a fost el cu mult mai slăvit și mai strălucit decât Arhelau? Cu toate acestea, Arhelau era împărat și foarte bogat, iar Socrate locuia într-o mahala din nord-estul Atenei, numită Liceu; n-avea mai mult decât o singură haină și era văzut îmbrăcat numai cu aceasta și iarna, și vara, și în toate anotimpurile anului; umbla tot timpul desculț, stătea toată ziua nemâncat, mânca numai pâine, și pâinea îi era și fiertură, și hrană; chiar această hrană simplă nu și-o putea procura în casă, ci o primea de la alții; așa că trăia în cea mai neagră sărăcie. Socrate era totuși mai strălucit și mai slăvit decât regele Arhelau; aceasta se vede de acolo, că adeseori regele îl chema pe Socrate să vină la el și să locuiască în palatele lui, dar Socrate n-a vrut să părăsească Liceul. Slava ce însoțește acum numele lui Platon și Socrate ne lasă să înțelegem care slavă are mai multă valoare. Toată lumea cunoaște numele lui Platon și Socrate, pe când numele unor oameni foarte bogați, cum au fost tiranul Dionisie și regele Arhelau, nu-l cunoaște nimeni.

Un alt filosof, Diogene din Sinope, cu toate că era îmbrăcat în zdrențe, era mai bogat decât acești regi amintiți mai sus și decât alți numeroși împărați la fel de bogați. Că Diogene era mai bogat decât împărații se vede de acolo că Alexandru Macedon, fiul lui Filip, în timpul campaniei împotriva perșilor, a lăsat totul și a venit să-l vadă pe Diogene. Împăratul l-a întrebat dacă are nevoie de ceva și l-a rugat să-i ceară ce dorește. Diogene i-a răspuns că n-are nevoie de nimic și n-are ce să-i ceară.

Îți sunt, oare, de ajuns exemplele acestea, sau să mai citez și altele? Oamenii aceștia nu sunt doar mai străluciți și mai slăviți decât cei care locuiesc în palatele împărătești, ci chiar decât însuși împăratul; preferând să ducă o viață de oameni simpli, nu se ocupă cu afacerile și nici nu voiesc să ia parte la conducerea treburilor statului.

Dar chiar la conducerea treburilor statului nu vei vedea în funcții mari numai oameni străluciți prin bogăția lor, prin luxul lor și prin averile lor, ci vei vedea și oameni săraci, care au dus o viață modestă. Printre înalții demnitari ai statului atenian a fost Aristide, pe care a trebuit să-l îngroape orașul. Cu toate acestea, era cu atât mai strălucit și mai slăvit decât Alcibiade, și el mare demnitar pe acea vreme, pe cât este de mare deosebirea între un mare filosof și un copil simplu, deși Alcibiade îl întrecea pe Aristide și prin bogăție, și prin neam, și prin lux, și prin elocvență, și prin noblețe, și, într-un cuvânt, prin toate. Printre demnitarii tebanilor era și Epaminonda; era cel mai strălucit dintre toți generalii tebanilor, deși era un om atât de sărac, încât atunci când a fost chemat la adunare n-a putut să vină, căci din întâmplare își spăla haina și nu avea alta pe care s-o îmbrace.

Prin urmare, nici pustia nu răpește slava cuiva și nici palatele împărătești nu fac pe cineva strălucit și slăvit. Strălucirea cuiva, slava și faima lui nu depind nici de locul în care trăiește, nici de haine, nici de funcție, nici de putere, ci numai de virtute și de înțelepciune.

6. Dar pentru că exemplele n-au atâta putere de convingere, îți voi demonstra slava fiului tău, servindu-mi chiar el ca dovadă a susținerii mele. Vom vedea că acum, când este în pustie, nu este

doar mai strălucit decât înainte, dar este mai respectat de lume, tocmai datorită acelor fapte care, după părerea ta, îi răpesc orice cinste și-l umilesc.

Dacă vrei, să-l convingem să se pogoare din munte, apoi să-l înduplecăm să meargă în oraș. Vei vedea că tot orașul își întoarce privirile spre el, că toată lumea îl arată, îl admiră și se minunează de el ca și cum s-ar fi pogorât un înger din cer. Ce este asta altceva decât slavă? Slava cuiva nu se manifestă în alt chip. Datorită acelor haine simple și ponosite ale lui, va fi mai slăvit nu numai decât cei care locuiesc în palatele împărătești, dar mai slăvit chiar decât împăratul. N-ar fi provocat atâta admirație întregii lumi, chiar dacă ar fi purtat haine țesute cu aur, dar, mai bine spus, chiar dacă ar fi fost îmbrăcat cu haină împărătească de purpură și ar fi avut pe cap coroană împărătească, chiar dacă ar fi stat pe așternuturi de mătase, chiar dacă ar fi fost tras de catări și însoțit de o suită îmbrăcată numai în aur, ca acum, când este neîngrijit, palid la față, îmbrăcat cu o haină groasă, fără nici un însoțitor și desculț.

Este hotărât, prin legi și prin obicei, ca împăratul să poarte o anumită îmbrăcămintă. Din această pricină, dacă cineva ar spune că admiră pe împărat pentru că este îmbrăcat cu o haină de aur, pe un om ca acesta nu numai că nu-l admirăm pentru vorbele lui, ci râdem de el, de cele spuse de el, căci nu e deloc de mirare ca împăratul să poarte o astfel de haină. Dar dacă va veni cineva să anunțe că fiul tău a părăsit toată bogăția părintească, a călcat în picioare toată slava lumească, are nădejdi mai mari decât cele pe care le dă lumea și pământul, și că s-a dus în pustie și a îmbrăcat o haină ponosită și proastă, toți vor alerga îndată să-l vadă, toți îl vor admira și vor aplauda măreția sufletului său. Când se aduc împotriva împăraților nenumărate acuzații, hainele lor de aur nu-i apără deloc de insulte. Prin urmare, nu hainele cele scumpe și de aur fac să fie cineva admirat și slăvit. Fiul tău însă are multe pricini de a fi admirat chiar din pricina hainelor. Prin urmare, îmbrăcămintea fiului tău a atras asupra lui toate privirile și l-a făcut mai cu vază decât împăratul care-și îmbracă haina sa împărătească. Nimeni nu dă slavă împăratului că și-a îmbrăcat haina lui împărătească, dar toată lumea va slăvi pe fiul tău că a îmbrăcat această haină ponosită și de proastă calitate.

- Dar ce folos am eu de pe urma părerii și laudelor celor mulți aduse fiului meu?

- Dar tocmai asta e slava!

- Nu-mi trebuie asta, ci caut pentru fiul meu putere și cinste.

- Dar, fără îndoială, cei care vor lăuda pe fiul tău îl vor și cinsti.

Iar dacă vrei putere pentru fiul tău și funcție înaltă, îți spun că pe acestea, ca și pe acelea despre care am vorbit până acum, le vom găsi mai degrabă la monahi. Pot să-ți dovedesc asta cu ajutorul unor exemple din viață și din istorie, dar voi întrebuința o metodă care să-ți aducă, ție mai ales, oarecare, mângâiere. De aceea, pentru a demonstra afirmația mea, nu mă voi servi de alte dovezi, ci chiar de fiul tău.

Care este proba cea mai bună că cineva are putere? Nu, oare, aceea de a putea să te răzbuni pe dușmani și de a putea răsplăti pe binefăcători? Dar această putere, în întregime, nu poate s-o aibă nici chiar împăratul, împăratul are mulți dușmani, și totuși nu poate să-i pedepsească pe toți, are mulți oameni care fac binele, și totuși nu-i poate răsplăti pe toți. Chiar în războaie, dușmanii pricinuesc mult rău împăratului și-i fac nenumărate necazuri; ar dori să se răzbune pe ei, dar nu poate. Apoi, tot în timp de război, mulți prieteni de-ai împăratului au făcut mari fapte de vitejie,

dar împăratul n-a putut să-i răsplătească după vrednicie, căci au fost răpiți înainte să le dea răsplata, căzând pe câmpul de luptă.

Ce-ai spune acum dacă-ți voi dovedi că fiul tău are o altă putere, cu mult mai mare, pe care, după cum ți-am demonstrat mai sus, nici împărații nu o au? Să nu presupui cumva că-ți voi vorbi de bunătățile din cer, în care nu crezi.

Nu mi-am uitat făgăduiala dată. Îți voi dovedi că fiul tău, aici, pe pământ, are mai multă putere decât împăratul.

Dacă cea mai mare putere constă în a putea să te răzbuni pe dușmani, apoi cu mult mai multă putere decât aceasta este puterea de a avea în viață o poziție în care să nu te poată dușmăni nimeni, chiar dacă ar vrea.

Voi face deslușită afirmația mea, că puterea aceasta este mai mare decât cea dintâi, dacă voi exemplifica spusurile mele.

Spune-mi, te rog, cum e mai bine: să fim atât de iscusiți în mânuirea armelor, încât nimeni din cei ce ne rănesc să nu scape nerănit, sau să avem un astfel de trup, încât nimeni, oricât s-ar strădui, să nu poată răni trupul nostru? E clar pentru oricine că cea de-a doua situație e mai puternică și mai dumnezeiască; nu numai atât, ci și superioară celei dintâi, în ce constă superioritatea ei? În cunoașterea leacurilor cu ajutorul cărora pot fi tămăduite toate rănilile pricinuite de dușmani. Sunt trei mijloace: primul, puterea de a te răzbuna pe dușmani; al doilea, superior celui dintâi, puterea de a-ți și tămădui propriile răni; acesta nu este negreșit consecința celui dintâi; al treilea, puterea de a găsi o stare în care să nu te poată răni oamenii. Acest de-al treilea mijloc este superior pentru firea omenească. Și-ți voi dovedi că fiul tău este în stăpânirea acestui mijloc și are această putere.

7. Că spusurile mele nu sunt vorbe în vânt se vede de acolo că, cercetând între timp mai adânc lucrurile, am găsit o altă putere mai mare decât această putere, și anume: nu numai că nimeni nu poate vătăma pe monahi, dar nu este nimeni care să voiască să-i vatăme. Astfel fiul tău are o îndoită putere. Ce viață mai dumnezeiască ar putea duce fiul tău decât această viață monahală, în care nimeni nici să nu voiască, nici să nu poată să-i facă vreun rău, chiar dacă ar voi? Mai ales când a nu voi nu este o consecință a lipsei de putere, cum e cazul cu cei mai mulți, ci a faptului că fiul tău se găsește într-o stare în care nimeni nu are nici o pricină să voiască a-i face rău. Pentru că, dacă ar fi numai aceasta, adică a nu putea, n-ar fi un lucru deosebit, căci ură înverșunată s-ar naște în sufletele acelor care ar voi să facă rău, dar n-ar putea. Nu este mic nici acest chip de fericire. Dar să cercetăm, dacă vrei, ultima situație. Spune-mi, te rog, cine va voi să vatăme vreodată pe fiul tău, care n-are nici o legătură cu oamenii nici prin angajamente, nici prin stăpânire de pământ, nici prin bani, nici prin afaceri și nici prin vreo altă înțelegere? Pentru ce pământ să se certe cu el? Pentru ce robi? Pentru ce mărire? De cine să se teamă? De cine să fie mușcat? Invidia, teama sau mânia sunt cele care ne împing să aducem vătămare altora, în privința acestora, fiul tău este mai mult decât un împărat, este mai presus de toți oamenii. Cine-l va invidia pe el, care a disprețuit toate bunurile acelea după care plâng oamenii și pe care se silesc să le aibă? Cine se va mânia pe el, dacă el n-a nedreptățit pe nimeni? De cine se va teme,

dacă nu are nici o bănuială asupra nimănui? Din cele spuse mai sus rezultă deci că nimeni nu va voi să-i facă vreun rău fiului tău.

Dar tot atât de clară este și a doua situație, anume că oamenii nu vor putea să-l vatăme, chiar dacă ar voi. Nu dă nimănui nici un prilej de a fi atacat și nici nu are vreo parte slabă de care să poată fi apucat. Este ca un vultur care zboară la mare înălțime, care n-ar putea fi prins niciodată într-un laț de vrăbii. Pentru ce pricină va putea să-l vatăme vreun om? Bani n-are, așa că nu-i este teamă de hoți. Patrie nu are, așa că nu-i e teamă de surghiun. Slavă nu dorește, așa că nu-i este teamă că-și va pierde slava. Mai rămâne un singur lucru: moartea; dar, în această privință mai ales, nimeni nu va putea să-l întristeze, căci, dacă îl amenință cu moartea, îi face cel mai mare bine, îl trimite spre cealaltă viață, dorită de el, spre care sunt îndreptate toate faptele și toate gândurile lui. Astfel moartea, departe de a fi o pedeapsă, este o scăpare de dureri, un sfârșit al sudorilor, odihnă.

Vrei să cunoști un alt chip al puterii lui, cu mult mai înțelept decât acesta?

Chiar dacă i-ai pricinui nenumărate necazuri, chiar dacă l-ai bate, chiar dacă l-ai pune în lanțuri, trupul lui este rănit din pricina firii sale omenești, sufletul însă rămâne fără răni datorită filosofiei lui. Nu este stăpânit de mânie, nu este supus urii, nu este biruit de dușmănie.

Asta însă nu-i mare lucru; cu mult mai minunată decât aceasta este dragostea lui de vrăjmași.

Fiul tău iubește pe cei care i-au pricinuit astfel de rele ca pe niște binefăcători, ca pe niște ocrotitori și se roagă pentru ei să aibă parte numai de bine.

Ai putea să-i dai tu o atât de mare putere, chiar dacă l-ai face de nenumărate ori împăratul lumii și ai prelungi domnia lui timp de nenumărați ani? Nu este mai de preț această putere decât multe mantii împărătești, decât multe mari demnități, decât multă slavă? Mi se pare că și oamenii care-și iubesc foarte mult trupul ar prefera viața aceasta în locul celei duse de ei.

Vrei să vezi că puterea fiului tău este mai minunată și mai plăcută și în alt chip, considerată, e drept, dintr-un punct de vedere mai puțin înalt, dar foarte plăcut mai ales pentru tine?

Prin cele spuse mai sus am arătat că fiul tău nu este supus nici unui om și nici nu poate fi vătămat de cineva. Poate că acum îmi ceri să știu dacă are puterea de a sprijini pe alții și de a da altora siguranța vieții. Cel dintâi sprijin pe care îl va da altora va fi acela de a-i face și pe ei să dorească să ducă o viață asemănătoare vieții lui, dar, dacă n-ar voi să-l asculte, ci ar voi să-și continue viața lor lumească și pământească, vei vedea că și în această privință fiul tău, care nu are nici o avere, are mai multă putere decât tine, care ești bogat, iar puterea lui stă mai cu seamă în faptul că nu are nici un fel de avere. Cine va vorbi cu mai multă putere înaintea împăratului? Cine îl va ține de rău pentru greșelile lui cu mai mult curaj? Tu, care ești stăpânul atâtor averi, care din pricina averilor tale ești supus chiar funcționarilor împăratului, care tremuri pentru orice lucru, care ai înaintea împăratului atâtea slăbiciuni, tu, căruia împăratul sau funcționarii lui pot să-ți facă rău oricând dacă se mânie, sau fiul tău, care nu poate încăpea niciodată nici în mâinile împăratului, nici în ale funcționarilor lui! Au vorbit cu mai multă putere împăraților acei oameni care n-au fost legați prin nimic de cele pământești, în fața cui va ceda și pe cine-l va asculta mai mult împăratul și înalții lui funcționari, pe tine, care ești bogat și pe care te bănuiește că poți să faci adeseori intervenții nu de dragul dreptății, ci de dragul banilor, sau pe fiul tău, care are o

singură pricină a intervenției lui, dragostea de oameni? Pe cine va cinsti împăratul și pe cine va admira, pe acela asupra căruia n-ar putea să aibă nici o bănuială urâtă, sau pe acela pe care-l socotește inferior chiar slugilor sale? După cum, atunci când este vorba să ajute pe cineva, împărații și marii demnitari ascultă de sfaturile lui, tot astfel și când este vorba de sprijinit pe cineva își întemeiază hotărârile lor pe intervenția unor oameni ca fiul tău.

8. Dar, dacă vrei, să luăm un caz în care fiul tău ajută pe un om cuprins de necazuri, prin propriile sale mijloace, fără a se sluji de ajutorul altora.

Să ducem pe acest om necăjit și la fiul tău, și la tine, dar mai degrabă nu la tine, ci chiar la împărat. Apoi să vedem care dintre aceștia toți îi va putea da mai mult ajutor.

Mai întâi, să aducem pe un om care a suferit cea mai mare nenorocire cu putință. Să presupunem că cineva are un singur fiu și că l-a pierdut în floarea vârstei. Pe acesta nu-l va putea ajuta nici un mare demnitar, nici împăratul, nici altcineva și nici tu, nici unul nu-i va putea da ceea ce a pierdut. Dar dacă îl vei duce la fiul tău, chiar de la început, înfățișarea, îmbrăcămintea, locuința lui îi vor ușura repede durerea și-l vor convinge să socotească o nimica cele pământești, iar apoi, prin cuvinte potrivite, acesta va alunga cu ușurință norul de pe sufletul omului, în casa ta durerea i se va mări și mai mult. I se va aprinde și mai mult jalea când va vedea că viața în locuința ta este lipsită de necazuri, că e plină de mare fericire și că are cine să te moștenească, în chilia fiului tău însă își va potoli durerea și va ajunge să privească cu mai multă înțelepciune lucrurile. Nu-l va mai dura atât de mult inima de moartea fiului lui, când va vedea că fiul tău a disprețuit și a părăsit atât de multă bogăție, atât de mare slavă și strălucire. Va mai putea spune oare acest părinte nenorocit că nu mai are un moștenitor al averilor sale, când vede că fiul tău a disprețuit și a părăsit toată averea tatălui său? Chiar cuvintele de mângâiere le va asculta cu mai mare ușurință de la fiul tău, care adeverește prin fapte spusele sale. Tu, însă, numai dacă ai îndrăzni să deschizi gura îi vei umple sufletul de tristețe, pentru că i-ai vorbi de dureri pe care niciodată nu le-ai suferit. Dar fiul tău, pentru că îl învață prin propriul său exemplu, îl va convinge cu ușurință că moartea nu-i decât un somn. N-are nevoie spre a-l mângâia să-i enumere o mulțime de părinți care au încercat aceeași durere ca și el, ci se va arăta pe el însuși, care în fiecare zi cugetă în timp la moarte, care este totdeauna pregătit de moarte. Și, după ce-l va face să creadă mai mult în învățătura despre învierea morților, își vor lua rămas bun unul de la altul. Tatăl acela va pleca ușurat de marea povară a durerii ce-o avea pe suflet, iar cuvintele fiului tău, întărite prin fapte, îl vor face să-și recapete mai lesne liniștea sufletească, cu mult mai lesne decât cuvintele celor pe care-i cheamă la mese și la prăznuire. În acest chip va vindeca fiul tău durerea unui tată care și-a pierdut copilul. Și iată deci că are puterea de a ajuta pe alții, fără ajutorul altora.

Să presupunem, apoi, dacă vrei, că se duce la fiul tău un alt om nenorocit, care are nevoie de ajutor, un om care a pierdut vederea în urma unei îndelungate boli. Ai putea tu să-l ajuți cu ceva? Nu! Fiul tău însă îl va ajuta! Îi va arăta că nenorocirea lui nu-i atât de cumplită, deoarece el însuși stă închis într-o mică chilie, că el însuși se grăbește spre o altă lumină, că el însuși socotește o nimica lumina zilei în comparație cu acea lumină. Astfel îl va învăța să îndure cu mult curaj nenorocirea lui.

Dar pe cei supărați de alți oameni îi vei putea tu, oare, îndupleca să caute cu mai multă judecată la necazurile lor? Deloc! Dimpotrivă, îi vei supăra mai mult, căci de obicei vedem mai bine

propriile noastre necazuri când avem în față buna stare a semenilor noștri. Fiul tău însă îi face și pe aceștia să-și recapete mai ușor curajul. Nu-ți vorbesc de ajutorul pe care-l va da lor prin rugăciunile lui! Nu-ți vorbesc de ele, pentru că vorbesc cu tine, un păgân, care nu crezi în puterea rugăciunilor.

Dar dacă vrei să fii cinstit de oameni din pricina fiului tău, și nu disprețuit (căci poate asta ți-i dorința), nu știu cum ai putea să ai parte de mai multă cinstire din partea oamenilor în alt chip decât prin faptul că ai un fiu care, prin viața și prin purtarea lui, depășește firea omenească, un fiu care este atât de strălucitor în întreaga lume, care nu numai că este respectat de toți, dar nu are nici un dușman. Dacă fiul tău ar fi ajuns într-o mare dregătorie lumească, unii l-ar fi cinstit, alții l-ar fi urât, acum însă toți îl cinstesc și fac asta cu multă plăcere. Dacă oameni de joasă condiție socială, fii de țărani și de lucrători, care au îmbrățișat viața monahală, au ajuns atât de cinstiți de toți oamenii, încât nici unul dintre cei mai mari demnitari nu se rușinează să vină în chilia lor, să stea de vorbă cu ei și să ia masa cu ei, ba chiar simt în asta o atât de mare bucurie ca și cum s-ar desfăta cu mari bunătați, ceea ce-i și adevărat, cu cât mai mult vor veni înalți demnitari ai lumii să vadă pe fiul tău, care a îmbrățișat viața aceasta plină de virtute coborându-se dintr-un neam strălucit, care a părăsit o mare bogăție și în care toată lumea își punea atâtea nădejdi. Prin urmare, tocmai ceea ce jelești tu mai mult, adică îmbrățișarea vieții monahale și părăsirea avuțiilor, aceea îl face înainte de toate să fie mai cu seamă respectat și cinstit, aceea îi silește pe toți să se uite la el ca la un înger, și nu ca la un om. Fiul tău nu va cădea sub bănuiala, sub care cad mulți oameni, că ar fi ales această cale pentru că iubea cinstea, pentru că-i erau dragi banii, pentru că dorea să ajungă de la o situație umilă la una strălucită. Chiar dacă s-ar spune aceste cuvinte despre ceilalți monahi, ele sunt false și pornite din răutate, însă despre fiul tău nimeni nu va putea să aibă vreodată o astfel de bănuială.

9. Să nu socotești că fiul tău este atât de prețuit și de respectat pentru că în fruntea statului sunt împărați creștini. Chiar dacă ei ar cădea de la putere și împărați păgâni ar ajunge la conducerea statului, viața și faptele fiului tău vor fi atunci chiar mai strălucitoare. Credința noastră creștină nu este la fel cu păgânismul, așa că ea nu-i condiționată de părerea și de voința împăratului. Credința noastră creștină dăinuiește prin propria ei putere și atunci mai cu seamă i se vădește puterea când este atacată. Este ca un ostaș.- acesta este prețuit și respectat și în timp de pace, dar ajunge și mai respectat, și mai strălucitor atunci când luptă. Prin urmare, chiar dacă ar fi în fruntea statului împărați păgâni, fiul tău va fi la fel de respectat, ba încă prețuirea lui, mai mare. Cei care respectă acum, sub împărați creștini, pe fiul tău, îl vor respecta și mai mult în timpul unor împărați păgâni, pentru că îl vor vedea că luptă pentru apărarea credinței, pentru că are mai mult curaj împotriva dușmanilor, pentru că are mai multe prilejuri de a-și face un nume bun.

Vrei să-ți spun acum și cum are să se poarte cu tine fiul tău? Sau e de prisos să o mai fac?

Cel care este atât de blând și de bun cu alții, încât nu dă nimănui prilej de supărare, va cinsti cu atât mai mult pe tatăl său și-l va îngriji cu mult mai mult decât dacă ar avea o demnitate lumească. Dacă ar fi un mare demnitar, nu se știe dacă n-ar disprețui pe tatăl său; acum însă, când fiul tău a ales această viață, din pricina căreia a ajuns să aibă o demnitate mai mare decât a împăratului, acum va fi față de tine mai smerit decât toți oamenii. Așa este filosofia noastră, așa este concepția noastră despre viață și lume: unește într-un suflet cele care par contrarii, smerenia și mândria. Dacă fiul tău ar fi un mare demnitar, s-ar bucura de moartea ta, pentru că ar dori să te

moștenească; acum însă se roagă să ți se prelungească viața. Prin urmare, va primi cununi strălucitoare și pentru aceasta, căci credința noastră creștină ne spune că vom avea mare răsplată pentru respectul dat părinților noștri⁹, am primit poruncă să-i socotim ca stăpâni, să-i respectăm prin cuvânt și cu fapta, dacă prin purtarea noastră nu vătămăm credința creștină.¹⁰

9. Efes. 6, 1-3.

10. Matei 10, 37.

Dar poate că aș fi întrebât:

- Ce va da în schimb părinților pentru toate câte i-au dat lui?

- Gândește-te că este firesc ca cel care a ajuns în toate privințele la culmea virtuții să săvârșească, cu toată stăruința, și această virtute. Nu se va da în lături, dacă ar trebui, să moară chiar pentru tine, pentru că fiul tău te va îngriji și te va cinsti nu numai în virtutea legii firii, sădite în el, ci, înainte de toate, de dragul lui Dumnezeu pentru Care a disprețuit pe toate cele din lume.

Spune-mi, deci, pentru ce-l jalești pe fiul tău, dacă acum, ca monah, este, după cum ți-am arătat, mai respectat, mai bogat, mai puternic, mai liber și-ți slujește interesele tale cu mai multă însuflețire decât înainte? Pentru ce-l jalești dacă nu-ți mai tremură sufletul de frică în fiecare zi să nu moară cumva în luptă, să nu cadă în dizgrația împăratului, să nu fie victima invidiei camarazilor lui de arme? Oare nu sunt acestea și altele mai mari decât acestea cele ce înfricoșează pe părinții care au copii ajunși cu faimă? Părinții care au pe fiii lor ajunși în vârful unor mari demnități se aseamănă cu cei care își urcă fiul pe un loc înalt, apoi tremură de frică să nu le cadă jos copilul.

- Dar centura de demnitar, mi-ai putea obiecta, hlamida și glasul crainicului ne fac o deosebită plăcere!

- Spune-mi, câte zile ține această plăcere? Treizeci de zile, o sută de zile, de două ori pe-atâta? Dar după asta, ce urmează? N-a fost totul ca un vis? N-a fost totul o poveste? N-au trecut toate acelea ca umbra? Însă cinstea și numele bun al fiului tău rămân până la sfârșitul vieții lui, dar, mai bine spus, și după moartea lui, și cu atât mai mult atunci. Această cinste și această demnitate nimeni nu i-o va lua, pentru că nu i-a fost dată de oameni, ci de virtute.

Ai fi vrut să-l vezi purtând haine scumpe, mergând călare pe cal, înconjurat de o mulțime de servitori, hrănind paraziți și lingușitori?

Pentru ce voiai toate acestea? Negreșit spre a-i face plăcere! Dar te întreb: Ce părere vei avea de toate aceste dorințe ale tale cu privire la fiul tău, dacă l-ai auzi chiar pe el spunându-ți (căci poate pe mine nu mă crezi) că socotește viața monahală dusă acum de el mai plăcută decât viața celor care trăiesc în lux și desfătare, în desfrânări, în cântece, între paraziți și lingușitori, în tândăleală, și-i este această viață atât de dragă, încât, dacă i-ar porunci cineva să părăsească dulceața acestei vieți și printr-o săritură să treacă în cealaltă, ar prefera de mai multe ori moartea? Nu știi câtă plăcere ne dă viața liniștită și depărtată de treburile publice. Poate că nu știe asta nici unul dintre oameni, pentru că n-a gustat-o încă nimeni în toată curățenia ei. Care viață ar putea fi mai bună decât aceasta, care ne dă strălucire și în care sunt unite siguranța vieții și renumele, două lucruri despărțite în viața oamenilor din lume?

- Dar pentru ce-mi vorbești de acestea mie, care nu sunt nici creștin, nici monah?

- Dar atunci, pentru ce-l împiedici pe fiul tău să fie monah? E de-ajuns că paguba se oprește la tine!

Nu socotești că este cea mai mare pagubă că, ajunși înaintați în vârstă, să vă supărați pe bătrânețe pentru că în tinerețe n-ați știut cum să vă întrebuințați tinerețea, că n-ați făcut roade bune și folositoare?

- Negreșit, tocmai de aceea ne supărăm acum, când suntem bătrâni, îmi vei obiecta, pentru că tinerețea dă mari satisfacții! Iar fiul meu este lipsit de aceste satisfacții!

- Care sunt aceste mari satisfacții? Arată-mi bătrânul care mai are aceste mari satisfacții! Dacă le-ar fi avut și ar fi fost mari, ar fi rămas cu el neconținut, nu s-ar mai plânge atât că este lipsit de toate acestea! Iar dacă au zburat și s-au veștejit, mai pot fi socotite mari cele ce s-au stins atât de repede? Fiul tău nu va păți una ca asta, căci, dacă va ajunge la adânci bătrâneți, nu-l vei vedea neliniștit de cele pentru care vă neliniștiți voi, ci-l vei vedea vesel, bucuros și fericit, fiindcă pentru el mai cu seamă la bătrânețe înfloresc satisfacțiile lui. Chiar dacă bogăția voastră, ar cuprinde în ea nenumărate satisfacții, satisfacțiile acestea sunt strâns legate de prima vârstă a omului. Satisfacțiile fiului tău, date de bogăția lui, nu sunt de natura asta; ele rămân și la bătrânețe, și însoțesc pe fiul tău și după moarte. Pentru această pricină, când vedeți că la bătrânețe crește bogăția voastră și că v-ar putea oferi multe prilejuri de slavă și de desfătare, vă supărați că vârsta voastră înaintată nu vă mai îngăduie să vă desfățați. Pentru această pricină vă și înspăimântați la apropierea morții și spuneți că sunteți cei mai nefericiți oameni tocmai atunci când aveți cea mai mare bogăție, cea mai multă slavă și cel mai bun nume. Fiul tău, dimpotrivă, atunci când va îmbătrâni va avea cea mai mare mulțumire, pentru că se silește să intre în port, pentru că are o tinerețe totdeauna înfloritoare, care nu îmbătrânește niciodată.

Și totuși, tu ai vrea ca fiul tău să se desfăteze cu astfel de plăceri de care de nenumărate ori s-ar fi căit și de pe urma cărora ar fi suferit la bătrânețe. Să dea Dumnezeu ca nici dușmanii voștri să n-aibă parte de o astfel de desfătare! Dar de ce spun la bătrânețe? Într-o singură zi se stinge plăcerea aceea, dar, mai bine-zis, nu într-o zi, nici într-o oră, ci chiar într-o clipită de ochi. Căci ce este plăcerea? Nu este oare umplerea stomacului, întinderea de mese sibaritice, legăturile cu femei frumoase, cu care prilej oamenii se tăvălesc ca porcii în mocirlă?

10. Dar să lăsăm asta la o parte! Să analizăm plăcerea și să vedem dacă nu cumva este ceva zadarnic și fără nici un preț!

Și, dacă vrei, să începem cu aceea care pare mai plăcută, adică plăcerea de a chefui, de a te îmbuibă cu mâncăruri și băuturi.

Arată-mi: cât durează această plăcere și cât timp din zi poate să vă stăpânească? Durează atât cât nici nu se poate observa bine. Îndată ce te-ai săturat, plăcerea s-a stins; chiar înainte de a te sătura, plăcerea s-a dus mai iute ca un șuvoi. Plăcerea dispare când mâncarea și băutura au ajuns în gâtlee, și nu se coboară o dată cu ele în stomac; o dată ce a trecut de limbă, și-a pierdut toată puterea. Voi trece sub tăcere celelalte neplăceri, nu voi mai vorbi de furtuna provocată de

plăcerea de a te îmbuiba cu mâncăruri și băuturi. Omul care nu s-a îmbuibat cu mâncăruri și băuturi, nu numai că se află într-o stare mai plăcută, dar se simte și mai ușor decât cel căruia i se sfâșie stomacul din pricina ghiftuielii. Proverbul spune: “Somn sănătos are cel cumpătat la stomac”.¹¹

11. Înț. Sir. 31, 22.

Trebuie să-ți mai vorbesc de boli, grețuri, nenorociri, cheltuieli zadarnice? Să-ți mai spun cât de multe acuzații, cât de multe uneltiri, cât de multe defăimări odrăslesc pe buzele celor pe care i-ai ghiftuit? Mi s-ar putea obiecta:

- Nu poți spune însă că nu-i un lucru plăcut să ai legături cu femeii!
- Dar care plăcere este însoțită de atâta rușine ca această legătură?

Deocamdată, în analizarea acestei plăceri să nu menționăm celelalte necazuri care însoțesc în chip firesc legătura cu femeile: bătaile dintre îndrăgostiți, luptele dintre rivalii în dragoste, acuzațiile, ci să presupunem un om care se bucură cu deplină putere de legătura sa, un om care n-are nici un rival în dragoste, care nu-i disprețuit de iubita sa și care poate să cheltuiască cu ea bani ca dintr-un izvor, cu toate că este imposibil ca în legătura cu o femeie să stea împreună toate aceste condiții. Este absolut necesar ca acela care vrea să nu aibă nici un rival în dragoste să-și cheltuiască toată averea lui spre a birui pe alți pretendenți prin dărnicia lui, iar dacă nu vrea să cheltuiască averea de teama sărăciei, atunci este disprețuit de amanta lui și aruncat pe ușă afară. Să presupunem însă că nu se întâmplă nimic din toate acestea, că totul îi merge după pofta inimii. Poți să-mi arăți în ce constă plăcerea ce o ai de pe urma legăturii tale cu femeile? Nu, căci plăcerea nu iese la iveală nici chiar în timpul săvârșirii actului, iar după săvârșirea actului, s-a stins și plăcerea. Așa-numita plăcere ce o simțea în timpul actului nu este plăcere, ci frământare, tulburare, durere, furie, mare zguduire și fierbere.

Printre monahi o astfel de plăcere nu se vede. Să nu fie! Plăcerea pe care o avem noi și o încercăm noi nu tulbură niciodată sufletul cu furtuni, nu aduce asupra sufletului frământare și zguduire. Este o plăcere curată, fără umbră, plină de slavă, fără de sfârșit, cu mult mai puternică și cu mult mai multe satisfacții decât plăcerea voastră.

Că e mai plăcută plăcerea noastră decât a voastră se vede de acolo că, dacă vă amenință cineva, vă îndepărtați de plăcere. Dacă, de pildă, împăratul ar da o poruncă prin care să amenințe cu moartea pe cei ce caută plăcerea, cei mai mulți oameni se vor depărta de ea, pe când noi, chiar dacă ne-ar amenința cineva cu nenumărate morți, nu vom disprețui plăcerea noastră, ci mai degrabă vom râde de o astfel de poruncă. Prin urmare, plăcerea noastră este suverană, mai plăcută decât a voastră, nu se poate compara cu ea.

Să nu ții de rău deci pe fiul tău că a trecut de la niște bunătăți vremelnice, dar, mai bine-zis, inexistente, la niște bunătăți reale și permanente. Nu-l jeli pe cel ce merită să fie numit fericit! Atunci ar trebui să plângi, când n-ai avea un fiu ca acesta, ci unul care să fie aruncat de valurile acestei vieți într-o parte și în alta, ca într-o strâmtoare.

Și acum argumentul principal al spuselor mele în privința plăcerii:

Chiar dacă ești necredincios și păgân, totuși vei primi argumentul meu. Ai auzit negreșit de râurile Cocit și Piriflegeton, de apa Stixului și de Tartar, care sunt tot atât de departe de pământ pe cât este departe pământul de cer, și ai auzit și de multele feluri de munci de acolo. Cu toate că păgânii n-au putut să spună aceste lucruri așa cum sunt ele în realitate, pentru că au formulat aceste idei prin propriile lor puteri de cugetare și prin înțelegerea greșită a propriilor noastre învățături, totuși și-au făcut o oarecare idee despre judecata viitoare. Vei găsi printre păgâni, poeți, filosofi, oratori și alți mulți gânditori, care au cugetat și au scris despre această învățătură. Ai auzit de asemenea de câmpiile elisee, de insulele celor fericiți, de livezi, de cununile de mirt, de adierea lină de vânt, de văzduhul parfumat, de cetele celor care locuiesc acolo, îmbrăcați în haine albe, care dănuiesc și cântă și, ca să spun pe scurt, ai auzit de răsplata care se dă atât celor buni, cât și celor răi după plecarea din lumea aceasta.

Pe temeiul acestor gânduri, cum crezi că trebuie să fie aici pe pământ viața celor buni și a celor răi? Oare, cei care-și îndreaptă toată grija spre plăcerile simțurilor, chiar dacă viața aceasta ar trece pentru ei fără să încerce vreo durere, ba cu multă plăcere, oare, nu vor fi alungați, ca de un bici, de glasul conștiinței lor și de așteptarea chinurilor ce le vor primi, pe când cei buni, chiar dacă ar suferi nenumărate necazuri în viață, oare, nu au, după spusele lui Pindar, o nădejde care-i hrănește și nu-i lasă să simtă necazurile din viață?

Prin urmare, și din acest punct de vedere plăcerea monahilor e mai mare. Este cu mult mai bine să suferi niște necazuri trecătoare spre a începe după moarte o odihnă nesfârșită decât să guști puțină vreme niște plăceri aparente, iar după moarte să te aștepte chinurile cele mai amare și mai împovărătoare.

Dar, în afară de asta, când este recunoscut, din cele spuse până acum, că și aici pe pământ viața monahală este mai plăcută, nu este oare necesar să facem ceea ce spuneam la începutul lucrării, adică să ne fie milă de cei care varsă lacrimi pentru bunurile acestei lumi?

Fiul tău nu-i vrednic de lacrimi, ci de aplauze și de cununi, pentru că se îndreaptă spre viața cea neînvălmurată și spre portul cel liniștit. Mulți părinți, care au fii ce se frământă în viața aceasta de pe pământ, te ocărăsc; când te văd, unii te plâng, iar alții râd de tine. Eu însă îți spun: de ce să nu râzi tu de ei? De ce să nu-i plângi tu pe ei mai degrabă? Să nu căutăm să vedem dacă își bat joc de noi, ci să căutăm să vedem dacă râd de noi pe drept. Dacă râsul lor e pe bună dreptate, noi ar trebui să plângem, chiar dacă nimeni n-ar râde de noi, dar dacă râd pe nedrept, chiar dacă toată lumea ar râde de noi, noi ar trebui să ne fericim pe noi înșine, iar pe ei să-i plângem, pentru că sunt cei mai nenorociți oameni și nu se deosebesc întru nimic de nebuni. Numai nebunii și cei care bolesc de boli asemănătoare lor râd de faptele și de gândurile care merită laude și cununi. Spune-mi, te rog, n-ai crede că oamenii își bat joc de tine dacă te-ar lăuda, te-ar admira și ar zice că ești cel mai fericit muritor din pricină că fiul tău a îndrăgit nebunește meseria dansatorilor și a conducătorilor de care de curse? Și, dimpotrivă, n-ai spune că sunt niște nebuni dacă ar râde de tine și te-ar ocări din pricină că fiul tău a făcut o faptă de bravură și vrednică de laudă? Fă și acum tot așa! Să nu judeci faptele și gândurile fiului tău întemeiat pe părerile oamenilor, ci pe cercetarea exactă a motivelor care l-au făcut să ia o astfel de hotărâre. Vei vedea că cei care râd sunt părinții unor copii ce sunt mai degrabă robi decât liberi, când îi vor compara pe ei cu fiul tău.

Acum sufletul ți-i doborât de durere. De asta nici n-ai să poți privi cu ochi pătrunzători spusele mele. Dar după ce se va potoli puțin furtuna sufletului tău și după ce vei cunoaște marea virtute a fiului tău, nu vei mai avea nevoie de cuvintele mele, ci tu însuși vei vorbi altora, mai mult decât mine, despre frumusețea vieții monahale. Cuvintele mele nu sunt o simplă presupunere, ci sunt întemeiate pe fapte.

Am avut și eu un prieten; era fiul unui păgân, om bogat, renumit și strălucit în toate privințele. Prietenul meu s-a călugărit. Tatăl său, la început, a pus în mișcare pe înalții demnitari ai imperiului, l-a amenințat cu închisoarea, l-a dezbrăcat de toate hainele sale, l-a lăsat pe pământ străin, lipsit și de hrana necesară, pentru ca să-l înduplece în acest chip să se reîntoarcă la o viață mai omenească, după părerea lui. Când însă a văzut că nu cedează în fața nici unei amenințări, a fost învins și și-a schimbat părerea. Acum prețuiește pe fiul lui și-l respectă mai mult decât dacă i-ar fi fost tată. Bărbatul acesta bogat, deși mai are încă mulți copii, oameni cu vază și renumiți, spune că aceștia nu merită să-i fie aceluia nici slugi. Și, datorită fiului său, el este cu mult mai strălucit.

Vom vedea că tot așa se va întâmpla și cu fiul tău. Faptele îți vor dovedi că nu mint. Pentru aceasta, acum voi tăcea și-ți voi face această rugămintă:

Așteaptă numai un an, sau și mai puțin, căci virtutea practică de noi, creștinii, n-are nevoie de mult timp, ea odrăsește prin ajutorul lui Dumnezeu, și vei vedea că spusele mele sunt adevărate de fapte. Atunci nu numai că vei lauda cele petrecute, dar, dacă ai vrea să-ți înalți puțin mintea, vei ajunge să ai aceeași dorință ca și el, având ca dascăl al virtuții chiar pe fiul tău.

Către tatăl credincios¹

1. Să arăt acum și tatălui creștin, unui tată creștin, că nu trebuie să atace pe oamenii care îndeamnă pe fiul lui să îmbrățișeze viața monahală spre a bineplăcea lui Dumnezeu.

Voi face aceasta, cu toate că mă tem să nu fie vorbele mele de prisos și să aibă un rezultat contrar celui dorit, așa cum spuneam în cuvântul meu către tatăl păgân.² Spuneam acolo că legea luptei acesteia nu mă silește să mă războiesc cu un păgân,³ deoarece apostolul Pavel ne-a poruncit să judecăm numai pe cei ce sunt creștini, dar ne-a lăsat liberi în ce privește lupta cu necreștinii.⁴

1. *P.G., XLVII, col. 349-386.*

2. *Vezi mai sus, pag. 206.*

3. *Vezi mai sus, pag. 208.*

4. *I Cor. 5, 12.*

În cazul de față, după cum se pare, nici n-ar trebui să fiu obligat să încep această luptă, căci dacă, după cum spuneam în cuvântul către tatăl necredincios, mi se părea o rușine să tratez această problemă față de un creștin, apoi cu mult mai mult acum. Nu-i oare o rușine pentru un creștin să aibă nevoie să fie sfătuit asupra unor lucruri ce nu pot fi tăgăduite nici de un păgân?

Ce să fac deci? Să tac? Să nu mai vorbesc? Deloc? Dacă ar exista un om care să-mi garanteze, care să-mi spună că pe viitor nu va mai îndrăzni nici un creștin să atace pe monahii care propovăduiesc frumusețea vieții monahale, ar trebui să tac și să dau uitării pe creștinii care au

îndrăznit una ca asta. Dar pentru că n-am nici un garant vrednic de credință, e nevoie să dau aceste sfaturi. Dacă sfaturile mele vor da peste creștini care să aibă astfel de idei greșite, ele își vor îndeplini rostul. Dar dacă nu vor întâlni pe nici unul cu astfel de idei, atunci s-a întâmplat ce doream.⁵

5. *Vezi mai sus pag. 209.*

Este de dorit ca un bolnav să nu mai aibă nevoie de doctoriile pregătite de doctori pentru vindecarea bolii lui. Tot astfel și acum, este de dorit ca nimeni dintre frații noștri să nu mai aibă nevoie de sfaturile mele. Dar dacă au nevoie de ele (să dea Dumnezeu să nu aibă), nu mă voi da în lături de a-i sfătui și pe ei.

Să presupunem, așadar, că și tatăl creștin este tot atât de bogat, tot atât de renumit, de un neam tot atât de mare ca și tatăl păgân; că are și el tot un singur copil asemănător întru totul celui alt. Singura deosebire între ei este că acesta crede în Dumnezeu. Să dea și el drumul la aceleași strigăte de jale, să se tăvălească de durere la picioarele tuturor, să-și arate părul său alb, bătrânețile, pustiul casei și ogoarelor sale, să spună toate cuvintele spuse de păgân, să ațâțe cât vrea de mult mânia judecătorilor care vor judeca procesul meu cu el. Dar, mai bine spus, între mine și el judecata nu se va mai face de către oameni. Acest părinte îndurerat a auzit toate învățăturile date nouă de oameni insuflați de Duhul cel dumnezeiesc, a auzit despre judecata cumplită și înfricoșătoare după plecarea noastră din lumea aceasta.

Prin urmare, înainte de a-i prezenta toate celelalte argumente, trebuie să-i aduc aminte de ziua judecății, de focul care curge ca un fluviu, de flacăra care nu se stinge niciodată, de întunecarea soarelui, de ascunderea lunii, de căderea stelelor, de înfășurarea cerurilor, de zguduirea puterilor, de cutremurarea și fierberea pământului, de glasul trâmbițelor care-și trimit una altele glasul lor înfricoșător, de îngerii care vor străbate universul, de nenumăratele duhuri care stau lângă tronul lui Dumnezeu, de numeroasele puteri slujitoare, de ostile care sunt împreună cu Judecătorul, de seninul crucii care va străluci înaintea întregii lumi, de așezarea scaunului de judecată, de deschiderea cărților, de slava cea neapropiată, de glasul înfricoșător și cutremurător al Judecătorului⁶, Care va trimite pe unii oameni în focul pregătit diavolului și îngerilor lui⁷, altora le va închide ușile împărăției cerurilor, cu toată osteneala lor pentru păzirea fecioriei,⁸ și va porunci unora dintre îngerii Lui să lege neghinele și să le arunce în cuptor,⁹ iar altor îngeri, să lege pe alții de picioare, să le răsucescă mâinile, să-i ducă în întunericul cel mai din afară și să-i dea scrâșnetului celui dureros al dinților,¹⁰ va arunca în chinul cel mai mare și mai cumplit și pe cel care s-a uitat cu ochi pofticioși,¹¹ și pe cel care a râs necuviincios¹²; și pe cel care a osândit pe aproapele fără să-l cerceteze, și pe cel care a învinuit numai.¹³ Că vor fi pedepsiți și cei care osândesc pe nedrept pe aproapele se poate vedea din cuvintele Judecătorului, Care a rostit aceste sentințe, Care-i amenință că va aduce peste ei chinuri. Neapărat cu toții ne vom înfățișa înaintea Judecătorului ⁴ și vom vedea ziua aceea în care toate vor fi goale și descoperite¹⁵, nu numai faptele, nici numai cuvintele, dar chiar și gândurile.

6. *Is. 13, 9-13; 24, 4, 18-22; Dan. 7, 9-15; 9, 23; Mal. 4, 1; Matei 24, 27-31; I Tes. 4, 13-18.*

7. *Matei 25, 41-46.*

8. *Matei 25, 1-13.*

9. *Matei 13, 30.*

10. *Matei 22, 11-13.*

11. *Matei 5, 28.*

12. Luca 6, 25.

13. Matei 7, 1-5.

14. I Tes. 4, 16-17.

15. Evr. 4, 13.

2. Chiar dacă acum unele dintre faptele noastre ni se par neînsemnate, atunci vom suferi pentru ele înfricoșătoare pedepse. Astfel, Judecătorul ne va cerceta atunci cu cea mai mare scumpătate dacă ne-am îngrijit atât de mântuirea noastră, cât și de mântuirea aproapelui. Pentru asta Pavel mereu ne îndeamnă să nu căutăm folosul nostru, ci fiecare pe al aproapelui,¹⁶ pentru asta Pavel îi dojenește pe corinteni că nu s-au gândit mai dinainte și nici nu s-au îngrijit de desfrânat, ci au lăsat să-și înrăutățească rana.¹⁷ Pentru asta scrie în Epistola către Galateni: “Fraților, chiar dacă ar cădea un om în vreo greșală, voi, cei duhovnicești, îndreptați pe unul ca acesta”.¹⁸ Iar tesalonicenilor, mai înainte, le dă aceleași sfaturi, scriindu-le: “Pentru aceea sfătuiți-vă unul pe altul, precum și faceți”;¹⁹ iar mai jos puțin: “Muștrați pe cei fără rânduială; mângâiați pe cei slabi de înger, sprijiniți pe cei neputincioși”.²⁰

16. I Cor. 10, 24.

17. II Cor. 2, 5-9.

18. Gal. 6, 1.

19. I Tes. 5, 11.

20. I Tes. 5, 14.

Să nu spună cineva: “Pentru ce să mă îngrijesc de alții? Să piară cine vrea să piară! Să se mântuie cel ce vrea să se mântuie! Ce mă interesează faptele altora! Mi s-a poruncit să mă îngrijesc de mântuirea mea!”. Ca să nu grăiască cineva așa, Pavel a nimicit acest gând sălbatic și neomenos, și i-a pus aceste legi, poruncindu-ne să trecem cu vederea peste multe din interesele noastre spre a ne îngriji de cele ale aproapelui; și precizează că această grijă trebuie să o avem în tot cursul vieții, în Epistola către Romani ne poruncește să ne îngrijim mult de acest lucru, astfel ca aceia care sunt puternici să fie ca niște părinți pentru cei slabi²¹, căutând să ne convingă să ne îngrijim de mântuirea lor.

21. Rom. 15, 1.

Pavel spune acestea sub formă de îndemnuri și de sfaturi, în alte locuri însă zguduie sufletele ascultătorilor cu multă tărie. Spune că cei care nu se îngrijesc de mântuirea fraților lor păcătuiesc față de Hristos și dărmă zidirea lui Dumnezeu.²² Aceste cuvinte nu le spunea de la el, ci le-a învățat de la Dascălul său. Căci și Unul-Născut al lui Dumnezeu, vrând să ne învețe că este necesară această îndatorire și că mari rele îi vor aștepta pe cei ce nu vor vrea să o îndeplinească, a zis: “Celui ce va sminti pe unul din aceștia mici, mai de folos i-ar fi să i se atârne o piatră de moară la gât și să fie aruncat în adâncul mării”.²³ Cel care a adus înapoi stăpânului talantul primit nu este pedepsit pentru că a trecut cu vederea propria sa mântuire, ci pentru că nu s-a îngrijit de mântuirea aproapelui.²⁴ Prin urmare, chiar dacă toate faptele vieții noastre ar fi cât se poate de bune, dacă nu ne îngrijim și de mântuirea altora, nu avem nici un folos de pe urma lor. Căci acest păcat este îndestulător să ne arunce în adâncul iadului. Dacă nici o scuză nu poate scăpa de pedeapsă pe cei care n-au voit să-și ajute aproapele cu cele materiale, chiar dacă ar fi trăit în feciorie,²⁵ atunci urmează că vor suferi cele mai cumplite chinuri cei care au neglijat să facă o faptă cu mult mai mare decât ajutorarea cu cele materiale - căci grija de suflet e cu mult mai mare. Dumnezeu n-a creat pe om ca să se ocupe numai de el, ci să fie de folos și altora.

Pentru asta și Pavel îi numește pe credincioși stele.²⁶

22. *I Cor.* 8, 12.

23. *Matei* 18, 6.

24. *Matei* 25, 24-30.

25. *Matei* 25, 1-13.

26. *Filip.* 2, 15.

Prin acest cuvânt arată că ei trebuie să fie folositori și altora. Steaua, dacă s-ar lumina numai pe ea, n-ar mai fi stea. Pentru aceasta Pavel spune că cei care nu se îngrijesc de mântuirea aproapelui sunt mai răi decât păgânii. Și se exprimă astfel: “Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai cu seamă de cei ai casei s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios”.²⁷ Ce vrea să spună aici Pavel prin cuvântul “purtare de grijă”? Vorbește, oare, de ajutorul cu cele necesare traiului? Sunt de părere că s-a gândit la grija de suflet. Iar dacă ai avea intenția să contrazici interpretarea mea, atunci se va vădi și mai dreaptă. Dacă Pavel, prin acest cuvânt, s-ar fi gândit la grija de cele necesare traiului și a dat o astfel de pedeapsă celui care nu oferă aproapelui hrană zilnică și a spus că este mai rău decât un necredincios, ce pedeapsă va fi deci pentru cel care nu se îngrijește de ceea ce-i mai mare și mai necesar, de mântuirea sufletului?

3. Să ne gândim deci cât de mare este păcatul nostru și, pășind din treaptă în treaptă, să arătăm că nepurtarea de grijă de copii este un păcat care întrece pe toate celelalte și merge chiar până la culmea răutății. Prima treaptă de răutate, de viclenie și de cruzime este nepurtarea de grijă de prieteni. Dar mai degrabă să o iau mai de jos. Nu știu cum, dar era cât pe ce să uit că prima lege dată iudeilor nu îngăduie nici nepurtarea de grijă de vitele dușmanilor, când cad sau se rătăcesc; Legea Veche poruncește ca pe unele să le scoți, iar pe altele să le duci la stăpânul lor.²⁸

27. *I Tim.* 5, 8.

28. *Deut.* 22, 1-4.

Prima treaptă deci, începând de jos în sus, a răutății și a cruzimii este nepurtarea de grijă de vitele și animalele dușmanilor, aflate în suferință. A doua, mai mare decât cea dintâi, nepurtarea de grijă de dușmani. Păcatul acesta este cu atât mai mare față de primul pe cât este mai de preț omul decât animalul. Apoi, a treia treaptă este nepurtarea de grijă de semenii, chiar dacă nu ne sunt cunoștințe personale. A patra treaptă, nepurtarea de grijă de cei ai noștri. A cincea, când nu purtăm grijă nu numai de trupurile lor, ci și de sufletul lor pe cale de a se pierde. A șasea, când nu ne îngrijim de ai noștri, dar nici de copiii noștri când sunt pe cale de a fi corupți. A șaptea, când nu căutăm alți oameni care să se îngrijească de ei. A opta, când împiedicăm și respingem pe cei care din proprie inițiativă voiesc să se îngrijească de creșterea copiilor noștri. A noua, când nu numai îi împiedicăm, dar îi și atacăm. Prin urmare, dacă treapta întâi, a doua și a treia a acestei răutăți sunt însoțite de atât de mari pedepse, cât de mare foc va cădea pe capul celui ce se află în treapta a noua, care depășește în răutate pe toate celelalte? Iar în această treaptă vă aflați voi, părinții care atacați pe cei ce vor să se ocupe de creșterea copiilor voștri! Nu s-ar greși dacă s-ar numi această treaptă de răutate nu numai a noua, nici numai a zecea, ci chiar a unsprezecea. Pentru ce spun asta? Pentru că acest păcat nu este numai prin natura sa cu mult mai mare decât cele opt dinaintea lui, dar este mai cumplit și din pricina timpului în care se săvârșește. Dar ce înțeles au cuvintele “din pricina timpului în care se săvârșește?”. Noi, care trăim acum în legea Evangheliei, dacă vom săvârși aceleași păcate ca și cei care nu cunosc Evanghelia, nu vom primi

aceleași pedepse ca ei, ci cu mult mai cumplite, pentru că ne-am bucurat de un dar mai mare, pentru că participăm la o învățătură mai desăvârșită, pentru că am fost cinstiți cu o cinste mai mare. Prin urmare, dacă păcatul acesta este așa de mare și prin natura sa, și prin trup, gândește-te ce mare vâlvătaie va aduce pe capul celor care îndrăznesc să-l săvârșescă!

Și ca să nu credeți că gândesc aceste lucruri așa, de dragul gândului, voi dovedi cu fapte grozăvia acestui păcat, ca să știți că, dacă toate faptele noastre ar fi bine rânduite cu privire la sufletul nostru, însă nu ne vom îngriji de mântuirea copiilor, vom fi pedepsiți cu pedeapsa cea mai mare. Vă voi da o dovadă, nu a mea, ci una care se află în Sfintele Scripturi.

Era un preot la iudei, om cumpătat și îngăduitor, care se numea Eli. Acest Eli era tatăl a doi copii. Deși vedea că fiii lui merg pe căi greșite, totuși nu-i dojenea, nici nu-i împiedica. Mai bine spus îi muștra, dar nu făcea asta cu toată tăria. Păcatele acestor copii erau: desfrânarea și lăcomia. Scriptura spune că mâncau cărnurile sfinte înainte de a fi sfințite și înainte de a fi aduse ca jertfă lui Dumnezeu.²⁹ Cu toate că tatăl lor știa asta, nu i-a pedepsit, încerca să-i întoarcă de la păcatul lor prin sfaturi, spunându-le neconținut astfel de cuvinte: “Nu, copiii mei, nu faceți așa, că nu-i bun auzul pe care-l aud despre voi că faceți poporul să nu mai slujească Domnului. Dacă va păcătui om față de om, se vor ruga pentru el Domnului; dar dacă va păcătui omul față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?”³⁰.

29. I Regi 2, 16-17.

30. I Regi 2, 24-25.

Greutatea acestor cuvinte era mare și rușinea îndestulătoare ca să aducă la simțiri pe un om cu minte. Cuvintele tatălui au scos la iveală păcatul lor, au arătat cât este de înfricoșător și le-au făcut cunoscut cât de greu de suferit și cât de înspăimântătoare este pedeapsa ce-i amenință. Dar pentru că Eli n-a arătat față de fiii săi toată asprimea trebuitoare, a pierit și el împreună cu aceștia. Eli nu trebuia să se mărginească numai la amenințări. Trebuia să-i îndepărteze de la fața lui, să-i biciuiască. Trebuia să fie cu ei cu mult mai neîndurător și mai aspru. Dar pentru că n-a făcut asta, Eli a atârnat pe Dumnezeu la luptă și împotriva lui, și împotriva fiilor lui. Pentru că și-a cruțat fără socoteală fiii, a pierdut, o dată cu mântuirea copiilor lui, și propria sa mântuire. Ascultă ce-i spune Dumnezeu lui Eli! Dar, mai bine-zis, nu-i spune lui. Nu l-a mai socotit vrednic să-i spună vreun cuvânt. S-a purtat cu el ca și cu o slugă care a greșit foarte mult în fața stăpânului său și căreia îi face cunoscute prin altă persoană nenorocirile ce vor veni peste el. Atât de mare era atunci mânia lui Dumnezeu pe Eli. Ascultă deci ce spune Dumnezeu lui Samuel, ucenicul lui Eli, despre dascălul său. Dumnezeu vorbea mai mult cu ucenicul lui Eli și cu celălalt profet și cu alți oameni decât cu Eli despre pedepsele ce vor veni peste el. Așa l-a nimicit Dumnezeu pe Eli pe vecie! Dar ce spune Dumnezeu lui Samuel? “A știut că fiii lui au hulit pe Dumnezeu, și nu i-a certat”.³¹ Eli i-a certat, dar nu cum trebuia. I-a certat, dar Dumnezeu spune că certarea făcută fiilor săi n-a fost certare. Prin urmare, Dumnezeu a osândit certarea făcută de Eli, pentru că nu era făcută cu asprime și cu tărie. Din cele spuse urmează că putem să avem grijă de copii, dar dacă nu ne îngrijim de ei cum trebuie, înseamnă că nu avem grijă de ei, după cum nici certarea făcută de Eli nu era certare. După ce Dumnezeu a spus care e păcatul lui Eli și al fiilor lui, a pronunțat cu multă mânie pedeapsa: “Pentru aceea mi-am jurat casei lui Eli că păcatul casei lui Eli nu se va ierta până în veac, nici prin tămâiere, nici prin jertfe”.³²

31. I Regi 3, 13.

32. I Regi 3, 14.

Ai văzut cât de mare este înverșunarea lui Dumnezeu și cât de neiertată pedeapsa? Dumnezeu spune: “Fără îndoială, trebuie să piară nu numai el, nici numai copiii lui, ci toată casa lui; nu va fi leac care să vindece rana aceasta”. Și totuși, în afară de negrija sa față de creșterea copiilor, Dumnezeu n-a mai putut să-l învinovătească de alt păcat pe bătrânul acela. Eli era, într-adevăr, un bărbat minunat în toate faptele lui. Înțelepciunea și curăția vieții lui se pot vedea nu numai din faptele lui, ci și din felul în care a primit pedeapsa lui Dumnezeu. Mai întâi, când a auzit hotărârea lui Dumnezeu și a văzut că-l așteaptă cea mai cumplită pedeapsă, nu s-a îndărătnicit, nu s-a supărat, nici n-a spus cuvintele pe care poate mulți le-ar fi spus: “Sunt eu stăpân pe voința altora? Sunt răspunzător de propriile mele păcate! Fiii mei sunt în vârstă și ar fi drept ca numai ei să fie pedepsiți”. Eli însă n-a spus și nici n-a gândit așa! Ca o slugă înțeleaptă, care știe numai un singur lucru, să primească cu inima ușoară toate hotărârile stăpânului, chiar dacă sunt neplăcute și dureroase, tot astfel și Eli a rostit cuvinte pline de multă înțelepciune: “Însuși Domnul va face ce va fi plăcut înaintea Lui”.³³ Virtutea lui se poate vedea nu numai de aici, ci și din altă parte. Când iudeii erau în război, i s-a adus la cunoștință înfrângerea armatei iudaice și că fiii lui au fost omorâți în luptă într-un chip rușinos și vrednic de milă. Eli a rămas netulburat la auzul acestei știri.³⁴ Dar când i s-a mai spus că în măcelul acela a fost răpit de dușmani și chivotul legii, da, atunci bătrânul, întunecat de durere, a căzut din scaun pe spate înspre ușă și și-a rupt spinarea, că era bătrân și greoi.³⁵ A fost un om slăvit care a judecat pe Israel patruzeci de ani.³⁶

33. *I Regi 3, 18.*

34. *I Regi 4, 13-18.*

35. *I Regi 4, 17.*

36. *I Regi 4, 18.*

Dacă pe preotul, pe bătrânul, pe slăvitul, pe cel care a stat fără prihană în fruntea poporului evreu patruzeci de ani, care a condus poporul în niște vremuri care cereau multă grijă și băgare de seamă, nimic din acestea n-a putut să-l scape de pedeapsă, ci a pierit năprasnic și mizerabil pentru că nu s-a ocupat de copiii lui cu toată grija, iar păcatul acestei nepurtări de grijă pentru creșterea copiilor a înecat, ca un val furios și mare, toate acele fapte și a ascuns toate faptele lui bune; dacă, deci, un om atât de mare a suferit o astfel de pedeapsă, ce pedeapsă vom suferi noi, care trăim în timpuri care cer de la noi mai multă înțelepciune și înțelegere a lucrurilor, noi, care suntem mai prejos de virtutea aceluia, noi, care nu numai că nu ne îngrijim de creșterea copiilor noștri, dar și uneltim și atacăm pe cei ce vor să facă aceasta, noi, care ne purtăm cu mai multă vrăjmășie decât barbarii față de odraslele noastre? Și așa e! Cruzimea barbarilor nu merge dincolo de robie, de distrugere, de înrobirea patriei și de chinuirea trupului. Voi însă robiți însuși sufletul, îl legați ca pe un prizonier și-l dați în mâna diavolilor vicleni și sălbatici, îl dați pradă patimilor lor. Faceți voi, oare, altceva decât asta, când nici voi nu dați copiilor voștri sfaturi duhovnicești și nici pe alții, care vor să facă asta, nu-i lăsați?

Să nu mi se spună că mulți oameni au avut mai puțină grijă de copiii lor decât Eli, și totuși n-au primit pedeapsa lui Eli. Asta nu-i adevărat! Din pricina acestui păcat mulți oameni au suferit adeseori pedepse mai cumplite chiar decât pedeapsa lui Eli. De unde vine moartea copiilor înainte de vreme? De unde bolile cumplite și fără de sfârșit și peste noi, și peste copiii noștri? De unde pagubele, de unde accidente, de unde neajunsurile, de unde nenumăratele nenorociri? De acolo că nu avem nici o grijă de copiii noștri când sunt răi. Spusele mele nu sunt o simplă presupunere, întâmplarea bătrânului Eli este îndestulătoare să ne convingă. Dar vă voi mai cita și cuvintele unui bărbat înțelept. Vorbind despre copii, spune așa: “Nu te bucura de fiii

necredincioși; dacă nu au frică de Dumnezeu, să nu ai încredere în viața lor”.³⁷
37. Înț. Sir. 16, 1-3.

Vei suspina din pricina doliului înainte de vreme și vei cunoaște moartea lor neașteptată. Mulți, după cum am spus mai sus, au suferit aceste pierderi. Alții au scăpat, dar până la sfârșit nu vor scăpa nici ei. Pedepsa va cădea pe capul lor. Când vor pleca dincolo, vor fi pedepsiți și mai strașnic.

- Dar pentru ce nu sunt pedepsiți toți pe lumea asta?

- Pentru că Dumnezeu a hotărât o zi în care va judeca pe toată lumea. Această zi n-a venit încă. Dacă ar fi pedepsiți aici pe pământ toți păcătoșii, ar însemna să piară și să dispară de pe pământ tot neamul omenesc. Dar ca să nu se întâmple asta și ca să nu se trândăvească oamenii mai mult Dumnezeu a luat pe câțiva păcătoși, i-a pedepsit aici pe pământ, ca prin ei să învețe pe ceilalți ce pedeapsă îi așteaptă, ca să știe că, dacă nu sunt pedepsiți aici, vor primi dincolo, după moarte, pedepse și mai mari. Faptul că Dumnezeu nu mai trimite acum profet ca să ne spună pedeapsa ce va veni pe capul nostru, așa cum a fost pe timpul lui Eli, să nu ne facă să cădem în nesimțire. Acum nu mai este timpul profeților. Dar, mai bine spus. Dumnezeu ne trimite și acum profeți. De unde putem ști asta? Scriptura spune: “Au pe Moise și pe profeți”.³⁸ Cele spuse de profeți celor de mai înainte de noi ne sunt spuse și nouă. Prin cuvintele spuse lui Eli, Dumnezeu nu se adresează numai lui, ci, prin el și prin pedeapsa dată lui, se adresează tuturor celor care săvârșesc aceleași păcate. Dumnezeu nu caută la fața omului,³⁹ nici nu lasă nepedepsiți pe cei care săvârșesc păcate așa de cumplite. El care a nimicit toată casa lui Eli, deși acesta făcuse păcate cu mult mai mici.

38. Luca 16, 29.

39. Rom. 2, 11.

4. Nu se poate spune că Dumnezeu nu dă mare atenție copiilor. Dumnezeu se îngrijește mult de creșterea lor. Din pricina asta Dumnezeu a sădit în firea omenească o dragoste atât de mare de copii, încât părinții să fie constrânși, ca de o lege peste care nu pot trece, să se îngrijească de creșterea copiilor lor.

Mai târziu, în afară de această lege naturală, a dat și legi scrise în care ne vorbește despre purtarea de grijă de copii. Când a instituit sărbătorile, a poruncit părinților să arate copiilor care este rostul și originea acelor sărbători. După ce a vorbit despre sărbătoarea Paștilor, a adăugat: “Și vei vesti fiului tău în ziua aceea, zicând: Pentru aceasta a așezat Dumnezeu sărbătoarea aceasta pentru mine, pentru că am ieșit din Egipt”.⁴⁰

40. Ieș. 13, 8.

În Lege dă aceeași poruncă. După ce a vorbit despre întâii-născuți adaugă iarăși: “Dacă te va întreba fiul tău după acestea, zicând: Pentru ce se face aceasta?, îi vei spune-. Cu mână tare ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei. Iar când s-a îndărătnicit Faraon și n-a vrut să ne lase să plecăm, a ucis în Egipt pe toți întâii-născuți, de la întâii-născuți ai oamenilor până la întâii-născuți ai dobitoacelor. Pentru aceea jertfesc Domnului toată partea bărbătească ce deschide pântecul”.⁴¹

41. Ieș. 13, 14-15.

Dumnezeu poruncește deci părinților să ducă pe copiii lor, prin toate mijloacele, la cunoașterea lui Dumnezeu. Dumnezeu apoi poruncește și copiilor cum trebuie să se poarte cu părinții, cinstindu-i pe copiii buni și pedepsindu-i pe cei răi. Scopul acestor porunci este tot acela de a face pe părinți să-și iubească și mai mult copiii. Când cineva ne face stăpâni peste unul dintre semenii noștri, ne face o cinste deosebită, dar cinstea aceasta ne silește foarte mult să purtăm grijă de el; dacă nu ne obligă altceva, apoi faptul că soarta aceluia stă în mâinile noastre este destul de puternic să ne înduplece la aceasta și n-am admite să trădăm cu ușurință pe cel încredințat nouă. Obligația aceasta însă crește și mai mult când știm că cel care ne-a dat cinstea de a fi stăpâni peste cineva se supără, se mânie, mai mult decât cel de sub stăpânirea noastră, și ne pedepsește cumplit când nu ne facem datoria. Tot așa a procedat și Dumnezeu.

Pe lângă acestea, a mai adăugat și o a treia legătură, dar - dacă vrei - întâia legătură naturală. Pentru ca părinții să nu disprețuiască poruncile lui Dumnezeu prin care li se poruncește să-și crească copiii, El le-a sădit în suflet o necesitate firească, dragostea de copii. Dar pentru ca nu cumva dragostea de copii să slăbească și să se frângă din pricina purtării urâte a acestora față de părinți, Dumnezeu a rânduit pedepse pentru copii, date atât de El, cât și de părinți, ca astfel copiii să se supună părinților cu toată luarea-aminte, iar părinții să capete, prin această rânduială, o și mai mare dragoste de copii.

Dumnezeu însă nu ne-a legat puternic de copii numai prin aceste trei legături amintite până acum, ci și printr-o a patra legătură, tot atât de puternică. Dumnezeu nu numai că pedepsește pe copii când se poartă urât cu părinții, și îi cinstește și îi laudă când sunt buni, dar se poartă la fel și cu părinții, îi pedepsește amar când nu se îngrijesc de creșterea copiilor, și-i cinstește și-i laudă când le dă o bună creștere. Pe bătrânul Eli, deși era strălucit în toate celelalte fapte, l-a pedepsit numai din pricina acestei lipse de grijă față de creșterea copiilor lui; pe patriarhul Avraam l-a cinstit atât pentru celelalte virtuți ale lui, cât și pentru această purtare de grijă pentru copii. Vorbind despre acele multe și mari daruri pe care a făgăduit că i le va da, Dumnezeu a arătat și pricina acestor daruri: “Știam, spune Domnul că Avraam va da poruncă fiilor lui și casei lui după el și vor păzi căile Domnului Dumnezeu, ca să facă dreptate și judecată”.⁴² Am citat acum aceste cuvinte, ca să cunoaștem că Dumnezeu se va purta cu asprime față de cei care nu se îngrijesc de niște fapte atât de dragi Lui și atât de prețuite de El. Căci nu se poate ca Dumnezeu să se îngrijească atât de mult de mântuirea copiilor, iar noi să nu le purtăm deloc de grijă, disprețuindu-i.

42. Fac. 18, 19.

Prin urmare, Dumnezeu nu rămâne nepăsător față de purtarea noastră, dimpotrivă, se supără și se mânie cumplit, după cum de altfel și faptele ne arată. Pentru asta și Fericitul Pavel ne îndeamnă adesea, zicând: “Părinților, creșteți pe copiii voștri în învățătura și certarea Domnului”.⁴³

43. Efes. 6, 4.

Dacă noi am primit poruncă să veghem asupra sufletului copiilor pentru că vom da socoteală, cu mult mai mult a primit această poruncă tatăl care i-a născut, care i-a crescut, care trăiește neconținut împreună cu ei. După cum nu putem să avem vreun cuvânt de apărare sau de iertare pentru păcatele noastre, tot astfel nu putem fi iertați nici pentru păcatele copiilor. Acest lucru a fost pus în lumină de Fericitul Pavel. Legiuind ce fel de oameni trebuie să fie cei care sunt însărcinați cu conducerea altora, Pavel, pe lângă toate celelalte îndatoriri de neapărată trebuință,

cere să fi îndeplinit și îndatorirea de a-și fi crescut bine copiii,⁴⁴ pentru că nu vom fi iertați dacă aceștia ajung niște răi și niște stricați. Și pe bună dreptate. Dacă am fi prin fire răi, poate că am avea un cuvânt de apărare, dar pentru că ajungem răi sau buni prin libertatea voii noastre, ce scuză potrivită ar putea invoca tatăl care va lăsa să se piardă și să ajungă om rău ființa cea mai iubită și mai scumpă dintre toate ființele de pe pământ, copilul? Că nu vrea tatăl său să-l facă bun? Dar care părinte ar putea spune asta? Însăși firea lui îl silește și-l mână să-și facă bun copilul. Că nu a putut? Tatăl nu poate spune nici asta. Faptul că a avut copilul în mâinile sale de când era fraged, că este cel dintâi și singurul căruia i s-a încredințat puterea asupra copilului, că îl are în casă, sub ochii săi, neconținut, îi face lesnicioasă și cu totul ușoară supravegherea copilului.

44. *I Tim. 3, 4.*

Sunt convins că proasta creștere a copiilor și înrăirea lor nu se datorește altui fapt decât dragostei pătimase ce o avem pentru bunurile materiale ale acestei lumi. Grijă de cele lumești și preferința părinților numai pentru bunurile pământului, îi silesc să nu se îngrijească de copii și, o dată cu asta, să nu se îngrijească nici de sufletele lor. Acești părinți (să nu se creadă că vorbesc cu patimă) sunt mai răi decât asasinii de copii. Aceștia despart sufletul de trup, ceilalți, părinții, prin purtarea lor, aruncă în focul gheenei sufletul lor, o dată cu trupul lor. E necesar și e în firea lucrurilor ca trupul lor să moară, dar moartea sufletului lor ar fi putut fi înlăturată dacă lipsa de purtare de grijă a părinților n-ar fi adus-o asupra copiilor lor. Mai mult încă, învierea cea de obște va face să dispară moartea trupului, pierderea sufletului însă este ireparabilă; un suflet pierdut nu se mai mântuie, este chinuit veșnic.

Prin urmare, pe bună dreptate am spus că părinții care nu se îngrijesc de mântuirea copiilor lor sunt mai răi decât ucigașii de copii. Nu-i atât de groaznic să-ți ascuți sabia, să-ți înarmezi mâna, s-o împlânți în gâtul copilului, pe cât de groaznic este a pierde și a strica sufletul lui. nimic nu o poate egala.

5. Mi s-ar putea obiecta:

- Ce vrei să spui? Nu ne putem mântui dacă ne interesăm de cele lumești, dacă locuim în oraș, dacă avem casă și femeie?

- Nu vreau să spun asta, mai cu seamă că nu este o singură cale de mântuire, ci multe și felurite. Hristos o spune într-un chip general, afirmând că la Tatăl multe locașuri sunt.⁴⁵ Pavel o spune mai precis, scriind așa: “Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor, căci se deosebește stea de stea în strălucire”.⁴⁶

45. *Ioan 14, 2.*

46. *I Cor. 15, 41.*

Cuvintele Fericitului Pavel au acest sens: Unii oameni strălucesc ca soarele, alții ca luna, iar alții ca stelele. Deosebirea nu se mărginește numai la atât; Fericitul Pavel arată că și între stele este mare deosebire; iar această deosebire este tot atât de mare pe cât de mare e și numărul stelelor, căci spune el: “se deosebește stea de stea în strălucire”. Ca să-ți dai seama de deosebirea dintre stele, gândește-te câte trepte de strălucire poți coborî de la marea strălucire a soarelui până la strălucirea celei din urmă stele. Și acum te întreb: Nu este oare absurd ca, atunci când e vorba să

introduci pe fiul tău printre curtenii Curții domnești și printre ostașii împăratului, să faci tot ce poți, să-ți dai toată silința, ba să-l îndupleci și pe fiul tău să facă la fel, numai să reușești să stea alături de împărat, și faci asta fără să te mai gândești la cheltuieli, la primejdii și nici chiar la moarte, iar, când e vorba ca fiul tău să intre în oastea cerului, să nu te doară deloc inima dacă ar lua cel din urmă loc și ar fi ultimul dintre ostașii cerului?

Dar dacă ți se pare cu cale, să vedem dacă este cu putință să dobândească loc în oastea cerului cel care trăiește în mijlocul acestei lumi.

În această privință. Fericitul Pavel a spus, pe scurt, că nu pot să se mântuiască cei ce au soții în alt chip, decât dacă le au ca și cum nu le-ar avea⁴⁷ și dacă nu vor întrebuița rău bunurile acestei lumi.⁴⁸

47. *I Cor. 7, 29.*

48. *I Cor. 7, 31.*

Dacă vrei, să vorbesc și eu despre porunca lui Pavel. Poți spune cu mâna pe inimă că te-a auzit fiul tău sfătuindu-l vreodată, sau știe el prin el însuși că jurământul, chiar jurământul drept, este un păcat înaintea lui Dumnezeu?⁴⁹ I-ai spus tu vreodată că nu poate să se mântuiască cel care ține minte răul și e ranchiunos? Scriptura spune: “Căile celor ce țin minte răul duc spre moarte”.⁵⁰ I-ai spus tu vreodată fiului tău că Dumnezeu disprețuiește așa de mult pe bârfitor, încât i-a interzis citirea cuvintelor dumnezeiești?⁵¹ I-ai spus tu vreodată fiului tău că Dumnezeu aruncă din ceruri pe omul îngâmfat și pe ocărător și-l dă focului gheenei?⁵²

49. *Matei 5, 33-37.*

50. *Pilde 12, 29.*

51. *Înt. Sol. 1, 11.*

52. *Is. 13, 11.*

I-ai spus tu vreodată fiului tău că cel care se uită la vreo femeie cu ochi desfrânați este privit ca un om care a și săvârșit păcatul și este pedepsit ca desfrânat?⁵³ L-ai sfătuit vreodată să fugă de păcatul săvârșit în fiecare clipă, judecarea aproapelui, care atrage după sine o pedeapsă cumplită?⁵⁴ I-ai citit tu vreodată legile puse de Hristos pentru aceste păcate? Sau poate nici tu nu știi că există astfel de legi. Cum deci va putea fiul tău să săvârșească poruncile lui Hristos, când nici tu, tatăl lui, care trebuie să-l înveți aceste porunci, nu le știi?

53. *Matei 5, 27-28.*

54. *Matei 7, 1-5.*

Dacă această grozăvie s-ar mărgini numai la atât, de a nu le da nici un sfat folositor, grozăvia n-ar fi atât de mare; dar voi îi împingeți să săvârșească fapte potrivnice poruncilor lui Hristos. Când părinții își îndeamnă copiii să studieze elocința, nu-i poți auzi spunându-le altceva decât aceste cuvinte: “Cutare, om de proastă condiție socială și din părinți de jos, pentru că a studiat elocința și știe să vorbească bine, a ajuns mare demnitar, și-a făcut avere mare, și-a luat femeie bogată, și-a zidit casă luxoasă, este temut și slăvit de toți. Altul apoi, cutare, pentru că a învățat limba latină, are o funcție înaltă la curtea domnească și conduce și rânduiește treburile curții”. Un alt tată dă de exemplu pe alții; dar toți părinții dau fiilor lor de exemplu numai pe oamenii străluciți și renumiți pe pământ. Nimeni, niciodată, nu pomenește de cei străluciți și renumiți în

ceruri, ba dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să-i pomenească și să-i dea de exemplu, l-ar alunga ca pe unul care distruge rânduiala lumii.

6. Așadar, dacă de la început îi încântați cu astfel de cuvinte, apoi nu-i învățați altceva decât temelia tuturor relelor, căci le sădiți în suflet două patimi foarte puternice: dragostea de bani și dragostea de slava deșartă, cea din urmă mai rea decât cea dintâi. Fiecare dintre aceste patimi, luată separat, este îndestulătoare să distrugă sufletul unui copil; dar când sunt unite și cad împreună pe sufletul lui fraged, ca niște șiroaie de munte unite împreună, distrug toate însușirile bune ale copilului, pentru că târasc cu ele peste sufletul lui atâția spini, atâta nisip, atât de mult bolovăniș, încât sufletul lui nu mai poate să odrăslească, nici să rodească vreuna dintre însușirile lui bune. Despre adevărul spuselor mele ne dau mărturie și înțelepții păgâni. Un înțelept numește fiecare dintre aceste patimi, luate separat, nu unite, acropolă a răutăților, iar alt înțelept, cap al răutăților. Dacă fiecare din aceste patimi, luată separat, este acropolă și cap și dacă dragostei de avuții i se mai alătură și cealaltă, mult mai cumplită și mai tiranică, adică dragostea nebună după slavă, și la un loc se năpustesc asupra sufletului tânărului, se înrădăcinează în el și-l ocupă de timpuriu, cine va mai putea urni din suflet această boală, mai ales când și părinții nu numai că nu-și dau nici o silință ca aceste lăstare de răutate să fie smulse, ci, dimpotrivă, fac totul și cu fapta, și cu cuvântul ca ele să prindă și mai adânc rădăcină. Mai este cineva atât de lipsit de judecată încât să nu se deznădăjduiască de mântuirea unui copil care a primit o astfel de creștere? Ar fi de dorit ca un suflet care are fericirea să se bucure de alte învățături decât cele de mai sus să evite răul, dar ce nădejde de mântuire mai poate fi când pretutindeni premiile se dau în bani și când bărbați blestemați sunt dați copiilor ca pilde de urmat? Oamenii care iubesc banii și averile ajung în chip neîndoios invidioși, stricați, gata oricând să jure, sperjuri, obraznici, insultători, hoți, nerușinați, îndrăzneți, nerecunoscători și făcători a tot felul de răutăți. Martor vrednic de credință al acestor adevăruri este Fericitul Pavel, care spune că rădăcina tuturor relelor din viață este iubirea de arginți.⁵⁵ Mai înainte de el, Hristos a arătat același lucru și a spus că nu este cu puțință să slujească lui Dumnezeu cel care slujește patimii iubirii de arginți.⁵⁶

55. I Tim. 6, 10.

56. Matei 6, 24.

Prin urmare, dacă pașii tânărului sunt conduși chiar de la început spre această robie, când va putea ajunge liber, când va putea scoate capul din valurile care-l învâluie, o dată ce toți îl împing, toți îl dau la fund și aduc peste el primejdia înecului? N-ar fi de dorit să nu-l necăjească nimeni, să poată să se ridice, cu ajutorul multor oameni care i-ar întinde mână de ajutor, să poată vedea, dar să stea și deasupra valului sărat al răutății? N-ar trebui oare lăudat și încununat cu nenumărate cununi un asemenea om, dacă, după ce a ascultat mult timp învățăturile și cântările dumnezeiești, ar fi în stare să alunge din sufletul lui aceste patimi care-l doborau la pământ?

Cumplit lucru este obișnuința. Este cumplit lucru pentru că ea ajunge să conducă și să stăpânească sufletul, dar obișnuința este grozav lucru mai cu seamă atunci când are ca însoțitoare plăcerea. Obișnuința cealaltă, obișnuința în virtute, spre care noi alergăm și pe care ne silim să o dobândim, o căpătăm cu multă oboseală. Din această pricină și Dumnezeu, când a hotărât că evreii trebuie să lepede vechea lor obișnuință în rău, adică obișnuința deprinsă în Egipt, i-a luat din mijlocul egiptenilor și i-a dus numai pe ei în pustiu; i-a dus cât mai departe de oamenii stricați, i-a dus ca într-o mănăstire oarecare și aici a format sufletul lor; a întrebuițat toate mijloacele, unele mai aspre, altele mai blânde, spre a-i dezbăra de vechea lor obișnuință, n-a lăsat

absolut nimic la o parte din cele ce erau de folos pentru vindecarea lor. Și cu toate acestea, evreii n-au părăsit cu totul vechile lor păcate, deprinderile lor rele; aveau mana dată de Dumnezeu, și căutau ceapa, usturoiul și mâncărurile Egiptului.⁵⁷

57. Num. 11, 1-6.

Prin urmare, dacă iudeii n-au ajuns mai buni, deși s-au bucurat de atât de mare purtare de grijă din partea lui Dumnezeu, deși au avut un conducător atât de bun și de curajos, deși au fost instruiți prin frică, prin amenințări, prin binefaceri, prin pedepse și prin alte mijloace, deși au văzut minuni atât de mari, socotești oare că va putea scăpa de cursele diavolului fiul tău, care este tânăr și trăiește în lume ca în mijlocul Egiptului, dar, mai bine spus, chiar în linia de bătaie a diavolului, care n-aude de la nimeni vreun sfat bun, care vede că toți cei din jurul lui îl duc la rău, iar, mai mult decât toți aceștia, părinții care l-au născut și l-au crescut? De unde să ia deci fiul tău vreun sfat spre a-și îndrepta viața? De la tine? Să se folosească de sfaturile tale? Dar tu îl sfătuiești cu totul altceva decât virtutea și nu-i îngădui nici măcar în vis să-și aducă aminte de o viață creștină! Și pentru că răstălmăcești rostul vieții, pregătești fiului tău o viață plină de furtuni și de izbeliște. De unde deci să ia vreun sfat bun? De la el? Prin propriile sale eforturi? Tânărul însă nu poate prin el însuși, fără ajutorul cuiva, să săvârșească virtutea. Chiar dacă ar voi să săvârșească o faptă de virtute, gândul lui cel bun se va îneca înainte de a odrăsi din pricina potopului cuvintelor tale. După cum trupul care nu se hrănește cu mâncăruri sănătoase, ci cu mâncăruri vătămătoare, nu poate trăi nici câtăva vreme, tot astfel și sufletul hrănit cu învățăturile și sfaturile pe care i le dai nu poate să dea naștere vreunui gând sau vreunei fapte mari și virtuozitate! Dimpotrivă, este necesar ca un astfel de suflet să slăbească și să se moleșească, fiind neconținut stăpânit de răul care-l slăbește treptat, iar mai târziu, să se prăvălească în gheena și în pierzarea cea de acolo.

7. Iar dacă ai pretenția că spusele mele nu sunt drepte, dacă susții că fiul tău poate săvârși toate faptele de virtute trăind în mijlocul lumii, dacă susții aceasta în serios, și nu în glumă, nu șovăi de a mă învăța și pe mine această nouă și minunată învățătură! Într-adevăr, nu vreau ca lucruri atât de mari să-mi rămână necunoscute și nici nu doresc să-mi fie străine niște învățături atât de bune!

Această minunată învățătură însă nu o voi putea afla din gura voastră; voi înșivă nu mă lăsați, prin vorbele și prin faptele voastre contraziceți susținerea voastră și învățați contrariul. Porunciți copiilor voștri să facă fapte ce nu pot mântui, le dați astfel de porunci ca și cum singurul vostru gând și toată silința voastră ar avea ca scop pierderea fiilor voștri.

Uită-te și vezi dacă îndeplinești următoarele porunci date nouă de Mântuitorul. Hristos a spus: “Vai de cei ce râd”,⁵⁸ voi însă dați fiilor voștri multe prilejuri de râs. “Vai de cei bogați”,⁵⁹ a spus Domnul, voi însă faceți tot ce vă stă în putință ca fiii voștri să se ocupe cu afaceri bănești. Hristos a spus: “Vai de voi când toți oamenii vă vor vorbi de bine!”⁶⁰, a spus Domnul iarăși; voi însă de cele mai multe ori vă cheltuiți toată averea numai spre a fi lăudați de oameni. “Cel ce ocărăște pe fratele lui este vinovat gheenei”,⁶¹ voi însă socotiți slabi și lași pe cei ce suferă în tăcere ocările altora. Hristos poruncește să ne ferim de ceartă și de judecată⁶², voi însă creșteți pe copiii voștri numai în ceartă și numai în judecăți. Hristos poruncește să ne scoatem adeseori ochiul dacă ne vatămă,⁶³ voi însă faceți prieteni mai cu seamă pe acei oameni care pot să vă dea bani, chiar dacă vă învață să faceți cele mai mari rele. Hristos nu ne-a îngăduit să ne despărțim de

soție, afară de pricină de desfrânare,⁶⁴ voi însă porunciți fiilor voștri să calce în picioare această poruncă, dacă pot să dobândească mai multă avere printr-o nouă căsătorie. Hristos a oprit cu desăvârșire jurământul,⁶⁵ voi însă vă bateți joc de cei care păzesc această poruncă. Hristos a spus.- “Cel ce-și iubește sufletul său, și-l va pierde”,⁶⁶ voi însă, prin toate mijloacele, aprindeți în copiii voștri această dragoste.

58. Luca 6, 25.

59. Luca 6, 24.

60. Luca 6, 26.

61. Matei 5, 22.

62. Matei 5, 25.

63. Matei 5, 29.

64. Matei 5, 32.

65. Matei 5, 34.

66. Ioan 12, 25,

Hristos a spus: “Dacă nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu vă va ierta greșelile voastre”;⁶⁷ voi însă ocărâți chiar pe fiii voștri când nu vor să se răzbune pe cei ce i-au nedreptățit și vă grăbiți să-i faceți să se răzbune cât mai iute pe vrăjmașii lor. Hristos a hotărât că postul, rugăciunea și milostenia n-au nici un preț dacă sunt făcute din dorința de slavă, din dorința de a fi lăudate de oameni aceste fapte;⁶⁸ voi însă faceți toate faptele voastre numai pentru a fi lăudați de oameni.

67. Matei 6,15.

68. Matei 6,1-18.

Mai e nevoie, oare, să mai amintesc de toate păcatele voastre? Sunt îndestulătoare și cele pomenite până acum să pregătească, pentru un suflet încărcat cu ele, nenumărate gheene, și nu toate aceste păcate strânse la un loc, ci chiar fiecare în parte. Voi însă pentru că îngrămădiți pe spatele fiilor voștri deodată toate aceste păcate și pentru că puneți peste ei poveri de păcate, cu neputință de purtat, îi trimiteți în acest chip în râul cel de foc. Vor putea ei oare să se mântuiască vreodată dacă dau focului gheenei atât de multă hrană care să întrețină neconținut focul?

Lucrul cel mai cumplit nu-i numai că le dați sfaturi potrivnice poruncilor lui Hristos, ci mai ales că înveșmântați viciul cu nume strălucitoare, anume: numiți cultură și civilizație mergerea neconținută la cursele de cai și la spectacolele teatrale; spuneți că un om este liber dacă este bogat; numiți mărinimie sufletească dărnicia făcută din dragostea de slavă și de dragul laudelor mulțimii; numiți îndrăzneală semeția prostească; numiți dragoste de oameni mesele întinse însoțite de chefuri și desfrânare; numiți om de curaj pe cel ce săvârșește nedreptăți și face rău. Apoi, ca și cum n-ar fi de-ajuns această înșelăciune, dați virtuților nume contrarii lor: înțelepciunii îi spuneți mojiție, blândeții - stânjeneală, dreptății - lașitate, smereniei - slugărnicie, renunțării la drepturile tale de dragul liniștii și al păcii, slăbiciune. Dați virtuților aceste nume ca și cum v-ati teme ca nu cumva să scape de pieire copiii voștri dacă ar auzi de la alții adevăratul lor nume. Cel mai bun mijloc pentru îndepărtarea păcatelor este de a da păcatelor numele lor adevărat și propriu lor; numirea păcatelor cu propriul lor nume are puterea de a zgudui atât de tare conștiința celor ce păcătuiesc, încât adeseori mulți din cei care se împăunează cu faptele lor rușinoase nu suferă cu liniște să fie numiți ceea ce sunt, ci, la auzul acestor nume, se sălbătesc și se prefac în fiare, ca și cum le-ai pricinui cea mai cumplită suferință. De pildă, dacă ai numi pe o femeie - stricăță, sau pe un tânăr - desfrânat, așa cum merită ei din pricina faptelor rușinoase pe

care le săvârșesc, dacă le-ai spune de-a dreptul curvari, ți i-ai făcut dușmani de moarte, ca și cum le-ai fi făcut cel mai mare rău. Și asta se întâmplă nu numai cu curvarul, ci și cu lacomul, și cu bețivul, și cu îngâmfatul, și, în general, cu toți care săvârșesc păcate mai mari chiar; nu i-ai vedea atât de supărați și atât de necăjiți din pricina faptelor ce le săvârșesc și din pricina vorbelor ce le spune lumea pe socoteala lor, cât din pricină că le dai numele ce li se cuvine. Cunoscut oameni care s-au înțeleptit când au fost numiți cu adevăratul lor nume și au ajuns mai buni când au văzut câtă ocară cuprinde numele ce li se dă.

Dar voi ați distrus și această mângâiere, acest mijloc de mântuire. Ceea ce-i mai cumplit însă este că dați copiilor voștri astfel de sfaturi nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte. Le construiți case strălucite, le cumpărați moșii costisitoare, îi înconjuzați cu tot luxul; prin toate mijloacele, ca printr-un nor des, le puneți în umbră sufletul.

Cum voi putea deci să mă conving că fiii voștri pot să se mântuiască, dacă văd că îi îndreptați spre fapte prin care Hristos a spus că pier toți cei ce le săvârșesc? Cum voi putea deci să mă conving că fiii voștri pot să se mântuiască dacă văd că voi, părinții lor, disprețuiți sufletul lor ca pe ceva de prisos, dar vă îngrijiți de cele cu adevărat de prisos ca de niște lucruri de neapărată trebuință și de mare importanță? Vă dați toată osteneala ca fiul vostru să aibă servitor, să aibă cal, să fie îmbrăcat cât mai frumos, dar nu suferiți să vă gândiți cum să ajungă bun fiul vostru, întindeți râvna voastră pentru strângerea de averi, - care nu-s decât pietre și lemne -, cât puteți de mult, dar nu învredniciți sufletul copilului vostru nici cu cea mai mică parte din această râvnă, îndurați toate ostenele și toate cheltuielile ca să așezați în casa voastră o statuie minunată lucrată și să faceți din aur acoperișul caselor voastre, dar nu vreți nici să vă gândiți măcar să faceți de aur sufletul copilului vostru, statuia cea mai de preț dintre toate statuile.

8. N-am vorbit încă de păcatul cel mai groaznic ce bântuie societatea noastră, n-am scos încă la iveală cea mai de frunte nenorocire abătută peste noi. De multe ori am avut de gând să vorbesc de acest groaznic păcat, dar mă roșeam, iar adeseori îmi era chiar rușine să-l spun. Despre ce păcat e vorba? Trebuie să am curaj să vorbesc despre el. Aș da dovadă de mare lașitate dacă aș avea intenția să distrug răul, dar n-aș îndrăzni să vorbesc despre el, ca și cum tăcerea ar vindeca prin ea însăși boala. Prin urmare, nu voi tăcea, chiar dacă ar fi să mă rușinez și să roșesc de nenumărate ori. Doctorul care vrea să curețe o rană de puroi nu se va da în lături de a întrebuința cuțitul și de a-și băga degetele până în fundul rănii. Tot așa și eu, nu mă voi da în lături de a vorbi de acest groaznic păcat, cu atât mai mult cu cât și puroiul păcatului acestuia este mai cumplit.

Care este acest păcat? A pătruns în societatea noastră, cu o furie de bețiv, o dragoste ciudată și nelegiuită; s-a abătut asupra capetelor noastre o boală cumplită și de nevindecabil; s-a năpustit o ciumă mai grozavă decât orice ciumă; s-a născocit o nelegiuire nouă și cu neputință de suferit; sunt călcate în picioare nu numai legile scrise, ci și legile firii. Curvia e puțin lucru față de această nouă desfrânare. După cum, când ne doare ceva, durerea aceasta dispare dacă vine peste noi o durere mai puternică decât cea dintâi, tot astfel și acum: grozăvia acestui păcat face să nu mai fie atât de grozav celălalt păcat: curvia. Oamenii care săvârșesc acest grozav păcat doresc în aparență să scape de lațurile și farmecele femeilor; în realitate însă, sunt mai desfrânați decât curvarii, căci amenință să facă de prisos femeile, deoarece tinerii îndeplinesc rolul de femei în locul femeilor. Și grozăvia nu se reduce numai la atât, se merge și mai departe, căci se săvârșește o atât de mare ticăloșie, cu cea mai mare libertate și cu conștiința că nu se săvârșește nici un

păcat, încât nelegiuirea a ajuns lege. Nimeni nu se teme, nimeni nu tremură, nimeni nu se rușinează, nimeni nu roșește săvârșind acest cumplit păcat; mai mult încă, se laudă cu această batjocură și, în ochii acestor păcătoși, cei caști par niște nebuni, iar cei care-i dojenesc pentru păcatele lor par niște oameni ce spun prostii. Dacă se întâmplă ca aceia ce-i mustră să fie mai slabi la trup decât ei, sunt stâlciți în băți; dacă sunt mai tari, sunt batjocoriți, sunt luați în răs, sunt scăldați cu o ploaie de zeflemele. Tribunalele, legile, pedagogii, părinții, însoțitorii și profesorii copiilor nu sunt de nici un folos. Unii pedagogi sunt corupți prin bani, alții nu se gândesc cum să-i crească pe copii sănătoși la suflet și la trup, ci se gândesc doar la cum să-și primească leafa; dintre cei care sunt mai înțelepți și care se îngrijesc de mântuirea copiilor încredințați lor, unii se lasă furați cu ușurință și înșelați de argumentele cu care se justifică acest grozav păcat, iar alții se tem de puterea pe care o au cei ce săvârșesc păcatul. Într-adevăr, mai ușor ai putea scăpa din mâinile autorității de stat, dacă ai cădea sub bănuiala că ai pus la cale un complot, decât din mâinile nerușinaților acelora, dacă ai încerca să îndepărtezi de lângă ei pe copiii cu care își satisfac poftele lor rușinoase, în acest chip. În mijlocul orașelor, bărbații trăiesc cu bărbați, ca și cum ar trăi într-o pustie unde nu s-ar vedea picior de femeie. Tineri care au scăpat de lațurile întinse de acești bărbați vor scăpa cu greu de faima proastă a celorlalți tineri, care au suferit în trupul lor astfel de ocări; mai întâi, pentru că sunt foarte puțini și se pierd în mulțimea celor pângăriți; al doilea, pentru că înșiși cei care săvârșesc acest grozav păcat, acei demoni blestemați, spre a se răzbuna pe ei pentru refuzul lor și pentru disprețul ce li s-a aruncat în obraz, nu găsesc alt mijloc de răzbunare decât de a-i huli că și aceștia le-au servit acelorași scopuri. Și pentru că n-au reușit să le dea lovitura mortală, pentru că n-au putut să-i facă să săvârșească același păcat și nici să se atingă de sufletul lor, încearcă prin calomnii să vatăme curăția lor trupească și să nimicească bunul lor nume.

Din pricina grozăviei acestui păcat, am auzit pe mulți minunându-se că nu s-a pogorât încă și peste noi o altă ploaie de foc, că n-a suferit orașul nostru pedeapsa venită asupra Sodomei, deși este vrednic de o pedeapsă cu atât mai cumplită cu cât nici cetățenii orașului nostru nu s-au înțeleptit prin pățania sodomenilor.⁶⁹

69. Fac. 19, 1-28.

Dar cu toate că Sodoma strigă întregii omeniri de două mii de ani, prin înfățișarea ei actuală, mai puternic decât ar striga cu vocea, ca oamenii să nu mai îndrăznească săvârșirea unui astfel de păcat, totuși nu numai că n-au ajuns să se lase de păcat, ci, dimpotrivă, au ajuns să-l săvârșească cu mai multă îndrăzneală, luându-se oarecum la luptă cu Dumnezeu și dându-și silința să arate prin fapte că vor săvârși păcatul cu atât mai multă înverșunare, cu cât Dumnezeu îi va amenința mai mult.

Pentru ce, dar, nu cade peste noi foc din cer? Pentru ce, dar, nu vine peste cetățenii orașului nostru pedeapsa trimisă sodomenilor, o dată ce îndrăznesc să săvârșească același păcat? Pentru ce? Pentru că îi așteaptă un foc mai cumplit și o pedeapsă fără de sfârșit. Oamenii de după potop au săvârșit păcate mai mari și cu mult mai grele decât cei de dinainte de potop; totuși Dumnezeu n-a trimis peste lume un al doilea potop. Pentru ce n-a trimis Dumnezeu peste ei un al doilea potop? Pentru aceeași pricină: ca să-i pedepsească mai cumplit. Pentru ce, dar, sodomenii au primit o atât de mare pedeapsă pentru păcatul lor săvârșit într-un timp când nu erau nici tribunale, nici nu atârna deasupra lor frica de conducători, nici nu erau pedepsele date de legi, nici nu era ceata profeților care să le fi dat porunci cum să-și orânduiască viața, nici nu așteptau

pedepsele gheenei, nici nu aveau nădejdea Împărăției cerurilor, nici nu erau răspândite celelalte învățături creștine, nici nu se făcuseră minunile care aveau puterea să învie și pietrele; pentru ce, dar, sodomenii, care nu s-au bucurat de nici unul dintre aceste daruri, au primit o atât de mare pedeapsă pentru păcatul lor, iar cetățenii orașului nostru, care au avut parte de toate aceste învățături și de toate aceste bunătăți, care trăiesc cu frică din pricina pedepselor ce pot veni asupra lor atât din partea tribunalelor omenești, cât și a celui dumnezeiesc, n-au primit încă aceeași pedeapsă ca și sodomenii, deși sunt vrednici de o pedeapsă mai cumplită tocmai pentru pricinile amintite mai sus? Nu este, oare, și la mintea unui copil că nu sunt pedepsiți acum pentru că sunt păstrați pentru o pedeapsă mai grea? Dacă noi ne mâniem și ne supărăm atâta din pricina acestui păcat, oare Dumnezeu va suferi să rămână nepedepsite aceste grozave păcate. El, Care are grijă de întreg neamul omenesc. El, Care-Și întoarce fața cu dezgust dinaintea păcatului și urăște păcatul? Nu se poate! Nu se poate asta! Va aduce negreșit peste ei mâna Sa cea puternică, va aduce peste ei o pedeapsă cu neputință de suferit și chinuri a căror durere va fi atât de cumplită, încât suferințele sodomenilor, în comparație cu suferințele lor, vor fi socotite neînsemnate. Pe care barbari, pe care fiare și animale nu i-au întrecut ei prin această împreunare nerușinată? Unele animale au în firea lor o puternică dorință de împreunare și o poftă fără hotar, care nu se deosebește întru nimic de nebunie; totuși, în înverșunarea lor după împreunare, nu cunosc această dragoste păcătoasă a concetățenilor noștri; stau înlăuntrul hotarelor firii; oricât de mare ar fi clocotul patimii în aceste necuvântătoare, legile firii nu sunt răsturnate. Oamenii însă, așa-zisele ființe cuvântătoare și raționale, care se bucură de învățătura dumnezeiască, oamenii, care poruncesc altora ce trebuie făcut și ce nu, oamenii, care au auzit cuvintele scrierilor descoperite de Dumnezeu, nu săvârșesc cu atâta ușurință și libertate păcatul cu femeile stricate pe cât îl săvârșesc cu tinerii. Îndrăznesc totul și săvârșesc acest păcat cu atâta nebunie, ca și cum n-ar mai fi oameni care să-i vadă, ca și cum n-ar mai fi purtarea de grijă a lui Dumnezeu care să judece faptele lor, ci ca și cum întunericul ar fi cuprins totul și n-ar mai fi nimeni care să vadă faptele lor rușinoase și nici să audă de ele. Părinții copiilor care cad pradă acestei ocări suferă totul în tăcere; nu se îngroapă pe ei înșiși împreună cu copiii lor, dar nici nu caută să găsească vreun leac împotriva acestui rău. n-ar trebui, oare, să-i ducă pe fiii lor departe de această țară, n-ar trebui să-i ducă pe mare, pe insule, pe pământ neumblat și nelocuit de oameni, n-ar trebui să facă tot ce le stă în putință, să sufere durerea despărțirii numai ca să nu se întâmple aceste murdării și ticăloșii și să scape pe copiii lor de această boală? Părinții nu duc, oare, pe fiii lor din locurile molipsite de boală și din locurile ciumate, chiar dacă șederea lor în acele locuri le aduce mult câștig, chiar dacă sunt foarte sănătoși? De ce nu fac și acum tot așa? Dar nu, acum, când o pierdere atât de grozavă a cuprins totul, acum, nu numai că ei înșiși îi târăsc spre această prăpastie, dar și prigonesc, ca pe niște ciumați, pe cei care vor să-i scape de pierzare. De câte pedepse, de câte trăsnete n-ar fi vrednici părinții care își dau toată silința să curățească graiul fiilor lor cu ajutorul înțelepciunii scriitorilor profani, dar sufletul lor, înămolit în mocirla desfrânării și pe cale de a putrezi complet, nu numai că îl trec cu vederea, ba încă îl împiedică, atunci când vrea, să iasă din mocirlă.

Prin urmare, va mai îndrăzni cineva să spună că se pot mântui tinerii care trăiesc înconjurați de atâtea rele și păcate? De unde le mai poate veni mântuirea? Unii tineri, și sunt puțini aceștia, care scapă de furia desfrânării de orice fel, nu pot scăpa de celelalte iubiri tiranice, care strică totul - dragostea de bani și dragostea de slavă; alții însă, cei mai mulți, pe lângă patima după bani și după slavă, sunt stăpâniți cu mai multă furie de desfrânare, de dragostea trupească. Când e vorba să dăm pe copiii noștri să învețe carte, nu numai că îndepărtăm din calea lor tot ce le-ar putea

împiedica instrucția, dar ne folosim de toate mijloacele care le înlesnesc învățătura: le tocmim pedagogi și profesori, cheltuim bani, nu-i punem să facă alte treburi, strigăm la ei de mai multe ori decât instructorii de la jocurile olimpice, arătându-le că neștiința de carte aduce cu sine sărăcia, iar învățătura, bogăția. În sfârșit, facem și spunem tot ce ne stă în putință atât noi, cât și alții spre a-i duce la capătul râvnei ce ne-am propus și, cu toate acestea, adeseori nu ne ajungem scopul. Dar când e vorba să facem pe fiii noștri să aibă purtări bune și să aibă o viață desăvârșită, putem noi oare crede că aceasta o putem dobândi de la sine, fără nici o oboseală, mai cu seama când sunt atât de multe piedici care stau în cale? N-ar fi oare cea mai mare nerozie să crezi că un lucru atât de ușor cum este instrucția să aibă nevoie de atât de multă sânguință, să fie atât de prețuită, să crezi că fără această deosebită atenție nu se poate ajunge niciodată la vreun rezultat, iar ceea ce este cu mult mai greu, educarea sufletului copilului, se poate face fără nici o osteneală, dormind, ca una din treburile neînsemnate și de nimic? Educarea sufletului este mai grea, mai anevoioasă decât instrucția, după cum este mai greu a face decât a vorbi, mai anevoioase faptele decât vorbele.

9. Dar mi se poate obiecta:

- La ce le folosește copiilor noștri educarea sufletului? La ce le folosește viața morală desăvârșită?

- Ei bine, acest gând este cel care strică totul, anume că lucrul cel cu adevărat de neapărată trebuință, cel care menține viața noastră, este socotit de prisos, pare secundar. Dacă ar vedea cineva pe fiul său bolind cu trupul, negreșit că n-ar spune: "Ce folos are să se facă sănătos?". Dimpotrivă, și-ar da toată silința să-l facă atât de sănătos, încât să nu i se mai întoarcă boala. Când însă sufletul copilului e bolnav, părinții spun că n-are nevoie de nici o îngrijire. Și îndrăznesc să se mai numească părinți după ce rostesc astfel de cuvinte!

- Ce vrei să spui oare, mi se va obiecta din nou, să ne facem cu toții călugări? Să desființăm astfel societatea omenească?

- Nu, preaiubite prietene, nu spun să se călugărească toți oamenii, dar cer să nu se mai săvârșească faptele care au dus la pierzare și au stricat întreaga noastră viață.

Spune-mi, te rog: care oameni distrug viața noastră contemporană? Cei care născocesc fel de fel de mâncăruri noi și nelegiuite sau cei care trăiesc cumpătat și cu măsură? Cei care își dau toată silința să pună mâna pe averile tuturor sau cei care se mulțumesc cu averile pe care le au? Cei care au câduri de servitori, care au totdeauna în jurul lor roiuri de lingușitori sau cei care socotesc că le este de-ajuns un singur servitor (căci în cele ce spun nu vorbesc despre filosofia noastră, cea mai înaltă formă de viață umană, la care trebuie să năzuiască un creștin și inaccesibilă celor mulți)? Cei care cer de la semenii lor laudă și cinste cu mai multă stăruință decât și-ar cere datoriile, cei care fac nenumărate necazuri semenilor lor, că nu s-au ridicat în picioare înaintea lor, că nu le-au luat-o înainte la salutat, că nu și-au plecat spatele cu respect înaintea lor și că nu se poartă cu ei cu slugărnicia prinșilor de război ajunși robi, sau cei miloși și blânzi, oamenii care n-au nevoie de lauda și cinstea mulțimii? Cei care iubesc funcțiile înalte, care le dau puterea de a conduce pe alții, cei care sunt gata să facă și să sufere orice numai să ajungă conducători și mari demnitari, sau cei care se gândesc să fie sub conducerea altora? Cei

care spun că sunt mai buni decât toți oamenii și, în virtutea acestei idei, socotesc că le este îngăduit să spună și să facă ce le trece prin minte, sau cei ce se numără pe ei înșiși printre cei din urmă și, în virtutea acestei idei, își înfrânează furia fără judecată a patimilor? Cei care zidesc case strălucitoare și întind mese bogate sau cei care nu caută nimic mai mult decât hrana și adăpostul neapărat trebuincioase? Cei care taie nenumărate pogoane de pământ din moșiile altora sau cei care socotesc că nu le trebuie să stăpânească nici un bulgăre de pământ? Cei care strâng dobânzi peste dobânzi, cei care merg pe drumul cel nedrept al oricărui negoț, sau cei care rup contractele nedrepte, care ajută pe cei lipsiți din cele ce au? Cei care nu vor să știe de nimicnicia vieții omenești, cei care se socotesc supra-oameni din pricina mării lor mândrii, sau cei care înțeleg nimicnicia vieții omenești? Cei care întrețin femei stricate, cei care pângăresc căsniciile altora, sau cei care sunt caști chiar cu soțiile lor? Nu se umflă, oare, primii în viața de toate zilele cum se umflă buboaiile în trup, cum se umflă marea din pricina vânturilor sălbatice, punând în primejdie, din pricina neînfrânării lor, și pe cei ce pot să se mântuiască? Nu sunt, oare, ceilalți ca niște făclii strălucitoare în întuneric adânc, care cheamă către locul lor ferit de primejdii pe cei naufragiați în mijlocul valurilor lumii? u aprind ei, oare, de departe pe Ioc înalt, făcliile viețuirii creștine și-i conduc pe cei naufragiați spre portul lor liniștit și neînvălmurat? Oare, nu din pricina celor dintâi sunt revoluțiile, războaiele, luptele, distrugerea orașelor, reducerea la sclavaj a prizonierilor de război, robiriile, captivitățile, uciderile și alte nenumărate nenorociri din viață? Oare nu din pricina lor sunt nu numai nenorocirile aduse de oameni asupra oamenilor, dar și toate nenorocirile care se abat din cer asupra noastră, ca de pildă secetele, ploile prea multe, cutremurele, năruirile, scufundările orașelor, foametea, ciuma și toate celelalte nenorociri care vin din cer peste noi?

10. Aceștia sunt cei care răstoarnă societatea! Aceștia sunt cei care nimicesc viața obștească! Aceștia pricinuiesc nenumărate alte nenorociri! Aceștia supără pe oamenii care vor să trăiască în liniște, trăgându-i din toate părțile și sfâșiindu-i! Din pricina lor sunt tribunale, legi, pedepse și felurite chipuri de chinuri. Și după cum, dacă te-ai duce într-o casă unde sunt mulți bolnavi și puțini oameni sănătoși, poți găsi încă felurite doctorii și mulți doctori, tot astfel și în lume; nu este popor, nu este oraș care să nu aibă nenumărate legi, mulți conducători și multe pedepse. Doctoriile, prin ele însele, nu pot să vindece pe bolnavi, este nevoie și de oameni care să dea bolnavilor aceste doctorii. În societate, doctorii care dau leacurile sunt judecătorii, care silesc pe răufăcători să primească tratamentul cu voia sau fără voia lor. Cu toate acestea, așa de mult a crescut boala în societatea noastră, încât ea a biruit însăși știința medicală și a îmbolnăvit chiar pe cei care trebuie să aplice tratamentele, pe judecători. Judecătorii de astăzi sunt în situația unui om bolnav de friguri, de dropică sau de alte boli mai cumplite, care nu-și poate vindeca propriile sale boli, dar se ambiționează să vindece pe alți oameni suferinzi de aceleași boli. Furia răului care stăpânește societatea noastră a rupt ca un puhoi de ape toate zăgazurile și s-a revărsat cu furie asupra sufletelor oamenilor.

E puțin lucru însă când spun că acești oameni au răsturnat societatea contemporană. Ciuma, adusă de acești netrebnici și nenorociți, amenință să scoată din sufletele oamenilor credința în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Acești oameni răi înaintază, cuprind tot ce întâlnesc și încearcă să pună stăpânire peste toate. Au răsturnat totul cu susul în jos și, în sfârșit, poartă război chiar împotriva cerului. Nu mai înarmează limbile oamenilor împotriva semenilor lor, ci le înarmează chiar împotriva lui Dumnezeu, Stăpânul tuturor.

Spune-mi, te rog, cine a putut da naștere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuși destinului? Pentru care pricină mulți oameni atribuie mișcării oarbe a stelelor desfășurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred în soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost și nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătare și cu măsură sau din pricina celorlalți care, după susținerea ta, mențin societatea, dar care, după cum ți-am demonstrat, sunt pricina pierderii obștești a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă. Într-adevăr, nimeni nu se revoltă când cutare trăiește ca un monah, sau când cutare este cumpătat, măsurat, cuminte și nu dă nici o importanță lucrurilor din lumea aceasta, dar orice om se revoltă când cutare este bogat, când trăiește în chefuri, când este lacom, și răpește drepturile și bunurile altora, când trăiește în lux și o duce numai în desfătări și în belșug, deși este un rău și-i plin de nenumărate răutăți, numai niște oameni care nu cred în Dumnezeu, întemeiați pe aceste crude realități, pot aduce acuzația și pot reproșa că nu există purtarea de grijă a lui Dumnezeu și că totul se petrece în lume la întâmplare. Din pricina acestor răi și acestor nenorociți, majoritatea oamenilor se poticnesc și-și pierd credința în Dumnezeu, dar, din pricina celor care trăiesc în cumpătare și cu măsură, nu numai că nu vor ajunge să rostească aceste cuvinte de tăgăduire a proniei cerești, ci, dimpotrivă, se vor osândi pe ei înșiși dacă ar fi ispitiți vreodată să formuleze vreo vină împotriva proniei lui Dumnezeu. Dacă toți oamenii, sau cel puțin majoritatea lor, ar voi să trăiască în cumpătare și cu măsură, niciodată nu s-ar fi ajuns să se nască astfel de învățături greșite și nici nu s-ar fi pus vreodată de către oameni problema: de unde vine răul? Dacă în lume n-ar fi existat relele și nici nu s-ar vedea rele, ar mai fi fost îndemnat cineva să cerceteze cauza răului și, prin aceste cercetări, ar mai fi apărut nenumărate erezii? Ereticii Marcion, Manes, Valentin și majoritatea doctrinelor filosofice grecești aici își au originea. Și, dimpotrivă, dacă toți oamenii ar trăi potrivit învățăturii creștine, și n-ar mai fi cu putință să se cerceteze originea răului, n-ar mai învăța oamenii că întâmplarea conduce totul în lume și ar cunoaște toți - dacă nu din altă parte și prin alte mijloace, măcar din această desăvârșită viațuire creștină - că toți oamenii și întreg universul trăiesc sub domnia lui Dumnezeu și că El chivernisește faptele noastre, potrivit înțelegerii și înțelepciunii Lui. Conducerea lumii de către Dumnezeu și purtarea Sa de grijă este activă și acum, dar nu se vede cu ușurință din pricina celei dese răspândite peste întreaga lume de acești netrebniți și nenorociți. Dacă n-ar fi această ceață, purtarea de grijă a lui Dumnezeu ar putea fi văzută cu ușurință de toți, așa cum se vede soarele în miezul zilei, când liniștea adâncă stăpânește firea. Cine dintre cei ce trăiesc pe pământ ar mai pune la îndoială purtarea de grijă a lui Dumnezeu, dacă n-ar mai fi tribunale, nici acuzatori, nici hulitori, nici osânde, nici pedepse, nici închisori și chinuri, nici confiscări de averi și amenzi, nici frică și primejdie, nici dușmănie, nici uneltiri, nici ocări și ură, nici foamete și ciumă și, în sfârșit, nici una dintre nenorocirile enumerate mai sus, ci toată lumea ar trăi în cumpătare și cu măsura cuvenită? Nimeni! Acum însă purtarea de grijă a lui Dumnezeu este în situația unui căpitan de corabie pe care l-a surprins o furtună pe mare. Căpitanul corăbiei își face datoria lui și salvează corabia de la înec, dar călătorii de pe corabie nu pot vedea cât de desăvârșită este știința lui în a conduce vasul din pricina tulburării lor, din pricina fricii ce-i cuprinde și din pricina neliniștii nenorocirilor ce stau deasupra capetelor lor. Tot astfel și cu lumea: Dumnezeu conduce lumea și poartă grijă de ea, dar majoritatea oamenilor nu vede degetul lui Dumnezeu în lume din pricina furtunii vieții și din pricina tulburării pe care acești netrebniți și nenorociți, mai mult decât toți, o aduc asupra lumii.

Prin urmare, aceștia nu numai că răstoarnă societatea, dar nimicesc și credința. N-ar greși nimeni dacă i-ar numi dușmani comuni ai neamului omenesc; aceștia trăiesc spre păgubirea mântuirii

celorlalți oameni, deoarece prin învățăturile lor false și prin viața lor necurată îneacă pe cei care călătoresc împreună cu ei pe marea acestei vieți.

11. Nici una dintre aceste tulburări nu se poate vedea în mănăstiri. În lume s-a pornit atâta furtună. Numai în mănăstiri monahii stau ca într-un port, au liniște și sunt feriți de orice primejdie. Privesc ca din cer naufragiile celorlalți, pentru că și-au ales o viață asemănătoare celei cerești; se află într-o stare într-o nimic inferioară stării îngerilor. După cum între îngeri nu există dezechilibru, nici nu sunt unii fericiți, iar alții încercați de cele mai grele nenorociri, ci toți au aceeași pace, bucurie și slavă, tot astfel și în mănăstiri. Nimeni nu plânge de sărăcie, nimeni nu se laudă cu bogăția. Cuvintele “al meu și al tău”, care distrug și pierd totul, nu se aud, sunt alungate dintre monahi, toată averea mănăstirii le este de obște: și masa, și locuința, și hainele. Dar ceea ce-i mai minunat e că în toți locuitorii mănăstirilor se află un singur și același suflet. Toți sunt nobili, bucurându-se de aceeași noblețe, toți sunt robi, împărțășind aceeași robie, toți sunt liberi, bucurându-se de aceeași libertate. În mănăstiri există o singură bogăție pentru toți, bogăția cea adevărată; o singură slavă, slava cea adevărată; asta pentru motivul că în mănăstiri bogățiile nu stau în nume, ci în lucrurile însele, sunt bogății reale. În toți monahii există o singură plăcere, o singură dorință, o singură nădejde; toate sunt cercetate cu scumpătate, ca printr-un canon sau cântar, nu se află inegalitate, ci ordine, rânduială, armonie, multă înțelegere și continuu prilej de bucurie. Pentru aceea toți lucrează și suferă, pentru ca toți să se bucure și să se veselească. Nicăieri în altă parte nu este cu puțință să se vadă, în chip desăvârșit, nu numai disprețul față de lucrurile prezente, tăierea din rădăcini a oricărui prilej de revoltă și luptă, nutrirea unor nădejdi strălucite despre bunurile viitoare, dar și socotința ca cele ce se întâmplă fiecăruia, și cele triste și cele vesele, sunt comune tuturor. Măhnirea, în adevăr, dispare mai repede când necazul unuia este împărțit îndeobște de toți. Au multe prilejuri de bucurie, pentru că se bucură nu numai de bunătățile lor proprii, ci și de ale celorlalți, tot așa de mult ca și de ale lor.

Dar mi s-ar putea obiecta:

- Nu va pieri oare societatea omenească dacă toți oamenii din lume se vor călugări?

- În situația de azi a lucrurilor însă, societatea piere și se strică din pricina acelora care au fost crescuți departe de viața monahală. Iar tu, prin faptul că susții că societatea omenească dăinuiește în virtutea unei viețuiri contrare vieții monahale, ești în situația unui om care ar spune că o liră bine acordată nu scoate sunete armonioase, și, dimpotrivă, ar susține cu tărie că altă liră prost acordată, cu unele coarde prea strunite, iar cu altele prea slabe, este cu totul potrivită și pentru cântare, și pentru desfătarea spectatorilor. Altă dovadă mai mare decât afirmația unui astfel de om nu vom cere pentru a ilustra lipsa lui de simț muzical, după cum nici nu e nevoie de o altă dovadă mai puternică spre a demonstra falsitatea, invidia și ura de oameni a acelora care afirmă că viețuirea monahală ar duce spre pieire societatea omenească.

Dar ce spun în această privință părinții care au mai mult simț și mai multă judecată? Își exprimă această părere zicând:

~ Copiii noștri să învețe mai întâi carte, să învețe mai întâi elocința, și, după ce au dobândit puterea de a vorbi bine și convingător, să fie duși în mănăstiri spre a învăța și viețuirea monahică. Atunci nimeni nu-i va mai împiedica.

- Dar cine garantează că fiii voștri vor ajunge la maturitate? Mulți copii au plecat din lumea aceasta răpiți înainte de vreme de o moarte prematură. Să admitem însă că vor ajunge la maturitate, cine ne va garanta că viața lor până la majorat va fi o viață curată, o viață creștină? În nici un chip nu vorbesc de dragul disputei și nici nu-mi place să discut de dragul discuției, deoarece, dacă mi s-ar garanta că fiii voștri ar dobândi, trăind în lume, puterea de a duce o viețuire creștină, nici n-aș cere să fie scoși din lume și duși în mănăstire, ci mai cu seamă atunci aș porunci să rămână în mijlocul societății; nu numai că nu i-aș lăuda pe cei care caută să-i scoată din lume, ci, dimpotrivă, mi-aș întoarce fața cu dezgust dinaintea unor astfel de oameni ca înaintea unor dușmani obștești ai societății, căci ei, ascunzând aceste făclii și ducând din oraș în pustie aceste lumini, ar păgubi și ar lipsi de cele mai mari bunuri pe cei care trăiesc în orașe. Dar, dacă nimeni nu-mi dă această garanție și nu-mi face această făgăduială, ce folos avem de pe urma trimiterii lor la profesori, unde, în locul elocinței și al științei de carte, vor învăța răutatea, și, voind să dobândească învățături de minimă importanță, vor pierde ceea ce este de capitală importanță: tăria sufletului și sănătatea lor sufletească.

- Ce spui? Oare ne sfătuiești să dărâmăm școlile?, ar putea să mă întrebe cineva.

- Nu cer asta, dar cer să nu dărâmăm virtutea și să nu îngropăm de viu sufletul. Când sufletul este înțelept și virtuos, nu-i nici o pagubă dacă nu-i iscusit în arta vorbirii; dar dacă sufletul este stricat, atunci este cu totul păgubit, chiar dacă limba ar ajunge să grăiască cum nu se poate mai măiestru. Paguba e cu atât mai mare cu cât iscusința în vorbire va fi mai mare. Și pe bună dreptate, căci răutatea, dacă are în ajutorul său iscusința limbii, săvârșește cu mult mai cumplite rele decât atunci când este lipsită de destoinicia oratorică.

Un tată poate că mi-ar pune următoarea întrebare:

- Dar dacă, ducându-mi fiul la mănăstire, se va întâmpla să nu ajungă să dobândească virtutea viețuirii monahale și, o dată cu aceasta, să piardă și iscusința oratorică, pentru că nu a urmat școlile din oraș?

- Spune-mi, te rog, ce ai zice dacă, rămânând fiul tău în oraș, pe lângă faptul că-și strică sufletul, nu va ajunge să-și însușească nici elocința predată în școală? Obiecția făcută de mine e mai dreaptă decât obiecția ta.

- Pentru ce?

- Pentru următorul motiv: chiar dacă rezultatul instrucției dorit și de mine și de tine este îndoielnic, totuși rezultatul instrucției dorit de tine este mai îndoielnic decât al meu.

- Pentru ce?

- Pentru că studiul elocinței are nevoie de o purtare bună și cinstită, pe când o purtare bună și cinstită n-are nevoie să fie însoțită de talent oratoric, de iscusință la vorbă. Putem fi cinstiți,

cumpătați, înțelepți, cuminți, fără să urmărim cursuri de elocință, dar nimeni nu va putea vreodată să ajungă să fie convingător, să aibă putere în cuvânt dacă nu are și o purtare bună și cinstită, deoarece își va cheltui tot timpul în răutăți și în desfrânări. Prin urmare, teama ce o ai trimițându-ți copilul la mănăstire trebuie să te stăpânească și dacă îl ții în oraș; ba încă teama trebuie să-ți fie cu atât mai mare în ultimul caz cu cât de cele mai multe ori nu reușești să faci din fiul tău un bun orator și-ți stă în față primejdia de a pierde lucruri și mai mari. În mănăstire fiul tău nu trebuie să se ocupe decât de un singur lucru, să învețe să se poarte bine, să ajungă un om moral. În oraș însă trebuie să ajungă stăpân pe două lucruri: să învețe și știința oratorică, și știința bunei purtări, deoarece nu-i cu puțință una fără cealaltă, nu-i cu puțință să înveți arta oratorică fără a învăța și buna purtare, înțelepciunea. Dar dacă vrei, să presupunem cu puțință ceea ce-i cu neputință, anume că putem fi mari oratori fără să avem nevoie de purtări bune. Ce folos vom avea de pe urma iscusinței oratorice dacă vom fi înfrânți în ceea ce are mai important viața? Și ce pagubă vom suferi de pe urma lipsei de iscusință oratorică dacă dobândim cele mai mari bunuri cu ajutorul felului nostru bun de a ne purta în viață? Aceasta nu-i numai convingerea noastră a creștinilor, care punem puțin preț pe înțelepciunea profană și pe arta oratorică - noi, care o socotim o nebunie⁷⁰ ~ dar chiar filosofii păgâni au această convingere și dau aceeași mărturisire, întemeiați pe această convingere, majoritatea filosofilor păgâni nu s-au ocupat prea mult de elocință, unii dintre ei au disprețuit chiar arta oratorică și au trăit fără să cunoască legile și regulile vorbirii frumoase, totuși, pentru că și-au petrecut toată viața ocupându-se cu știința de a ajunge oameni morali și cu purtări frumoase, viața lor a dobândit o puternică strălucire și au ajuns vestiți.

70. I Cor. 3, 19.

De pildă, Anaharsis, Crates și Diogene n-au studiat deloc elocința; unii spun că nici Socrate n-a studiat această știință. În privința lui Socrate însă, poate să ne dea mărturie Platon, cel mai strălucit reprezentant al filosofiei, omul care a cunoscut mai bine decât toți cu de-amănuntul viața dascălului său. În una dintre scrierile sale, Platon istorisește că Socrate este dus înaintea tribunalului spre a se apăra. În apărarea sa față de judecători, Platon pune în gura lui Socrate următoarele cuvinte: “Veți auzi de la mine, bărbați atenieni, tot adevărul; pe Zeus mă jur că într-adevăr nu veți auzi cuvinte frumoase în ce privește frazele și cuvintele, nici vorbe împodobite, cum au fost cuvintele celor care-au vorbit până acum; veți auzi cuvinte spuse simplu și la întâmplare, așa cum îmi vin pe limbă. Deoarece cred că sunt drepte spusele mele, nimeni dintre voi să nu se aștepte la altceva, nici n-ar fi potrivit pentru vârsta mea să vin în fața voastră ca un copil care-și alcătuiește cu grijă cuvintele sale”.⁷¹

71. Platon, Apologia, 17 b.

Socrate spunea aceste cuvinte ca să arate că n-a învățat arta elocinței și nici n-a folosit-o, nu din pricina trândăviei, ci din pricină că n-o socotea de mare importanță. Prin urmare, elocința nu se potrivește filosofilor, și în general bărbaților, ci este o ambiție proprie copiilor care se joacă; aceasta este părerea filosofilor păgâni; nu a unuia de rând, ci a filosofului care a depășit în înțelepciune pe toți ceilalți, a lui Platon. Într-adevăr, Platon, după cum am văzut, nu-l prezintă pe Socrate, dascălul său, împodobit cu această găteală, căci socotește că e rușinos pentru un filosof să se împăuneze cu o astfel de podoabă.

Aceste cuvinte pot fi spuse pe bună-dreptate unui tată păgân, totuși pot fi spuse cu atât mai mult unui tată creștin. Într-adevăr, nu-i o prostie ca elocința să fie socotită o nimica de păgâni, de cei

care urmăresc cu orice preț lauda oamenilor și slava, de cei care nu pot dobândi această slavă decât cu ajutorul elocinței, iar noi, creștinii, să o admirăm atât, să-i dăm atâta valoare, și, din pricina ei, să disprețuim instrucția de neapărată trebuință, educarea sufletului?

12. Dacă aș vorbi unui tată necredincios, unui păgân; cele spuse mai sus ar fi îndestulătoare, dar pentru că vorbesc unui tată credincios, unui creștin, e nevoie să aduc și exemple din lumea noastră creștină.

- Care sunt aceste exemple?

Sunt marii bărbați și sfinții de la început, care au trăit când nu existau scrieri, apoi bărbații mari și sfinții de mai târziu, când existau scrieri, dar nu exista iscusința oratorică, și, în sfârșit, bărbații mari și sfinții din vremurile din apropierea noastră, când existau și scrieri, și iscusința oratorică. Bărbații mari și sfinții de la început nu erau iscusiți nici în una, nici în alta: nu cunoșteau nici arta cuvântului, dar nu știau nici carte. Și acolo unde pare de absolută trebuință talentul oratoric și instrucția în școală, acolo acei bărbați mari erau lipsiți și de una, și de alta; cu toate acestea, au depășit atât de mult pe cei care le stăpâneau, încât aceștia, în comparație cu ei, păreau mai neiscusiți decât niște simpli copii. Într-adevăr, dacă puterea de convingere ar sta în cuvinte, iar filosofii, stăpâni și pe știința de carte și pe talentul oratoric, n-au fost în stare să convingă pe nici un stăpânitor de popoare, pe nici un tiran. În timp ce Apostolii, oameni neînvățați și simpli, au convins întreaga lume să îmbrățișeze creștinismul, atunci urmează că Apostolii, cei neînvățați, cei simpli, sunt cei care au dobândit comorile înțelepciunii, și nu filosofii, cei care au studiat cu grijă și cartea, și arta oratorică. Prin urmare, înțelepciunea adevărată și adevărata știință de carte nu este alta decât frica de Dumnezeu.

Să nu creadă nimeni că prin aceste cuvinte aș legiu să lăsăm pe copii să ajungă niște neștiutori de carte! Nu! Dar dacă mi-ați garanta că fiii voștri își vor însuși ceea ce este absolut necesar, educarea sufletului, n-aș împiedica să se dea în plus copiilor și această instrucție. Este cea mai mare nesocotință și cea mai mare nebulie ca, atunci când temelia casei ți se clatină și amenință să se năruie toată casa și toate zidurile, să alergi după zugrăvi, și nu după ziduri! După cum iarăși este o ambiție prostescă să împiedici pe cel ce vrea să zugrăvească locuința, atunci când zidurile sunt trainice și solide.

Un fapt petrecut sub ochii mei va ilustra adevărul spuselor mele. Mai demult a venit în orașul nostru un tânăr foarte bogat ca să învețe limba latină și limba greacă. Era însoțit de un pedagog. Pedagogul era rânduit să se îngrijească de educarea sufletului tânărului. M-am apropiat de pedagog (era unul dintre locuitorii munților, un monah) și am încercat să aflu pricina pentru care s-a dedicat ocupației de pedagog, o dată ce a îmbrățișat filosofia aceasta, o dată ce a îmbrățișat monahismul. Mi-a răspuns că mai rămâne puțină vreme pedagog. Apoi mi-a povestit totul de la început:

“Copilul acesta are un tată aspru, alipit cu totul de lucrurile din lumea aceasta. Mama lui însă este o femeie înțeleaptă, bună și cu gândul numai la Dumnezeu. Tatăl lui, ofițer în armată, săvârșise multe fapte de vitejie în războaie și voia ca fiul lui să îmbrățișeze tot cariera armelor, dar mama lui nici nu voia să audă de așa ceva, se împotriva cu tărie unui asemenea gând. Dorea și ținea mult să-și vadă fiul strălucind ca monah, însă nu îndrăznea să-și descopere gândul

înaintea soțului ei. Se temea ca nu cumva el, în dorința de a-și pune în aplicare gândul, să-l lege prea tare, înainte de vreme, cu lanțurile vieții, să-l îndepărteze de viața virtuoasă nădăjduită pentru fiul ei și să-l ducă în rândurile ostașilor, iar acolo să deprindă tot disprețul pentru viața virtuoasă și să nu mai fie în stare mai târziu să-și îndrepte purtarea. Pentru aceasta a făcut un plan. M-a chemat acasă la ea, mi-a împărtășit gândul ei. A luat apoi mâna dreaptă a copilului și mi-a pus-o în mâinile mele. Am întrebat-o pentru ce face aceasta. Mi-a răspuns că nu i-a mai rămas decât acest singur plan pentru mântuirea copilului ei, anume, dacă aș voi și aș primi, să fiu pedagog copilului ei, să-l iau cu mine și să vin cu el aici. Ea își va convinge soțul că studiul elocinței și al literelor este folositor unui om care vrea să îmbrățișeze cariera armelor. “Dacă aș reuși, continuă să-mi spună mama lui, să-l ai lângă tine, undeva departe de casa părintească, unde să nu-l poată supăra nici tatăl lui și nici altcineva dintre rudele sale, vei putea să-i educi sufletul în toată voia, vei putea să-l faci să trăiască așa cum ar trăi într-o mănăstire. Primește-mi rugămintea! Făgăduiește-mi că ai să mă ajuți în această neliniște în care se zbate sufletul meu. Rugămintea mea nu urmărește lucruri de puțină importanță. Lupt pentru mântuirea sufletului copilului meu, și primejdia atârna deasupra lui. Nu-mi trece cu vederea rugămintea, spre a se primejdiu ceea ce am mai scump pe lume! Smulge-l din lațurile care de pe acum îl înconjoară! Smulge-l din tulburarea vieții și din furtună! Dacă nu vrei să-mi faci acest hatâr, chem pe Dumnezeu să judece între mine și tine! Mărturisesc că eu n-am lăsat nimic la o parte din cele ce mi-au stat în putere pentru mântuirea sufletului lui și sunt curată de sângele copilului acestuia. Dar dacă se va întâmpla să pătească ce poate păți un tânăr trăit până acum într-un atât de mare lux și nepăsare morală, apoi să știi că de la tine și din mâinile tale va cere Dumnezeu în ziua judecății sufletul acestui copil”. Așa mi-a vorbit mama lui. A mai spus încă și alte multe cuvinte, plângând cu șiroaie de lacrimi de țî se rupea inima. M-a convins deci să primesc această însărcinare și ne-am despărțit dându-mi aceste porunci”.

Planul mamei n-a fost zadarnic. Monahul a exercitat asupra acestui copil în scurtă vreme o atât de mare influență și a aprins în el atât de mult focul dorinței de a îmbrățișa felul de trai al monahilor, încât a aruncat totul și a alergat în pustie. Avea nevoie acum de un alt frâu, care să-l întoarcă la o asceză măsurată de la aspra asceză ce-o trăia. Pe lângă aceasta, mai era și teama ca nu cumva, din pricina râvnei lui deosebite, să se descopere înainte de vreme tot planul pus la cale și să se pornească război cumplit atât împotriva pedagogului, cât și a monahilor de pretutindeni. Într-adevăr, dacă tatăl copilului ar fi aflat de fuga fiului lui în pustie, nu s-ar fi dat în lături de a pune totul în mișcare spre a prizoni pe sfinții aceia, și nu numai pe cei care l-au primit în mănăstirea lor, ci și pe toți ceilalți.

“Așadar eu, a continuat monahul, am luat îndeosebi pe copil și i-am spus temerile mele și încă și alte cuvinte. I-am aprobat dorința de a îmbrățișa viața monahală, ba încă i-am și sporit această dorință, L-am rugat însă să ne ducem să locuim în oraș, și acolo să se ocupe cu studiul elocinței și al literelor. În acest chip, va fi de folos și celor de o vârstă cu el, și va rămâne și tatălui lui necunoscut planul nostru. Socoteam că e de neapărată trebuință să ne mutăm din pustie în oraș, pentru a feri de orice neplăceri pe monahii din mănăstire, pe mamă, pe mine, pedagogul lui, ba chiar și pe copil. Dacă tatăl ar fi știut de la început de planul nostru, s-ar fi pornit cu atacurile împotriva copilului și ar fi putut ușor nimici răsăturile vieții creștine ce le sădisem în el, deoarece erau plăpânde și abia înrădăcinate. Mă gândeam că, dacă ar trece mai mult timp, se vor înrădăcina bine și voi avea astfel cea mai mare garanție că, orice s-ar întâmpla, tatăl nu va mai putea aduce nici o vătămare fiului său. Asta s-a și întâmplat, nădejdea nu mi-a fost înșelată.

Într-adevăr, mai târziu, după trecere de multă vreme, când tatăl lui s-a năpustit asupra-i și s-a aruncat cu multă furie, nu numai că n-a clătinat nimic din clădirea virtuții fiului lui, ci aceasta s-a arătat a fi și mai puternică. Mulți dintre colegii lui de școală s-au folosit de pe urma legăturilor cu el și au îmbrățișat și ei râvna lui de viață creștină și monahică. A ajuns să aibă mare influență asupra colegilor lui, deoarece avea în casă lângă el neconținut pe cel care-i educa sufletul; era ca o statuie care se bucură neîncetat de intervenția mâinii artistului, i se adăugau în fiecare zi noi frumuseți sufletești. Ceea ce-i mai minunat este faptul că nu părea că se deosebește întru ceva de majoritatea colegilor săi în înfățișarea sa exterioară: nu era ursuz și morocănos, nu era slab și galben la față, nu purta altă îmbrăcăminte decât ceilalți. Era la fel ca toți colegii lui și la înfățișare, și la privire, și la voce, și, într-un cuvânt, în totul. Datorită acestui fapt, a putut să prindă în mrejele lui pe mulți dintre cei cu care avea legături, deoarece înlăuntrul său ascundea o viață creștină deosebită. Dacă s-ar fi văzut ce viață ducea acasă, s-ar fi crezut că-i un monah, unul dintre locuitorii munților. Locuința lui avea exact înfățișarea unei chilii mănăstirești, nu se afla înlăuntrul ei nimic mai mult decât cele de neapărată trebuință. Își întrebuința tot timpul cu citirea cărților sfinte. Fiind deștept, învăța ușor lecțiile, acorda studiilor de la școală o mică parte din zi, iar tot restul zilei și-l consacra neconținutelor rugăciuni și citirii cărților dumnezeiești; toată ziua și-o petrecea nemâncat, dar, mai bine spus, stătea nemâncat nu numai o zi, nici numai două, ci chiar mai multe zile. Noaptea erau martore tuturor nevoițelor lui, lacrimilor lui, rugăciunilor lui și citirii cărților sfinte”.

Pedagogul lui mi-a spus în taină toate acestea; tânărul s-ar fi supărat amarnic dacă ar fi aflat că-i sunt făcute cunoscute lumii virtuțile sale. Mai spunea despre el pedagogul lui: cămașa îi era făcută din păr, cu ea dormea și noaptea; a născocit acest mijloc înțelept, pentru a nu-și prelungi prea mult somnul și a se deștepta repede. Toate faptele sale erau tot atât de desăvârșite ca și ale monahilor. Slăvea neconținut pe Dumnezeu, și Dumnezeu i-a dat aripi ușoare ca să se înalțe spre această filosofie.

Prin urmare, dacă mi-ai arăta și acum un suflet atât de mare ca al acestui tânăr, dacă mi-ai da un pedagog ca acela despre care am vorbit mai sus, dacă mi-ai făgădui că are să se ocupe întru totul de creșterea copiilor, eu, în primul rând, mai mult decât părinții, aș dori mult de tot ca fiii lor să se ocupe și cu studiul elocinței și al literelor. Într-un asemenea caz, vânătoria ne va fi bogată, căci unii ca aceștia vor putea vâna cu multă ușurință pe colegii lor, și din pricina traiului și din pricina vârstei și din pricina legăturilor neîntrerupte cu ei. Dar nu-i nimeni care să-și ia aceasta sarcină și nici s-o ducă la îndeplinire. Iar pentru că nu-i nici unul, ar fi cea mai mare cruzime ca pe cel care nu poate pe sine să se ajute, pe cel căzut la pământ, pe cel care primește nenumărate răni, pe cel care face ca și alții să piardă curajul, să-l lăsăm să moară în mijlocul vâltorilor vieții, când ar trebui să-l scoatem din luptă. N-ar trebui, oare, pedepsit generalul care ar scoate din linia de bătaie pe ostașii care pot să lupte, dar ar porunci să rămână neconținut pe loc cei răniți, cei căzuți la pământ, cei care împiedică pe alții să lupte?

13. Mulți părinți stăruie în dorința de a-și vedea fiii strălucind în arta elocinței, ca și cum ar cunoaște precis că aceștia vor ajunge neapărat să-și termine cu succes studiile. În privința aceasta, n-am să caut să mă cert cu ei, nici să spun că fiii lor nu vor reuși să ajungă străluciți retori; admit chiar că-și vor termina studiile și că vor ajunge pe culmile oratoriei și științei.

Să presupunem că ai de ales între două căi: să trimiți pe fiul tău să frecventeze școlile spre a învăța oratoria și știința, sau să-l trimiți în mănăstirile din pustie spre a i se face educația sufletului. Spune-mi acum, te rog, în care dintre aceste două căi este mai bine să exceleze fiul tău? În ce mă privește pe mine aș dori să exceleze și în una, și în alta. Dar, dacă n-ar putea să exceleze în amândouă, este mai bine să aleagă o singură cale, cealaltă, educația sufletului, cu mult superioară celei dintâi.

- Bine, dar cum voi putea ști, mi s-ar putea obiecta, că fiul meu va ajunge virtuos, că va practica neconținut virtutea, că nu va cădea mai târziu? Mulți oameni virtuoși au căzut în grele păcate.

- Dar de unde poți ști că fiul tău nu va ajunge virtuos și nu va practica neconținut virtutea? Mulți oameni au fost toată viața lor virtuoși, iar aceștia sunt mai numeroși decât cei care au fost virtuoși și apoi au căzut.

Prin urmare, ai mai multă garanție că fiul tău va ajunge virtuos și va rămâne virtuos, decât teama că va cădea din virtutea la care va ajunge.

De ce nu ești cuprins de aceeași teamă și când e vorba să trimiți pe fiul tău să studieze elocința? Aici mai cu seamă ar trebui să te temi mai mult de nereușita și de cădere. Puțini dintre mulții monahi nu au atins scopul stăruințelor lor, dar dintre mulții oameni care au urmat școala și cursurile de elocință puțini sunt cei care au strălucit ca oratori de seamă. Ar trebui, pe bună dreptate, să te temi că fiul tău nu va reuși în studiul elocinței nu numai din cauza pricinilor de mai sus, dar și a altor pricini, cu mult mai mari, de pildă: lipsa de talent a elevilor, proasta pregătire a profesorilor, nepăsarea pedagogilor, prea multa ocupație a părinților cu alte treburi, care nu le îngăduie să se ocupe îndeaproape de fiii lor, lipsa de bani pentru a face față cheltuielilor cu școala și cu achitarea lefurilor profesorilor, purtările proaste ale celor cu care vin în contact copiii, răutatea, invidia și violența colegilor de școală și alte multe pricini care te împiedică să-ți ajungi scopul, riu sunt însă numai aceste piedici; alte piedici mai mari se ivesc în calea fiului tău după terminarea școlii.

Într-adevăr, după ce fiul tău a trecut peste toate piedicile amintite mai sus și a ajuns la vârful științei predate în școală, fără să se poticnească de ceva, îl așteaptă atunci, la sfârșitul studiilor, alte curse, alte piedici: reaua voință a marilor demnitari, invidia celor care au aceeași funcție ca și el, greutatea vremurilor, lipsa de prieteni care să-i dea o mână de ajutor, sărăcia; toate acestea îl fac să nu-și ajungă scopul urmărit. Cu monahii lucrurile nu stau așa, ei trebuie să se îngrijească numai de un singur lucru: să aibă o râvnă aleasă și bună, iar dacă au o astfel de râvnă, nimic nu-i va putea împiedica să ajungă virtuoși.

Prin urmare, nu-i, oare, nedrept să deznădăjduiești și să tremuri de teamă când e vorba să trimiți copilul la mănăstire, unde ai cele mai bune nădejdi că fiul tău va reuși negreșit să ajungă om virtuos, și asta cât mai repede, și, dimpotrivă, să n-ai nici o umbră de deznădejde, ba, deplină încredințare de reușită, când e vorba să-l trimiți la școală pentru a studia elocința, unde, după cum am arătat mai sus, n-ai nici o nădejde de reușită, unde stau în calea fiului tău nenumărate piedici, unde greutățile sunt mai bătătoare la ochi și mai multe? Nu-i, oare, nedrept ca, atunci când e vorba de elocință, să nu te uiți deloc la neplăcerile care adeseori o însoțesc, ci să ai în vedere numai succesele de pe urma oratoriei, care sunt așa de rare, iar, când e vorba de viețuirea

virtuoasă a monahilor, să te porți altfel, să vezi adică numai părțile neplăcute acolo unde sunt multe nădejdi de succes, iar dincolo, unde n-ai nici o nădejde de reușită, să gândești că vei reuși? Mai mult încă: dacă toate împrejurările ar conlucra să asigure fiului tău, după terminarea studiului elocinței, un succes deplin, se poate întâmpla ca, adeseori, o moarte prematură să-l lovească și să plece din lumea aceasta, după ce și-a dat atâta osteneală pentru dobândirea cunoștințelor, fără să-și fi valorificat studiile sale, fără să poarte pe fruntea lui cununa succesului. În mănăstire așa ceva nu se poate întâmpla; chiar dacă ar muri fiul tău în timp ce i se face educația sufletului, el va pleca din lumea aceasta încărcat de mari succese și încununat.

Prin urmare, dacă te temi de viitorul copilului tău, apoi ar trebui să te temi mai mult atunci când îl trimiți să studieze elocința, deoarece sunt multe piedici până să termine acest drum. Tu însă te porți cu totul altfel: când e vorba să trimiți pe copilul tău în școli, nu-ți pierzi răbdarea, aștepti ani îndelungați, nu te uiți la greutățile ce le ai de îndurat în timpul studiilor lui, la cheltuiala banilor, la neplăceri, la nesiguranța viitorului fiului tău, ci te uiți numai la timpul când el își va încheia studiile; când e vorba însă să-I trimiți la mănăstire, nici n-a apucat să calce pragul mănăstirii, nici n-a făcut cunoștință cu frumoasa viețuire călugărească, că te și cuprinde îndată teama, începi să tremuri și să-ți se umple capul cu fel de fel de gânduri de deznădejde. Mai înainte mi-ai pus această întrebare:

- Un om care locuiește în oraș, care locuiește în lume și are casa lui nu poate să se mântuiască?

- Da! Dar dacă poate să se mântuiască locuind în oraș, în lume, având casa lui și femeia lui, oare nu va putea să se mântuiască mult mai ușor dacă n-are femeie și toate celelalte bunuri? Omul nu trebuie să aibă două feluri de a privi lucrurile: uneori să fie încredințat că poate să-și mântuiască sufletul, chiar dacă este înlănțuit de grijile lumii, iar alteori să tremure și să se teamă că nu poate fi bineplăcut înaintea lui Dumnezeu dacă este eliberat de toate grijile lumii, dacă nu are averi, casă, soție. Dacă, după cum susțineai, poate să se mântuiască locuind în oraș, apoi cu atât mai mult dacă trăiește în pustie! Pentru ce te temi de pustie, unde nu-i nici o primejdie, și nu te temi de oraș, unde ar trebui ca teama să-ți fie cu mult mai mare?

14. Ai putea însă să-mi obiectezi:

- Nu-i același lucru când păcătuiește un laic ca atunci când păcătuiește un monah, care și-a afierosit viața lui Dumnezeu. Nu cad amândoi de la aceeași înălțime, și de aceea nici rănilor lor nu sunt la fel.

- Te înșeli amarnic, iubito, și greșești dacă socotești că laicului i se cere îndeplinirea unor porunci, iar monahului, a altora. Deosebirea dintre un laic și un monah stă numai în aceea că unul este căsătorit, și celălalt e necăsătorit. Pentru toate celelalte porunci, vor da socoteală la fel amândoi.

Cel care se mânie pe fratele său⁷², fie că e laic, fie că e monah, săvârșește același păcat înaintea lui Dumnezeu.

72. Matei 5, 22.

Cel care se uită la o femeie spre a o pofti, dacă o face laicul sau monahul, la fel este pedepsit pentru desfrânare.⁷³ Judecând drept, am mai putea adăuga în această privință și următoarele: dacă un laic se uită cu poftă la o femeie, săvârșește un păcat mai mare decât monahul. Nu-i același lucru când un om căsătorit, un om care are femeie, un om care se bucură de o mângâiere atât de mare, se uită cu ochi pofticioși după o altă femeie, ca atunci când monahul ajunge să fie stăpânit de această cumplită poftă, el, care este lipsit cu totul de ajutorul pe care femeia îl dă laicului. Iarăși, cel care se jură, laic sau monah, este la fel pedepsit.⁷⁴ Când Hristos a dat această poruncă și a legiuit așa, n-a făcut deosebire între oameni și nici n-a spus: Dacă un monah se jură, apoi jurământul lui este de la diavol, dar dacă nu-i monah, apoi jurământul nu i se socotește păcat. Hristos a dat această poruncă în general pentru toți oamenii și o dată pentru toate timpurile: „Iar Eu vă spun vouă să nu vă jurați deloc!”⁷⁵ La fel, când Hristos a spus: “Vai de cei care râd”,⁷⁶ n-a mai adăugat și aceste cuvinte: Vai de monahii care râd, ci a dat această poruncă tuturor oamenilor: și laicilor, și monahilor. Așa este cazul și cu celelalte porunci mari și minunate date de Hristos. Într-adevăr, când spune: Fericiți cei săraci cu duhul, cei ce plâng, cei blânzi, cei flămânzi și însetați de dreptate, cei milostivi, cei curați cu inima, făcătorii de pace, cei prigonii pentru dreptate, cei care aud din gura necredincioșilor cuvinte de ocară, ce se pot rosti și nu se pot rosti, din pricina lui Hristos,⁷⁷ Domnul n-a adăugat la aceste Fericiți nici numele laicului, nici numele monahului, ci a dat aceste porunci tuturor oamenilor, pornind de la noțiunea de om.

73. Matei 5, 28.

74. Matei 5, 33-37.

75. Matei 5, 34.

76. Luca 6, 25.

77. Matei 5, 3-11.

Scripturile nu cunosc deosebiri între oameni. Scripturile vor ca toți oamenii să trăiască așa cum trăiesc monahii, chiar dacă se întâmplă să fie căsătoriți.

Ascultă ce spune și Pavel, iar când spun Pavel, spun tot Hristos.

Pavel, adresându-se în epistolele sale bărbaților căsătoriți și cu copii, le cere să trăiască tot așa de virtuos ca și monahii. După ce le poruncește să înlăture din viața lor orice lux în îmbrăcăminte, să înlăture mâncărurile bogate și alese, le scrie aceste cuvinte: “Femeile să se împodobească cu îmbrăcăminte cuviincioasă, cu demnitate și cu înțelepciune, nu cu împletituri de păr, cu aur, cu mărgăritare sau cu veșminte scumpe”,⁷⁸ iar mai jos spune: “Viiduva care trăiește în desfătare a murit de vie”,⁷⁹ și, în sfârșit, mai departe “Având însă hrană și îmbrăcăminte, vom fi îndestulați cu acestea”.⁸⁰ Se poate cere de la monahi altceva mai mult decât îndeplinirea acestor porunci? În alte epistole Pavel învață pe oameni să-și stăpânească limba și să se țină cu acest prilej legi precise, iar aceste legi trebuie să le îndeplinească și monahii. Pavel nu oprește numai cuvintele de rușine, vorbele proaste, ci și glumele.⁸¹ Cere apoi ca oamenii să taie din sufletele lor nu numai iuțeala, mânia și amărăciunea sufletească, cere să fie izgonite din gura credincioșilor și izbucnirea și defăimarea, căci spune Pavel: “Toată iuțeala, mânia și defăimarea să fie lepădate de la voi, împreună cu toată răutatea”.⁸² Ți se par oare mici poruncile date de Pavel? Așteaptă puțin și vei auzi porunci cu mult mai mari decât cele de mai sus, porunci date tuturor oamenilor, despre îndelunga-răbdare.

78. I Tim. 2, 9.

79. I Tim. 5, 6.

80. I Tim. 6, 8.

81. Efes. 5, 4.

82. Efes. 4, 31.

Pavel spune: “Soare/e să nu apună peste mânia voastră”.⁸³ “Vedeți să nu răsplătească cineva cuiva rău pentru rău, ci urmăriți totdeauna binele, și unii față de alții, și față de toți oamenii”.⁸⁴ Iar în altă parte: “Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieste răul cu binele”.⁸⁵ Ai văzut ce tărie au aceste porunci de a urca pe omul care le îndeplinește chiar pe culmea îndelungii răbdări și a viețuirii creștine desăvârșite?

Ascultă însă și poruncile date de Pavel cu privire la dragoste, punctul central al tuturor virtuților. Lăudând dragostea și vorbind despre multe fapte de virtute săvârșite de ea,⁸⁶ a arătat că laicii sunt datori să îndeplinească aceleași fapte de dragoste pe care și Hristos le-a cerut de la ucenicii Lui. După cum Mântuitorul a spus că cea mai înaltă dovadă de dragoste este de a-și pune cineva sufletul pentru prietenii lui,⁸⁷ tot astfel și Pavel a lăsat să se înțeleagă același lucru prin cuvintele: “Dragostea nu caută ale sale”⁸⁸, și poruncește să se înfăptuiască o astfel de dragoste.

83. Efes. 4, 26.

84. I Tes. 5, 15.

85. Rom. 12, 21.

86. I Cor. 13, 4-7.

87. Ioan 15, 13.

88. I Cor. 13, 5.

Prin urmare, dacă Pavel ar fi vorbit numai de datoria de a iubi pe toți oamenii, numai atât ar fi o dovadă îndestulătoare că această poruncă este dată și laicilor, și monahilor. Într-adevăr, dragostea este legătura și rădăcina întregii virtuți, deși în textul acesta Pavel o privește numai în ea însăși.

Poți cere oare de la monahi mai mult decât de la laici să pună în practică această filosofie?

Când Pavel ne poruncește să fim mai presus de mânie, de iuțea, de strigăt, de dragostea de bani, de pânze, de lux, de slava deșartă. În sfârșit, să fim mai presus de tot ce este lumesc, când cere să nu avem nimic comun cu pământul, când Pavel ne poruncește să ne omorâm mădularele, este recunoscut de toată lumea că ne cere să avem aceeași viață desăvârșită cerută de Hristos și ucenicilor Săi. Pavel vrea să fim tot așa de morți față de păcate ca și cum am fi murit și am fi deja îngropați.⁸⁹ Pentru asta spune: “Pentru că cel care a murit este dezvinovățit de păcat”.⁹⁰

În unele cazuri, Pavel ne îndeamnă să imităm, pe Însuși Hristos, nu numai pe ucenicii Lui. Când ne sfătuiește să iubim pe toți oamenii, să fim cumpătați, să nu purtăm ranchiună nimănui, ne dă ca exemplu pe Hristos.⁹¹

89. Rom. 6, 2; 7, 10; Gal. 6, 14.

90. Rom. 6, 7.

91. I Cor. 11, 1; Efes. 5, 1.

Prin urmare, când ne poruncește să imităm chiar pe Hristos, și nu numai pe ucenicii Lui, pe monahi, când spune că mare osândă îi așteaptă pe cei care nu-L imită chiar pe Hristos, mai poți susține că monahii sunt datori să aibă o viață creștină superioară laicilor? Toți oamenii trebuie

să se urce la această viețuire creștină superioară. Decăderea morală a societății omenеști își are pricina în faptul că socotim că numai monahii trebuie să aibă o viețuire creștină desăvârșită, pe când toți ceilalți au îngăduința să trăiască în trândăvie, disprețuind poruncile lui Hristos. Nu-i adevărat, nu-i adevărat, ne strigă Pavel. Tuturor, monahi și laici, ni se cere aceeași viețuire creștină desăvârșită. Susțin asta cu toată tăria, dar, mai bine spus, n-o susțin eu, ci Hristos care va judeca faptele noastre.

Dacă te mai minunezi încă de o astfel de afirmație și o mai pui la îndoială, am să-ți torn în auz învățătura aceluiași izvoare, spre a-ți spăla deplin toată răutatea necredinței. Îți voi face dovada susținerii mele, întemeiat pe pedepsele date de Domnul în ziua judecării.

Bogatul din Evanghelie n-a primit o pedeapsă mai mare pentru că ar fi fost un monah nemilostiv, ci pentru că, fiind laic, trăia în bogăție, se îmbrăca în porfîră și vîson și disprețuia pe săracul Lazăr, căzut în cea mai neagră nenorocire.⁹² Nu voi spune că bogatul din Evanghelie se chinuia în foc și a primit o pedeapsă mai mare, nici pentru că era laic și nici pentru că era monah, ci pentru că a fost crud și nemilostiv. Tot astfel, cele cinci fecioare neînțelepte au fost alungate de Mire pentru că n-au avut iubire de oameni, pentru că n-au făcut milostenie.⁹³ În privința pedepsei date lor, sunt de părere că fecioria lor n-a fost o pricină de a li se mări pedeapsa. Dimpotrivă, poate că li s-a micșorat tocmai pentru că au trăit în feciorie. Celor cinci fecioare neînțelepte nu li s-a spus: “Duceți-vă de la Mine în focul pregătit diavolului și îngerilor lui”,⁹⁴ ci numai atât: “Nu vă știu pe voi”.⁹⁵ Nu te contrazic dacă mi-ai obiecta că tot la pedeapsă duc și cuvintele spuse fecioarelor neînțelepte, ca și celelalte cuvinte amintite mai sus. Prin exemplul cu fecioarele am urmărit să dovedesc că viața monahilor nu atrage după sine pedepse mai grele din partea lui Dumnezeu, ci că și laicii, dacă săvârșesc aceleași păcate ca și monahii, sunt pedepsiți la fel ca și aceștia. Tot astfel, și cel care a intrat la nuntă fără haină de nuntă⁹⁶, și cel care a cerut fără milă suta de dinari de la datornicul său⁹⁷ au suferit cele ce-au suferit nu din pricină că ar fi fost monahi, ci unul a fost dat pieirii din pricina curviei, iar altul, din pricina răutății lui. Și dacă vei cerceta pe toți cei despre care Scriptura spune că au fost pedepsiți, vei vedea că au fost pedepsiți numai din pricina păcatelor lor, și nu din pricină că au fost laici sau monahi.

92. Luca 16, 19-25.

93. Matei 25, M 2.

94. Matei 25, 41.

95. Matei 25, 12.

96. Matei 22, 11-13.

97. Matei 18, 28-34.

Același lucru se vede nu numai când e vorba de pedepse, ci și când este vorba de sfaturi. Astfel, când Hristos zice: “Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre”⁹⁸, aceste cuvinte nu sunt adresate numai monahilor, ci tuturor oamenilor.

Când Hristos poruncește să mergem pe calea cea strîmtă, nu dă această poruncă numai monahilor, ci tuturor oamenilor; de asemenea, când poruncește să ne urăm sufletul¹⁰⁰ în lumea aceasta, ca și altele la fel cu aceasta, toate aceste porunci privesc pe toți oamenii. Când Mântuitorul nu se adresează tuturor și nu dă sfaturi care să privească pe toți oamenii, atunci ne arată lămurit acest lucru. De pildă, când este vorba despre feciorie, adaugă: “Cine poate s-o primească, să o primească”¹⁰¹, n-a spus: “tot omul să o primească” și nici n-a pus fecioria în

rândul poruncilor. Tot așa face și Pavel; în orice împrejurare Pavel imita pe Dascălul său, iar când vorbește despre feciorie, spune: “Dar despre fecioare, nu am porunca Domnului”¹⁰².

98. Matei 11, 28-29.

99. Matei 7, 13-14.

100. Ioan 12, 25.

101. Matei 19, 12.

102. I Cor. 7, 25.

Prin urmare, este de neapărată trebuință ca și laicul și monahul să se urce la aceeași înălțime; atât unul, cât și celălalt vor căpăta aceleași pedepse dacă vor cădea. Socot deci că nici cel mai certăreț om și mai lipsit de simțul judecății nu mă va mai contrazice în această privință.

15. După ce am demonstrat îndeajuns acest lucru, să cercetăm și cealaltă latură a problemei: cine va cădea mai ușor și mai repede: laicul sau monahul? Această latură a problemei nici n-ar mai trebui cercetată.

Într-adevăr, omul căsătorit va putea cu mai multă ușurință trăi în castitate, deoarece căsătoria îi ușurează mai mult lupta împotriva păcatului desfrânării. Cu toate acestea, sunt mai mulți oameni însurați decât monahi care cad în acest păcat, nu sunt atât de mulți monahii care ies din mănăstire și se duc la femei, pe cât sunt de mulți oamenii căsătoriți care se scoală de lângă soțiile lor spre a se duce la alte femei. Prin urmare, dacă laicii cad atât de lesne și în număr atât de mare în acest păcat, împotriva căruia pot lupta cu mai multă ușurință decât monahii, ce vor face în fața celorlalte păcate care îi atacă mai cumplit decât pe monahi? Pe monahi pofta trupului îi chinuie mai cumplit decât pe laici pentru că ei n-au legături cu femeile. Celelalte păcate însă îi subjugă mai greu pe monahi, pe când pe laici îi urmăresc cu toată tăria și-i aruncă numaidecât în prăpastie. Dacă față de păcatul trupului, care pornește cel mai cumplit război, monahii rezistă mai greu decât laicii, care nu sunt chinuiți de această patimă pentru că sunt căsătoriți, apoi este neîndoielnic că monahii se vor împotrivi cu mult mai ușor decât laicii celorlalte păcate, care nici nu-i chinuie. Dragostea de bani, pofta de trai bun și de putere și toate celelalte păcate sunt biruite mai ușor de monahi decât de laici. După cum pe un câmp de bătălie spunem că lupta este mai ușoară în acea parte a câmpului de bătălie unde morții sunt mai puțini și mai rari, și nu unde morții cad neconținut unul după altul, tot astfel trebuie să judecăm lucrurile și când e vorba de lupta dusă în lume și în mănăstire. Mai ușor biruie lăcomia monahul care locuiește în munți decât laicul care locuiește în mijlocul lumii. Laicul este stăpânit cu ușurință de lăcomie, iar cel stăpânit de lăcomie trebuie, după cum hotărât spune Sfântul Apostol Pavel, să fie numărat printre închinătorii la idoli.¹⁰³

103. Efes. 5, 5.

Monahul, dacă ar avea avere, nu va trece cu vederea pe ai lui, ci cu dragă inimă le va da toată averea saș laicul însă nu numai că nu se va sinchisi de ei, dar îi va nedreptăți tot atât de mult ca și pe străini. Iar nedreptățirea semenului este un alt chip de slujire la idoli, mai cumplit decât lăcomia. Trebuie oare să mai vorbim de celelalte păcate și patimi, care sunt biruite cu ușurință de monahi, dar care doboară pe laici cu multă tărie?

Pentru ce nu te temi deci, pentru ce nu tremuri când duci pe fiul tău în lume și printre oameni, unde va fi biruit iute de păcat și de răutate? Oare ți se pare puțin lucru să dai prilej fiului tău să

slujească idolilor, adică păcatelor, să ajungă mai rău decât păgânii, să lepede prin faptele lui slujirea lui Dumnezeu? Ți-am arătat doar că cei care trăiesc în lume cad mai ușor pradă acestor păcate decât monahii. Vezi dar că nu-i decât un pretext frica ta de a-ți trimite fiul la mănăstire. Dacă ar trebui să te temi, apoi ar trebui să te temi nu de cei care caută să scape de furtună, nici de cei care se grăbesc să ajungă în port, ci de cei învălurați de furtună și de furia valurilor. În lume naufragiile sunt mai dese, pentru că mai multe sunt poftele ce chinuie pe cei ce trăiesc în lume și pentru că cei care vor să se împotrivescă acestor poftes nu li se împotrivesc cu toată tăria. În mănăstire însă valurile nu sunt atât de mari; în mănăstire liniștea e mare, iar cei care vor să lupte împotriva poftelor își dau mai multă silință decât cei din lume. Din această pricină îl atragem pe fiul tău în pustie, nu facem asta ca să se îmbrace cu sac, să-și pună jug pe grumajii săi, să se culce pe pământul gol. Nu! Facem asta ca să scape, înainte de toate celelalte, de viciu și să îmbrățișeze virtutea.

- Ce vrei să spui cu aceste cuvinte? Toți cei căsătoriți pier? Nu pot să se mântuiască?

- Nu spun asta! Spun numai că vor trebui, din pricina greutăților legate de căsătorie, să-și dea mai multă osteneală dacă vor să se mântuiască. Cel dezlegat aleargă mai iute decât cel cu picioarele legate.

- Răsplata celui căsătorit însă va fi mai mare și cununile mai strălucitoare!

- Deloc! Singur își pune în spate greutățile legate de căsătorie, când ar putea să nu și le pună.

Prin urmare, pentru că s-a demonstrat că laicii vor da aceeași socoteală înaintea lui Dumnezeu pentru păcatele lor ca și monahii și că viețuirea monahilor e mai ușoară, să alergăm pe calea cea mai ușoară și să atragem și pe fiii noștri pe această cale. Să nu-i aruncăm în mare! Să nu-i îmbrâncim în prăpastia viciului, ca și cum am fi dușmanii, vrăjmașii lor. Dacă ar face asta alții, n-ar fi atât de groaznic. Dar când înșiși părinții, care au experiența vieții, care au învățat pe propria lor piele că este o deșertăciune pofta pentru lucrurile din lumea aceasta, sunt atât de nebuni încât să târască și pe fiii lor pe această cale, pe care nu mai pot călca din pricina vârstei lor înaintate, deci, când înșiși părinții, în loc să-și plângă viața lor trecută, îndreaptă și pe fiii lor pe făgașul vieții lor stricate și fac asta chiar când sunt aproape de moarte, aproape de înfricoșata judecată și de pedepsele din iad, ce cuvânt de apărare le mai rămâne, ce iertare, ce milă vor avea din partea Judecătorului? Vor da socoteală nu numai de propriile lor păcate, ci și de păcatele săvârșite față de copiii lor, fie că vor putea să împiedice pe fiii lor, fie că nu.

16. Poate că nu lăsați pe fiii voștri să se ducă la mănăstire pentru că doriți să-i căsătoriți și să aveți nepoți? Dar cum se poate să doriți să fiți bunici, când nu sunteți nici părinți adevărați?

Nu faptul că ai dat naștere unui copil îți dă dreptul să te numești tată. Chiar părinții pot da mărturie de adevărul spuselor mele, părinții care, atunci când văd că fiii lor ajung niște răi și niște stricați, se leapădă de ei, îi dezmoștenesc, îi înstrăinează, ca și cum n-ar fi copiii lor; nici firea, nici nașterea, nici altceva asemănător nu poate să-i împiedice de a-i tăgădui. Prin urmare, părinții care nu dau copiilor lor o educație creștină să nu mai aibă pretenția să se mai numească părinți. Când însă vor naște pe fiii lor în alt chip, adică atunci când îi vor învăța să trăiască creștinește, da, atunci să ceară și nepoți; numai atunci au dreptul să vadă și nepoți. Au copii, au

copiii aceia pe care i-au născut “nu din sânziuri, nici din voința trupului, nici din voința bărbatului, ci din însuși Dumnezeu”.¹⁰⁴
105. II Cor. 5, 2-4.

Acești copii nu silesc pe părinții lor să se zbată pentru averi, pentru căsătorie, pentru altceva de acest fel; acești copii îi scutesc de orice grijă și le dau prilej să se bucure de o mai mare plăcere decât plăcerea de a avea copii. Acești copii nu sunt născuți, nici nu sunt crescuți în vederea acelorași scopuri ca ceilalți copiii, sunt născuți și crescuți pentru scopuri cu mult mai înalte și mai strălucite. De asta aduc și mai multă bucurie părinților lor.

În afară de acestea, aș mai spune și următoarele: nu-i deloc de mirare ca părinții care nu cred în înviere să se plângă că n-au copii; pentru ei singura mângâiere că vor supraviețui, că li se va continua numele, sunt copiii. Noi însă, care socotim moartea ca un somn, care am fost învățați să disprețuim lucrurile din lumea aceasta, vom fi oare vrednici de iertare dacă ne plângem că n-avem copii, dacă înșine căutăm să avem copii, ca apoi să-i lăsăm în lumea aceasta din care noi înșine ne silim să ieșim și în care suspinăm cât timp suntem în ea?¹⁰⁵
105. II Cor. 5, 2-4.

Aceste cuvinte le spun către cei care duc o viață mai duhovnicească.

Dacă însă ar fi unii iubitori de trup și lipiți puternic de viața de aici, lor le-aș grăi așa:

Mai întâi, nu se știe bine dacă fiii voștri vor avea copii, de se căsătoresc; apoi: chiar dacă vor avea copii, nu cumva necazul lor va fi și mai mare, nu vor culege oare, de pe urma copiilor, nu atât de multe bucurii câte necazuri din pricina grijilor zilnice, a neliniștilor, a temerilor prilejuite de ei?

- Dar cui vom lăsa moștenire ogoarele, casele, robii și aurul nostru, îmi vor spune acești părinți, dacă fiii noștri nu se vor căsători, dacă nu vom avea nepoți, dacă fiii noștri se vor duce la mănăstire? Îi aud într-adevăr pe acești părinți plângându-se că nu știu ce să facă cu averile lor!

- Lasă-ți averea moștenire tot fiului tău! Aceluia care trebuia să te moștenească înainte de a îmbrățișa viața monahală! Fă asta cu atât mai mult acum decât înainte de a se duce la mănăstire. Acum va fi un paznic și un stăpân mai bun al averilor tale. Înainte de a intra în mănăstire, multe pricini puteau pierde averea ce voiai să i-o lași ca moștenire. Viermii, vremea îndelungată până să ajungă stăpân pe ea, hoții, hulitorii, invidioșii, nesiguranța viitorului, nestatornicia oamenilor și, în sfârșit, moartea fiului tău, îl puteau lipsi și de bani, și de pământuri. Acum însă, când a intrat în mănăstire, a pus bogăția lăsată ca moștenire la adăpost de toate aceste pricini de pierdere, a găsit pentru ea un loc în care nu poate pătrunde nimeni, în care nu-i este îngăduit nimănui să pășească. Iar acest loc este cerul, de care nici o uneltire nu se poate apropia, un loc mai roditor decât cel mai bun pământ, un loc care îngăduie celor care și-au depus averile în el să culegă roade bogate.

Prin urmare, acum, când fiul tău îmbrățișează viața monahală, n-are nici un rost întrebarea: cui să las moștenire ogoarele, aurul și toată averea mea? Întrebarea asta ar avea rost dacă fiul tău ar rămâne în lume.

Ești mai stăpân pe averea ta acum, când o lași moștenire fiului tău care a intrat în mănăstire. Ești atât de stăpân pe ea, încât n-o pierzi nici când pleci din lumea aceasta. Dimpotrivă, mai cu seamă atunci te bucuri de câștigul averilor tale.

Vrei însă să fii încredințat că și fiul tău este stăpân pe averea ce i-o lași ca moștenire? Ei bine, îți voi dovedi că e mai stăpân pe ea când e monah decât dacă ar fi laic.

Spune-mi, cine este mai stăpân pe averea lui: cel care cheltuiește și împarte averea în dreapta și în stânga, cum îi place, sau cel care, din pricina zgârceniei, nici nu îndrăznește să se atingă de ea, care o ascunde în pământ și nu se atinge de bunurile lui ca și cum ar fi ale altora? Cine-i mai stăpân: cel care și-o cheltuiește cum se cuvine sau cel care-și cheltuiește averea în vânt și fără socoteală? Cel care seamănă în cer sau cel care seamănă pe pământ? Cel care nu-i supărat pe funcționarii care strâng impozitele și birurile sau cel care-i împiedicat să-și dea averile cui vrea? Asupra plugarilor și negustorilor se năpustesc toți, din toate părțile, și-i silesc să-și plătească impozitele, fiecare dintre acești funcționari își cere partea sa. Nimeni însă nu ridică aceste cereri amenințătoare față de cel ce dorește să-și cheltuiască averea sa cu cei nevoiași.

Prin urmare, și din acest punct de vedere fiul tău, dacă se face monah, este mai stăpân pe averea moștenită decât dacă ar fi laic.

Să nu-mi spui cumva că atunci este un om stăpân pe averea lui, când și-o cheltuiește cu femeile stricate, cu stomacul, cu paraziții, cu lingușitorii, când își face de rușine cu ea numele său cel bun, când își distruge mântuirea sufletului! Și, dimpotrivă, să-mi spui că nu este stăpânul averii sale atunci când și-o cheltuiește cu multă înțelepciune spre a căpăta un nume cu adevărat mai bun, când și-o cheltuiește spre folosul sufletului său și spre bună plăcerea Lui Dumnezeu. Dacă ai grăi așa, ar însemna să spui că este stăpân pe averea sa acela care și-o aruncă la canal, și că nu-i stăpân pe ea acela care și-o cheltuiește ajutând pe cei săraci.

Dar e mai bine să nu-i comparăm pe aceștia cu cei care-și cheltuiesc zadarnic averile, cu cei care și-o cheltuiesc spre pierderea propriului lor suflet. Cheltuielile celor dintâi fac pe stăpânii averilor mai străluciți, mai bogați, mai siguri de ei înșiși, pe când cheltuielile celorlalți îi fac nu numai de rușine și de ocară, dar îi fac să-și piardă și sufletul.

17. Ar putea însă un tată să mă întrebe:

- Nu se poate, oare, ca fiul meu să se facă monah când va ajunge bătrân, după ce s-a căsătorit și a avut copii?

- Mai întâi, cine ne va garanta că fiul tău va ajunge bătrân? În al doilea rând, cine ne va garanta că va mai avea gândul călugăriei când va fi bătrân? Nu punem noi hotar vieții noastre. Pavel ne-a învățat acest adevăr prin cuvintele: "Ziua Domnului vine ca un hoț noaptea".¹⁰⁶ De asemenea, nici gândurile noastre nu sunt mâinate totdeauna de aceleași dorințe. Pentru asta un înțelept ne sfătuiește, zicând: "Nu întârzia a te întoarce la Domnul și nu amâna din zi în zi. Că fără de veste va izbucni mânia Domnului și în vremea răzbunării vei fi dat pieirii".¹⁰⁷

106. 1 Tes. 5, 2.

107. Înț. Sir. 5, 8-9.

Dar, chiar dacă am fi stăpâni pe sorocul vieții noastre și chiar dacă nu ne-am schimba părerile niciodată, tot n-ar trebui ca fiul tău să amâne intrarea lui în monahism, tot n-ar trebui să fie nepăsător când e vorba să i se pricinuiască o atât de mare pagubă. E cea mai mare nesocotință, ca atunci când fiul tău e tânăr, când are mai mult nevoie de ajutor, când dușman puternic îi stă în față, să-i poruncim să se arunce în vârtejul vieții, ca să fie cu ușurință învins, dar să-l înarmăm, să-l oțelim, când e bătrân, când e acoperit tot de răni, când nu mai are sănătoasă nici cea mai neînsemnată parte a ființei sale, când e doborât la pământ și slăbănogit.

- Dar la bătrânețe, mi s-ar putea obiecta, lupta este mai lesnicioasă, războiul mai ușor, pentru că poftele s-au stins.

- Ce fel de luptă este însă aceea când nu mai ridică nimeni mâna împotriva noastră? Din această pricină nici cununile nu vor fi strălucitoare. "Fericit este cel ce și-a luat jugul din tinerețea sa; va ședea singur și va tăcea".¹⁰⁸ Unul ca acesta este vrednic de laude, de fericiri, de aplauze, căci își înfrânează pornirile nebunești ale firii, își scapă corabia sufletului său de la înec chiar în timpul celei mai cumplite furtuni.

108. Plâng. Ier. 3, 27-28.

Dar să nu mai stăruim. Să admitem, dacă vrei, că avem de luptat și la bătrânețe, când ni s-au potolit toate poftele.

Dacă ar sta în puterea noastră să ne alegem noi timpul în care să dăm lupta, am putea aștepta să ajungem bătrâni. Din nenorocire însă, trebuie să luptăm tot timpul vieții noastre, iar lupta aceasta începe chiar din copilărie, de la vârsta de zece ani. (Într-adevăr, de la vârsta de zece ani începem să dăm socoteală pentru păcatele ce le săvârșim, și asta o arată lămurit copiii mâncați de urși, pedepsiți astfel pentru că și-au bătut joc de profetul Elisei).¹⁰⁹

109. IV Regi 2, 23-24.

Prin urmare, dacă lupta împotriva păcatelor începe din copilărie, atunci, la vârsta în care războiul năvălește cu înverșunare împotriva noastră, pe ce te întemeiez! tu când hotărăști că bătrânețea este timpul potrivit de luptă? Dacă ar sta în puterea ta, să poruncești și diavolului să nu-l amenințe cu ispitele sale, să nu-l lovească cu pumnii, da, atunci ar avea o oarecare rațiune sfatul pe care-l dai fiului tău. Dar ce pot spune dacă tu nu lași să fie atacat, să fie lovit, iar mie, care vreau să-l scot de sub lovituri, îmi poruncești să fiu liniștit, să n-am nici o grijă, dar, mai bine spus, să mă dau în lături de bunăvoie? Poate fi, oare, ceva mai păgubitor decât acest amestec al tău, care cauți să dezarmezi pe cel atacat, în timp ce dușmanul este înverșunat, și, astfel, tu însuți îl dai în mâinile lui? E tânăr și plăpând fiul tău? Dar tocmai pentru asta are nevoie de o pază mai bună. Iar dacă are nevoie de o pază mai bună, are nevoie și de o purtare de grijă mai mare.

Trebuie să trăiască înconjurat neconținut de multă liniște, trebuie să ducă o viață potolită. Nu trebuie să fie aruncat în afaceri, nu trebuie să trăiască în mijlocul lumii acolo unde tulburarea și zgomotul sunt mari. Tu însă procedezi pe dos: pe aceia pentru care războiul este mai greu din pricina tinereții lor, a slăbiciunii lor, a lipsei lor de experiență, din pricina mediului în care trăiesc, pe aceștia cauți să-i atragi în vârtoarea lumii, ca și cum ar fi niște eroi care au săvârșit cine știe ce fapte de vitejie, ca și cum ar fi niște oameni care pot ține piept oricărui atac. Pe unii ca aceștia nu-i lași să se ducă în pustie și să exerseze acolo. Faci la fel ca un general care ar porunci unui învingător în nenumărate lupte să studieze acasă în liniște tactica războiului, iar

altuia, neexperimentat în lupte, care nu s-a ocupat deloc cu războiul, i-ar porunci tocmai pentru asta să se ducă la bătălie; printr-o astfel de poruncă, i-ar pune și mai mari piedici, pentru că sarcina dată lui este foarte greu de îndeplinit.

În afară de asta, trebuie să se știe și aceea că, după ce fiul tău s-a căsătorit, nu mai poate fi stăpânul lui, trebuie să facă una din două: sau să trăiască neconținut cu femeia lui, dacă femeia lui vrea, sau, dacă ea vrea să se înfrâneze, să cadă în adulter. Mai trebuie să mai amintesc de celelalte trebuințe ale copiilor, de grijile gospodăriei, care pot să slăbească râvna unei viețuiri creștine și să amorțească sufletul?

18. Pentru aceea este mai bine să înarmezi pe fiul tău din copilărie, când este încă stăpân pe el însuși și-i dezlegat de toate grijile vieții, nu numai pentru pricinile arătate mai sus, dar mai cu seamă pentru cele pe care le voi spune îndată.

Cel care a îmbrățișat viața monahală la bătrânețe trebuie să-și cheltuiască toată vremea cu spălarea păcatelor săvârșite până la intrarea sa în monahism. Toată grija lui trebuie să fie îndreptată în această direcție. Adeseori nici atât nu-i de-ajuns, pleacă din lumea aceasta cu rămășițele rănilor primite în tinerețe. Cel care a îmbrățișat monahismul din copilărie nu-și mai pierde timpul cu asta, nici nu mai stă să-și vindece rănilor, chiar de la început primește premiile viețuirii sale desăvârșite. Cel dintâi să fie bucuros dacă-și poate repara toate înfrângerile, cel de-al doilea este victorios chiar de la început și adaugă victorii peste victorii; este întocmai ca un învingător la jocurile olimpice, care a rners din copilărie până la bătrânețe din biruință în biruință și care pleacă din lumea aceasta cu fruntea încununată de nenumărați lauri.

Din care ceată vrei să faci parte fiul tău? Din ceata celor care pot, datorită victoriilor lor, să privească în față chiar pe arhangheli sau din ceata acelor care stau cu gloata și ocupă cel din urmă loc? Fără îndoială, vor primi cele din urmă locuri, iar aceste din urmă locuri, numai dacă vor putea învinge toate piedicile numărate mai sus, anume: dacă nu vor muri înainte de a ajunge la bătrânețe, dacă nu vor fi împiedicați de soții, dacă nu vor primi atât de multe răni încât nici bătrânețea să nu le fie îndestulătoare să-și vindece rănilor, dacă la bătrânețe se mai țin de hotărârea luată în tinerețe de a îmbrățișa viața monahală. Abia dacă sunt îndeplinite aceste condiții vor fi rânduiți în locurile cele din urmă. Spune-mi acum, din care ceată vrei ca să faci parte fiul tău? Din ceata acestora sau din ceata celor care strălucesc în fruntea falangei?

~ Dar cine este atât de ticălos, mi-ar răspunde orice părinte, încât să nu dorească să strălucească fiii lui în fruntea falangei? Dar noi dorim să trăim la un loc cu copiii noștri, vrem ca ei să fie alături de noi!

- Asta o voiesc și eu și doresc mai mult decât voi, părinții lor, ca ei să se întoarcă în casa părintească spre a răsplăti pe părinții lor pentru cheltuielile făcute cu educația lor; iar răsplata pe care vă vor da-o nu se poate compara cu nici o altă răsplată. Să nu le cerem însă să se întoarcă acum acasă. Oare nu-i un lucru nelalocul lui ca, atunci când trimitem pe copiii noștri să învețe carte, să-i îndepărtăm pentru multă vreme din patrie, să le interzicem întoarcerea acasă și, chiar când e vorba să învețe o meserie de rând sau alta mai rea, să le poruncim să locuiască și să mănânce în casa profesorilor lor, iar când e vorba să trimitem pe copiii noștri să învețe o învățătură cerească, și nu una omenească, să-i întoarcem îndată îndărăt, înainte de a ajunge ceea ce dorim să ajungă? Cel care învață să meargă pe sârmă, cel care învață echilibristica pleacă

pentru multă vreme din casa părinților săi, iar noi îi închidem în casă, împreună cu părinții, pe cei care vor să învețe să zboare de pe pământ la cer? Poate fi o nesocotință mai mare decât aceasta? Nu vedeți că plugarii nu aduc acasă de pe ogoare recolta lor, înainte de coacere chiar dacă mari nevoi i-ar sili să culeagă fructul ostenelilor?

Să facem și noi ca și plugarii. Să nu aducem acasă înainte de vreme pe fiii noștri din pustie. Să-i lăsăm acolo atât cât trebuie pentru ca învățăturile ce le primesc în mănăstire să se fixeze în sufletele lor, iar plantele virtuților sădite în ei să se înrădăcineze. Să nu ne tulburăm și nici să nu ne supărăm, chiar dacă ar trebui să stea zece sau douăzeci de ani în mănăstire. Cu cât vor sta mai mult în această școală a virtuții, cu atât vor dobândi mai multă putere. Mai mult chiar, sunt de părere că nici nu trebuie să hotărâm cât timp să stea în mănăstire; să hotărâm să rămână acolo până se vor coace roadele învățăturilor sădite în ei. Când s-au copt roadele, atunci să se întoarcă din pustie, înainte în nici un caz. Nu vom avea nici un folos dacă ne grăbim să-i aducem prea devreme acasă, dimpotrivă, vom opri coacerea învățăturilor sădite în sufletele lor. Fructul care a fost lipsit de hrana pe care și-o scoate din rădăcină nu va fi de nici un folos. Ca să nu ni se întâmple și nouă asta, să îndurăm despărțirea de copii. Nu numai să nu ne grăbim să-i aducem înainte de vreme acasă, dar chiar să-i oprim dacă ar voi să se întoarcă. Dacă se întorc acasă desăvârșiți la suflet, vor fi un câștig obștesc și pentru tatăl lor, și pentru mama lor, și pentru casa lor și pentru neamul lor, dar dacă se întorc nedesăvârșiți, vor fi de batjocură și de ocară și vătămători și lor înșiși, dar și altora. Să nu le pricinuim o atât de mare paguba.

Când trimitem pe fiii noștri în țări străine, cu o însărcinare oarecare, nu voim să-i vedem întorși decât când și-au îndeplinit scopul călătoriei lor. Dacă s-ar întoarce înainte de asta, ne este mai mare întristarea că s-au întors fără nici un rezultat decât bucuria că-i vedem iarăși lângă noi. N-ar fi oare cea mai mare nesocotință să nu arătăm același interes în cele duhovnicești ca și în treburile de toate zilele, ci, dimpotrivă, în acestea din urmă să îndurăm cu atâta resemnare despărțirea de copii, încât chiar să dorim ca despărțirea să se prelungească, atunci când e făcută în vederea vreunui câștig, iar în cele duhovnicești, să ne arătăm slabi și să plângem când ne pleacă la mănăstire copiii? Nu-i oare cea mai mare nesocotință ca din pricina acestei micimi de suflet să păgubim pe copiii noștri de cel mai mare bun, educația sufletului lor și dobândirea virtuților? Nu-i oare cea mai mare nesocotință să ne gândim numai la despărțirea noastră de copii, deși avem mai mare mângâiere că ei, prin intrarea lor în mănăstire, intră în luptă pentru a câștiga mai mari biruințe, că își vor atinge negreșit scopul pentru care au fost trimiși și că nu este nimic care să le frângă nădejile?

Când ne trimitem copiii în țări străine, ne este greu să ne ducem să-i vedem, mai ales dacă suntem bătrâni; când îi trimitem în mănăstiri însă, putem să ne ducem oricând la ei. Și așa trebuie să facem. Când nu pot veni la noi, să mergem noi la ei, să ne întâlnim cu ei, să stăm de vorbă cu ei. Vom avea mare câștig și mare folos de pe urma întâlnirilor cu ei. Nu ne vom bucura numai că vedem chipul drag al copiilor noștri, dar noi înșine ne vom întoarce acasă cu foarte mult folos sufletească. De multe ori vom rămâne alături de ei, căci ne va cuprinde și pe noi dragostea de a trăi aceeași filosofic, aceeași învățătură despre lume și viață, ca și copiii noștri.

Prin urmare, să-i chemăm acasă pe fiii noștri doar când vor fi puternici, când vor fi de folos și altora. Să-i scoatem din mănăstire numai atunci când lumina vieții lor va putea lumina pe toți,

când lumina lor poate fi pusă în sfeșnic.110

110. Matei 5, 14-16.

Atunci veți vedea ce fii aveți voi și ce fii au ceilalți părinți, care și-au lăsat copiii în lume și pe care voi îi fericeați. Atunci veți cunoaște foloasele trăirii în mănăstire, foloasele monahismului, când fiii voștri vor vindeca pe oamenii care suferă de boli de nevindecat, când li se va striga în gura mare că sunt binefăcători obștești, apărători și mântuitori ai omenirii, când vor trăi ca niște îngeri printre oameni pe pământ, când vor fi priviți cu respect de către toți. Dar, mai degrabă, nici una dintre vorbele mele n-ar putea să înfățișeze frumusețea viețuirii monahale, cum ne-o pot înfățișa înseși viața și faptele monahilor.

Așa ar trebui să procedeze și cei care dau legi societății omenești, dacă vor să aibă vreun folos de pe urma legiurii lor. N-ar trebui să aplice pedepsele cuvenite tinerilor atunci când ajung bărbați, ci să-i formeze și să-i educe atunci când sunt copii. Dacă ar proceda așa, n-ar mai avea nevoie mai târziu de pedepse. În starea de azi a lucrurilor, legiuitorii se aseamănă cu un doctor care, în fața unui om cuprins de o boală ușoară, n-ar spune nimic, nu i-ar arăta cum să scape de boală, dar i-ar prescrie nenumărate rețete medicale atunci când boala l-a doborât și nu mai poate fi vindecat. Tot astfel și cei care fac legi, atunci încearcă să ne facă educația, când ne-am stricat cu totul.

Pavel însă nu gândește așa, dimpotrivă, cere ca tinerii să aibă de la început și din copilărie lângă ei dascăli ai virtuții. Prin această poruncă Pavel împiedică strecurarea viciului în sufletele lor. Aceasta-i învățătura cea mai bună.

Nu-i bună deloc aceea care mai întâi îngăduie ca răutatea să pună stăpânire pe sufletele tinerilor, iar apoi caută s-o alunge. Noi să procedăm altfel. Să ne dăm toată silința, să nu precupețim nimic spre a face ca răutatea să nu se strecoare în sufletul copiilor noștri.

Pentru aceea vă sfătuiesc:

Nu împiedicați pe alți oameni care vor să învețe pe fiii voștri virtutea. Veniți-le voi în ajutor, ca să salvați de la înec corabia sufletului copiilor voștri. Puneți-le totul la îndemână, astfel ca fiii voștri să traverseze cu bine marea acestei vieți.

Dacă toți am gândi așa despre creșterea copiilor noștri, dacă toți am căuta să-i povățuim mai mult spre virtute decât spre toate celelalte bunuri ale lumii, încredințați fiind că virtutea este adevăratul bun, iar celelalte sunt bunuri de puțină însemnătate, fiii noștri s-ar împodobi cu bunătăți atât de mari, încât amintindu-le ar părea că aiurez.

Vrei să știi care sunt aceste bunătăți? Du-te în mănăstiri și le vei cunoaște din faptele locuitorilor pustiei. Cunoscându-le îndeaproape, îmi vei aduce multe mulțumiri, și nu vei mulțumi atât mie, cât lui Dumnezeu. Vei vedea că odrăslește pe pământ viețuirea cerească, vei vedea că învățăturile noastre despre bunătățile viitoare și despre învierea morților dobândesc crezământ chiar de pe acum, când suntem trăitori pe pământ, vei vedea că dobândesc crezământ chiar printre necredincioși.

19. Spusele mele nu sunt o lăudăroșenie. Asta se vede lămurit din următorul fapt: când vorbim necredincioșilor despre viețuirea celor care trăiesc în pustie și în mănăstiri, n-au de spus nici un cuvânt împotriva acestei viețuiri, ba, dimpotrivă, par a susține și a ne certa că sunt prea puțini cei care duc o astfel de viață. Dacă am sădi în orașe fructul unei astfel de viețuiri, dacă ar începe să domnească și să aibă putere de lege buna rânduială, dacă am învăța pe copiii noștri, în locul atâtor altor lucruri, să fie prieteni ai lui Dumnezeu, dacă le-am da învățături duhovnicești în locul celorlalte învățături, și înainte de toate celelalte învățături, toate necazurile noastre ar pieri, viața aceasta de pe pământ ar scăpa de nenumărate rele, și cu toții, de aici de pe pământ, ne vom desfăta de roadele vieții viitoare, de unde au fugit durerea, întristarea și suspinarea.

Dacă n-ar pune stăpânire pe noi dragostea de bani și dragostea de slava deșartă, nu ne-am teme nici de moarte, nici de sărăcie; dacă n-am socoti o pagubă suferința, ci, dimpotrivă, cel mai mare câștig; dacă nu am cunoaște nici dușmănia, nici ura și nu am avea de purtat război vreodată nici cu patimile noastre și nici cu patimile altora, atunci oamenii ar ajunge să trăiască aproape ca îngerii.

- Dar care om, aş putea fi întrebat, a ajuns să ducă o astfel de viață?

- Poate nu-mi dai crezare pentru că locuiești în oraș și n-ai citit cărțile dumnezeiești. Dacă ai cunoaște însă pe monahii care locuiesc în pustie și dacă ai cunoaște din cărțile duhovnicești pe cei ce au trăit mai de mult, ai afla că monahii, iar înainte de aceștia Apostolii, iar mai înainte de ei, dreptii, au trăit întru totul această viețuire îngerească.

Dar să nu ne certăm, să presupunem că fiul tău are să ocupe între aceștia locul al doilea sau al treilea; chiar în acest caz se va bucura de mari bunătăți. Nu poate să ajungă un Petru sau un Pavel și nici nu poate să fie alături de ei? Îl vom lipsi oare din pricina aceasta și de cinstea dată celor ce stau în urma lor? Dacă ai spune așa, ai face același lucru ca și cum ai zice: pentru că nu poate să ajungă piatră prețioasă, să rămână fier, așa cum este, să nu ajungă nici argint, nici aur.

Pentru ce nu gândești așa, ci altfel despre fiul tău, când e vorba de lucrurile din lumea aceasta? Când îl trimiți să învețe carte, să ajungă orator, negreșit nu te aștepti să-l vezi pe culmile oratoriei. Cu toate acestea nu-l retragi de la școală, dimpotrivă, faci tot ce-ți stă în putință, gândindu-te că ar fi îmbucurător chiar dacă s-ar întâmpla ca fiul tău să ajungă doar un orator de mână a cincea sau a șasea. Tot astfel, când dați pe fiii voștri să slujească în oastea împăratului, nu vă așteptați să urce neapărat în scaunul guvernatorilor. Cu toate acestea, nu le porunciți să lepede haina ostășească și nici să nu mai primească vreo slujbă în palatele împărătești, dimpotrivă, faceți totul ca în nici un chip să nu-și piardă postul, gândindu-vă că-i de-ajuns să-i vedeți numărați chiar printre curtenii mijlocii.

Pentru ce dar, când este vorba de aceste lucruri omenești, cu toate că nu-i cu putință ca fiii voștri să ajungă în cele mai înalte slujbe, vă frământați și vă chinuiți chiar pentru cele mai mici posturi pentru fiii voștri, deși nu aveți depline nădejdi nici în aceasta privință, iar dincolo, unde este vorba ca fiii voștri să trăiască o viață îngerească și împreună cu îngerii, pregetați și vă dați înapoi? Doriți cu înfocare pentru fiii voștri slujbe la curțile împărătești, dar nu doriți deloc ca fiii voștri să slujească împreună cu îngerii împăratului ceresc. Vă e rușine să mărturisiți lipsa voastră de dorință. De asta născociți felurite pretexte, felurite scuze. Dacă ați dori cu adevărat ca fiii

voștri să slujească împăratului ceresc, nici unul dintre aceste pretexte și scuze nu v-ar împiedica. Și așa stau lucrurile. Când iubești cu adevărat ceva, dacă nu poți pune stăpânire pe tot ce ți-e drag, pe ceea ce este sus de tot, te mulțumești să dobândești mijlociul, iar în cazul cel mai rău, te mulțumești de cele mai multe ori chiar și cu puțin. Iubitorul de vin, iubitorul de băutură, dacă nu poate găsi vin plăcut la gust, vin cu buchet, nu va disprețui nici vinul cel mai prost; tot astfel și iubitorul de avuții, dacă nu i se dau pietre prețioase și nici aur, simte mare mulțumire chiar numai la primirea argintului. Așa este dorința, așa e dragostea de ceva, e un tiran care este în stare să înduplece pe omul stăpânit de ea să sufere și să rabde totul pentru ea.

Prin urmare, dacă cuvintele voastre n-ar fi simple pretexte, ar trebui să-i ajutați pe fiii voștri în hotărârea lor și să luați parte la strădaniile lor. Cel care dorește ca fiul lui să ajungă ceva, nu-l împiedică să ajungă, ci face totul ca să ajungă. Cei care iau parte la jocurile olimpice, deși știu că dintre atâția participanți numai unuia i se vor da laurii victoriei, totuși cu toții se frământă și se chinuiesc. Și ce mare deosebire este între luptele olimpice și luptele date pentru dobândirea virtuții! Nu numai pentru că altul este scopul luptelor, ci și pentru că la luptele olimpice este de neapărată trebuință ca numai unul dintre toți participanții să plece încununat. Superioritatea luptelor pentru virtute și inferioritatea luptelor olimpice, nu stă numai în aceea că de la luptele olimpice pleacă numai unul încununat, iar ceilalți neîncununați, ci și în aceea că în luptele pentru virtute toți primesc cunună, unul mai strălucită, altul, una mai puțin strălucită.

În general vorbind, ar fi cu puțință ca fiii noștri să stea în primele rânduri ale oștirii împăratului ceresc, dacă am voi să ne îngrijim chiar de la început de creșterea lor, dacă i-am încredința celor care voiesc să le facă educația. Dumnezeu n-ar trece cu vederea o râvnă și un zel atât de mari. Ar întinde mâna Sa și s-ar atinge de statuie. Iar când lucrează mâna lui Dumnezeu, este cu neputință să nu ne ajungem scopul urmărit, dar, mai bine spus, este cu neputință să nu ajungem pe culmea strălucirii și slavei, cu condiția să facem cele ce stau în puterea noastră de a le face. Dacă femeii au avut puterea să înduplece pe Dumnezeu să le ajute la creșterea copiilor lor, cu atât mai mult noi vom putea îndupleca pe Dumnezeu dacă vom voi. Și ca să nu lungesc vorba, voi lăsa la o parte pe celelalte femei, deși sunt multe despre care pot vorbi, și voi aminti numai de una.

20. Ana era o femeie din poporul iudeu¹¹¹; a născut un copil și nu aștepta să mai nască altul.
¹¹¹. I Regi, 1-2.

Chiar pe acest singur copil abia îl dobândise după multe lacrimi, căci era stearpă. Deși vedea că potrivnica ei, Penina, a doua soție a bărbatului ei, o ponegrea și-și bătea joc de ea că este stearpă, totuși Ana nu s-a purtat așa cum ne-am purta noi, dimpotrivă, când a avut acel singur copil, și-a ținut copilul lângă ea numai atât cât a trebuit să-l alăpteze. Când copilul n-a mai avut nevoie de această hrană, îndată l-a luat, l-a afierosit lui Dumnezeu, l-a sfătuit să nu mai calce pragul casei părintești, ci să locuiască neconținut în templul lui Dumnezeu. Iar dacă uneori dorea să-și vadă, ca mamă, copilul, nu-și chema copilul la ea, ci, împreună cu tatăl lui, se ducea la el, ținându-se departe de el, căci era afierosit Domnului. Astfel crescut, tânărul acela a ajuns mare și vestit, prin virtutea lui a întors din nou spre poporul iudeu fața lui Dumnezeu, Care, scârbit de popor din pricina multelor lui răutăți, nu le mai vorbea prin profeți și nici nu li se mai înfățișa în vedenii. Tânărul acela deci, Samuel, prin virtutea lui, l-a înduplecat pe Dumnezeu să dea iudeilor aceleași haruri ca și mai înainte și să aducă din nou profeția care încetase. Și n-a avut această putere când a ajuns la vârsta bărbăției, ci de pe când era copil. “Nu erau vedenii deloc, spune Scriptura, și

cuvântul Domnului era rar”¹¹². Cu toate că așa stăteau lucrurile, totuși Dumnezeu vorbea prin profeți cu Samuel.

112. I Regi, 3, 1.

Atât de mare câștig avem când dăm lui Dumnezeu toate averile noastre și când ne despărțim nu numai de toate avuțiile și pământurile noastre, dar chiar de copiii noștri. Dacă ni s-a poruncit asta cu privire la sufletul nostru¹¹³ cu atât mai mult ni s-a dat această poruncă cu privire la toate celelalte bunuri.

113. Matei 10, 39; 16, 25.

Ce a făcut Ana, a făcut și patriarhul Avraam. Dar, mai bine spus, a făcut mai mult decât ea. De aceea a și primit pe fiul său cu mai multă slavă¹¹⁴.

114. Fac. 22, 1-13.

Într-adevăr, mai cu seamă atunci îi avem pe copiii noștri, când îi încredințăm Stăpânului, Dumnezeu îi va ocroti cu mult mai bine, deoarece le și poartă mai bine de grijă, nu vedeți că tot așa se întâmplă și în casele bogaților? Copiii care locuiesc la un loc cu părinții lor nu ajung oameni străluciți și cu vază și nici nu au mare putere, pe când cei care se despart de părinți și sunt luați de împărați și puși în slujba lor și spre paza vistieriilor se bucură de mai multă trecere și îndrăzneală față de împărat, sunt mai străluciți și mai cu vază decât ceilalți copii, care au rămas în casele părintești, pe cât sunt mai străluciți stăpânii față de slugi. Dacă oamenii sunt atât de buni și atât de binevoitori față de cei care le slujesc, cu mult mai mult este Bunătatea nesfârșită, adică Dumnezeu.

Să lăsăm deci pe copiii noștri să slujească lui Dumnezeu, nu-i ducem în templu, ca pe Samuel, ci chiar în cer, împreună cu îngerii, cu arhanghelii. Știe oricine că aceia care se ocupă cu această filosofie, cu această concepție creștină despre lume și viață, vor sluji negreșit împreună cu îngerii și arhanghelii. Fiii voștri se vor ocroti nu numai pe ei înșiși, ci și pe voi, cu mai multă îndrăzneală. Dacă unii oameni au avut în viață oarecare vază datorită părinților lor, apoi părinții vor avea cu mult mai multă vază datorită copiilor lor, dacă le vor îngădui copiilor să îmbrățișeze viața monahală, în primul caz, influența și vaza se datoresc firii, adică faptului că i-au născut, în al doilea caz, se datoresc creșterii pe care părinții o dau copiilor, iar creșterea, educația dau mai multă vază, mai multă trecere decât nașterea. Vă voi încredința adevărul spuselor mele din dumnezeieștile Scripturi. Ezechia, deși era un bărbat virtuos și credincios, totuși nu a avut destulă îndrăznire, întemeiat pe faptele lui bune, să facă față primejdiei de război ce-l amenința. Dumnezeu a spus că a scăpat pe Ezechia de această primejdie nu datorită faptelor lui bune, ci virtuții părintelui său. “Voi apăra, spune Dumnezeu, cetatea aceasta ca să o scap de primejdie din pricina Mea și din pricina lui David, robul meu”¹¹⁵. Iar Pavel, în epistola către Timotei, spunea așa despre părinți: “Se vor mântui prin nașterea de copii, dacă vor rămâne copiii în înțelepciune, în credință, în dragoste și în sfințenie”¹¹⁶.

115. IV Regi 19, 34.

116. I Tim. 2, 15.

De asemenea Scriptura l-a lăudat pe Iov, în afară de celelalte virtuți ale lui, de pildă pentru că era drept, cinstit, cinstitor de Dumnezeu, și pentru purtarea lui de grijă față de copii. Iar această purtare de grijă nu consta în a le aduna aur, nici în a căuta să-i facă slăviți și străluciți. Dar în ce

consta purtarea lui de grijă? Ascultă ce spune Scriptura: “Și după ce se terminau zilele ospățului lor, trimitea Iov și-i curăța, și sculându-se de dimineață, aducea pentru dâșii jertfă după numărul lor și un vițel pentru sufletele lor, căci, spunea Iov în inima lui: Să nu fi gândit cumva fiii mei rele în mintea lor față de Dumnezeu”¹¹⁷.

117. Iov 1, 5.

Vom avea noi vreun cuvânt de apărare dacă îndrăznim să facem altfel decât ne învață Scriptura? Dacă Iov, un om care a trăit înainte de darea harului, înainte de darea Legii evanghelice, care nu s-a bucurat de nici o învățătură, avea atât de mare grijă de copiii lui, încât tremura chiar pentru bănuitele lor păcate, cine ne va scăpa de pedeapsă pe noi care suntem în har, care am avut parte de atât de mulți dascăli, care avem astfel de pilde și sfaturi atât de bune, noi, care nu numai că nu ne înfricoșăm de bănuitele păcate ale copiilor noștri, ci, dimpotrivă, nu ținem seama nici de cele vădite, și nu numai că nu ținem seama, dar chiar izgonim pe cei care vor să-i îndrepte? Pe Avraam, după cum am spus mai sus, în afară de alte fapte mari, l-a făcut vestit și creșterea dată copilului sau.

21. Având dar atât de multe pilde, să pregătim lui Dumnezeu slujitori încercați. Dacă un om este cinstit cu mare cinste dacă crește pentru orașul său atleți, dacă instruiește ostași pentru împăratul său, ce mare cinste urmează să primim noi, care creștem pentru Dumnezeu bărbați atât de vrednici și de mari, dar, mai bine spus, nu bărbați, ci îngeri? Să facem totul spre a lăsa copiii noștri bogăția credinței, singura bogăție care dăinuiește, care călătorește neconținut cu ei, care poate să le folosească foarte mult nu numai aici, ci și dincolo. Bogăția cea pământească nu numai că nu se mută cu noi de aici dincolo, dar chiar aici pe pământ pierе înaintea noastră și adeseori nimicește pe cei care o au. Cealaltă bogăție însă, a credinței, va fi nepieritoare și aici, și dincolo și va păzi cu strășnicie pe cei ce o au. Într-adevăr, lucrurile așa și stau: cel care preferă bunurile pământești în locul celor duhovnicești, le va pierde și pe unele, și pe altele, iar cel care dorește bunurile cerești, le va dobândi negreșit și pe cele pământești. Cuvintele acestea nu sunt ale mele, ci chiar ale Domnului, Care ne va da aceste bunuri: “Căutați, spune El, Împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă”¹¹⁸.

118. Matei 6, 33.

Ce cinste poate fi egală acesteia? Domnul ne spune: “Tu îngnjește-te de cele duhovnicești și lasă în seama Mea pe toate celelalte”. Dumnezeu este ca un tată iubitor de familie, se ocupă cu chivernisirea casei noastre, cu supravegherea slugilor, și cu toate celelalte treburi, spre a ne lăsa nouă, copiilor Săi, toată libertatea ca să ne îndeletnicim cu studiul.

Să ascultăm deci de cuvintele Domnului. Să căutăm Împărăția lui Dumnezeu. Făcând așa, vom vedea pe copiii noștri oameni de ispravă în orice împrejurare și, o dată cu ei, vom fi și noi apreciați și ne vom bucura de bunurile acestei vieți, cu condiția numai să dorim cu înfocare bunurile viitoare și cerești.

Ascultarea acestor porunci vă va aduce mare plată; împotrivirea și neascultarea însă, cumplită osândă. Nu e cu putință să aveți vreun cuvânt de apărare, nici să spuneți că n-a fost nimeni care să vă învețe. Dar, chiar dacă n-ar fi fost spuse cuvintele mele, apărarea voastră n-ar fi avut nici o valoare, deoarece însuși sufletul omenesc are în el puterea de a deosebi binele de rău, iar învățătura creștină, ne stă în față și este cunoscută de toți; în sfârșit, răutățile din viață sunt destul

de puternice ca să alunge în pustie chiar pe oamenii cei mai îndrăgostiți de viață. Chiar dacă aș tăcea, după cum am spus, apărarea voastră n-ar avea nici o valoare; acum însă, cu mult mai mult, nu are nici o valoare, după ce am spus atât de multe cuvinte, după ce am dat atâtea sfaturi atât din viața de toate zilele, cât și din dumnezeieștile Scripturi.

Chiar în cazul când copiii noștri nu s-ar strica cu totul, dacă i-am ține acasă și ar avea parte să fie rânduiți în cea din urmă ceată a celor mântuiți, nici atunci nu vom scăpa de pedeapsă, mai ales dacă punem piedici dorinței lor arzătoare de a duce o viață mai apropiată de Hristos, dacă-i ținem cu sila legați de bunurile acestei vieți, atunci când ei doresc fierbinte să zboare către cer. Vom fi iertați, oare, vom avea vreun cuvânt de apărare când, ținându-i lângă noi, nu vor putea fi rânduiți nici în cea din urmă ceată a celor mântuiți, când își vor pierde fără speranță mântuirea sufletului, când vor atârna deasupra lor cele mai grele pedepse? Vom fi iertați, deci, nu numai de păcatele noastre, dar și de păcatele săvârșite de copiii noștri mai târziu, când atragem asupra noastră înșine cele mai cumplite răspunderi? Socotesc că nu vor fi pedepsiți atât de mult copiii voștri pentru păcatele săvârșite de ei mai târziu, după ce au fost târați în învălurarea acestei vieți, cât veți fi pedepsiți voi, care i-ați făcut să ajungă în această nevoie. Dacă este preferabil, pentru cel ce smintește pe un copil, să se înece în mare cu o piatră legată de gât¹¹⁹, ce pedeapsă, ce osândă vor fi destul de potrivite pentru cei care se poartă cu atâta cruzime, cu atâta neomenie față de propriii lui copii? Pentru aceasta, vă rog, lăsați la o parte cearta și dușmănia. Căutați să ajungeți părinții unor filosofi¹²⁰.

119. Matei 18, 6.

120. Vezi nota 3 bis

Nimeni să nu repete obiecțiile pe care le aud de pe buzele multora. Care sunt aceste obiecții? Unii părinți spun: “Am oprit pe copiii noștri să îmbrățișeze viața monahală pentru că știu bine ca nu au putere să-și ajungă scopul urmărit”. Chiar dacă ai ști precis mai dinainte acest lucru, totuși n-ar trebui să-l presupui, căci mulți dintre cei la care te-ai fi așteptat să cadă, au rămas în picioare. De altfel, nici chiar dacă ai ști destul de bine mai dinainte acest lucru, nici atunci n-ar trebui să-l târăști în viața lumii. N-am avea un cuvânt îndestulător de apărare nici dacă am dat brânci celor ce sunt pe cale să cadă, ba, dimpotrivă, mai cu seamă acest lucru este cel care ne osândește. Pentru ce nu l-ai lăsat să cadă din pricina trândăviei lui, ci i-ai luat-o înainte? Pentru ce i-ai răpit lui păcatul și ai luat asupra ta toată vina? Dar ar fi fost cu mult mai bine să nu-l fi lăsat să cadă. Pentru ce n-ai făcut totul ca să nu cadă fiul tău? Pentru că știai bine că va cădea? Dar mai ales pentru asta vei fi vrednic de pedeapsă. Cel care știe mai dinainte despre căderea cuiva nu trebuie să-i dea brânci, trebuie să-i întindă o mână de ajutor, să arate mai multă grabă pentru că cel ce este pe cale de a cădea să se țină cu bărbăție pe picioare, indiferent ce se va întâmpla în viitor, de va sta în picioare sau nu. Noi trebuie să ne facem pe deplin datoria noastră, chiar dacă cei pe care-i ajutăm nu vor să tragă vreun folos de pe urma cuvintelor și faptelor noastre. Pentru ce? Pentru că să nu dăm noi seama înaintea lui Dumnezeu, ci ei. Acest lucru a vrut să-l spună Domnul prin mustrea celui care nu și-a precupețit talantul său: “Trebuia, spune Domnul, să dai argintul Meu la zarafi, și, venind. Eu aș fi luat al Meu cu dobândă”¹²¹.

121. Matei 25, 27.

Să ascultăm deci de Cel care ne dă aceste sfaturi ca să scăpăm de pedeapsă. Nu putem înșela, o dată cu oamenii, și pe Dumnezeu, Care cercetează inimile¹²² și Care aduce toate la lumină. Care ne va face răspunzători de mântuirea copiilor noștri. Dacă cel care nu și-a dat argintul său la

zarafi a fost pedeapsit atât de mult, ce va păți oare cel care oprește pe cei care voiesc să și-I dea? Chiar dacă fiii noștri, cu toate sfaturile noastre de a rămâne în lume, n-ar fi cuprinși și rostogoliți de grijile vieții, ci ar înfrunta cu bărbăție ispita și ar îmbrățișa pustia, totuși vom primi aceeași pedeapsă pentru că am voit să-i împiedicăm din drumul lor. După cum cel care îndeamnă pe tineri să îmbrățișeze viața monahală, fie că-i convinge, fie că nu, își are plata lui deplină (căci a făcut tot ce i-a stat în putință), tot astfel și cel care vrea să-i strice, fie că reușește, fie că nu, va suferi aceeași pedeapsă, căci și acesta a făcut tot ce i-a stat în putință ca să-și ajungă scopul.

122. Rom. 8, 27; Apoc. 2, 23.

Prin urmare, chiar dacă nu veți reuși deloc să puneți piedici copiilor voștri și să-i abateți de la gândurile lor nobile, numai pentru simplul fapt ca ați făcut această încercare veți primi tot atât de mare pedeapsă cât ați fi primit-o dacă ei într-adevăr s-ar fi abătut de pe calea lor frumoasă.

Gândindu-ne la toate aceste lucruri și lăsând la o parte îndoielile și aparentele pretexte, să ne silim să ajungem părinții unor copii vrednici și de seamă, să ajungem ziditorii unor temple purtătoare de Hristos¹²³, dascălii atleților cerești, îndemnându-i la luptă, îndreptându-i. Să ne sârguim să lucrăm prin toate mijloacele spre folosul lor, pentru a participa și noi dincolo, în viața cealaltă, împreună cu ei la cununile cerești. Dar dacă vă împotriviți, atunci copiii voștri, de sunt oameni dintr-o bucată, chiar fără voia voastră se vor îndrepta și vor îmbrățișa această filosofie, vor îmbrățișa monahismul și se vor bucura de toate bunătățile, iar vouă nu vă va rămâne altceva decât de a strânge pentru voi înșivă o pedeapsă neînchipuit de mare, și veți lauda cuvintele mele atunci când laudele nu vă vor mai fi de vreun folos.

123. I Cor. 3, 16; II Cor. 6, 6.

Despre creșterea copiilor

din "Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor"

DESPRE SLAVA DEȘARTĂ ȘI DESPRE CREȘTEREA COPIILOR (1)

1. Cine oare a făcut ce am cerut? A rugat oare cineva pe Dumnezeu, și pentru noi, și pentru întreg trupul Bisericii, ca să stingă focul născut din slava deșartă? Focul care a întinat tot trupul Bisericii. Focul care a despărțit trupul unic al Bisericii în multe mădulare. Focul care a sfâșiat dragostea, întocmai ca o fiară care se năpustește asupra unui trup frumos și plăpând, neputincios în a se apăra, tot astfel slava deșartă și-a înfipt dinții ei cei pângăriți în trupul Bisericii, și-a lăsat în el veninul, umplându-l de o miasmă greoaie. Pe unele mădulare ale trupului Bisericii le-a tăiat și le-a aruncat, pe altele le-a sfâșiat, iar pe altele le-a înghițit. Dacă ar fi cu puțință să se vadă lupta dintre slava deșartă și Biserică, ai vedea o priveliște plină de jale, cu mult mai cumplită decât luptele care au loc în stadion: ai vedea trupul Bisericii întins la pământ, iar slava deșartă, biruitoare, în picioare, uitându-se cu mândrie de jur-împrejur, punând stăpânire pe cei ce se apropie, fără să le dea cumva vreodată drumul din mână și fără să-i cruțe. Cine din noi va pune pe fugă fiara aceasta? Este lucrul lui Dumnezeu, Care a îngăduit lupta aceasta corp la corp.

(1). În P.G. această lucrare nu este editată. Traducerea s-a făcut după ediția lui Fr. Schutte, S. Ioannis Chrysostomi de educandis liberis, Monasterii Guestfalorum, 1914. p. 1-29, ediție bazată pe textul publicat de Combefisius, Sancti Ioannis Chrysostomi de educandis liberis liber aureus. Parisiis. 1656, colaționat cu Codex Parisinus 767.

Este lucrul lui Dumnezeu ca la rugăciunile noastre să trimită pe îngerii Lui să acopere, ca prin niște frânghii, gura obraznică și nerușinata a slavei deșarte spre a o îndepărta. Dar Dumnezeu, Care a îngăduit lupta aceasta, va face acest lucru numai atunci când nu vom mai umbla după fiară, după ce ea va fi fost alungată. Dar dacă Dumnezeu își va trimite, la porunca Sa, îngerii să alunge această cumplită fiară de la noi, iar noi, după ce am scăpat de ea, cu trupul încă plin de nenumărate răni, sculându-ne, vom merge în propriul ei culcuș și o vom căuta iarăși și o vom zădărnici și o vom ațâța spre a o scoate iarăși din culcușul ei, atunci Dumnezeu nu va mai avea milă de noi și nici nu ne va mai cruța. Căci spune Scriptura: "Cui îi va fi mila de descântătorul cel mușcat de șarpe și de tot cel ce se apropie de fiare?" 2.

2. Înt. Sir. 12, 17.

2. Ce e deci de făcut? Cum vom putea scăpa de acest demon rău și viclean? Căci cu adevărat este un demon cu înfățișarea fermecătoare. Slava deșartă, lauda lumii, este un demon care se strecoară pe furiș în sufletul nostru sub înfățișarea unei curtezane: este înconjurată (de jur-împrejur) cu aur; este îmbrăcată cu haine noi și scumpe; lasă în urma ei mirosul celor mai alese

parfumuri. Slava deșartă, lauda lumii, are o înfățișare atât de frumoasă și de strălucitoare, încât întrece în frumusețe pe orice femeie. Mai mult, este în floarea tinereții, încât înnebunește de dragoste sufletele tinerilor. Mijlocul îi este încins cu centură de aur; își împletește părul cu măiestrie în nenumărate bucle după moda persană; își pune în jurul capului diademă în așa fel, încât să i se poată vedea podoaba părului; în jurul gâtului ei strălucește lanț de aur și pietre prețioase. Și astfel stă vicleanul diavol, fără rival, sub înfățișarea unei femei foarte tinere, în fața trecătorilor și-și ia aerul unei femei cuminți și rușinoase. Cine oare dintre cei ce trec pe lângă ea nu este atras de frumusețea-i? Mai târziu însă, după ce l-a târât pe bărbat în casa ei, după ce a lepădat de pe ea toate podoabele acelea, își arată adevărata înfățișare: neagră, focoasă, sălbatică, întocmai ca un demon. Frică și cutremur îl cuprinde pe nenorocitul care a încăput pe mâinile ei. Se năpustește asupra-i, pune stăpânire pe sufletul lui și-i tulbură mintea. Această înfățișare o are demonul cel viclean al slavei deșarte, al umbletului după laudele lumii. Ce pare oare mai frumos decât lauda lumii? Ce pare oare mai fermecător? Și totuși, dacă ne vom da seama că toate acestea nu sunt decât o nălucire, că nu sunt decât o înșelăciune și o fățarie, nu vom fi prinși în lațurile ei, nici nu vom cădea în mrejele înșelăciunii. Cuvintele spuse despre femeia desfrânată ai putea, pe bună dreptate, să le spui și despre slava deșartă, despre laudele lumii. “Miere picură de pe buzele femeii desfrânate” 3, nu păcătuiești deloc spunând despre lauda lumii aceleași cuvinte.

3. Pilde 5, 3.

3. Slava deșartă, lauda lumii, se aseamănă cu pomii Sodomei. Aceia la înfățișare sunt frumoși și din înfățișarea lor te-ai aștepta ca și fructele lor să fie sănătoase și bune la gust. Dar dacă iei în mână o rodie sau un măr, îndată se înmoaie când pui degetele pe el și, zdrobindu-se coaja care-l învelește, lasă să-ți cadă în mâini praf și cenușă. Tot așa-i și cu laudele lumii, cu slava deșartă. Când te uiți la ea, ți se pare măreață și grozavă, dar când este ținută în mâinile noastre, ne aruncă îndată sufletul în pulbere. Oricum ai privi-o, slava deșartă așa este. Poate fi oare altfel? Vreți să vă dovedesc asta? Voi începe, mai întâi, cu cele ce se petrec între oamenii care nu cunosc nici pe Dumnezeu, nici pe Hristos, cu cele ce se petrec între necredincioși.

4. Stadionul este plin de lume. Poporul stă pe băncile așezate în amfiteatru și oferă o priveliște încântătoare. Adeseori zidurile stadionului și acoperișurile lui sunt acoperite de trupurile oamenilor, înainte de începerea spectacolului, când intră în stadion bărbatul darnic, care a adunat această mulțime, îndată toți cei de acolo, ca și cum ar fi un singur trup, se scoală în picioare, dau drumul unui singur glas întind mâinile în sus, numindu-l purtătorul de grijă și apărătorul întregului oraș. Apoi asemuiesc bogăția dărnicii sale cu un fluviu mare între multe alte fluvii mari și-l compară, din pricina darurilor pe care le răspândește, cu belșugul revărsat de apele Nilului. Spun că este un Nil al darurilor. Alții îl linguesc și mai mult; socotind că asemănarea cu Nilul este prea mică față de dărnicia lui, lasă deoparte râurile și mările și-l compară cu oceanul, spunând că este un ocean de dărnicie; pe cât de îmbelșugat este oceanul în ape, pe atât de multe sunt darurile pe care le revărsă în jurul său. Și astfel, mulțimea aceasta adunată în stadion nu lasă la o parte nici un fel de asemuire pentru a-l slăvi. Strălucitoare este înfățișarea slavei deșarte și a laudelor lumii! Voi însă amintiți-vă de chipul tinerei prin care am înfățișat pe demonul slavei deșarte, pe care l-am acoperit de jur-împrejur cu aur și i-am dat vârsta unei curtezane, și veți vedea ca imaginea aceasta nu-i departe de cele ce se petrec în stadion.

5. Dar ce se petrece în stadion mai târziu? Darnicul nostru se pleacă și el în fața mulțimii, mulțumindu-i prin acest gest, apoi se așază în aplauzele și în strigătele de “trăiască” ale tuturor

celor de față. Fiecare dintre cei din stadion dorește atunci să aibă parte și el de o astfel de fericire ca și acela, și apoi poate să și moară. După ce a risipit mult aur și argint, cai, haine, sclavi și tot ce se poate da în astfel de ocazii și după ce a deșertat multe sume de bani, mulțimea îl conduce iarăși cu multe aclamații, dar nu atât de mulți câți erau în stadion, în sfârșit, acasă, oștepe îmbelșugate și costisitoare, petrecere mare și mare sărbătoare în ziua aceea. După-amiază, iarăși aceleași oștepe și petreceri, și așa, timp de două sau trei zile. Iar când a deșertat toate pungile cu bani și a cheltuit nenumărați talanți de aur, atunci se vădește praful, cenușa și pulberea strigătelor de aclamații, de “trăiască”.

6. Când darnicul nostru își face acasă socotelile și se gândește la grozavele cheltuieli pe care le-a făcut, începe să se tânguie. Atâta vreme cât se bucura de aclamații, prins de slava deșartă și de lauda lumii ca de o beție și mistuit el însuși de plăcerea laudelor, nu-și dădea deloc seama de pagubă. Când însă este singur în casă, înlăuntrul casei demonului slavei deșarte, când au pierit clipele de mulțumire, când vede că stadionul este gol de oameni, când vede că nu mai este nimeni care să-l aclame, când vede că paguba nu-i o părere, ci paguba i-a venit de pe urma risipirii banilor, atunci, da, atunci simte cenușa slavei deșarte, simte cenușa laudelor lumii.

7. Dacă se întâmplă însă să cheltuiască mai mult de câtă avere are, și, sărăcit deodată, cerșește în mijlocul pieței, și vede că nimeni din cei care-i strigau că este sprijinitorul lor nu se apropie de el și nici nu-i întinde mâna, ba, dimpotrivă, se bucură de cele întâmplare (căci chiar atunci când îl aclamau le era sufletul ros de invidie și socoteau o mângâiere ca cel atât de plin de strălucire să ajungă mai lipsit de cinstire decât ei toți), când deci nimeni nu se apropie de el și nici nu-i întinde mâna, își dă seama în ce stare jalnică a ajuns. Poate fi o stare mai vrednică de plâns decât aceasta? Nu este vrednică oare mai mult de lacrimi? Poate fi oare o altă stare mai cumplită?

8. Nu cunoașteți pe nimeni care să fi ajuns într-o astfel de stare?

Și dacă mulțimea s-ar fi mărginit numai la atâta, să nu-i întindă mâna. Dar nu, ea merge mai departe. Cei care altădată îl laudau acum îi încarcă cu reproșuri și spun:

“De ce-a fost nebun? Pentru ce a îndrăgit slava? Pentru ce a făcut daruri curtezanelor și bufonilor?”.

Pentru ce spui astfel de cuvinte? Omule nerecunoscător, nu-l admirai tu oare? Nu-l laudai tu? N-ai fost tu acela care l-ai ridicat până la acea înălțime amețitoare prin aplauzele și aclamațiile tale? Nu l-ai numit tu plin de dărnicii? Nu l-ai numit tu ocean de dărnicii? Nu ți-ai pierdut toată ziua aclamându-l și laudându-l? Pentru ce ți-ai schimbat dintr-o dată părerea? Tocmai când trebuia să-l miluiești, îl acuzi și judeci pentru faptele pe care altă dată le aplaudai. Dacă pentru fapte pe care noi înșine le dezaprobăm, ne îndurerăm când vedem că pentru ele cineva este pedepsit, căci nu avem inimă de piatră, n-ar trebui oare cu atât mai mult să ne îndurerăm când vedem că cineva suferă nenorociri pentru fapte pe care noi înșine le-am laudat? Tocmai acum Îl dezaprobi și îl judeci? Pentru ce oare nu-l dezaprobi și nu-l acuzai atunci când te încânta tot ce vedeai că se petrece în stadion, când îți pierdeai toată ziua în stadion, lăsând baltă treburile tale?

9. Vezi deci de ce natură sunt faptele diavolului? Vezi de ce natură sunt fructele slavei deșarte, ale laudei lumii? Eu le-am numit praf și cenușă, dar văd că nu sunt numai praf și cenușă, ci foc și

fum. Fructele slavei deșarte și laudele lumii nu se mărginesc numai la aceea că nu dau naștere la nici o bucurie, ci merg până acolo că acoperă cu nenorociri pe cel îndrăgostit de slava deșartă și de lauda lumii. Ar putea fi într-adevăr și cenușă fructele slavei deșarte și ale laudei lumii pentru aceia care cheltuiesc multe averi și nu au nici un folos de pe urma cheltuielilor lor. Dar nu se poate spune asta pentru aceia, despre cei care suferă, în afară de risipirea averilor, și nenorocirile despre care am vorbit mai sus.

10. Dar aş putea fi întrebat:

- Ce e de făcut dacă este neînsemnat fructul risipei aceleia de averi în stadion, pentru care darnicul este cinstit și admirat de mulțime?

- Vezi bine însă că cinstea aceasta nu e mare, deoarece, după cum am arătat adineaori, este acoperită de batjocura, este ținută de rău și hulită.

- Ce vom spune însă celor aplaudați și lăudați pentru risipa lor de bani?

- Mulțimea i-a cinstit și i-a aclamat nu pentru că-și risipesc averile, ci pentru că nădăjduiește ca ei să mai facă încă și altădată astfel de risipe. Dacă le-ar mulțumi într-adevăr pentru darurile ce li s-au făcut mai înainte, atunci pentru ce îi țin de rău când nu mai au nimic? Pentru ce nu se mai apropie de ei, ba, dimpotrivă, își bat joc de ei și-i numesc niște oameni pierduți și nebuni? Ai văzut deci că slava deșartă, lauda lumii, nu este altceva decât o nebunie?

11. Să lăsăm la o parte acest exemplu al slavei deșarte, al umbletului după laudele lumii, care poate fi înfăptuit numai de un om sau doi, și să dăm un alt exemplu.

Dar poate că cineva ar întreba:

- Ce vei spune despre cei care cheltuiesc averi mari pentru desfătarea și distrarea cetățenilor orașelor?

- Spune-mi, te rog, ce folos au ei de pe urma acestor cheltuieli? Căci și ei se bucură de slavă și de aclamație o singură zi. Și că așa stau lucrurile se poate vedea de acolo că dacă cineva le-ar propune să aleagă între banii risipiți, sau între a treia parte din ei sau cât de puțin din ei, și auzul strigătelor de aclamație, crezi oare că n-ar alege cu cea mai mare bucurie cât de puțin din averea lor în locul laudelor? Ce nu pot să facă astfel de oameni ca să nu-și piardă niște averi atât de mari, când ei, pentru câștigul unei singure parale, nu se dau în lături de la nici o poftă încărcată cu rușine, de la nici un cuvânt ce gălgăie de îndrăzneală și de obrăznicie?

12. Acum trebuie să îndrept cuvântul meu către creștinii noștri care nu voiesc să dea cât de puțin lui Hristos, Cel sărac și lipsit de hrana de toate zilele, care nu vor să dea cât de puțin din averile lor celor săraci. Creștinii nu dau - de dragul împărăției celei veșnice a cerurilor -, celor nevoiași averile lor, averi pe care oamenii lumii le împărăștie curtezanelor și măscăricilor de dragul aplauzelor și aclamațiilor.

13. Dar să vă dau o altă pildă de slavă deșartă, Care anume? Este vorba de slava deșartă care stă la îndemână tuturor oamenilor spre a o urmări, și nu doar a unuia sau doi, cum a fost cazul în pilda de mai sus. Ne bucurăm când ne laudă lumea chiar pentru faptele de care suntem conștienți că nu merităm deloc să fim lăudați. Cel sărac face tot ce-i stă în putință ca să se îmbrace cu haine frumoase nu pentru altceva decât ca să fie lăudat de oameni. Adeseori, deși poate să-și facă singur toate treburile, își tocmește un servitor nu pentru că are nevoie de el, ci pentru ca să nu pară sărac și lipsit de cinste prin faptul că-și face singur treburile. Dacă ar fi altfel, spune-mi, te rog, pentru care pricină tu, care-ți faci totdeauna singur treburile tale, vrei acum să fii servit de altul? Apoi, dacă se întâmplă ca săracul să se îmbogățească, își cumpără mobilier de argint și casă mare și luxoasă. Dar și le cumpără nu pentru că are nevoie de ele, căci, dacă și le-ar cumpăra din pricină că are nevoie de ele ca să poată trăi, ar urma atunci ca majoritatea oamenilor să piară și să moară. Iată ce vreau să spun: sunt lucruri necesare fără de care nu putem să trăim, de pildă: roadele pământului sunt de neapărată trebuință vieții și nu poți trăi dacă pământul nu rodește. Tot de neapărată trebuință sunt: acoperirea trupului cu haine, acoperișurile și zidurile și încălțăminte. Acestea într-adevăr sunt de neapărată trebuință; în schimb, toate celelalte sunt de prisos și nefolositoare. Dacă ar fi de neapărată trebuință pentru a trăi mobilierul de argint și casa luxoasă și dacă nu ar fi cu putință ca un om să trăiască fără slugi, după cum nu este cu putință de trăit fără roadele pământului, fără haine, încălțăminte, adăpost, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că cei mai mulți oameni nu au slugi, nici case luxoase. Dacă ar fi de neapărată trebuință ca un om să se servească de vase de argint și n-ar fi cu putință de trăit fără acestea, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că nu toată lumea are vase de argint. Dacă ai întreba cumva pe unul dintre cei care au vase de argint: “Pentru ce vrei să ai acest vas de argint? Spune-mi, te rog, pricina. La ce-ți servește? Nu poate să-ți spună altă pricină decât că are aceste vase de argint pentru a fi cinstit de oameni. “Le am, îți va răspunde el, ca să fiu admirat de lume, și nu disprețuit; le ascund însă iarăși ca să nu fiu pizmuiț și furat”. Poate fi oare o nebunie mai cumplită decât aceasta? Dacă le ții în casă ca să fii lăudat și cinstit de lume, arată-le atunci tuturor, fără deosebire. Dar, dacă te temi că poți fi pizmuiț pentru că le ai, atunci este mai bine să nu le ai!

14. Îți voi vorbi încă despre o altă nebunie. Adeseori unii oameni, chiar când ajung să nu mai aibă cele de neapărată trebuință pentru trai și ajung să moară de foame, nu se despart de aceste vase de argint. Dacă i-ai întreba pentru ce nu le vând, îți răspund: “Trebuie să-mi păstrez cinstea și vaza!”. Ce cinste, omule, ce vază? Nu vasele de argint fac cinstea și vaza omului. Dacă ar fi așa, atunci dreptul Ilie, Elisei și Ioan Botezătorul ar fi fost cu totul lipsiți de cinste și de vază, deoarece Ilie nu avea nimic mai mult decât un cojoc 4 și cerea cele pentru hrană de la o văduvă, săracă și ea. Ilie ducea o viață de cerșetor; a venit la ușa femeii aceleia sărace și a rostit cuvintele rostite de un cerșetor 5. Era fără cinste și fără vază Elisei, care a fost hrănit la fel de o femeie săracă 6? Era, oare, fără cinste și fără vază și Ioan Botezătorul, care nu avea nici haină și nici o pâine măcar 7? Există o singură necinste și o singură lipsă de vază, aceea de a fi bogat. Cu adevărat, bogăția este o mare necinste. Bogăția dă cuiva numai slava de a fi nemilos, trândav, molâu, îngâmfat, râvnitor de slavă deșartă, sălbatic, îmbrăcatul hainelor frumoase nu-ți dă cinste și vază. Dimpotrivă, ai cinste, ai vază dacă te îmbraci cu fapte bune.

4. IV Regi 2, 8.

5. III Regi 17, 10-11

6. IV Regi 4, 8-37.

7. Marcu 1, 6.

15. Aud însă despre mulți oameni că sunt admirați pentru bogăția lor.

- Cutare, spun oamenii, are cinstea și vaza lui. Doarme într-un pat care are tot ce-i trebuie, are multe vase de aramă, este, într-un cuvânt, un om gospodăru.

Un astfel de gospodăru mi-ar putea face următoarea obiecție:

- Pentru ce ne mustri pe noi, care avem numai atâta avere, când ar trebui să mustri pe cei care au mai multă avere decât noi?

- Pe voi vă judec cu mult mai mult decât pe ei. Dacă nu vă scutesc de învinuire și de mustrare pe voi, care aveți o avere mai mică, cu atât mai mult pe cei care au multe și nenumărate averi. Cinstea și vaza cuiva nu stau în a avea o casă luxuoasă și frumoasă, nu stau în a dormi într-un pat acoperit cu cuverturi luxoase, cu perne de puf și plăpumi de mătase și nu stau nici în a avea o mulțime de slugi. Toate acestea sunt în afară de noi și n-au deloc de a face cu noi înșine, cu sufletul nostru. Ceea ce se potrivește desăvârșit cu sufletul nostru este modestia, disprețul banilor și averilor, disprețul slavei, nesinchiseala de cinstea dată de mulțime, puțină prețuire a tot ce-i omenesc, îmbrățișarea sărăciei, depășirea firii omenești printr-o viețuire virtuoasă. Aceasta este adevărata vază, aceasta este adevărata slavă, aceasta este adevărata cinste.

Iar pricina tuturor relelor din lume provine din principiul pe care îl punem la temelia educației copiilor noștri. Și vă voi explica acest lucru în cele ce urmează.

16. Îndată ce s-a născut un copil, tatăl nu-și dă toată silința ca să-i orânduiască viața și să-i formeze caracterul, ci ca să-l împodobească și să-l îmbrace cu haine luxoase, cusute cu fire de aur.

Pentru ce faci asta, omule? Admit ca tu să te împodobești cu astfel de haine. Dar pentru ce îl înveți cu ele pe copil, care încă n-a gustat din această nebbie? Pentru ce-i atârni în jurul gâtului podoabă? Copilul n-are nevoie de aur, ci de un bun și priceput pedagog care să-l formeze. Și mai lași încă să-i atârne copilului părul pe spate ca unei fete! Prin asta, de la început chiar, slăbănogești pe copil și moleșești tăria firii lui. De la început sădești în el dragostea zadarnică de bani și-l convingi că trebuie să poftască lucruri nefolositoare. Pentru ce-i faci încă mai mare ispita? Pentru ce îl crești în dragostea celor materiale? Scriptura spune: "E o rușine pentru un bărbat dacă lasă să-i crească părul" 8. Firea n-o vrea. Dumnezeu n-a îngăduit-o, este oprită, este un obicei păgânesc. Mulți le atârnă cercei de aur la urechi. Ar trebui ca și fetele să se ferească de asemenea podoabe. Voi însă aduceți această pierzanie și peste băieți.

8. 1 Cor. 11, 14.

7. Poate că mulți râd de cuvintele mele ca de niște nimicuri. Nu sunt însă nimicuri, ci idei de foarte mare însemnătate. Dacă o fată este crescută în casa părintească în dragostea și patima după podoabe femeiești, când va pleca din casa părinților va fi de nesuferit soțului ei și greu de mulțumit și mai împovăraătoare decât cei care strâng impozitele. V-am mai spus și altădată că răul nu poate fi îndreptat din lume din pricină că nici un om nu are grijă de copii, nimeni nu le vorbește despre feciorie, nimeni nu le spune despre curăția trupeză și sufletească, nimeni nu-i

învață să disprețuiască averile și măririle, nimeni nu le vorbește despre poruncile vestite în Scripturi.

18. Ce se va întâmpla cu copiii noștri dacă n-au, chiar din prima vârstă, educatori? Dacă oamenii care au fost educați chiar de când s-au născut și au fost instruiți până la bătrânețe nu reușesc totuși să ajungă oameni desăvârșiți, cât rău nu vor săvârși cei care de la începutul vieții lor au fost obișnuiți să audă vorbindu-li-se numai despre lucrurile pământești? În vremea noastră fiecare părinte își dă toată silința să instruiască pe copiii lui în meserii, în arte, în știință, în oratorie, dar nici unul nu se interesează cât de puțin să educe sufletul lor.

19. Nu încetez de a vă ruga, de a vă ruga cu lacrimi și a vă cere ca, înainte de toate celelalte, să dați copiilor voștri o bună educație. Dacă-ți iubești copilul, arat-o prin educația ce i-o dai. De altfel, ai și răsplată. Ascultă ce spune Pavel: "...dacă vor stărui, cu înțelepciune, în credință, în dragoste și în sfințenie" 9. Dacă ai nenumărate păcate adunate în conștiința ta, atunci născocoște o iertare a păcatelor tale, și anume: crește un atlet pentru Hristos. Prin aceste cuvinte nu-ți spun: Nu-l lăsa să se căsătorească. Trimite-l în pustie. Pregătește-l să îmbrățișeze viața monahilor". Nu-ți spun asta! Aș vrea negreșit și aș dori ca toți să îmbrățișeze viața monahală, dar nu silesc pe nimeni, pentru că o astfel de viață pare prea greu de purtat. Crește un atlet pentru Hristos! Învață-ți copilul din prima vârstă să trăiască cu evlavie în lume!

9. 1 Tim. 2, 15.

20. Dacă vei întipări în sufletul lui încă fraged învățăturile cele bune, nimeni nu va putea să i le desprindă; ele se întăresc ca și sigiliul aplicat pe ceară. Copilul, când e mic, tremură, se teme și are respect și de chipul tău, și de cuvintele tale, și de tot ce faci. Întrebuințează cum trebuie superioritatea ta. Tu ești cel dintâi care te vei bucura de bunătați dacă ai un copil bun, și apoi Dumnezeu. Prin educarea copilului tău lucrezi pentru tine însuși.

21. Se spune că mărgăritarele, îndată după prinderea lor, au înfățișarea unei picături de apă. Dacă cel care pescuiește perla este un om iscusit, pune picătura în palmă și mișcă podul palmei întorcând picătura până ce se rotunjește exact și o face foarte rotundă și tare; după ce i s-a dat această formă, nu mai este cu puțință să i se mai dea alta. Ceea ce este fraged și încă n-a căpătat o formă tare poate lua orice formă, pentru că este ușor de schimbat în altă formă; cui este tare însă, și a primit tăria în natura sa, nu-i este ușor să iasă din natura sa și să se schimbe în altă formă.

22. După cum pictorii lucrează cu multă grijă și exactitate tablourile, iar sculptorii statuile, tot astfel și fiecare tată și mamă trebuie să-și dea silința pentru desăvârșirea acestor tablouri, acestor icoane minunate ale lui Dumnezeu. Pictorii, în fiecare zi, pun în fața lor tabloul și-i dau culorile trebuitoare, sculptorii fac la fel: dau jos ce este de prisos și adaugă ce trebuie. Tot așa și voi, ca niște sculptori, întrebuințați tot timpul vostru liber spre a sculpta statui minunate lui Dumnezeu; îndepărtați ce este de prisos, adăugați ce trebuie și uitați-vă cu grijă la ele în fiecare zi: care este darul natural al copiilor, spre a-l dezvolta, care este defectul, spre a-l îndepărta. Cu multă grijă, în primul rând, alungați din sufletul lor desfrânarea, căci mai cu seamă dragostea trupească tulbură sufletele tinerilor. Dar mai ales, înainte de a gusta din acest fel de dragoste, învață-l să fie cumpătat, să privegheze, să se roage cu stăruință și să-și facă semnul crucii când spune sau face ceva.

23. Închipuie-ți că ești un împărat care are sub conducerea sa un oraș: sufletul copilului. Căci, într-adevăr, sufletul este un oraș. După cum în oraș unii fură, alții fac fapte de dreptate, unii muncesc cum trebuie, iar alții fac toate de mântuială și la întâmplare, tot astfel și în suflet sunt gânduri și gânduri. Unele se luptă împotriva pornirilor neîndreptățite ale sufletului, cum sunt soldații în oraș; altele se îngrijesc de buna stare a întregii locuințe a trupului, cum sunt oamenii de stat dintr-un oraș; altele poruncesc, cum sunt conducătorii orașului; altele povestesc lucruri de rușine și desfrânate, cum sunt destrăbălații din oraș; altele povestesc lucruri cuviincioase, cum sunt oamenii cumpătați și înțelepți din oraș; altele iubesc o viață plină de moleșală, ca femeile de la noi; altele spun prostii, ca și copiii; unora li se poruncește ca unor sclavi, cum sunt servitorii în oraș; altele sunt nobile, cum sunt oamenii liberi din oraș.

24. Avem deci nevoie de legi ca să alunge gândurile rele, să le aprobe pe cele bune și să nu îngăduie ca gândurile rele să pună stăpânire pe cele bune. Dacă într-un oraș n-ar fi legi care să îngreuească libertatea hoților, viața în oraș ar fi grozav de tulburată; dacă soldații n-ar face uz cum trebuie de puterea lor, s-ar distruge totul; dacă flecare cetățean și-ar părăsi starea și funcția sa și ar urmări-o pe a altuia, s-ar nimici buna rânduială din pricina lăcomiei; tot așa este și cu sufletul copilului.

25. Sufletul unui copil este deci un oraș: oraș de curând zidit și întemeiat, oraș care are cetățeni străini ce n-au încă experiența nici unui lucru (astfel de cetățeni sunt mai cu seamă ușor de format). Cei care au fost crescuți într-un fel rău de viațuire, cum sunt bătrânii, sunt greu de schimbat, deși nu cu neputință, căci dacă vor, pot și ei să se schimbe. Cei tineri însă, care n-au încă experiența vieții, vor primi cu ușurință legile toate.

26. Dă așadar legi acestui oraș, legi înfricoșătoare și aspre pentru cetățenii orașului. Fii apărătorul legilor ce se calcă, nu-i de nici un folos să dai legi dacă nu cauți ca aceste legi să fie puse în aplicare.

27. Dă deci legi! Ai multă grijă de ele. Legiuirea noastră este pentru bunul mers al întregii lumi. Astăzi construim un oraș. Cele patru simțuri să fie meterezele și porțile orașului, iar întreg trupul să fie ca un zid. Porțile lui sunt: ochii, limba, auzul, mirosul și, dacă vrei, pipăitul. Prin aceste porți intră și ies cetățenii acestui oraș, cu alte cuvinte, prin aceste porți gândurile corup sau desăvârșesc sufletul copilului.

28. Haide deci să venim mai întâi la prima poartă, limba: căci limba este aceea care se întrebuințează cel mai mult. Mai înainte de toate celelalte, să-i facem uși și zăvoare, nu de lemn, nici de fler, ci de aur. Căci cu adevărat de aur este și orașul pe care-l construim. După ce acest oraș va fi gata construit, n-are să locuiască în el un om, ci însuși împăratul tuturor, în cursul acestei lucrări veți vedea unde vom așeza palatul împărațesc al lui Dumnezeu. Așadar, să facem acestei porți uși și zăvoare de aur, adică din cuvintele lui Dumnezeu, după cum spune Profetul: "Cuvintele lui Dumnezeu sunt în gura mea mai dulci decât miera și fagurele, mult mai de preț decât aurul și pietrele prețioase" 10. Să învățăm pe copii să aibă neconținut pe buze cuvintele lui Dumnezeu, chiar și când merg, să nu le aibă în chip silit, nici superficial și nici rar, ci continuu. Ușile nu trebuie să fie acoperite numai cu foițe de aur, dimpotrivă, să fie făcute groase și solide, lucrate în întregime din aur; în locul pietrelor bătute pe dinafară, să aibă pietre prețioase. Zăvor al acestor uși să fie crucea Domnului, făcut în întregime din pietre prețioase, pus de-a curmezișul la

mijlocul ușilor. Dacă vom face uși de aur atât de groase și le vom pune zăvor, să le facem lor și locuitori vrednici. Care sunt aceștia? Să învățăm pe copil să rostească totdeauna cuvinte cuviincioase și evlavioase. Să avem multă grijă să alungăm pe cetățenii străini, ca să nu se strecoare printre locuitorii acestui oraș oameni amestecați și stricați, adică: cuvinte de insultă, de batjocură, cuvinte necugetate, de rușine, lumești; pe toate acestea să le alungăm, nimeni să nu intre prin aceste porți. Să intre numai împăratul 11. 10. Ps. 118, 103; 18, 1
11. lez. 44, 2.

Lui și celor ai Lui să-I fie deschisă această poartă, ca să se spună și despre ea: “Aceasta este poarta Domnului, iar dreptii vor intra prin ea” 12, precum și cuvintele lui Pavel: “Dacă este vreun cuvânt bun, spre zidire, să fie folositor ascultătorilor” 13. Gura să rostească cuvinte de mulțumire și cântece sfinte. Să vorbească totdeauna despre Dumnezeu și despre filosofia cea de sus.

12. Ps. 117, 19.

13. Efes. 4, 29.

29. Cum va fi cu puțința aceasta? Prin ce mijloace vom învăța pe copii să se poarte astfel? Dacă vom supraveghea cu multă grijă toate cuvintele lor. Cu copilul, lucrul este foarte ușor. Cum? Copilul nu se luptă nici pentru bani, nici pentru măririi. Este copil încă. Nu-l preocupă nici femeia, nici grija de copii și nici grija de casă. Cine i-ar da deci prilej ca să insulte și să hulească? Cel mult dacă se ceartă cu cei de o vârstă cu el.

30. Pune deci numaidecât copilului lege ca să nu ocărase pe nimeni, să nu hulească pe nimeni, să nu se jure, să nu înjure, să nu se bată. Când îl vezi că-ți calcă legea, pedepsește-l, uneori printr-o căutătură aspră și severă, alteori prin cuvinte usturătoare, iar alteori, prin cuvinte de mustrare; deșteaptă-i uneori ambiția prin cuvinte măgulitoare de a fi mai bun decât alții, alteori făgăduiește-i răsplată pentru o purtare bună. Nu-l bate mereu și fără socoteală, ca să nu-l obișnuiești să fie crescut prin bătaie. Dacă se va obișnui să fie educat numai prin bătaie, va învăța să disprețuiască bătaia. Iar dacă a învățat să disprețuiască bătaia, ai stricat totul. Dimpotrivă, să se teamă de bătaie, dar să n-o primească. Să fie mișcat biciul, dar să nu cadă pe spatele copilului. Amenințările să nu meargă până la faptă. Dar să nu creadă că se reduc numai la amenințări cuvintele tale. Amenințarea atunci este bună, când este crezut că se va traduce în faptă. Căci dacă cel ce a greșit îți află gândul, va disprețui și amenințarea, și bătaia. Dimpotrivă, să se aștepte să fie pedepsit, dar să nu-l pedepsești, ca să nu se stingă teama de pedeapsă, ci teama să rămână ca un foc plin de putere ce arde de peste tot toți spinii, sau ca o cazma ascuțită ce sapă până în adânc. Când vei vedea că teama are bune rezultate, fii blând. Firea omenească are nevoie și de blândețe.

31. Învăță pe copil să fie îngăduitor și bun cu oamenii. Dacă-l vei vedea că înjură și insultă pe servitor, nu trece cu vederea acest lucru, ci pedepsește-l pe copil. Dacă știe că nu-i este îngăduit să înjure și să insulte sluga, cu atât mai mult nu va înjura și insulta pe ceilalți oameni, închide-i gura la orice cuvânt rău și urât. Dacă-l vei vedea că hulește pe cineva, astupă-i gura și îndreaptă-i limba spre propriile sale greșeli și scăderi.

32. Sfătuiește și pe mamă să-i dea copilului astfel de învățături; tot așa și pe pedagog, ca și pe servitorul ce-l însoțește la plimbare, pentru ca toți la un loc să-i fie paznici și să observe ca nu cumva să iasă din gura copilului, prin ușile cele de aur, acele cuvinte urâte și rele.

33. Să nu crezi că-ți trebuie mult timp ca să ajungi la bune rezultate, îți sunt de-ajuns două luni și ai reușit în totul dacă de la început îl observi, îl ameninți și pui atât de mulți supraveghetori. Buna lui deprindere se preface într-o a doua natură.

34. Așadar, această poartă va ajunge o poartă vrednică de a intra prin ea Domnul numai dacă nu se vor rosti nici cuvinte de rușine, nici cuvinte necugetate și nici un alt cuvânt rău, ci numai cele ce se cuvin Stăpânului. Dacă cei care instruiesc pe copiii lor pentru a fi buni ostași, îi iau de mici și-i învață să tragă cu arcul, să se îmbrace cu haine ostășești, să călărească, fără ca vârsta copiilor să le fie o piedică, cu cât mai mult trebuie ca aceia care se pregătesc pentru oastea cerească să se îmbrace cu toată această podoabă împărătească! Să fie învățat deci copilul să cânte psalmi lui Dumnezeu, spre a nu-și petrece vremea cu cântece de rușine și povestiri nefolositoare.

35. Așa să fie întărită această poartă. Să fie aleși acei cetățeni despre care am vorbit. Pe ceilalți să-i omorâm înlăuntru, cum omoară albinele pe trântori și nu-i lasă nici să iasă afară, nici să bâzâie.

36. Să mergem acum și la altă poartă. Care este aceasta? E aproape de cea dintâi și se înrudește cu ea. Este auzul. Cetățenii primei porți ies dinlăuntru în afară și nici unul nu intră prin ea; cetățenii porții a doua intră din afară și nici unul nu iese prin ea. Prin urmare, se înrudesce mult cele două porți. Dacă nu se îngăduie nici unui gând stricat și rău să-i calce pragurile, nu va face greutăți nici gurii. Cel care nu aude lucruri rușinoase sau rele nici nu rostește lucruri de rușine. Dar dacă va fi larg deschisă tuturor, o va pângări și pe aceea și va produce tulburare tuturor celor dinlăuntru. Poate că ar fi trebuit să spun toate aceste lucruri despre auz mai înainte, ca să astup mai dinainte intrarea.

37. Copiii să nu audă nici un cuvânt nelalocul lui, nici de la servitori, nici de la pedagog, nici de la îngrijitori. După cum plantele când sunt mici și plâpânde au nevoie de mai multă îngrijire, tot astfel și copiii. Să ne îngrijim să le luăm pedagogi buni ca să le punem o bună temelie chiar de la început și să nu primească din fragedă vârstă ceva rău.

38. Să n-audă copilul basme prostești și băbești, lată ce se spune în astfel de basme: „Cutare s-a îndrăgostit de cutare”. Sau: “Fiul împăratului și fiica cea mai mică au făcut cutare și cutare lucru”. Asemenea povestiri să nu audă copiii. Dimpotrivă, să audă alte povestiri, fără aluzii urâte, ci pline de multă simplitate și curăție. Se poate să le audă din gura servitorilor și din gura celor ce-l însoțesc pe copil la plimbare, dar nu din gura tuturor, căci nu-i îngăduit tuturor servitorilor să se amestece în educația copilului. Cei care ne ajută în opera noastră trebuie să fie oameni pricepuți, ca unii ce au să se apropie de statuia pe care o facem pentru Dumnezeu. Dacă am fi constructori și am zidi o casă pentru un om de seamă, n-am îngădui servitorilor să se apropie fără nici un rost de construcție. Oare n-ar fi absurd ca acum, când zidim un oraș și creștem cetățeni pentru împăratul ceresc, să îngăduim tuturor, fără deosebire, să se amestece în lucrul nostru? Să ne luăm deci în ajutor numai pe acei servitori care sunt pricepuți și de folos. Dacă nu avem nici

unul, să tocmim unul cu leafă, bărbat virtuos, și să-i dăm mână liberă spre a ne ajuta în opera noastră.

39. Să nu audă deci copilul basme prostești și băbești. Când este plictisit din pricina lecțiilor, povestește-i istorisiri sfinte - căci sufletului îi place să audă povestiri din vechime. Povestește-i, făcându-l să-și uite de joacă; doar tu crești un filosof, un atlet și un cetățean al cerurilor.

Povestește-i așa:

“La început un tată avea doi copii; ei erau frați”.

Oprește-te puțin, apoi adaugă:

“Amândoi aveau aceeași mamă. Unul era mai în vârstă, celălalt mai tânăr. Cel mai în vârstă era plugar, iar cel mai tânăr era păstor. Cel mai tânăr își ducea turmele sale la păscut pe câmpii și pe malurile mării”.

Îndulcește povestirile ca să fie plăcute copilului, spre a nu-i obosi sufletul:

“Celălalt frate semăna ogoarele și planta pomi. O dată s-au gândit să cinstească prin rodul ostanelor lor pe Dumnezeu. Păstorul a luat ce-a avut mai bun în turma lui și l-a jertfit lui Dumnezeu”.

Nu-i cu mult mai bine să povestești aceste lucruri în locul povestirii neadevărate despre oile cu lâna de aur? Apoi deșteaptă interesul copilului. Poți s-o faci prin povestire. Să nu adaugi de la tine nimic neadevărat, ci numai ceea ce-i scris în Scriptură:

“Când l-a adus lui Dumnezeu jertfă ce a avut mai bun în turmele sale, îndată s-a pogorât foc din cer, a răpit toată jertfa și a dus-o la jertfelnicul cel de sus. Fratele cel mai mare n-a făcut așa. S-a dus, și-a oprit pe cele mai bune din roadele sale pentru sine și a jertfit lui Dumnezeu fructe mai puțin bune. Dumnezeu nici nu s-a uitat la ele, s-a întors și le-a lăsat să rămână pe pământ. Jertfa celuilalt frate însă a primit-o sus, la El. Așa se întâmplă și cu administratorii moșiilor: stăpânul cinstește pe cel care-i aduce roadele moșiei și-l poartă în casă, iar pe altul, de care nu e mulțumit, îl lasă afară. Tot așa s-a întâmplat și aici. Ce a urmat după aceasta? Fratele mai mare s-a întristat, ca unul ce fusese disprețuit și dezaprobat de Dumnezeu, și era mâhnit. Și Dumnezeu i-a spus lui: “Pentru ce ești trist? nu știai că aduci lui Dumnezeu darurile tale? Pentru ce M-ai insultat? Pentru ce Mi-ai jertfit roade mai puțin bune?”.

Dacă vrei să vorbești mai simplu, spune:

“Acela neavând ce răspunde, a stat liniștit”.

Sau, mai bine:

„A tăcut”.

“După aceasta, văzând pe fratele său mai mic i-a spus: „Hai să ieșim la câmp!”. Fratele cel mai mare, prinzând cu viclenie pe cel mai mic, l-a omorât. Și credea că poate să se ascundă de Dumnezeu. Dar Dumnezeu a venit la el și i-a spus: „Unde este fratele tău?” - “Nu știu”, a răspuns el, „Nu sunt păzitorul fratelui meu!”. Atunci Dumnezeu i-a spus: “Iată, sângele fratelui tău strigă către Mine!”.

Să stea alături și mama când sufletul copilului este format cu astfel de povestiri; ca să-ți ajute și ea și să laude cele spuse de tine.

„Ce s-a întâmplat apoi? Dumnezeu a primit în cer pe fratele ucis; deși a murit, el trăiește sus în cer”.

Copilul primește această învățătură despre înviere. Copilul crede, chiar dacă i se spun lucruri imposibile, ca de exemplu: „Și l-a făcut semizeu”. Copilul nu știe ce este un semizeu, dar pricepe că trebuie să fie ceva mai mare decât omul și îndată se minunează. Cu atât mai mult când va auzi despre înviere și că sufletul lui s-a suit în cer.

Și a luat Dumnezeu pe fratele cel mai tânăr, sus; celălalt însă a trăit mulți ani, dar neconținut în suferință, cu frică și cu cutremur; a suferit nenumărate chinuri și era pedepsit în fiecare zi”^{13 bis}.
13 bis- Fac. 4, 1-12.

Vorbește-i cu tărie despre pedeapsa dată lui de Dumnezeu; nu-i spune numai: “că va fi gemând și tremurând pe pământ”. Copilul nu poate pricepe ce valoare au aceste cuvinte, așa că trebuie să-i spui:

‘După cum tu, când stai înaintea învățătorului, ești cuprins de spaimă, tremuri și te temi dacă e vorba să fii bătut, tot așa a trăit toată viața lui și fratele mai vârstnic, pentru că a păcătuit înaintea lui Dumnezeu’.

40. E destul atât pentru copil. Spune-i această povestire seara, în timpul cinei. Mama să-i povestească aceeași istorisire din nou. Apoi, după ce a auzit-o de mai multe ori, cere-i-o s-o povestească și el: „Spune-mi povestirea”, ca să se simtă și el onorat de a o povesti. Când va stăpâni povestirea îi vei spune și folosul ce-l putem scoate din ea. Cu toate că sufletul copilului, care a auzit povestirea, știe să scoată prin propriile sale puteri folosul și învățătura din ea înainte de a i le spune tu, totuși spune-i și tu.

“Vezi cât de mare rău este lăcomia, cât de mare rău este să invidiezi pe fratele tău? Vezi cât de mare rău este să-ți închipui că poți să te ascunzi de Dumnezeu? El vede totul, chiar pe cele săvârșite întru ascuns”.

Numai dacă această învățătură ai sădi în sufletul copilului, ai făcut mult, și nu mai ai nevoie de pedagog. Frica de Dumnezeu va sta neconținut lângă copil și negreșit îl va zgudui mai mult decât frica de orice alt pedagog.

41. Nu te mărgini la atât numai, ci ia-l de mână și du-l la biserică! Caută să-l duci mai cu seamă atunci când se citește această povestire, îl vei vedea cum se bucură, cum sare în sus și se veselește că știe ceea ce toți ceilalți nu știu încă.

O ia înaintea celui ce citește povestirea, recunoaște cele citite și-i folosește mult. În felul acesta povestirea se întipărește în mintea sa.

42. Se mai pot scoate și alte învățături folositoare din aceasta povestire. Învăță-I deci:

„Nu trebuie să fim triști când suferim ceva nedrept. Dumnezeu ne arată aceasta, chiar de la început, prin acest frate nedreptățit. Pentru că a făcut fapte plăcute înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu l-a luat, când a murit, sus în cer”.

43. Când s-a întipărit povestirea aceasta în mintea copilului, povestește-i alta, tot despre doi frați, și spune-i:

“Erau iarăși doi frați, și tot așa, unul mai în vârstă și altul mai tânăr. Cel mai în vârstă se ducea la vânatoare, iar cel mai tânăr stătea pe lângă casă”.

Această povestire este cu mult mai plăcută decât cea dintâi pentru că are mai multe peripeții, și frații erau mai în vârstă.

Acești doi frați erau și gemeni. De când s-au născut, mama iubea pe cel mai mic, iar tatăl, pe cel mai mare. Acesta își petrecea vremea mai mult pe ogoare, pe când cel mai tânăr stătea acasă. O dată tatăl, când a îmbătrânit, a spus copilului pe care-l iubea: ‘Pentru că am îmbătrânit, fiule, du-te și pregătește-mi un vânat, adică, prinde-mi o căprioară sau un iepure, adu-mi-l și frige-l, ca să mănânc și să te binecuvintez’. Celui mai mic nu i-a spus așa ceva. Mama a auzit cele spuse de tatăl. A chemat pe fiul cel mai mic și i-a spus: “Fiule, pentru că tatăl tău a poruncit fratelui tău să aducă un vânat ca să mănânce și să-l binecuvinteze, ascultă-mă. Du-te la turmă, ia niște iezi tineri și frumoși și adu-mi-i, iar eu voi face din ei o mâncare așa cum îți place tatălui tău. Tu îi vei duce-o ca să mănânce și ca să te binecuvinteze’. Tatăl avea vederea slabă din pricina bătrâneții. După ce fratele cel mai tânăr a adus iezi, mama i-a gătit. A pus mâncărurile pe o tăblie și le-a dat fiului celui mai tânăr, care le-a dus tatălui său. L-a îmbrăcat și cu piei de capră ca să nu-l cunoască, deoarece el era fără păr, pe când fratele său era păros; așa putea să-l ascundă ca să nu cunoască tatăl înlocuirea. Și așa l-a trimis la tatăl lui. Tatăl, închipuindu-și că este fiul lui cel mai mare, a mâncat și și-a binecuvântat fiul. Mai târziu, după ce dăduse binecuvântarea, a venit și fiul cel mai mare și i-a dat vânatul. Când a aflat cele întâmplate, a început să se vaite și să plângă”.

44. Vezi câte foloase se nasc din această povestire? Nu spune toată povestirea, căci vezi câte învățături folositoare poți scoate din ea. În primul rând copiii vor respecta și vor cinsti mult pe părinții lor când văd cât de căutată este binecuvântarea acestora. Vor prefera să ia nenumărate lovituri decât să fie blestemați de părinți. Dacă poveștile băbești pun atâta stăpânire pe sufletul copilului, încât își închipuie că sunt adevărate cele povestite, cum oare n-ar pune stăpânire pe sufletul lui și nu l-ar umple de multă teamă, când i s-ar spune istorisiri cu totul adevărate?

Tot din această istorisire vei mai scoate învățătura că trebuie să disprețuim pântecelul, lăcomia pântecelui. Povestește-i și acea parte a istorisirii, că cel mai în vârstă n-a avut nici un folos de pe urma dreptului de întâi născut, căci din pricina neînfrânării pântecelui și-a vândut dreptul de întâi născut.

45. Mai târziu, după ce copilul a înțeles bine această povestire, îi vei cere iarăși, în altă seară:

“Spune-mi povestirea cu cei doi frați!”.

Dacă va începe să o spună pe cea cu Cain și Abel, oprește-l și spune-i:

„Nu ți-o cer pe aceasta, ci pe aceea cu ceilalți doi frați, în care tatăl a dat binecuvântarea”.

Dă-i un fragment din ea, ca să-și aducă aminte, și nu-i spune încă numele fraților. După ce-ți va istorisi tot ce i-ai spus, continuă și spune:

“Ascultă ce s-a mai întâmplat. Fratele cel mai în vârstă căuta iarăși, ca și în povestirea de mai înainte, să omoare pe fratele său și aștepta moartea tatălui lor. Mama a aflat de gândul lui și temându-se !-a trimis în aită parte pe fiul cel mai tânăr”.

46. Deși înaltele idei cuprinse în această istorisire depășesc puterea de înțelegere a copilului, totuși, cu oarecare îngăduință, pot fi vădite și în mintea fragedă a copilului, dacă vom ști cum să exploatăm tâlcul. Deci îi vom grăi așa:

“Acest frate a plecat și a ajuns într-un loc unde nu avea cu el nici un om, nici servitor, nici îngrijitor, nici pedagog și nici pe altcineva. Când a ajuns în acel loc, s-a rugat și a zis; “Doamne, dă-mi pâine și îmbrăcămintă și mântuiește-mă!”. După ce a rostit aceste cuvinte, de supărare a adormit. Și a văzut în vis o scară întinsă de la pământ până la cer; îngerii lui Dumnezeu se suiau și se coborau pe ea; Însuși Dumnezeu stătea în vârful ei. Și a grăit către Dumnezeu: “Binecuvintează-mă!”. Și I-a binecuvântat și i-a pus numele Israel”.

47. La timp potrivit mi-a venit în minte o altă idee, prilejuită de schimbarea numelui lui Iacov în Israel. Care este aceasta? Putem sădi râvna pentru virtute în copii chiar prin numele ce-l poartă. Nimeni să nu se grăbească să dea copiilor numele strămoșilor: al tatălui, al mamei, al bunicului, al străbunicului, ci să le dea lor numele dreptilor, al mucenicilor, al episcopilor, al Apostolilor. Să fie pentru copii și numele ce-l poartă imbold spre cele bune. Unul să se numească Petru, altul Ioan, iar altul, alt nume al unuia dintre sfinți.

48. Să nu-mi introduci obiceiuri păgânești! E mai mare rușinea și batjocura când într-o casă de creștini se practică obiceiuri păgâne, cum este obiceiul cu aprinsul lumânărilor, când toți așteaptă să vadă care lumânare se stinge și se topește mai întâi, și alte obiceiuri asemenea acestora, care aduc celor ce le practică nu puțină pagubă sufletească. Să nu vă închipuiți că asemenea obiceiuri sunt mici și fără nici o importanță.

49. Așadar, vă rog să dați copiilor voștri nume purtate de drepti. Poate că în vechime avea un sens obiceiul de a se da copiilor numele strămoșilor; era o mângâiere în fața morții: se părea că

cel plecat trăiește prin cel care a primit numele lui. Acum acest sens nu mai are valoare. Vedem că cei drepti n-au procedat așa când au pus nume copiilor lor. Căci Avraam a născut pe Isaac, iar Iacov, Moise n-au fost numiți cu numele strămoșilor lor și nu vom găsi nici un drept care să fie numit așa. Ce îndemn și exemplu de virtute cuprinde numele! Nu vom găsi altă pricină a schimbării numelui în Sfânta Scriptură decât că numele este un indiciu de virtute. Iată ce se spune în Sfânta Scriptură: “Tu te vei numi Chifa, care se tălmăcește Petru” 14. Pentru ce? Pentru că ai mărturisit. Tu te vei numi Avraam 15. Pentru ce? Pentru că vei fi tatăl multor neamuri. Iacov a fost numit Israel 16 pentru că a văzut pe Dumnezeu. Întemeiați pe aceste exemple, să începem educația copiilor.

14. In. 1, 42.

15. Fac. 17, 5.

16. Fac. 32, 28.

50. Să între, așadar, în casă numele sfinților prin numele ce se dau copiilor. Prin asta se educă nu numai copilul, ci și tatăl când vede că este tatăl lui Ioan, al lui Ilie sau al lui Iacov. Dacă vom da cu evlavie copiilor noștri nume în cinstea dreptilor ce au plecat dintre noi, vom avea mai multă înrudire cu dreptii decât cu strămoșii, și acest lucru ne va folosi mult atât nouă, cât și copiilor. Să nu socotești că lucrul este de puțină importanță pentru că este mic; dimpotrivă, este temeiul unui mare folos.

51. Dar după ce am spus acestea, să ne întoarcem iarăși să continuăm povestirea:

“Iacov a văzut o scară sprijinită și a cerut să fie binecuvântat. Dumnezeu l-a binecuvântat. Apoi a plecat Iacov la rudele sale și acolo păștea oile”.

Povestește-i apoi despre căsătoria lui și despre întoarcerea lui acasă. Și din acestea poți scoate multe învățături. Căci iată câte lucruri vă învață: va fi învățat să nădăjduiască în Dumnezeu, dacă este de neam nobil, va fi învățat să nu disprețuiască pe nimeni, să nu se rușineze de cele de jos și fără de valoare, să suporte cu bărbăție nenorocirile și multe altele.

52. După ce copilul a crescut mai mare, spune-i și întâmplări care să-i sădească în suflet mai multă frică de Dumnezeu. Când mintea lui e încă fragedă nu-i pune lui astfel de poveri, ca să nu se sperie. Dar când este de cincisprezece ani, și chiar mai mult, să audă relatări despre gheenă. Dar mai bine, când este de zece, opt ani și mai puțin chiar, să audă în toată amănunțimea istoria potopului, a Sodomei, istorisirile despre cele petrecute în Egipt, toate câte sunt pline cu pedepse trimise de Dumnezeu pentru oameni. Când crește mai mare, să audă istorisiri din Noul Testament, din timpul harului, istorisiri despre gheenă, îngrădește-i auzul cu aceste relatări și cu altele nenumărate pe care le ai din propria ta experiență.

53. Să nu-i îngăduim, să nu mai lăsăm să se apropie de el un om care i-ar povesti lucruri nepotrivite. Am spus lucrul acesta și mai sus. Dacă vei vedea pe un servitor că spune copilului cuvinte de rușine, pedepsește-l îndată și fii judecător aspru și fără milă al celor greșite. Dacă vei vedea că o fată se apropie de el, păzește-l; dar mai bine este să nu se apropie de copil nici o fată, ca să nu se aprindă în el focul, afară de o femeie bătrână, care nu poate cu nimic să atragă pe tânăr. Păzește-I de o fată tânără mai mult ca de foc. Copilul nu va rosti nici un cuvânt nepotrivit dacă nu va auzi cuvinte nepotrivite și dacă va fi hrănit cu cuvinte cuviincioase.

54. Haide să mergem și la altă poartă, la miros. Și prin această poartă se introduce în suflet vătămare dacă nu este bine astupată, spre exemplu: parfumurile și mirosurile plăcute. Nimic nu nimicește atâta vigoarea sufletului, nimic nu-l moleșește atâta cât mirosirea parfumurilor plăcute. Dar mi-ar obiecta cineva:

- Ce vrei să spui? Trebuie să-mi facă plăcere murdăria?

- Nu spun asta, dar să nu fie nici una, nici alta. Nici un copil să nu se parfumeze, îndată ce creierul a primit mirosul, a moleșit tot trupul. Prin parfum se aprind plăcerile și se dă naștere păcatului. Prin urmare, astupă și această poartă! Rostul mirosului este de a respira aerul, nu de a primi mirosurile plăcute. Poate că unii vor râde că ne ocupăm de lucruri mici când vorbim despre un astfel de mod de purtare. Nu este vorba de lucruri mici, ci de ființarea, de educația și formarea întregii lumi, dacă se aplică aceste reguli spuse de mine.

55. Mai este și o altă poartă, mai frumoasă decât celelalte, dar greu de păzit, poarta ochilor. Pentru aceasta, ea este așezată sus și este plină de frumuseți. Are multe porțițe de apărare. Ochiul nu slujește numai la văzut, ci se oglindesc în el toate cele înconjurătoare, când este complet deschis.

56. Ochiului trebuie să-i dăm legi aspre. Mai întâi această lege: Să nu duci niciodată copilul la teatru, ca să nu se pângărească în întregime prin cele ce aude și vede. În piețe, mai cu seamă când trece prin înghesuială de lume, pedagogul să țină seamă de această lege și să vorbească cu el în așa chip, încât să nu se pângărească ochii copilului.

57. Sunt multe mijloace prin care poți face pe copil să nu-și închipuie că merită să fie văzut și admirat: dezbracă-l de prea multa podoabă; tunde-i părul de pe cap, așa cum se cade să fie un copil. Dacă se supără copilul că este lipsit de podoabe, învață-l în primul rând că el este cea mai mare podoabă.

58. Astfel, pentru a face pe copil să nu se uite cu plăcere la lucrurile care i-ar vătăma sufletul, servește-te de povestirile acelea, destul de bune pentru a-l feri, în care se vorbește despre păcatele săvârșite de fiii lui Dumnezeu cu fiicele oamenilor 17, despre cele întâmplate sodomiților 18, despre gheenă și încă multe altele.

17. Fac. 6, 4; Mt. 24. 37-39

18. Fac. 19, 1-28.

59. În privința educației ochilor, pedagogul și însoțitorul copilului trebuie să aibă multă grijă. Arată-i alte frumuseți și întoarce-i privirile, de la priveliștile de rușine, spre cer, soare, stele, florile pământului, livezi, spre pozele frumoase din cărți. Cu astfel de frumuseți să-i încânți vederea. Și sunt încă alte multe lucruri frumoase care nu sunt vătămătoare.

60. Greu de păzit este această poartă. Foc zace înlăuntrul ochilor; focul este legat de însăși natura ochilor și ai putea spune că este chiar constrângător. Să învețe copilul cântece dumnezeiești. Dacă în lăuntrul sufletului său nu se deșteaptă nici o poftă, apoi nu dorește să vadă nici în afară. Să nu facă baie cu femeile (rău e obiceiul acesta), nici să nu fie trimis unde sunt adunate mai multe femei la un loc.

61. Să audă neconținut întreaga istorie a vieții lui Iosif. Să afle învățăturile despre împărăția cerurilor și ce mare răspiață se dă celor ce trăiesc în castitate. Făgăduiește-i că ai să-i dai o mireasă frumoasă și ai să-l faci moștenitorul averii tale. Amenință-l în toate chipurile. Amenință-l în toate chipurile dacă vezi că face altceva decât dorești și grăiește-i așa:

„Nu vom reuși, fiule, să-ți găsim o soție virtuoasă dacă nu vei arăta multă grijă de tine, dacă nu vei dori să trăiești virtuos. Dar dacă te vei sili să trăiești așa, te voi însura curând”.

62. Dacă va fi învățat copilul să nu rostească mai ales cuvinte de rușine, atunci să sădești de sus, de la Dumnezeu, în sufletul lui evlavia. Vorbește-i despre frumusețea sufletului. Fă să se nască în sufletul lui gânduri și sentimente curate față de femei. Spune-i: “Cel care se lasă disprețuit de o servitoare este el însuși un servitor. Spune-i că tânărul trebuie să aibă foarte multă grijă de el însuși. Să aibă grijă mai mult de ochi decât de limbă: cuvintele sunt auzite îndată de oameni, pe când privirile nu sunt observate de toți. Simțul văzului merge iute; poate ademeni, chiar între mulți oameni, fără să fie observat, cu aruncăturile ochilor orice față ar vrea. Tânărul să nu aibă legătură cu nici o femeie afară de mama lui. Nu-i da bani pe mână. Să nu se găsească ceva rușinos în preajma lui. Învăță-l să disprețuiască distracțiile și altele asemenea acestora.

63. Mai este încă o poartă, deosebită față de cele de până acum și răspândită pe toată suprafața trupului. Se numește pipăitul, simțul tactil. Această poartă pare că-i închisă, dar de o deschizi puțin, trimite toate impresiile sale înlăuntrul sufletului. Să nu obișnuim trupul copilului cu haine moi și nici să nu-i îngăduim să se apropie de alte trupuri. Să căutăm să facem rezistent trupul copilului. Trebuie să ne gândim că noi creștem un atlet pentru Dumnezeu. Să nu întrebuițeze deci nici așternut moale și nici haine moi. În acest chip să dăm legi simțului tactil.

64. Haide acum să intrăm înlăuntrul orașului, să-i prescriem legi și să facem ordine, o dată ce am rânduit bine porțile. Mai întâi să aflăm cu precizie unde sunt casele și vistieriile locuitorilor orașului, unde locuiesc atât cetățenii serioși, cât și cei ușuratici.

65. Se spune că mânia, partea irascibilă a sufletului, își are locuința în piept, în inima din piept, pofta își are locuința în ficat, iar rațiunea, în creier. Fiecare dintre ele are virtuți și vicii. Virtuțile părții irascibile ale sufletului sunt: răbdarea și blândețea, iar viciile sunt: arțagul și încăpățânarea. Virtutea poftelor este castitatea, iar viciul: desfrânarea. Virtutea rațiunii este înțelepciunea, iar viciul: prostia.

Să ne îngrijim deci ca în inima, în ficatul și în creierul copilului să ia naștere numai virtuțile, iar virtuțile la rândul lor să dea naștere unor cetățeni virtuțioși, nu vicioși. Într-adevăr, aceste puteri ale sufletului: partea irascibilă, pofta și rațiunea sunt ca niște mame care dau naștere gândurilor.

66. Să revenim la mânie, partea irascibilă a sufletului, tiranul sufletului. Nici nu trebuie să tăiem complet din tânăr mânia, dar nici nu trebuie să-i îngăduim să o folosească totdeauna. Din prima vârstă să învățăm pe copii să rabde chiar când ei înșiși sunt nedreptățiți; iar dacă ar vedea pe cineva că este nedreptățit, să pășească curajos și să ia apărarea celui năpăstuit, cu măsura cuvenită.

67. Cum vom putea sădi în sufletul copilului aceste legi? Prin exerciții în raporturile lui cu servitorii: dacă rabdă când nu li se dă atenție, dacă își stăpânesc mânia și nu se supără când nu le sunt îndeplinite dorințele și cererile și dacă își recunosc greșelile săvârșite față de alți oameni, în toate aceste exerciții tatăl este stăpân: să fie aspru și amenințător când sunt călcate legile, dar dulce și prietenos când legile sunt îndeplinite, dăruind copilului multe răsplăți. Tot astfel guvernează și Dumnezeu lumea: prin frica de iad și prin făgăduința împărăției. Așa să ne purtăm și noi cu fiii noștri.

68. Să fie mulți care să-l facă pe copil să se mânie, cu scopul de a-l pregăti și a-l obișnui să rabde când este mâniat de cei din jurul lui. și după cum atleții, înainte de începerea luptelor, fac exerciții cu prietenii lor pe locurile de antrenament, pentru a fi nebiruiți de rivalii lor, tot așa și copilul să fie instruit în casă; iar cel care să-l pună la încercare să fie tatăl, sau, mai mult decât toți, fratele lui. Dar toți cei din casă să se silească să facă pe copil să iasă biruitor, fie răzbunându-se pe el, fie împotrivindu-i-se spre a dobândi tăria caracterului. Și servitorii să-I mânie adeseori pe drept sau pe nedrept, pentru a-l deprinde prin orice mijloc să-și stăpânească mânia. Dacă tatăl său îl face să se mânie.

Nu e mare lucru, căci numele de tată pune stăpânire mai dinainte pe sufletul copilului și nu-l lasă să se revolte. Dar dacă fac acest lucru copiii de aceeași vârstă cu el, robi și liberi, prin ei se va deprinde să fie blând.

69. Mai este și un alt mijloc. Care-i acela? Când se manie, adu-i aminte de scene și învățăminte din propria sa viață. Când se supără pe un servitor care i-a greșit cu ceva, întreabă-l dacă el n-a greșit cu nimic și ce-ar simți el însuși dacă ar fi în locul servitorului. Dacă-l vezi că bate un servitor, pedepsește-l. Dacă-l insultă și-l înjură, pedepsește-l din nou. Copilul nu trebuie să fie nici bleg, nici sălbatic, ci să fie și puternic, și blând. De multe ori are nevoie să fie ajutat de mânie, atunci când el însuși are să aibă copii sau are să fie stăpân peste servitori. În toate privințele mânia este folositoare, dar numai atunci nu-i folositoare când căutăm să ne răzbunăm. Pentru aceea și Pavel nu a făcut uz niciodată de mânie în folosul lui propriu, ci numai când a fost vorba de cei nedreptățiți. Moise, apoi, când a văzut că un frate este nedreptățit, s-a mâniat 19 el, care era cu totul generos și cel mai blând dintre toți oamenii 20. Când a fost insultat, nu s-a răzbunat, ci a fugit 21. Să audă copilul aceste povestiri. Când ne ocupăm cu împodobitul porților, era nevoie de povestiri mai simple, dar când am intrat în launtrul orașului, ca să-i formăm pe cetățeni, este timpul să întrebuițăm aceste povestiri mai adânci. Prin urmare, o lege de netrecut să fie pentru copil: să nu se răzbune niciodată când este insultat el sau când suferă vreo nedreptate sau ceva rău; dar niciodată să nu treacă cu vederea pe altul care suferă pe nedrept.

19. leș. 2, 11-12; 16-17

20. Num. 12, 3.

21. leș. 2, 15.

70. Dacă tatăl învață aceste lucruri pe copiii lui și-i crește așa, atunci și el va fi cu mult mai bun. Și va căuta să fie cu mult mai bun dacă nu pentru alt motiv, cel puțin din obligația de a nu-și prejudicia învățătura prin exemplul său.

Să fie învățat copilul să rabde disprețul și lipsa de considerație. Să nu ceară de la servitori să-i facă servicii pentru simplul fapt că este fiul stăpânului. Să se servească singur, în acelea numai sa

fie slujit de servitori în care nu poate să se servească singur, spre exemplu a face de mâncare, îndatorire ce nu-i de căderea unui om liber. Într-adevăr, copilul nu trebuie să neglijeze treburile ce sunt de căderea omului liber, iar în schimb să se ocupe cu lucrurile ce trebuie făcute de sclavi. Când trebuie spălat pe picioare, să nu-l spele servitorul, ci să se spele copilul însuși. Dacă se poartă așa, el ajunge iubit și respectat de servitori. Să nu-l îmbrace nimeni cu hainele și nici să nu aștepte în baie ca să fie servit de cineva, ci el însuși să le facă pe toate. Dacă va face așa, va ajunge sănătos, lipsit de mândrie și plăcut celorlalți oameni.

71. Învață-l pe copil că toți oamenii sunt egali prin fire; spune-i ce este un rob și ce este un om liber.

Vorbește-i așa:

„În vechime, fiule, pe vremea strămoșilor noștri, nu erau robi. Păcatul a adus pe pământ robia. Odinioară, la început, un fiu a insultat pe tatăl său și a fost pedepsit ca să fie rob fraților săi” 22. 22. Fac. 9, 20-25.

“Bagă de seamă deci să nu fii rob robilor. Dacă te vei mânia și te vei supăra ca robii și vei face aceleași fapte ca și ei, atunci nu ești întru nimic mai presus de ei în ceea ce privește virtutea și nici nu vei mai avea vrednicia de om liber. Sârguiește-te dar să fii stăpânul for; și să fii stăpân nu prin faptul că ești stăpân, ci prin felul tău de a te purta; să fii stăpânul pornirilor tale, ca nu cumva să fii găsit rob al lor, deși ești liber. Oare nu vezi câți părinți au dezmoștenit pe copiii lor și i-au făcut moștenitori în locul lor pe sclavi?

Ai grijă deci să nu se întâmple așa ceva. Din partea mea nici n-o vreau, nici n-o doresc; tu ești stăpân și pe una, și pe alta”.

72. Potolește-i în acest chip mânia. Poruncește-i să se poarte cu slugile cum se poartă cu frații. Învață-l că toți oamenii sunt egali prin fire, spunându-i cuvintele lui Iov: “Dacă aș fi nesocotit dreptul slugii sau al slujnicei mele în socotelile lor cu mine, ce voi face când mă va cerceta Domnul? Dacă mă va întreba, ce-I voi răspunde? Oare n-au fost și ei făcuți în pântece cum am fost făcut și eu? Cu toții am fost făcuți în același pântece” 23. Și iarăși: “Oamenii care țineau de casa mea ziceau: «Unde s-ar găsi vreunul care să nu se fi săturat la masa lui?»” 24.

73. Crezi oare că fără rost a poruncit Pavel ca aceleia care nu se pricepe să-și chivernisească propria sa casă să nu i se încredințeze nici conducerea Bisericii? 25

23. Iov 31, 13-15.

24. Iov 31, 31.

25. 1 Tim. 3, 4-5.

Spune deci copilului:

„Dacă vei vedea că un servitor ți-a pierdut creionul, sau ți-a stricat pana de scris, nu te mânia, nici nu insulta și nici nu înjura; dimpotrivă, fii iertător, potolește-te repede. Dacă te vei învăța să suporti fără supărări pagube mici, vei suporta și pe cele mari, când ai să pierzi cureaua de la tăbliță sau lăntșorul de aramă”.

Copiii sunt tare supărăcioși când pierd astfel de mărunțișuri și și-ar da mai degrabă viața decât să lase nepedepsite asemenea pierderi. Atunci este timpul să înmoi asprimea mâniei lui. Fii încredințat că dacă va fi liniștit și blând față de aceste pagube, când va fi bărbat va suporta cu ușurință orice pagubă. Dacă va avea copilul plăcuța lucrată frumos din lemn foarte curată și fără nici o pată, iar lângă ea lănțișoare de aramă și creioane strălucitoare ca și argintul și alte obiecte de acestea copilărești și dacă le va pierde sau le va strica servitorul care-l însoțește, iar copilul nu se va supăra, nici nu se va mânia, a dat dovadă de cea mai mare înțelepciune. Să nu-i cumperi îndată lucrurile pierdute sau stricate, ca nu cumva să se stingă dorința prin înlocuirea obiectelor. Dimpotrivă, atunci să-i înlocuiești ceea ce l-a supărat, când vei vedea că nu le mai dorește și nici nu mai suferă din pricina lor.

74. Nu este vorba aici de lucruri mici, ci sunt lucruri care țin de orânduirea întregii lumi. Învață-l să dea precădere fratelui mai mic, dacă are; de nu are frate, servitorului. Și acesta este un semn de cea mai mare înțelegere.

75. Înmuiați prin aceste mijloace mânia copilului, ca să dea naștere la gânduri potolite și blânde. Dacă nu simte dezgust de nimeni, dacă suportă paguba, dacă n-are nevoie să fie servit, dacă nu se revoltă când altul este cinstit și prețuit, cum poate să se mai mânie?

76. Este timpul să ne ocupăm de poftă. Aici și castitatea, și vătămarea sunt duble. Poți să te strici pe tine sau pe alții; poți să fii tu însuși cast, sau să faci ca alții să fie caști. Sunt de părere că trebuie ca nici copilul să nu fie corupt de alții, dar nici el să nu corupă fetele. Doctorii spun că la cincisprezece ani copiii sunt asaltați puternic de poftă. Cum vom înlănțui această fiară? Ce vom face? Ce frâu să-i punem? Nu cunosc altul decât cel al gheenei.

77. Mai întâi să-l îndepărtăm pe copil de vederea și auzirea a ceva rușinos, niciodată un copil să nu se ducă la teatru. Dacă cere să se ducă la teatru, atunci să găsim copii de vârsta lui care nu se duc la teatru ca, prin puterea exemplului, să-l îndepărtăm de teatru, nimic nu produce rezultate atât de importante ca emulația. S-o aplicăm în toate încercările noastre, dacă este ambițios copilul. Emulația are mai multă putere decât frica, decât făgăduința și decât orice altceva.

78. Să-i procurăm apoi alte distracții nevătămătoare. Să-l ducem să viziteze pe oamenii sfinți, pe monahi, să-i dăm puțină să se odihnească, să-l cinstim cu felurite daruri, pentru ca sufletul să poată suporta lipsa spectacolelor obscene din teatre. În locul acelor spectacole, dă-i să citească povestiri plăcute, arată-i livezi, câmpii și clădiri frumoase. După ce i-ai dovedit frumusețea acestora, spune-i:

“O, fiule, spectacolele acelea de teatru nu sunt pentru oamenii liberi, să vadă femei goale și să audă cuvinte de rușine. Făgăduiește-mi că n-ai să ascuți niciodată vreun cuvânt urât și nici n-ai să vezi ceva ce nu se cade. Dacă-mi faci această făgăduință, du-te la teatru. Totuși, îți spun, nu-i cu puțință să nu auzi acolo ceva de rușine. Cele ce se petrec la teatru nu sunt vrednice de privit”.

Spunând aceste cuvinte, să-l sărutăm, să-l luăm în brațe, să-l strângem la piept ca să-i arătăm dragostea noastră. Prin toate acestea îl înmuiem.

79. Ce alte mijloace să mai întrebuițăm? După cum am spus mai sus, să nu se apropie de nici o fată și nici să-l servească vreo fată, ci o servitoare înaintată în vârstă, o femeie bătrână. Vorbește-i de împărăția cerurilor. Dă-i exemple de oameni, atât dintre păgâni, cât și dintre creștini, care au strălucit prin castitate. Uplete-i neconținut urechile cu astfel de exemple. Iar dacă avem și servitori care trăiesc în castitate, să-i dam și pe ei de exemplu. Pentru că-i rușinos ca un servitor să fie cast, iar fiul stăpânului, nu.

Mai avem încă un leac. Care? Să-l deprindem să postească; dacă nu totdeauna, cel puțin de două ori pe săptămână: miercurea și vinerea. Să se ducă la biserică. Iar seara, când iese lumea de la teatru, tatăl să-și ia copilul de mână și să-i arate pe cei ce ies din teatru; să deplângă pe bătrânii ce vin la teatru, că sunt mai lipsiți de înțelepciune decât tinerii, și să aducă mustrare și tinerilor, că s-au dus acolo ca să se aprindă. Și să întrebe pe copil: “Ce-au câștigat toți aceștia? Nimic altceva decât rușine, insultă și dispreț”. Nu este puțin lucru pentru păstrarea castității copilului îndepărtarea lui de la auzirea și vederea acestor spectacole rușinoase.

80. Mai este încă și alt mijloc de a păstra cast pe copil. Să fie învățat să se roage cu multă râvnă și umilință. Copilul va primi aceste povești pentru că prin firea sa el este pătrunzător și are sufletul treaz. În istoria Vechiului Testament găsim multe exemple de genul acesta, spre exemplu: Daniel, Iosif. Să nu-mi spui că Iosif avea șaptesprezece ani când se ruga 26, ci gândește-te că mult mai înainte și mai mult decât frații săi a cucerit inima tatălui prin cuvioșia sa 27. Iacov nu era fratele cel mai tânăr 28? Dar Ieremia 29? Dar Daniel, nu era de doisprezece ani 30? Dar Solomon, nu era și el de doisprezece ani când a îndreptat spre Dumnezeu acea minunată rugăciune 31? Dar Samuel, nu l-a învățat când era tânăr pe propriul lui dascăl 32? Prin urmare, să nu deznădăjduiți. Dacă are cineva un suflet lipsit de maturitate, nu acceptă rugăciunea; vârsta copilăriei, însă, o primește pe aceasta. Să fie învățat deci copilul să se roage cu multă umilință și să ia parte la privegherile de noapte atât cât poate, în general, îndemnăm să se formeze în copil caracterul unui bărbat sfânt. Într-adevăr, cel care nu se jură, cel care nu se silește să ocărăscă atunci când este ocărit, cel care nu insultă, care nu dușmănește, cel care postește și se roagă, cel care are atâtea calități, acela are destule ajutoare pentru a păzi fecioria.

26. Fac. 37, 2.

27. Fac. 37, 3.

28. Fac. 38, 11-22.

29. Ier. 1, 6-7,

30. Dan. 1, 4-17.

31. III Regi 3, 6-7.

32. I Regi 3, 1-20.

81. Când vine timpul să intre în viață, însoară-I numaidecât. Nu aștepta să facă armata, sau să capete vreo slujbă. Nu amâna căsătoria lui până atunci. Ci mai întâi educă-i sufletul, și după aceea îngrijește-te de măririle lumești. Crezi că e de puțin folos căsătoriei ca să se însoare neprihănit cu o fecioară? Este de mare folos nu numai pentru castitatea tânărului, dar și pentru castitatea soției. Nu va fi oare atunci mai ales dragostea lor mai curată? Dar ceea ce este mai mult este faptul că Dumnezeu va fi cu mai multă îndurare față de această căsătorie și o va umple de nenumărate binecuvântări, când soții vor trăi așa cum El a poruncit. Dumnezeu va face ca bărbatul să aibă neconținut în inima sa dragoste de soția lui și să fie atât de stăpânit de această dragoste, încât să nu se mai uite la altă femeie.

82. Când îi vei lăuda copilului tău pe fată pentru frumusețea ei, pentru modestia și pentru virtutea ei sau pentru alte calități ale ei, adaugă și aceste cuvinte:

“Nu va vrea să se căsătorească cu tine când va afla că duci o viață stricată, când va afla că ești un trândav”.

Când tânărul va auzi aceste cuvinte, își va da toată silința să se îndrepte, ca și cum l-ar amenința cea mai mare primejdie. Căci dacă dragostea a silit pe acel sfânt logodnic, pe Iacov, chiar fiind insultat, să slujească șapte ani, mai exact paisprezece ani 33, cu atât mai mult noi.

Spune-i tânărului:

“Toți cei ai logodnicei tale: tatăl, mama, slugile, vecinii, prietenii îți observă purtarea și toți i-o aduc la cunoștință logodnicei tale”.

Leagă-l cu lanțul acesta, lanț care-l face să fie cast. Dacă nu e cu puțință ca de la început să aibă soție. Totuși, de la început să aibă logodnică, spre a-l ambiționa să fie bun și cinstit. Acesta este un mijloc destul de puternic spre a-l îndepărta de orice viciu.

33. Fac. 29, 18-30.

83. Este și un alt mijloc de a păzi castitatea. Să vadă des pe înainte-stătătorul Bisericii și să audă din gura lui laude, iar tatăl să-și arate bucuria când fiul lui este lăudat înaintea multor oameni. Fetele să se rușineze și să aibă respect față de el când îl văd.

Prin urmare, îi vor da lui mult ajutor pentru păstrarea castității: povestirile folositoare, frica și făgăduințele tatălui, iar, pe lângă acestea, răsplata ce o are de la Dumnezeu și marile bunătăți de care se vor bucura cei ce au trăit în castitate.

84. Vorbește-i încă și despre bunul nume pe care poate să-l aibă în armată și în societate. Mai presus de toate, vorbește-i neconținut cu dispreț de desfrânare și laudă mult castitatea. Toate acestea sunt îndestulătoare ca să pună stăpânire pe sufletul copilului. Cu astfel de învățături sufletul lui va da naștere gândurilor curate.

85. Ne-a mai rămas încă ceva. Să mergem la stăpânul tuturor cetățenilor noștri, la cel care îi conduce pe toți. Care este acesta? Înțelepciunea. Aici e nevoie de multă osteneală spre a-l face pe copil înțelept și a alunga din sufletul lui orice necunoștință. Mai ales aceasta este partea cea mai înșeninată și cea mai minunată a filosofiei, de a cunoaște dogmele despre Dumnezeu, despre toate bunurile ce sunt depozitate în acestea, despre gheenă, despre împărăția cerurilor, “începutul înțelepciunii este frica de Domnul” 34.

34. Pilde 1, 7.

86. Să sădim deci în sufletul copilului această înțelepciune și să i-o întărim ca să cunoască bine valoarea lucrurilor omenești: ce este bogăția, slava, puterea, ca să ajungă în stare să le disprețuiască și să dorească bunurile cele mai mari. Să-i amintim mereu cuvintele acestea sfătuitoare: “Fiule, teme-te de Dumnezeu și de nimeni altul!”.

87. Întemeiat pe aceste învățături, copilul va ajunge un bărbat înțelept și plin de har. Nimic nu înnebunește atât pe un om ca împătimirea după bogăție, mărire și putere. Ca să fii înțelept, e de ajuns să te temi de Dumnezeu și să ai o judecată conformă cu adevărul asupra lucrurilor. Învăță-ți copilul să nu pună nici un preț pe bani, nici pe slava omenească, nici numai pe viața de aici. Dacă va avea astfel de gânduri, va fi un înțelept. Dacă-l vom înzestra pe copil cu astfel de deprinderi, gândește-te ce mare dar va fi el pentru mireasa lui.

88. Să nu facem nunta fiului nostru cu lăutari, cu chitare și cu dans, căci ar fi curată nebunie să fie rușinat un astfel de mire cu astfel de lucruri. Dimpotrivă, să chemăm la nuntă pe Hristos. Mirele este vrednic de Hristos. Să chemăm pe ucenicii lui Hristos, pe preoți. Dacă vom face așa, toate îi vor merge mirelui foarte bine. Va învăța și el să crească pe copiii lui cum a fost crescut și el; aceia, la rândul lor, pe copiii lor, și astfel vor forma un lanț de aur.

89. Să facem așa, ca fiul nostru să se ocupe și cu treburile obștești ale statului, cele potrivite puterii lui și care nu implică păcate. Dacă vrea să se facă militar, dacă vrea să se facă avocat sau orice altceva, învăță-l să nu-și câștige existența în chip rușinos.

90. Mama să caute să-și crească fiica în același chip, să îndepărteze de fața ei luxul, podoaba și toate celelalte lucruri cu care se împodobesc femeile stricate. În afară de aceasta, să stabilești o lege generală ca să îndepărtezi, atât pe tânăr, cât și pe față, de lux și de beție. Și acest lucru este de mare ajutor pentru păzirea castității. Pe tineri îi ispitește pofta trupească, iar pe fete, dragostea de podoabe și ușurătatea. Să căutăm să stărpim toate aceste porniri.

Crescând astfel de atleți, vom putea să plăcem lui Dumnezeu ca să putem și noi, și copiii noștri, să dobândim bunățile făgăduite celor ce-L iubesc pe El, prin harul și prin iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, a Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh este slava, puterea, cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.